

Eiropas Reģionu
komiteja

ES gadskārtējais ziņojums

2023

Stāvoklis reģionos un pilsētās

#SOTEULocal

Informācija par titullapas fotoattēliem

© Xavier Lorenzo / stokkete / JackF / creativenature.nl / TTstudio / Tymoshchuk / michaeljung / Eugenio Marongiu / Patryk Kosmider / Nicolas Dieppedalle / Vladimir Arndt / JackF / C.Castilla / aapsky - stock.adobe.com

Atruna: Šo publikāciju mašīntulkoja, izmantojot Eiropas Komisijas eTranslation sistēmu, nevis profesionālu cilvēka tulkotāju.

ES 2023. gada ziņojums par reģionu un pilsētu stāvokli

KRĪŽU PĀRVARĒŠANA, RISINĀJUMU RAŠANA, NĀKOTNES VEIDOŠANA

Atruna:

Šo ziņojumu sagatavoja Eiropas Reģionu komitejas administrācijas darbinieki, un paustie viedokļi ne vienmēr atspoguļo Eiropas Reģionu komitejas viedokli. Ir darīts viss iespējamais, lai sniegtu precīzu un pilnīgu informāciju, tomēr Eiropas Reģionu komiteja nevar garantēt šo precizitāti un neuzņemas atbildību par šā ziņojuma saturu. Turklāt daži dati, tostarp diagrammas un kartes, neaptver visas dalībvalstis vai visus Eiropas Savienības reģionus.

Satura rādītājs

Priekšvārdā	3
Spilgtākie mirkļi un ieteikumi	5
I NODAĻA — Reģioni un pilsētas krīžu pārvarēšanā.....	15
A. Ukraina: Pārvietotās personas, ilgtspējīga atjaunošana, ceļš uz integrāciju ES	16
B. Enerģētikas krīze	25
C. Klimata katastrofas	33
D. Pārtikas nekaitīgums	42
E. Sociālā nevienlīdzība un demogrāfiskās pārmaiņas	48
II NODAĻA. Reģioni un pilsētas kā ilgtspējīgas attīstības un kohēzijas dalībnieki	57
A. Eiropas zaļais kurss un IAM.....	58
B. Digitālā pārveide un noturība	67
C. Kohēzijas vērtība	73
D. Atvērto tirdzniecības un noturības mehānisma īstenošana.....	81
E. Vienotais tirgus un rūpniecības pārveide.....	87
F. Lauku attīstības programma — neatstāt novārtā nevienu vietu.....	98
G. Cilvēku prasmes — nevienu neatstāt novārtā.....	110
III nodaļa — Reģioni un pilsētas, kas veido Eiropas nākotni.....	120
A. Eiropas demokrātija	121
B. Turpmākā paplašināšanās un kaimiņattiecības	128
Pielikumi.....	131
A. Saīsinājumu saraksts	131
B. Attēlu tabula.....	133

Priekšvārdā

2023. gads bija izaicinājumu un krīžu gads visiem reģioniem un pilsētām visā Eiropas Savienībā, kā arī gads, kurā vairāk nekā miljons vēlētu pārstāvju pilsētu domēs un reģionālajos parlamentos pilnībā apņēmas sniegt konkrētus un taustāmus risinājumus saviem iedzīvotājiem. Ņemot vērā gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas, šajā ziņojumā lasītājiem ir sniegta informācija par tematiem, kas būs svarīgi pilsētās un reģionos, kur pilsoņi balsos. It kā ar palielināmo stiklu 2023. gads ir parādījis, kur mūsu Eiropas Savienībai ir jārod kopīgas atbildes, labāki risinājumi un jomas, kurās ir jāstiprina mūsu sadarbība.

Ukrainā Krievijas sāktais karš joprojām nikns, izraisot iznīcināšanu un piespiežot miljoniem cilvēku prom no savām mājām. Kopš pirmās dienas Eiropas reģioni un pilsētas ir atvērušas durvis, piedāvājot aizsardzību ukraiņiem, un centrā ir būtiski pakalpojumi. Tie paši reģioni un pilsētas arī gatavojas palīdzēt atjaunošanas centienos, kopā ar citām kandidātvalstīm atbalstot Ukrainas vietējās un reģionālās pašvaldības ceļā uz mieru un dalību ES.

Kara sociālās un ekonomiskās sekas apvienojumā ar pašreizējām krīzēm ir bijušas smagas Eiropas mājsaimniecību pleciem. Klimata krīze ir visur, katru dienu, izglābjot dzīvības dabas katastrofu dēļ un radot spriedzi mūsu ekonomikā. Mūsu enerģijas un pārtikas nekaitīguma nodrošināšana ir bijusi viens no galvenajiem uzdevumiem, jo miljoniem eiropiešu bija un joprojām nespēj ne uzturēt siltumu, ne nodot pārtiku uz galda.

Neatkarīgi no tā, cik lielas ir problēmas, ar kurām saskaramies, mēs esam apņēmušies nevienu neatstāt novārtā un saglabāt savu sociālo struktūru.

No šīm krīzēm mēs varam tikai kļūt stiprāki, apņemoties nodrošināt progresu un mūsu iedzīvotāju labklājību. Tāpēc reģioni un pilsētas ir pilnībā uzsākušas zaļo un digitālo pārkārtošanos, pārveidojot mūsu sabiedrību kā galvenos ilgspējīgas attīstības programmas dalībniekus.

Šīs strukturālās un ilgtermiņa pārveides centrā ir kohēzijas politika, kas ir galvenā ES ieguldījumu politika, lai palīdzētu reģioniem un pilsētām nodrošināt labāku nākotni, atraisot to potenciālu neatkarīgi no tā, vai tie ir pilsētu vai lauku, centrālā vai perifērā, rūpniecības vai pat tālākie reģioni, piemēram, mans dzimtais reģions Azoru salās. Tāpat kā mēs izstrādājam politiku un ieguldījumus nākotnei, mūsu kompass ir atstāts novārtā nevienu un nekur citur.

Visbeidzot, jebkuras pārmaiņas, kas ir orientētas uz cilvēkiem, prasa cilvēku iesaistīšanos. Vietējiem un reģionālajiem vadītājiem ir vislielākā iedzīvotāju uzticēšanās, tāpēc, skatoties uz mūsu Eiropas Savienības nākotni, mēs varam tikai nostiprināt reģionu un pilsētu legītīmo lomu ES struktūrā, lai tā kļūtu efektīvāka, pamatotāka un tuvāka iedzīvotājiem.

ES 2023. gada ziņojums par stāvokli reģionos un pilsētās ir viena no galvenajām Eiropas Reģionu komitejas publikācijām, tostarp tās ikgadējais reģionālais un vietējais barometrs, kas sagatavots sadarbībā ar IPSOS. Tajā ir izklāstīti stāsti par Eiropas vietējo un reģionālo pašvaldību neticamo spēku un apņēmību.

ES vēlos pateikties visiem šā ziņojuma autoriem, jo īpaši visiem reģionālajiem un vietējiem līderiem, kuri nodrošina, ka Eiropu veido visi un visi.

Vasco Alves Cordeiro, Eiropas Reģionu komitejas priekšsēdētājs

Spilgtākie mirkli un ieteikumi

Reģioni un pilsētas krīžu pārvarēšanā

Solidaritāte ar Ukrainu

- I. *Turpināt un stiprināt atbalstu Ukrainai, sadarbojoties ar ES reģioniem un pilsētām atjaunošanas un reformu jomā.*

Krievijas karš pret Ukrainu ir izraisījis vēl nepieredzētu pārvietoto personu pieplūdumu, kas nevienmērīgi ietekmē ES pilsētas un reģionus. ES reģioni un pilsētas sniedz tiešu humāno palīdzību Ukrainas pilsētām un reģioniem un attīsta projektus un partnerības, lai palīdzētu to turpmākajā atjaunošanā. Neraugoties uz ierobežotajiem resursiem, vietējās iestādes pievēršas ne tikai ārkārtas pasākumiem (piemēram, uzņemšanas centriem, mājokļiem un pārvietoto personu medicīniskajai aprūpei), bet tagad arī pievērš uzmanību ilgtermiņa stratēģijām četru miljonu Ukrainas bēgļu sociālekonomiskajai iekļaušanai (piemēram, sociālā labklājība, valodu apmācība un iekļaušana darba tirgū).

ES būtu jāizmanto savu reģionu un pilsētu potenciāls, spējas un zināšanas, lai vietējā līmenī nostiprinātu Ukrainas rekonstrukciju, reformas un Eiropas integrāciju un turpinātu atbalstīt decentralizāciju. Ukrainas Mehānisms šim nolūkam nodrošina resursus un finansējumu.

ES būtu jāpalielina tiešais atbalsts pilsētām un reģioniem, lai pārvaldītu Ukrainas bēgļu vietējo integrāciju un sniegtu pakalpojumus, galvenokārt medicīniskās aprūpes, izglītības un nodarbinātības jomā. Ukrainas mehānisma vietējais un reģionālais komponents būtu jāattīsta saskaņā ar ES reģionālās politikas pārvaldības principiem.

Eiropas Pilsētu un reģionu alianse Ukrainas atjaunošanai, kuru koordinē RK, palīdz stiprināt vietējās un reģionālās spējas Ukrainā, veicinot savstarpējo sadarbību, palīdzot Ukrainas vietējām pašvaldībām iepazīties ar *acquis* un konsultējot par decentralizācijas procesa īstenošanu.

[Ipsos apsekojums: 45 % respondentu, reģioni un pilsētas var sniegt ieguldījumu Ukrainas atjaunošanā]

Enerģētikas pārkārtošana

- II. *Nodrošināt daudzlīmeņu pārvaldības pieeju enerģētikas pārkārtošanai. Tikai palielinot ES finansējumu, vietējie un reģionālie projekti var palielināt un uzlabot to ietekmi, lai sasniegtu ES klimata mērķus uz vietas un stiprinātu zaļās pārkārtošanās pieņemšanu vietējās kopienās.*

Enerģētikas krīze ir smagi skārusi visas Eiropas teritorijas, taču tā ir bijusi vēl smagāka reģionos un pilsētās, kur nabadzības skarto vai riskam pakļauto mazāk aizsargāto iedzīvotāju īpatsvars ir lielāks: 2022. gadā 40 miljoni cilvēku nespēja uzturēt mājokli siltu. Lai sasniegtu Eiropas zaļā kursa vērienīgos mērķus, turpmākajos gados nepieredzētā ātrumā ir vajadzīgas vēl nepieredzētas pārmaiņas, kurām galvenokārt jānotiek vietējā un reģionālajā līmenī. Smagi tika skarti arī reģioni, kuros atrodas energoietilpīgas rūpniecības iekārtas, piemēram, metāli, ķīmikālijas, nemetāliskie minerāli un papīrs, ar nopietnām deindustrializācijas izredzēm un rūpniecības turpmāku pārvietošanu uz reģioniem, kuros ir zemākas enerģijas cenas. Neraugoties uz straujajām enerģijas cenām un augsto inflāciju, vietējās un reģionālās pašvaldības turpināja sniegt pamatpakalpojumus (piemēram, skolas, slimnīcas, aprūpes nami un sabiedriskais transports), ievērojami taupot enerģiju sabiedrisko ēku apsildē un apgaismojumā, ātrāk izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī samazinot budžetu citiem sabiedriskajiem pakalpojumiem.

ES enerģētikas pārkārtošana būtu jāpielāgo vietējām vajadzībām, ierobežojumiem un iespējām. Tikai izmantojot augšupēju pieeju, ES var pāriet no enerģētikas krīzes uz enerģētisko neatkarību un sniegt ilgtermiņa redzējumu ES teritorijām.

Pamatojoties uz REPowerEU iniciatīvu, ES būtu jāsniedz reģioniem un pilsētām papildu atbalsts un investīcijas, lai uzlabotu energoefektivitāti, ieviestu atjaunojamos energoresursus, aprītes ekonomiku un viedtīklus, tādējādi veicinot vietējo enerģijas ražošanu un uzlabojot ES enerģētisko autonomiju.

RK veicina vietējo enerģētikas pārkārtošanu, izmantojot iniciatīvu “Zaļais kurss vietējā līmenī” un vairākas kampaņas, piemēram, ES pilsētu enerģijas taupīšanas plānu, kas tika uzsākts kopā ar ES Pilsētas mēru paktu un Eiropas Komisiju.

[Ipsos apsekojums: 62 % respondentu viņu pilsēta un reģions ir veikuši pasākumus, lai samazinātu enerģijas patēriņu]

Klimatrīcība

- III. *Veikt būtiskus ieguldījumus klimatadaptācijā un klimata pārmaiņu mazināšanā, izmantojot konkrētai vietai pielāgotu stratēģiju, lai saglabātu kohēziju un noturību visos reģionos un pilsētās un saskartos ar klimata pārmaiņu postošo un asimetrisko ietekmi, kā arī biodaudzveidības zudumu.*

Eiropas reģioni un pilsētas maksā arvien lielāku nodevu par graužošiem karstuma viļņiem, iegrimi, pēkšņiem plūdiem un meža ugunsgrēkiem. Klimata pārmaiņas padziļinās pastāvošo nevienlīdzību: Dienvideiropā un Austrumeiropā, Eiropas pilsētās, salās, piekrastes un perifēros reģionos visvairāk

ciētīs iedzīvotāju skaits, kaitējums kritiskajai infrastruktūrai un tūrisma, rūpniecības klasteru un lauksaimniecības ražošanas traucējumi. Lai aizsargātu reģionus no klimata pārmaiņu kaitīgās ietekmes, ES katru gadu būtu jāiegulda aptuveni 40 miljardi eiro, ja globālā temperatūra nepārsniegs 1,5 °C pieaugumu. Šī summa palielinātos līdz EUR 120 miljardiem un 200 miljardiem EUR gadā, lai pielāgotos temperatūras pieaugumam par 2 °C vai 3°-4 °C. Tikai lielāki ieguldījumi klimatadaptācijā un klimata pārmaiņu mazināšanā var saglabāt kohēziju starp ES un dalībvalstīm.

ES būtu jāpastiprina solidaritāte. Kohēzijas mehānismi ļaus reģioniem un pilsētām palielināt ieguldījumus klimatadaptācijā un klimatnoturībā un novērst vissmagāk skartās visneaizsargātākās teritorijas un neaizsargātākās sociālās grupas.

Eiropas zaļajam kursam būtu cieši jāiesaista reģioni un pilsētas klimatneitralitātes panākšanā un noturības pret klimata pārmaiņām nodrošināšanā.

RK sadarbojas ar Eiropas Komisijas Kopīgo pētniecības centru, lai veicinātu tā neaizsargātības infopaneļa izmantošanu, kurā definētas reģionālās vājās vietas un spējas tikt galā ar katastrofām, tostarp klimata pārmaiņu riskiem.

[Ipsos apsekojums: 51 % respondentu, reģioniem un pilsētām vajadzētu būt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā attiecībā uz klimata krīzi un vidi]

Pārtikas nekaitīgums

IV. *Atbalstīt ilgtspējīgu vietējo lauksaimniecību un partnerību ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, lai palīdzētu padarīt Eiropas pārtikas sistēmas noturīgākas un ilgtspējīgākas.*

Krievijas karš pret Ukrainu kopumā ir būtiski traucējis Eiropas lauksaimniecību, un vislielākā ietekme ir jūtama Bulgārijas, Ungārijas, Polijas, Rumānijas un Slovākijas reģionos un plauktos ir palielinājusi cenas ikvienam, kas dzīvo Eiropā. Turklāt sausums, ūdens trūkums un citi ekstremāli klimata notikumi ievērojami samazina lauksaimniecības ražu daudzos reģionos, aptverot visu ES. Vietējās un reģionālās pašvaldības saskaras ar pārtikas trūkuma sociālo ārkārtas situāciju vietējās kopienās: vairāk nekā 32,5 miljoni eiropiešu nevar atļauties pienācīgu maltīti katru otro dienu.

ES būtu jāiegulda ilgtspējīgā vietējā lauksaimniecības ražošanā un jāsaīsina piegādes ķēdes. Tai būtu jānodrošina priekšroka vietējai produkcijai, jāpērk ilgtspējīgi un jāvirzās uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām.

ES būtu arī jāpastiprina koordinācija un ieguldījumi, lai palīdzētu reģioniem cīnīties pret ūdens iegrimi un pārvaldīt ūdens trūkumu, balstoties uz esošo reģionālo pieredzi patēriņa samazināšanā, atkalizmantošanas palielināšanā un notekūdeņu problēmas risināšanā.

RK kopā ar Eiropas Komisiju ir izsludinājusi ES bioloģiskās ražošanas balvu, lai veicinātu ilgtspējīgu vietējo ražošanu ES reģionos.

Reģioni un pilsētas kā ilgtspējīgas attīstības un kohēzijas dalībnieki

Eiropas zaļais kurss un ilgtspējīgas attīstības mērķi

V. *Nodrošināt lielāku atbalstu Eiropas zaļā kursa un ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai vietējā un reģionālā līmenī.*

Bez Eiropas reģionu un pilsētu apņemšanās 105 no 169 IAM izvirzītajiem mērķiem līdz 2030. gadam netiks sasniegti, piemēram, nabadzības samazināšana un vietējo infrastruktūru zaļināšana. Reģioni un pilsētas arvien vairāk uzrauga savu progresu, veicot brīvprātīgus vietējos pārskatus, un apvieno spēkus tādās iniciatīvās kā URBACT pilsētu ilgtspējīgas pārvaldības tīkls un Eiropas Pilsētas mēru pakts. Tomēr tām bieži vien trūkst finanšu resursu un tehnisko spēju, lai īstenotu IAM un plānotu investīcijas zaļā kursa pasākumos. Tas draud padziļināt pašreizējās atšķirības starp “frontes” reģioniem vai pilsētām un tiem, kas jau saskaras ar ekonomikas problēmām tehnoloģiskās un demogrāfiskās pārkārtošanās dēļ.

ES būtu jānodrošina reģioniem un pilsētām konsekvents un konsolidēts ilgtspējīgas attīstības satvars, kas atbilst globālajām klimata un ilgtspējas programmām. Tajā būtu jāņem vērā pārveidojošās problēmas, ar kurām saskaras reģioni un pilsētas, lai īstenošana vairāk atspoguļotu vietējo realitāti.

ES iestādēm ir jāsadarbojas ar visiem pārvaldības līmeņiem, lai novērstu finansiālās nepilnības, nodrošinot tiešu finansējumu un konkrētus norādījumus, ieviešot zaļo budžeta plānošanu un labāk sasaistot ES zaļo kursu ar ES ekonomikas pārvaldību.

RK iniciatīva “Zaļais kurss vietējā līmenī” ietver komunikācijas un iesaistes instrumentu kopumu, lai paātrinātu zaļo pārkārtošanos vietējā un reģionālajā līmenī. Tā ļauj reģioniem un pilsētām apmainīties ar paraugpraksi zaļā kursa īstenošanā un sniegt ekspertu atsauksmes par to.

[Zaļā kursa nākotne: RK apsekojuma novērtējums un nākotnes perspektīvas: 45 % respondentu apgalvo, ka viņu pilsēta vai reģions ir izvirzījis klimatneitralitātes mērķi līdz 2050. gadam, apliecinot savu apņemšanos pārsniegt ES plašāko mērķrādītāju]

Zaļā un digitālā pārkārtošanās

VI. *Atrasisīt investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās jomā, atbalstīt cilvēkus un mazināt nevienlīdzību, vienlaikus arī veicinot Eiropas reģionu rūpniecības konkurētspēju.*

Zaļā un digitālā pārkārtošanās palielina gan izmaksas, gan riskus un rada eksistenciālas problēmas daudziem Eiropas reģioniem. Strauji augošās enerģijas cenas un ārvalstu nozaru politika apdraud situācijas saasināšanos. Vienlaikus mājāsaimniecības saskaras ar inflācijas ietekmi, un visā Eiropā

saglabājas spēcīga nevienlīdzība. Gandrīz 50 % reģionu un pilsētu bija jāizveido pārtikas bankas un pārtikas izplatīšanas programmas. Tā kā notiek divējādā pārkārtošanās, ir svarīgi, lai Eiropas sociālo tiesību pīlāra mērķi, kas saistīti ar nodarbinātību, apmācību un cīņu pret nabadzību un sociālo atstumtību, arī turpmāk būtu centrāli. Vietējās un reģionālās pašvaldības ir atbildīgas par galveno daļu no kopējiem izdevumiem izglītības un prasmju jomā. Tāpēc tām ir būtiska nozīme sociālekonomisko problēmu risināšanā, īpašu uzmanību pievēršot attīstības slazdu jautājumam. Turklāt, tā kā zaļās un digitālās pārkārtošanās dēļ 41 reģions faktiski tiek uzskatīts par visneaizsargātāko, reģioni un pilsētas meklē veidus, kā nodrošināt savu noturību un konkurētspēju, pieņemot jaunas stratēģijas, pilnveidojot zinātību, nodrošinot līdzekļus prasmju pilnveidei un veidojot alianses, lai paustu savu viedokli. Arī Eiropas reģioni un pilsētas arvien vairāk izjūt digitālo draudu sekas: tie ir galvenie kibernetiskumu mērķi un būtiski svarīgu sabiedrisko pakalpojumu pagaidu slēgšana. Tomēr daudziem no tiem trūkst pietiekamu finanšu resursu un organizatorisko spēju, lai veidotu digitālo noturību un uzlabotu savas ekonomikas ekosistēmas.

Attiecībā uz prasmju attīstību ES būtu vēl vairāk jāveicina vietējā perspektīva.

Reģionu komiteja būtu jāaicina piedalīties pārvaldības un uzraudzības struktūrās, kas izveidotas ar Kritisko izejvielu aktu un Neto nulles rūpniecības aktu, jo reģioniem un pilsētām ir svarīga loma, lai nodrošinātu stratēģisku projektu pieņemšanu sabiedrībā un noteiktu pārmaiņu un ieguldījumu sviras.

ES ir jāpastiprina centieni, rīkojot izpratnes veicināšanas kampaņas par kiberdraudiem, kas vērstas pret vietējām un reģionālajām infrastruktūrām.

[Ipsos apsekojums: 52 % respondentu, reģioniem un pilsētām vajadzētu būt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā attiecībā uz spēcīgāku ekonomiku, sociālo taisnīgumu un nodarbinātību]

Kohēzijas politikas nākotne

VII. Reformēt kohēzijas politiku, izmantojot pamatzdevumu un uz vietas balstītu pieeju, visās politikas jomās piemērojot principu “nekaitēt kohēzijai”.

Pateicoties vienotajam tirgum, ES IKP ir par 9 % lielāks nekā bez tā. ES iekšējā tirdzniecība pēdējos trīsdesmit gados ir atbalstījusi 56 miljonu darbvieta radīšanu. Tomēr labklājība starp ES galvenajiem reģioniem un perifēriju nav taisnīgi sadalīta. Covid-19 pandēmija un Krievijas karš pret Ukrainu ir vēl vairāk apgrūtinājuši perifēro reģionu centienus panākt pārējo ES teritoriju. Kohēzijas politika kā ilgtermiņa ieguldījumi veicina vienotā tirgus labāku darbību, mazinot attīstības atšķirības starp reģioniem, nodrošinot tos ar sociālajiem resursiem un infrastruktūru. Tomēr reģionālās atšķirības joprojām ir lielas. Kohēzijas politikas nākotne ir jāizstrādā kā iekļaujoša stratēģija, kurā iesaistīti visi

cilvēki un ieinteresētās personas visos līmeņos, novēršot pašreizējo politikas sadrumstalotību un sarežģītību vairākos fondos.

ES ir jāturpina attīstīt spēcīgu, konkrētai vietai pielāgotu kohēzijas politiku ar misijas pieeju, kas var palīdzēt visām ES vietām un cilvēkiem. Tai ir jāpiemēro princips “nekaitēt kohēzijai” visās ES politikas jomās un iniciatīvās, veicot visaptverošus teritoriālās ietekmes novērtējumus.

RK izveidotā Kohēzijas alianse kalpos kā diskusiju un apmaiņas platforma, kas iesaistīs ES iestādes ar pilsētām un reģioniem.

[Ipsos apsekojums: 59 % respondentu ir informēti par kohēzijas politikas fondiem]

Lauku attīstības programma

VIII. Ilgtermiņa pieejai lauku apvidiem ir jānodrošina tiem ieguldījumi to zaļajā un digitālajā pārejā, lai efektīvi cīnītos pret iedzīvotāju skaita samazināšanos un piesaistītu jaunus talantus.

Tiek lēsts, ka 2033. gadā 30 miljoni cilvēku būs pametuši Eiropas lauku apvidus. Tas atbilst Rumānijas, Bulgārijas un Lietuvas iedzīvotāju kopskaitam. Lauku reģioni saskaras ar šķēršļiem, kas apdraud to izaugsmi, kā arī ar ES mērķiem panākt klimatneitralitāti. Jaunieši un ģimenes pamet lauku apvidus tādu pakalpojumu trūkuma dēļ kā skolas, slimnīcas, sabiedriskais transports un digitālā savienojamība. Šī pastāvīgā jauniešu aizplūšana izraisa darbaspēka samazināšanos, vietējo iedzīvotāju novecošanu, kā arī nabadzību un sociālo atstumtību. 16 % ES iedzīvotāju dzīvo tā dēvētajos talantu attīstības slazdos. Pieaugušo izglītības iespējas reģionos, kuros ir talantu attīstības slazds, ir daudz zemākas (5,6 % salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 10 %). Reģionālās un vietējās pašvaldības ir aktīvi iesaistītas integrētu lauku attīstības iniciatīvu, piemēram, īpašu vietējo izglītības projektu, kā arī mobilitātes koncepciju lauku ciematos un zaļās uzņēmējdarbības shēmās sievietēm formulēšanā un īstenošanā.

ES būtu vairāk jāiegulda lauku apvidos, jo tie ir galvenie zaļās pārkārtošanās veicinātāji tādās jomās kā atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošana, ilgtspējīga pārtika un dabas saglabāšana.

Nākamās paaudzes kohēzijas politikas programmām un atveseļošanas un noturības plāniem būtu jāveicina investīcijas un reformas, lai samazinātu talantu attīstības slazdus ES reģionos, dažādotu jauniešu ekonomiskās izredzes un nodrošinātu lauku kopienu ekonomisko un sociālo labklājību.

RK aktīvi iesaistās Lauku paktā, kas nodrošina platformu visiem pārvaldības līmeņiem un pilsoniskajai sabiedrībai, lai apmainītos ar informāciju par lauku apvidu vajadzībām un potenciālu.

Reģioni un pilsētas, kas veido Eiropas nākotni

Eiropas demokrātija

IX. Eiropas Savienībai ir jāizmanto iedzīvotāju uzticēšanās reģionālajiem un vietējiem pārstāvjiem, lai labāk un lielākā mērā stiprinātu Eiropas demokrātiju.

Eiropas Savienībā 1,2 miljoniem pilsoņu ir vēlētas varas pilnvaras vietējā vai reģionālā līmenī. Viņi ir Eiropas demokrātijas pamatiedzīvotāji. Dalībvalstu vietējām un reģionālajām pašvaldībām uzticas vairāk nekā valstu valdībām, un lielākajā daļā valstu tām uzticas vairāk nekā ES iestādēm. Pieaugoša neapmierinātība reģionos un pilsētās apdraud vispārējo sociālo kohēziju Eiropas Savienībā. Tāpēc vēl jo svarīgāk ir pielāgot ES programmas pilsētām un reģioniem ES dažādo teritoriju īpašajām vajadzībām un to vajadzībām. Šajā nolūkā vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir jābūt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā. Lielāka vietējo un reģionālo pārvaldes līmeņu iesaiste palīdzētu iedzīvotājiem labāk izprast un pieņemt ES politiku.

ES būtu jāveicina Eiropas demokrātijas un pārvaldības daudzlīmeņu dimensija un sistemātiski jāiesaista vietējie un reģionālie politiķi ES likumdošanas procesā, tādējādi sekojot līdzi konferences par Eiropas nākotni rezultātiem.

Eiropas Parlamenta vēlēšanas, kas notiks 2024. gada jūnijā, būs Eiropas demokrātijas pārbaudījums. Šajā sakarā ES iestādēm būtu jāpastiprina sadarbība ar reģioniem un pilsētām, lai vairotu uzticēšanos un palielinātu vēletāju aktivitāti, vienlaikus nodrošinot, ka nākamo politisko prioritāšu noteikšanā tiek uzklauts to viedoklis.

Jauno vēlēto politiķu programma un RK izveidotais vietējo un reģionālo pašvaldību pārstāvju tīkls var vēl vairāk atbalstīt vietējos un reģionālos vēlētos pārstāvjus, stiprinot saikni starp ES un vietējām kopienām. Vietējās un reģionālās pašvaldības ir arī galvenie partneri, lai vairotu piederības sajūtu Eiropas projektam, pamatojoties uz ES principiem un vērtībām.

[Ipsos apsekojums: 91 % respondentu ir svarīgi palielināt reģionu un vietējo pašvaldību ietekmi valsts politikas veidošanā]

Eiropas Savienības paplašināšanās

X. Ar savu pieredzi un tīkliem iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, lai sagatavotos nākamajai paplašināšanās kārtai.

Krievijas karš pret Ukrainu ir izvirzījis ES paplašināšanās politiku politiskā darba kārtībā un uzsvēris, cik svarīgi ir nodrošināt stabilitāti ES kaimiņvalstīs gan pie austrumu, gan dienvidu robežām, uzlabojot pārrobežu sadarbību. Kandidātvalstu reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme iedzīvotāju iesaistīšanā pievienošanās procesā, Eiropas vērtību nostiprināšanā un Eiropas integrācijas veicināšanā.

Eiropas reģioni un pilsētas var dalīties savā pievienošanās pieredzē un atbalstīt potenciālo jaunpienācēju spēju veidošanu, izmantojot dažādus formātus, piemēram, apvienotās konsultatīvās komitejas (AKK), darba grupas (DG), Austrumu partnerības valstu reģionālo un vietējo pašvaldību konferenci (CORLEAP), Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu reģionālo un vietējo pašvaldību asambleju (ARLEM) vai izmantojot tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas (TAIEX) vienādranga instrumentu. CORLEAP pašlaik cenšas sasniegt divus mērķus, proti, turpināt nodrošināt formātu daudzpusējai sadarbībai vietējā un reģionālajā līmenī Austrumu partnerības ietvaros un palīdzēt jaunajām ES kandidātvalstīm ceļā uz ES, un turpinās to darīt tuvākajā nākotnē.

Turklāt pārrobežu sadarbības programmām ar kaimiņvalstīm (jo īpaši izmantojot Interreg IPA pārrobežu sadarbības programmas) ir bijusi izšķiroša nozīme, lai veidotu uzticēšanos un attīstītu zināšanas kaimiņos esošajās vietējās un reģionālajās pašvaldībās, tām gatavojoties pievienoties ES.

Tas atvieglo spēju veidošanu un palielina izpratni par ES politiku un tiesību aktiem.

Eiropas reģioni un pilsētas var pilnībā piedalīties ES paplašināšanās procesā, atbalstot daudzpusējas sadarbības formātus un sniegt praktisku atbalstu ES kandidātvalstu vietējām un reģionālajām pašvaldībām.

Iepriekšējās paplašināšanās kārtas ir apliecinājušas, ka vietējo un reģionālo pašvaldību decentralizācija un iesaiste, gatavojoties dalībai ES, ir panākumu atslēga.

RK atbalsta pārrobežu sadarbības stiprināšanu ar kaimiņos esošajām vietējām un reģionālajām pašvaldībām un sekmē TAIEX popularizēšanu ar AKK un darba grupu starpniecību, kā arī ar ARLEM un CORLEAP starpniecību, un tai ir īpaša loma, palīdzot paplašināšanās procesā iesaistīto valstu vietējām un reģionālajām pašvaldībām sagatavoties ES acquis īstenošanai. RK paplašināšanās darbu koncentrē uz praktisko spēju veidošanu un ir īpaši paplašinājusi savu jauno vēlēto politiku programmu (YEP) uz kandidātvalstīm.

1

Partnerībā ar ES reģioniem un pilsētām turpināt un stiprināt atbalstu Ukrainai atjaunošanas un reformu jomā.

2

Nodrošināt daudzlīmeņu pārvaldības pieeju enerģētikas pārkārtošanai. Tikai palielinot ES finansējumu, var palielināt un uzlabot vietējo un reģionālo projektu ietekmi, lai sasniegtu ES mērķus klimata jomā uz vietas un stiprinātu atbalstu zaļās pārkārtošanās procesam vietējās kopienās.

3

Būtiski ieguldīt klimatadaptācijā un klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanā, izmantojot konkrētai vietai pielāgotu stratēģiju, lai saglabātu kohēziju un noturību visos reģionos un pilsētās un saskarsmē ar klimata pārmaiņu graujošo un asimetrisko ietekmi, kā arī ar biodaudzveidības zudumu.

4

Atbalstīt ilgtspējīgu vietējo lauksaimniecību un sadarboties ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, lai palīdzētu padarīt Eiropas pārtikas sistēmas noturīgākas un ilgtspējīgākas.

5

Nodrošināt lielāku atbalstu Eiropas zaļā kursa un ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai vietējā un reģionālajā līmenī.

6

Piesaistīt investīcijas zaļajai un digitālajai pārkārtošanai, atbalstīt cilvēkus un mazināt nevienlīdzību, vienlaikus veicinot arī Eiropas reģionu rūpniecisko konkurētspēju.

7

Kohēzijas politikas reforma ar pamatuzdevumu un teritoriāli orientētu pieeju, visās politikas jomās piemērojot principu "nekaitēt kohēzijai".

8

Ilgtermiņa pieejai lauku apvidiem ir jānodrošina ieguldījumi to zaļajā un digitālajā pārkārtošanā, lai efektīvi cīnītos pret depopulāciju un piesaistītu jaunus talantus.

9

Eiropas Savienībai ir jāizmanto iedzīvotāju uzticēšanās reģionālajiem un vietējiem pārstāvjiem, lai labāk un lielākā mērā stiprinātu Eiropas demokrātiju.

10

Iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības ar to pieredzi un tīkliem, lai sagatavotos nākamajam paplašināšanās vilnim.

I NODAĻA — Reģioni un pilsētas krīžu pārvarēšanā

Eiropas Savienību ietekmē daudzšķautņains krīžu kopums. Sākot ar Krievijas karu pret Ukrainu un tā sekām līdz enerģētikas, klimata un pārtikas krīzēm, sociālajai nevienlīdzībai un Covid-19 pandēmijas ilgstošajām sekām, reģioni un pilsētas ir priekšplānā, risinot daudzās problēmas, ar kurām saskaras iedzīvotāji.

Eiropas Savienība tiek pārbaudīta un izturēs to tik ilgi, kamēr tā turpinās izstrādāt jaunus kopīgus solidaritātes un noturības instrumentus, lai atbalstītu tās teritorijas un iedzīvotājus.

A. Ukraina: Pārvietotās personas, ilgtspējīga atjaunošana, ceļš uz integrāciju ES

Krievijas karš pret Ukrainu ir izraisījis vēl nepieredzētu pārvietoto personu pieplūdumu, kas nevienmērīgi ietekmē ES reģionus un pilsētas. Neraugoties uz daudzām grūtībām, vietējās un reģionālās pašvaldības ir veikušas veiksmīgus pasākumus, lai uzņemtu pārvietotos ukraiņus, vienlaikus veicinot vietējo iedzīvotāju solidaritāti. Tagad uzsvars tiek likts no ārkārtas pasākumiem uz ilgtermiņa stratēģijām sociālekonomiskās iekļaušanas jomā. Kuri reģioni ir pirmajā vietā, lai palīdzētu pārvietotajiem ukraiņiem integrēties vietējā līmenī? Kā vietējo pašvaldību solidaritāte var palīdzēt Ukrainai atgūties no kara un veidot labāku nākotni saviem iedzīvotājiem?

Reģioni un pilsētas ES un Ukrainā ir pārliecināti, ka tiem ir aktīva loma Ukrainas atjaunošanā. Šajā nolūkā tās jau izstrādā struktūru, principus un plānus saistībā ar tādiem tīkliem kā Eiropas Pilsētu un reģionu alianse Ukrainas atjaunošanai, ko izveidojusi Reģionu komiteja (RK) un kas apvieno ES un Ukrainas vietējās un reģionālās pašvaldības.

Ukrainas integrācija ES iet roku rokā ar tās atjaunošanu. Ukrainas vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir jābūt gatavām dalībai ES, un tām ir vajadzīgs ES līmeņa partneru atbalsts. RK savu ieguldījumu veic, izmantojot spēju veidošanas iniciatīvas.

Pēc tam, kad vēsturiski visintensīvākā konflikta izraisītā migrācija uz ES bija rekordliela, 1 daudzi reģioni un pilsētas tagad pāriet no krīzes režīma uz ilgtspējīgu stratēģiju izstrādi, lai integrētu Ukrainas valstspiederīgos, kuriem piešķirta ES aizsardzība. Lielākā daļa ukraiņu², kas saņem pagaidu aizsardzību Eiropas Savienībā (3,5 miljoni no 3 ES kopā 4 miljoni⁴), ieradās un reģistrējās pirmajos trīs mēnešos pēc Krievijas iebrukuma 2022. gada 24. februārī. 2022. gada otrajā pusē un visu 2023. gadu pilsētas un reģioni sāka pāriet no ārkārtas reaģēšanas režīma uz strukturētu un ilgtspējīgu integrācijas stratēģiju izstrādi, kuru mērķis ir uzlabot pārvietoto ukraiņu sociālekonomisko iekļaušanu.⁵

88 % reģionu un pilsētu ir veikuši konkrētus pasākumus, lai reaģētu uz ārkārtas situāciju, ko radījis karš pret Ukrainu savā pilsētā vai reģionā, un kopā ar vietējām kopienām tiem joprojām ir izšķiroša nozīme pārvietoto ukraiņu atbalstīšanā. Aptuveni puse reģionu un pilsētu iestāžu ir izveidojušas uzņemšanas centrus un nodrošinājušas mājokļus pārvietotajām personām, un vairāk nekā viena trešdaļa ir nodrošinājušas piekļuvi sociālajai labklājībai un medicīniskajai aprūpei (33 %). 21 % ir radījuši iespējas un telpas īpaši pārvietotiem bērniem, savukārt 13 % ir veikuši pasākumus, lai mazinātu kara ekonomisko un sociālo ietekmi uz visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem, kā arī mazinātu enerģijas cenu pieauguma ietekmi uz iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Vairāk nekā trešdaļa (35 %) ir iesaistījušies arī simboliskās atbalsta darbībās Ukrainai. Papildus tam, ka Ukraina pilnībā atbalsta

¹ Papildu informācijai skatīt Wilfred Martens Eiropas studiju centru, [Pārrobežu kustības Salīdzināt: Migrācija no Ukrainas un uz to vēsturiskajā salīdzinājumā ar citām konfliktu izraisītām situācijām](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), 2023. gada februāris un <https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm>.

² Pagaidu aizsardzības dotācijas, pamatojoties uz [Padomes Īstenošanas lēmumu 2022/382](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022R382), Mach 2022. Šīs aizsardzības saņēmēji vēlāk šajā dokumentā ir minēti ar vispārīgo terminu “bēgļi”.

³ Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos, situācija [Ukrainā: Flash update #18](https://www.unhcr.org/ukraine), 2022. gada 24. jūnijs.

⁴ Eurostat, [Pagaidu aizsardzība personām, kas bēg no Ukrainas, 2023. gada augusts](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1).

⁵ Sk., piemēram, [Reģionu komitejas izveidoto tīklu “Pilsētas un reģioni migrantu integrācijai”](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), piemēram, konferences “[Migrantu piekļuvi veselības aprūpei: no ārkārtas reaģēšanas līdz ilgtspējīgiem risinājumiem un reģionu un pilsētu iespēju nodrošināšanai migrantu integrācijas pārvaldībā](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm)”.

Krievijas agresoru, lielākā daļa reģionu un pilsētu (60 %) ir arī pārliecināta, ka ukraiņu klātbūtne radītu pozitīvas demogrāfiskās un ekonomiskās sekas (54 %).⁶

Tā kā lielākā daļa Ukrainā reģistrēto pagaidu aizsardzības saņēmēju ir sievietes un bērni,7 daudzi reģioni un pilsētas arī sniedz pielāgotu atbalstu, izglītību un integrācijas pakalpojumus. Vairāk nekā 56 % reģionu un pilsētu sniedz īpašu atbalstu sievietēm no Ukrainas bērnu aprūpes jomā, kam seko mājokļi (55 %), darba apmācība (52 %), psiholoģiskā palīdzība (gandrīz 48 %), veselības aprūpe (46 %) un transports (45%).⁸ Tomēr aptuveni 44 % nesniedz īpašu atbalstu, kas būtu pielāgots Ukrainas pārvietotajām sievietēm, un tas ir jautājums, kas jārisina, lai viņas atbalstītu un nodrošinātu pienācīgus apstākļus viņu-sociālekonomiskajai integrācijai⁹. Spilgts piemērs ātrai integrācijai un liecība Ukrainas sieviešu spēkam un apņēmībai nāk no Polijas, kur valdības dati apstiprina, ka līdz pagājušā gada beigām 60–70 % bija atraduši regulāru darbu.¹⁰

Lai gan solidaritāte ar Ukrainas iedzīvotājiem visā ES ir bijusi nepārprotama, šis bezprecedenta krīzes teritoriālā ietekme galvenokārt skar tikai trīs dalībvalstu reģionus un pilsētas. Tas ir saistīts ar vairākiem faktoriem, piemēram, koncentrāciju pilsētu un lielpilsētu teritorijās, lielām iepriekš pastāvošām diasporām dažos reģionos,¹¹ bezvīzu režīmu Ukrainas pilsoņiem uz ES un ātru aizsardzību saskaņā ar Pagaidu aizsardzības direktīvu (TPD), kas visi veicināja ļoti decentralizētu uzņemšanas procesu.

Lielākā daļa ukraiņu, kas reģistrēti saskaņā ar TID, dzīvo Vācijas, Polijas¹² un Čehijas reģionos, un tieši šajās valstīs atrodas 10 labākie reģioni ar vislielāko reģistrāciju skaitu: Nordrhein-Westfalen (Vācija), Mazowieckie (Polija), Bayern (Vācija), Bādene-Virtemberga (Vācija), Niedersachsen (Vācija), Dolnośląskie (Polija), Śląskie (Polija), Małopolskie (Polija), Wielkopolskie (Polija) un Praha (Čehija). Rumānijā, Spānijā, Itālijā, Slovākijā un Austrijā ir arī reģioni, kuros reģistrāciju skaits pārsniedz 20000 katrā reģionā (sk. karti turpmāk). Tomēr Ukrainas iedzīvotāju attiecība pret vietējiem iedzīvotājiem ir visaugstākā Čehijā, Polijā un Igaunijā.¹³

---

⁶ Reģionu komiteja, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, Eurochambres aptaujas secinājumi, ar kuriem iepazīstināja [CIVEX komisijas sanāksmē 18.04.2023.](#) un [ES Reģionu nedēļas seminārā.](#)

⁷ [2023. gada 30. aprīlis: gandrīz 4 miljoni ar ES pagaidu aizsardzību — Produkti Eurostat ziņas — Eurostat \(europa.eu\)](#)

⁸ Reģionu komiteja, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, Eurochambres aptaujas secinājumi, ar kuriem iepazīstināja [CIVEX komisijas sanāksmē 18.04.2023.](#) un [ES Reģionu nedēļas seminārā.](#)

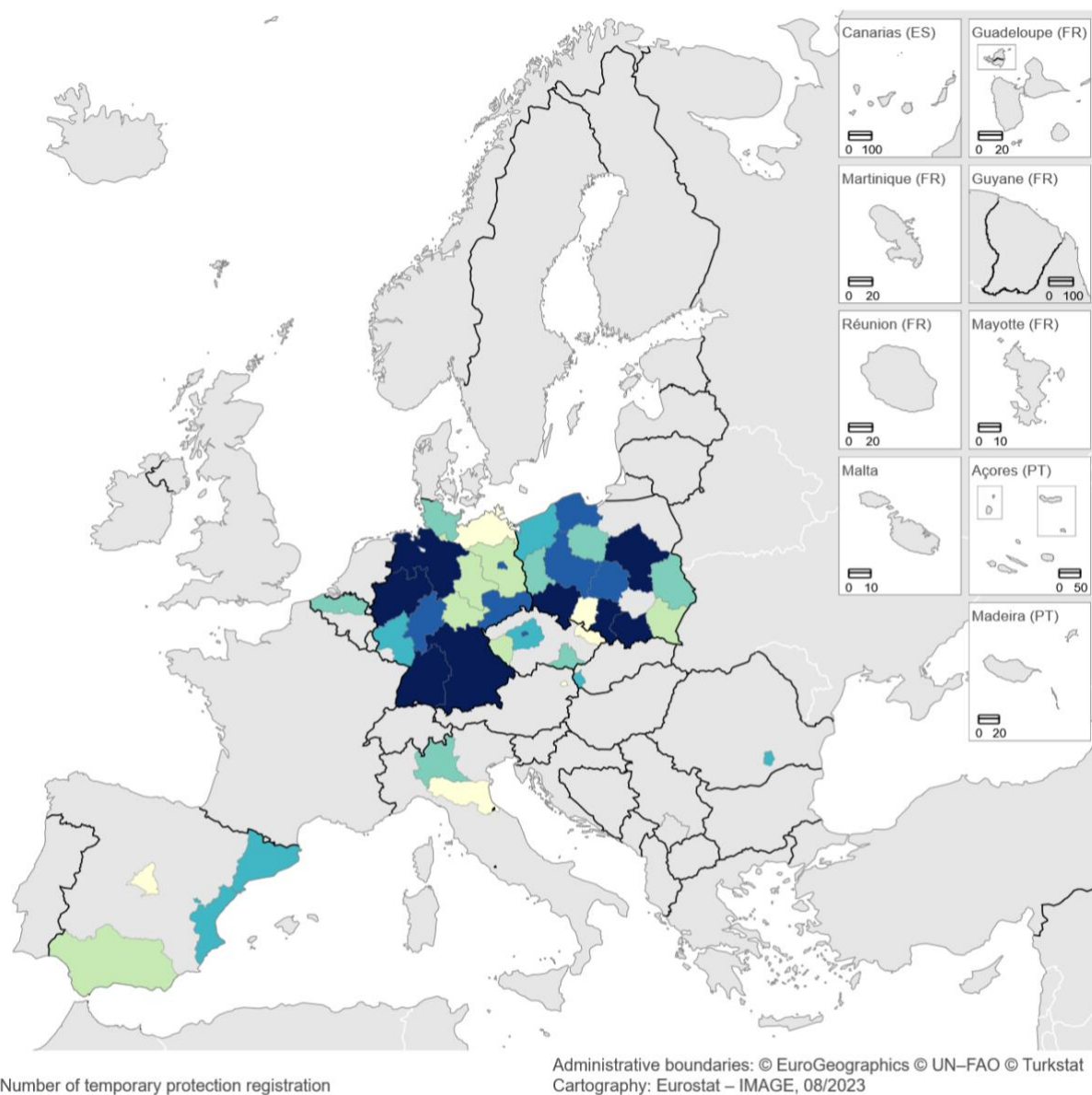
⁹ *Turpat.*

¹⁰ <https://www.ft.com/content/f7ab2cf3-ac3a-4d90-93b4-10ef51c07159>.

¹¹ Saskaņā ar [Eurostatdatiem](#) 2021. gada beigās Ukrainas pilsonība bija trešā visbiežāk sastopamā ārpusvienības pilsonība attiecībā uz kopējo uzturēšanās atļauju skaitu ES un uzturēšanās atļaujām aiz Marokas un Turcijas valstspiederīgajiem.

¹² Valsts līmenī lielākais skaits ukraiņu, kas reģistrēti saskaņā ar TID, ir Vācijā (1090235), Polijā (995035) un Čehijā (331850); skatīt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

¹³ Salīdzinot ar katras ES dalībvalsts iedzīvotāju skaitu, vislielākais pagaidu aizsardzības saņēmēju skaits uz tūkstoti bija Čehijā (31,6 uz 1000 cilvēkiem), Polijā un Igaunijā (26,4), Lietuvā (24,5), Bulgārijā (22,7) un Latvijā (21,2); skatīt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

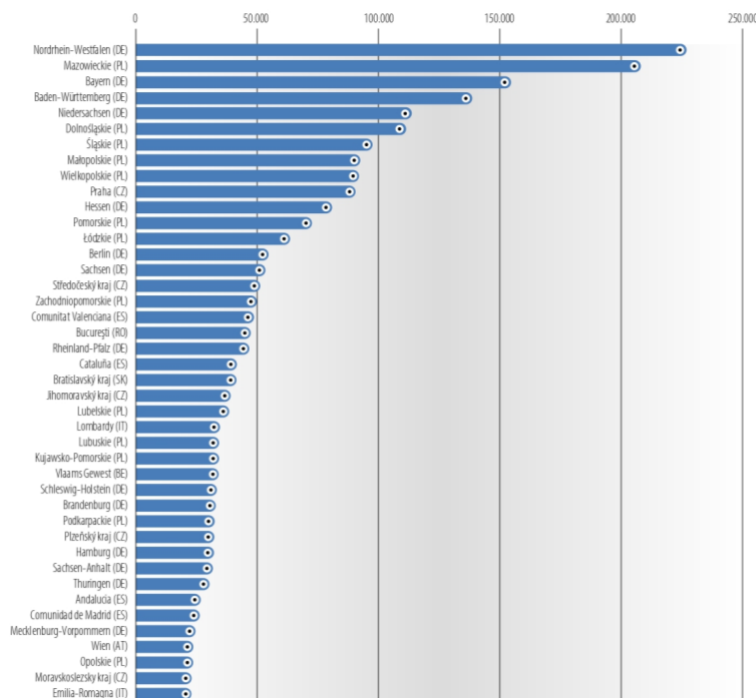
Attēls 1. NUTS 2 reģioni ar vairāk nekā 20000 aktīvo reģistrāciju pagaidu aizsardzībai (Ukrainas pilsoņi)

Avots — RK apkopojums, kura pamatā ir UNHCR, Mediendienst Integration, ibz, Minv, La Moncloa, Österreichischer Integrationsfonds¹⁴
Piezīme — Šī karte apzināti parāda tikai atlasītos reģionus

¹⁴ Datu avoti: saskaņā ar pieejamajiem datiem (un ar mainīgiem derīguma datumiem) rakstīšanas laikā:

<https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine.>; <https://dofi.ibz.be/fr/news/accueil-en-belgique-des-personnes-en-provenance-dukraïne-bilan-apres-un-de-conflit>; <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>;
https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230310_ukrainian-refugees.aspx;
<https://www.integrationsfonds.at/>.

Attēls2. ES reģioni, kuros ir visvairāk Ukrainas iedzīvotāju, kas ir aktīvi reģistrēti pagaidu aizsardzībai
Avots — RK apkopojums15

Daudzi reģioni un pilsētas joprojām saskaras ar problēmām, jo to spējas sniegt pakalpojumus vietējiem iedzīvotājiem, kā arī bēgļiem, piemēram, izmitināšanu, iztikas līdzekļus, medicīnisko aprūpi, izglītību un nodarbinātību, ir izsmeltas un bieži vien nav optimizētas.¹⁶

Polijā ukraiņu teritoriālo sadalījumu raksturo koncentrācija vojevodistēs ar lielām pilsētu aglomerācijām. Divas trešdaļas ukraiņu Polijā dzīvo 12 lielākajās lielpilsētu teritorijās, 17 un lielākā daļa dzīvo Varšavā (vairāk nekā 100000), Vroclavā, Krakovā un Poznaņā.¹⁸

Vācijā Ukrainas pilsoņu īpatsvars kopējā iedzīvotāju skaitā visaugstākais bija Berlīnē un Hamburgā. Ņemot vērā lielo iecelotāju skaitu, dažas reģionālās iestādes pauda bažas par savu robežu sasniegšanu un nepieciešamību pēc vairāk skolu, bērnudārzu un izmitināšanas vietu.¹⁹

Čehijā Prāgas pilsētai bija grūtības uzņemt gandrīz ceturto daļu no visiem ukraiņiem, 20 bet 2022. gada oktobra beigās galvaspilsēta apstiprināja savu stratēģisko satvaru Ukrainas bēgļu atbalstam un sadarbojās ar UNICEF jauna centra izveidē un darbībā, lai pēc tam atbalstītu pārvietotās personas no Ukrainas.

Nepietiekami resursi un finansējuma ierobežojumi ir viens no vissteidzamāk risināmajiem jautājumiem visiem reģioniem un pilsētām saistībā ar pamatpakalpojumu sniegšanu ukraiņiem un ilgtermiņa integrācijas mērķu īstenošanu praksē. Līdzekļus reģioniem un pilsētām ukraiņu

¹⁵ Turpat.

¹⁶ Dobiás, K., un Homem, F., *ES pilsētas un reģioni, kuri uzņem Ukrainas bēgļus — daudzlīmeņu koordinācijas kartēšana*, Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2022. gads.

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne>.

¹⁸ <https://www.portalsamorządowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/w-tych-polskich-miastach-uchodzczy-z-ukrainy-osiedlaja-sie-najchetniej.442844.html>.

¹⁹ <https://www.schengenvisainfo.com/news/germany-calls-on-eu-countries-for-fairer-distribution-of-ukrainian-refugees/>.

²⁰ <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>.

atbalstam galvenokārt nodrošināja augstāks valsts pārvaldes līmenis (51 %, kas ir apsveicams pieaugums no 20 % pirms kara sākuma), kam sekoja privātais sektors (10 %), savukārt tiešais finansējums ES bija ievērojami ierobežots vai nebija pieejams tiešai piemērošanai vietējām pašvaldībām.

Saistībā ar atbalstu pārvietotām personām no Ukrainas tikai aptuveni 5 % reģionu un pilsētu izmantoja finansējumu no Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (AMIF), 9 % no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un tikai 1 % no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF). Attiecībā uz bēgļiem kopumā šādu līdzekļu izlietojums ir lielāks, un 13 % reģionālo un vietējo pašvaldību parasti izmanto AMIF līdzekļus, 10 % no ESF+ līdzekļiem un 2 % no ERAF līdzekļiem.²¹

Tāpēc ir vajadzīgs lielāks tiešais atbalsts reģioniem un pilsētām, lai tie turpinātu efektīvi sniegt sabiedriskos pakalpojumus visās to kompetences jomās, vienlaikus integrējot ukraiņus vietējās kopienās. Īpašu uzmanību pievērš tam, lai nodrošinātu mērķtiecīgus pasākumus, kuros labāk ņemtas vērā vairuma sievietes, bērnu un citu pārvietoto personu īpašās vajadzības un tiesības.

UKRAINAS KONSULTĀCIJU CENTRI

PRĀGA, BERLĪNE UN GDAŅSKA PALĪDZ UKRAIŅIEM VIŅU VALODĀ

Prāgas pilsētas (Čehija), Berlīne (Vācija) un Gdaņska (Polija) izveidoja Ukrainas Konsultāciju centrus, lai Ukrainas pilsoņiem, galvenokārt sievietēm ar nepilngadīgiem bērniem vai vecāka gadagājuma cilvēkiem, nodrošinātu klātienē konsultācijas viņu dzimtajā valodā.²²

VIENAS PIETURAS AĢENTŪRA AR ATVĒRTĀM DURVĪM

RĪGA CENTRALIZĒ SAVU PALĪDZĪBU UKRAIŅIEM

Rīgas pilsētā (Latvija) ir atvērta durvju politika un tā dažādos veidos palīdz ukraiņiem, piemēram, bēgļu atbalsta centra ekspluatācija ir pārveidota par vienas pieturas aģentūru, kurā atrodas visi valsts, pašvaldību un nevalstiskie dienesti, iznomājot papildu klases, lai noturētu ukraiņu bērnus skolās, kā arī uzsākot digitālās nomadu vīzas un talantu sponsorēšanu.²³

Ukrainas ilgtspējīgas atjaunošanas process jau ir sācies, un ES reģioni un pilsētas jau ir iesaistītas. Pat ja Krievijas agresijas karš joprojām rada ārkārtēju kaitējumu civiliedzīvotājiem un infrastruktūrai,²⁴ reģioni un pilsētas visā ES jau ir apņēmušās veikt dažādus atjaunošanas pasākumus, kas nevar gaidīt līdz kara beigām, jo tie ir būtiski, lai atjaunotu pakalpojumus, kas vajadzīgi vietējo kopienu ikdienas darbībai. Daudzas ES pilsētas un reģioni ir snieguši tiešu humāno palīdzību un finansiālu atbalstu savām dvīņu pilsētām Ukrainā, ziedojušas humānās palīdzības organizācijām un

²¹ Reģionu komiteja, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, Eurochambres aptaujas secinājumi, ar kuriem iepazīstināja CIVEX komisijas sanāksmē 18.04.2023. un ES Reģionu nedēļas seminārā.

²² Projektu finansē Vācijas Iekšlietu ministrija un Čehijas Republikas Iekšlietu ministrija, un to īsteno Starptautiskais Migrācijas politikas attīstības centrs; skatīt <https://www.icmpd.org/news/ukraine-consultation-centres-supporting-ukrainian-citizens-abroad>.

²³ Eurocities, [Rīgā, palīdzot ukraiņiem neskaitāmā veidā](#), 2023. gada janvāris.

²⁴ Pasaules Banka, Ukrainas valdība, Eiropas Savienība, Apvienoto Nāciju Organizācija, [Ukraina: Rapid damage and need assessment \[Straujš postījumu un vajadzību novērtējums\]](#), 2022. gada februāris-2023. gada februāris, 2023. gada marts.

devušas ieguldījumu ar remonta materiāliem, elektroenerģijas ražotājiem, neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļiem, autobusiem un citiem noderīgiem priekšmetiem²⁵.

Rekonstrukcija un reforma notiek tandēmā, vienlaikus reaģējot uz problēmām, kas atšķiras atkarībā no iznīcināšanas apmēra Ukrainā. Tāpat kā tas dažādos reģionos un pašvaldībās atšķiras atkarībā no to ģeogrāfiskās atrašanās vietas un tuvuma priekšpostenim, arī 26 problēmas un vajadzības atšķiras. Tā kā nerimstošas cīņas un karadarbība dažos Ukrainas apgabalos turpina saasināt smago humanitāro situāciju,²⁷ daudziem reģioniem un pilsētām ir jākoncentrējas uz to, lai nodrošinātu piekļuvi ūdenim, sanitārijai, pārtikai, veselības aprūpes pakalpojumiem un materiāliem mājokļu remontam. Tomēr ir arī tie, kas arvien vairāk spēj koncentrēties uz atjaunošanas un atjaunošanas centieniem, nevis ārkārtas humanitārajām vajadzībām, un šajā nolūkā viņi meklē starptautiskus partnerus vairākās jomās — no atmiņēšanas līdz pilsētu atjaunošanai un ekonomiskajai sadarbībai —, lai vienlaikus pievērstos atjaunošanas un reformu plāniem.²⁸

83 % ES pilsētu un reģionu ir pārliecināti, ka tie var dot ieguldījumu Ukrainas atjaunošanā. Gandrīz puse (45 %) no visām ES pilsētām un reģioniem uzskata, ka tie var palīdzēt, iesaistoties plašākā Eiropas plānā Ukrainas atjaunošanai, savukārt aptuveni viena trešdaļa ES pilsētu un reģionu saskata to potenciālo ieguldījumu Ukrainas atjaunošanā materiālās un finansiālās palīdzības sniegšanā (31 %), kā arī mērķsadarbības programmās, lai stiprinātu tehniskās un institucionālās spējas un apmainītos ar paraugpraksi (30 %). 27 % ES pilsētu un reģionu ir gatavi palīdzēt, veicinot labu pārvaldību vietējā un reģionālajā līmenī, un 16 % uzskata, ka valsts pārvaldes iestādes varētu atbalstīt, izmantojot mācību programmas, ko organizē universitātes un ierēdņu apmācības centri (tostarp tiešsaistes kursus).

Ierosinātā ES finansējuma struktūra 50 miljardu eiro apmērā Ukrainas atjaunošanai arī atzīst, ka reģioni un pilsētas ir jāiesaista visos posmos. Reģionu un pilsētu tiešam atbalstam ir būtiska nozīme ES pieejā, par ko liecina fakts, ka to pilnvarošana ir priekšnoteikums Ukrainas mehānismam, ko Eiropas Komisija²⁹ 30 noteikusi priekšlikumā par daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2021.–2027. gadam pārskatīšanu. Tā kā ES budžets nebija paredzēts, lai novērstu sekas, ko radīja karš pret Ukrainu, un tā dēvētās elastības iespējas,³¹ kas tika izmantotas no kara sākuma, sasniedza savas robežas, jauna Ukrainas mehānisma izveide ir savlaicīga un apsveicama, tāpat kā priekšlikumā uzmanība ir pievērsta reģionu un pilsētu iesaistīšanai lēmumu pieņemšanā un to spēju veidošanai³².

Ir pieaudzis ES un Ukrainas reģionu un pilsētu divpusējo partnerību skaits, bet vairāk nekā pusei Ukrainas mazo pilsētu joprojām nav oficiālu ES partneru. Vietējā un reģionālā līmeņa sadarbība,³³ piemēram, starp Gdaņsku (Polija)³⁴ un Ļvovu (Ukraina), un līdzbiedru atjaunošanas centieni, piemēram, Ukrainas pilsētu iesaistīšana klimatneitrālo un viedo pilsētu misijā,³⁵ kā arī dažādie

²⁵ Citus ES reģionu un pilsētu atbalsta pasākumu piemērus sk. <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/help-for-ukraine.aspx>.

²⁶ Pasaules Banka, Ukrainas valdība, Eiropas Savienība, Apvienoto Nāciju Organizācija, [Ukraina: Rapid damage and need assessment \[Straujš postījumu un vajadzību novērtējums\]](#), 2022. gada februāris–2023. gada februāris, 2023. gada marts.

²⁷ Tiek lēsts, ka 2023. gadā humānā palīdzība būs nepieciešama 17,6 miljoniem cilvēku, un pirms citas sarežģītas ziemas prioritātei vajadzētu būt visneaizsargātāko iedzīvotāju aizsardzībai; skatīt: ANO Humānās palīdzības koordinācijas birojs, [Ukrainas humānā reakcija 2023. gadā: ziņojums par situāciju](#), 2023. gada augusts.

²⁸ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/CP-84-Ukraine-cities-regions-stepping-up-search-for-international-partnerships.aspx>.

²⁹ Eiropas Komisija, [Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Ukrainas mehānismu](#), 2023. gada jūnijs.

³⁰ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/regions-and-cities-crucial-role-in-Ukraine-reconstruction.aspx> un.

³¹ Esošo programmu līdzekļu pārprofilēšana, neizmantojot līdzekļu un rezervju pārdalei Ukrainai.

³² Sīkāku informāciju sk. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3355.

³³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

³⁴ <https://cor.europa.eu/fr/events/pages/4th-meeting-of-cor-working-group-ukraine-.aspx>.

³⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-miss-2023-cit-02-01>

mērķsadarbības nolīgumi³⁶ ir svarīga atjaunošanas procesa daļa un Ukrainas tuvināšana ES standartiem.³⁷ Lai gan lielākā daļa spēkā esošo nolīgumu ir parakstīti ar Polijas un ES valstu reģioniem un pilsētām, kas atrodas Ukrainas tiešā tuvumā,³⁸ daudzi jauni nolīgumi ar Vācijas³⁹ un Francijas⁴⁰ vietējām iestādēm norāda uz plašāku Eiropas mēroga tendenci.

ES pilsētām ir daudz ko piedāvāt saviem Ukrainas partneriem⁴¹ attiecībā uz zināšanām un paraugpraksi tādos jautājumos kā pilsētu ilgtspējīga attīstība, mantojuma aizsardzība, izglītība, sociālie pakalpojumi, pamattiesības un laba pārvaldība. Lai gan reģionālās galvaspilsētas biežāk nekā citas pilsētas izveidos ekonomisko un uzņēmējdarbības sadarbību ar pilsētām ārvalstīs,⁴² vairāk nekā pusei Ukrainas mazo pilsētu, galvenokārt Ukrainas austrumu daļā, joprojām nav oficiālas starptautiskās sadarbības, un joprojām pastāv ievērojamas iespējas pastiprināt ES un Ukrainas sadarbību vietējā un reģionālajā līmenī.⁴³

RK⁴⁴ izveidotā Pilsētu un reģionu alianse **Ukrainas atjaunošanai palīdz novērst plaisu ES un Ukrainas vietējā un reģionālajā sadarbībā un savienot abas puses.** Eiropasmēroga platforma, kas var savienot tūkstošiem vietējo un reģionālo līderu Eiropas Savienībā un plašākā Eiropā, ir ievērojami palīdzējusi pastiprināt starptautisko sadarbību un atjaunošanas centienus, izmantojot savus pasākumus⁴⁵ un stratēģiskos ieteikumus, iesaistot arvien lielāku skaitu pārstāvju, tostarp RK locekļus, Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresu, Eiropas apvienības, piemēram, CEMR, CPMR, EUROCITIES, CALRE, AER, Pilsētas mēru paktu, enerģētikas pilsētas, kā arī visas Ukrainas vietējo un reģionālo pašvaldību apvienības un daudzus saistītos partnerus.⁴⁶

RK ieteikumi par to, kā stiprināt vietējo un reģionālo pašvaldību lomu Ukrainas atveseļošanas un atjaunošanas procesā un ceļā uz dalību ES, balstījās uz⁴⁷ decentralizācijas diskusiju Ukrainas atveseļošanas konferencē,⁴⁸ atkārtoti uzsverot, ka reģioniem un pilsētām ir jābūt tieši iesaistītiem, lai ekonomikas atveseļošana, rekonstrukcija (tostarp projektu prioritāšu noteikšana, plānošana un atlase) un sagatavošanās ES pievienošanās procesam būtu sekmīga.

³⁶ Mērķsadarbības nolīgumi Ukrainā tiek noslēgti gan vietējā līmenī (galvenokārt pilsētu līmenī), gan reģionālā (oblastu) un apakšreģionālā/rajona (apgabalū) līmenī.

³⁷ Lai gūtu labu pārskatu par šīm grūtībām un ieteikumiem to pārvarēšanai, sk. Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. un Przekop-Wiszniowska, E., “[Sadarbība starp ES pilsētām un reģioniem ar to partneriem](#) Ukrainā”, pētījums, ko REGI komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2023. gads.

³⁸ Turpat, 2022. gadā Ukrainas pilsētās bija vairāk nekā 1000 mērķsadarbības nolīgumu ar ārvalstu partneriem, savukārt reģionālā un rajonu līmeņa iestādes bija parakstījušas gandrīz 350 šādu nolīgumus — vairāk nekā divas trešdaļas bija ar ES partneriem.

³⁹ 2022. gada februārī starp Vācijas un Ukrainas pašvaldībām bija 80 partnerības, sk. [Karte: 80 deutsch-ukrainische Städtepartnerschaften | BMZ](#); tagad ir 120 partnerības, sk. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/unsere-projekte/kommunen-in-der-ukraine-krise-staerkeren-projektnachrichten/staedtepartnerschaften>; skatīt arī <https://cities4cities.eu/14-ukrainian-communities-started-cooperation-with-17-german-municipalities/>.

⁴⁰ Piemēram, starp Francijas reģionu Bourgogne-Franche-Comté un Ukrainas Vinnytsia apgabalu, sk. <https://www.infos-dijon.com/news/bourgogne-franche-comte/bourgogne-franche-comte/rerelations-internationales-la-region-bourgogne-franche-comte-prepare-un-partenariat-avec-l-oblast-ukrainien-de-vinnytsia.html>.

⁴¹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

⁴² Sk., piemēram, “Transparent Cities” programmas sagatavoto pētījumu, kas pieejams vietnē “[Sadarbība starp māsu pilsētām](#)”: [teritorijas, kurās ārvalstu pašvaldības atbalsta Ukrainas pilsētas](#).

⁴³ Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J., un Przekop-Wiszniowska, E., “[Sadarbība starp ES pilsētām un reģioniem ar to Ukrainas partneriem](#)”, pētījums, ko REGI komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2023. gads.

⁴⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁴⁵ <https://cor.europa.eu/en/events/Pages/putting-lugano-principles-into-action.aspx>. ■

⁴⁶ Pilnu Eiropas Pilsētu un reģionu alianses Ukrainas rekonstrukcijai partneru un asociēto partneru sarakstu sk.

<https://cor.europa.eu/en/engage/pages/european-alliance-of-cities-and-regions-for-the-reconstruction-of-ukraine.aspx#Partners>.

⁴⁷ Ar ko RK Eiropas Pilsētu un reģionu alianses Ukrainas atjaunošanai vārdā iepazīstināja [darbseminārā saistībā ar Londonas un Ukrainas atveseļošanas konferenci](#), kas notika 2023. gada 25. maijā.

⁴⁸ <https://www.urc-international.com/road-to-london-event>.

EIROPAS REKONSTRUKCIJAS ALIANSE

RK INICIATĪVA PALĪDZĪBAS KOORDINĒŠANAI UN UKRAINAS REĢIONU ATBALSTAM

Eiropas Pilsētu un reģionu alianse Ukrainas atjaunošanai nodrošina platformu palīdzības centieni koordinēšanai un ES reģionu un pilsētu stingra politiskā un simboliskā atbalsta izteikšanai Ukrainas partneriem,⁴⁹ lai nodrošinātu to jēgpilnu iesaisti atjaunošanas procesā, pamatojoties uz tās stratēģiskajiem ieteikumiem⁵⁰.

Notiek darbs, lai sagatavotu Ukrainas reģionus un pilsētas pievienošanās procesam ES, un RK atbalsta savus partnerus ES pilnvaroto reformu īstenošanā. Simboliski apliecinot solidaritāti ar Ukrainu, piešķirot Ukrainas pilsētu asociācijas priekšsēdētājam un Kijevas mēram Vitaliy Klitschko, goda loceklim,⁵¹ RK nofraktēja savu ceļu Ukrainas atbalstam konkrētā 10 punktu atbalsta plānā.⁵²

Īstenojot plānu nekavējoties, RK ir darījusi pieejamas Ukrainas vietējām un reģionālajām pašvaldībām biroja telpas, savā programmā “Jaunie vēlētie politiķi”⁵³ iekļāva Ukrainas ievēlētās vietējas amatpersonas,⁵⁴ pavērusi apmācības un darbā pieņemšanas iespējas norīkotajiem ekspertiem no Ukrainas reģioniem un pilsētām, atdzīvinās savstarpējo sadarbību ar Eiropas Savienības pretkorupcijas iniciatīvas⁵⁵ un tās koncepcijas “Integrity Cities” atbalstu un paplašināja Ukrainas darba grupu, lai Ukrainas partneriem sniegtu mērķtiecīgu politisko un tehnisko atbalstu nolūkā palīdzēt tiem panākt labu pārvaldību visos līmeņos, stiprināt vietējo demokrātiju un veicināt decentralizācijas reformu.⁵⁶

Solidaritāte ar Ukrainu ir atkarīga arī no paaudžu solidaritātes. Tāpēc RK un Ukrainas pilsētu apvienība uzsāka iniciatīvu “Vasaras nometnes”,⁵⁷ un daudzas pilsētas un reģioni organizēja brīvdienu programmas Ukrainas bērniem un jauniešiem.⁵⁸ Aptuveni 20 pilsētas un reģioni no 12 dalībvalstīm ir sponsorējuši izklaidējošas aktivitātes, sporta un kultūras pasākumus un aptuveni 1800 Ukrainas bērnu un jauniešu ir nodrošinājuši tik ļoti nepieciešamo aklumu un normalitātes sajūtu.

PĀRTRAUKUMS NO KARA

⁴⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁵⁰ https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_lai_stiprinatu_vietejo_un_rejonalo_pasvaldibu_lomu_Ukraina.pdf.

⁵¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Bureau-Ukraine.aspx>.

⁵² https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10_punktu_atbalsta_pakete_Ukrainai.pdf.

⁵³ Pašlaik Ļvovas birojs darbojas kā “galvenais birojs” arī citām Ukrainas vietējām un reģionālajām pašvaldībām; skatīt <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Ukraines-regions-and-cities-take-further-steps-towards-EU.aspx>.

⁵⁴ https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/join-yep-community-young-elected-politician-programme-2023_en?s=232.

⁵⁵ <https://euaci.eu/>.

⁵⁶ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Local-and-regional-authorities-will-be-key-to-Ukraine's-reconstruction.aspx>.

⁵⁷ Prezentēts RK 10 punktu atbalsta paketē Ukrainai, kas pieejama vietnē https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10_punktu_atbalsta_pakete_Ukrainai.pdf.

⁵⁸ Rakstīšanas laikā un saskaņā ar RK zināmo informāciju šādas pašvaldības ir organizējušas vai plāno organizēt brīvdienu Ukrainas bērniem: Dunkirk (FR), Budapest (HU), Łódzkie (PL), Athitos (EL), Essen (DE), Pontevedra (ES), Palanga, Wielkopolska (PL), Burgenlande (AT), Maramures (RO), Grand Fort Philippe (FR), Tampere (FI), Gdańska (PL), Pomorskie (PL), Berlīne (DE), Tukums, Tauragē rajona pašvaldība, Andrychow (PL), Burron-Marlotte (FR), Podkarpackie (PL), Ronneby, Klaipēda, Warmia un Mazury reģions (PL), Gozo sala (MT), Ličko-Senjska županija (HR), Veike-Maarja pagasts, Bielany rajons Varšavā (PL), Kasciais (PT), Stokholma (SE), Mazovijas reģions (PL), Keila, Tallina (EE), Tartu (EE), Mustvee vald (EE), Jõgevamaa (EE), Saarde vald (EE), Rakvere Vald (EE), Trenčin (SK) Lund (SE); skatīt <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

VASARAS BRĪVDIENAS UKRAINAS BĒRNIEM

Vasaras brīvdienas Ukrainas bērniem 59 deva daudziem Ukrainas bērniem iespēju baudīt vasaras brīvdienu jauniešu programmas dažādās pilsētās un reģionos, piemēram, Nimes (Francija), Atēnas (Grieķija), Roma (Itālija), Tampere (Somija), Gdaņska (Polija), Portimauna (Portugāle), Preiļi (Latvija), Wielkopolska (Polija), Lubelskie (Polija), Maramureș (Rumānija), Podkarpackie (Polija), Pomorskie (Polija), Bavārija (Vācija), Lodzkie (Polija),⁶⁰ kā arī Miskolc un Sátoraljaújhely (Ungārija).⁶¹

RK locekļu un alianses partneru ieteikumi ir kļuvuši aktuāli saskaņā ar Ukrainas mērķiem dalībai ES. Kā norādīts RK atzinumā par tematu “*ES pilsētu un reģionu loma Ukrainas atjaunošanā*”,⁶² decentralizācijas reforma ir jāiekļauj Ukrainas atveseļošanas un atjaunošanas procesu vispārējā struktūrā, un Ukrainas vietējām pašvaldībām jāpiešķir nozīmīga loma lēmumu pieņemšanā par atjaunošanas projektiem. Lai palīdzētu Ukrainas reģioniem un pilsētām sekmīgi piesaistīt un efektīvi pārvaldīt nepieciešamos starptautiskos līdzekļus un ieguldījumus saskaņā ar tiesiskuma, daudzlīmeņu pārvaldības un pilnīgas neiecietības pret korupciju principiem⁶³, RK atjaunoja priekšlikumu par Erasmus programmu vietējiem ierēdņiem un Eiropas vietējās administrācijas skolu.

Ir svarīgi palīdzēt Ukrainas reģioniem un pilsētām attīstīt vajadzīgās spējas, lai izpildītu dalības kritērijus,⁶⁴ un RK stingri mudina visus reģionus un pilsētas iesaistīties, izmantojot “vienas pret vienu” partnerības un plašāku Pilsētu un reģionu aliansi Ukrainas rekonstrukcijai. ES un tās dalībvalstīm ir jāpalielina atbalsts Ukrainai ceļā uz pievienošanu ES, tostarp attiecībā uz tehniskajām zināšanām, spēju veidošanu un institucionālajām reformām, lai ļautu valsts reģioniem un pilsētām apzināt īstermiņa atjaunošanas mērķu vajadzības, kā arī īstenot digitālās un zaļās pārkārtošanās ilgtermiņa stratēģijas, lai sasniegtu un radītu apstākļus lielākai noturībai un labākai iedzīvotāju labklājībai.⁶⁵ Labs piemērs šajā ziņā ir ES finansētais projekts “**Pilsētas mēru pakts — Austrumi**”, kura mērķis ir Austrumu partnerības valstīs ieviest ES klimata un enerģētikas iniciatīvu un kurā ir iekļautas 198 pašvaldības Ukrainā, kurās ir izstrādāti 158 vietējie rīcības plāni.⁶⁶

⁵⁹ Eiropas Reģionu komitejas un Ukrainas pilsētu asociācijas uzsāktā īpašā iniciatīva, kas vērsta uz Ukrainas militāro spēku bērniem un galvenajiem Ukrainā strādājošajiem darbiniekiem.

⁶⁰ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

⁶¹ <https://hungarytoday.hu/hundreds-of-ukrainian-children-to-enjoy-camps-in-hungary/>.

⁶² Plašāka informācija pieejama Reģionu komitejas atzinumā “*ES pilsētu un reģionu loma Ukrainas atjaunošanā*”, CIVEX-VII/018, 2022. gada 10.–12. oktobris, ziņotājs: Florences mērs Dario Nardella (PSE/IT).

⁶³ Darbseminārs “Vietējo un reģionālo pašvaldību lomas stiprināšana Ukrainas atveseļošanas un rekonstrukcijas procesā un ceļā uz dalību ES”, ko Reģionu komiteja kopīgi ar Eiropas Komisiju, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju, kā arī Ukrainas, Apvienotās Karalistes un Šveices valdībām kopīgi organizēja Eiropas Pilsētu un reģionu alianses vārdā Ukrainas atjaunošanai, 2023. gada 25. maijā sniedza konkrētus ieteikumus par turpmāko rīcību; skatīt: https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_lai_stiprinatu_vietejo_un_rejonalo_pasvaldibu_lomu_Ukraina.pdf par vietējo un reģionālo pašvaldību lomas stiprināšanu Ukrainā.pdf

⁶⁴ Eiropas Parlaments, [Rezolūcija par Ukrainas ilgtspējīgu atjaunošanu un integrāciju eiroatlantiskajā kopienā, 2023.](#) gada jūnijs.

⁶⁵ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Ukrainas atjaunošana, reģionālās un pašvaldību pārvaldības pastiprināšana](#), 2022. gada novembris.

⁶⁶ <https://www.com-east.eu/en/>.

B. Enerģētikas krīze

Enerģētikas krīze ir būtiski ietekmējusi visas kopienas visā Eiropā. Neraugoties uz enerģijas cenu straujo kāpumu un augsto inflāciju, vietējās un reģionālās pašvaldības tomēr ir turpinājušas sniegt pamatpakalpojumus 90000 Eiropas pilsētu un ciematu, 900 pilsētu un 280 reģionu. Tās ir veikušas pasākumus, lai nodrošinātu energotaupību, enerģētikas darbības nepārtrauktību un ārkārtas rīcības plānus ar mērķi stiprināt energonoturību. Tās ir arī sniegušas ekonomisku un sociālu palīdzību mazaizsargātām māsaiņniecībām un maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tomēr krīze arī pastiprināja strukturālus jautājumus par turpmākām investīcijām: kā risināt enerģētiskās nabadzības problēmu mūsu kopienās? Kā mēs atbalstām mūsu vietējo uzņēmumu enerģētikas pārkārtošanu, lai saglabātu globālo konkurētspēju?

2022. gadā ES bija jāpapildina programma “Gatavi mērķrādītājam 55 %”, kas jau bija aizņemta, nozīmīgi papildu pasākumi un darbības, lai risinātu enerģētikas krīzi, piemēram, REPowerEU. Krievijas iebrukums Ukrainā un tam sekojošais Krievijas gāzes eksporta samazinājums uz ES palielināja cenas līdz iepriekš neiedomājamiem augstumiem, radot sāpes māsaiņniecībām un uzņēmumiem. Šajā sarežģītajā kontekstā reģioni un pilsētas izlēmīgi reaģēja uz šo problēmu.

Lai gan pašreizējie sasniegumi visā ES ir slavējami, ir plašas iespējas turpmākam progresam. **Savā steidzamajā rezolūcijā “Pilsētas un reģioni, reaģējot uz enerģētikas krīzi: ceļā uz patiesu Eiropas Enerģētikas savienību,⁶⁷ ko pieņēma 2023. gada februārī, Reģionu komiteja (RK) uzsvēra reģionu un pilsētu izšķirošo nozīmi, atbalstot enerģētiskās krīzes skartos cilvēkus un īstenojot pasākumus, lai nodrošinātu energotaupību un energodarbības nepārtrauktību.**

Tomēr, lai vēl vairāk paātrinātu pāreju uz tīru enerģiju, pilsētas un reģioni ir jāiesaista notiekošajās enerģētikas reformās, lai nodrošinātu stratēģiskās investīcijas. Veidojot sinerģiju starp ES finansēšanas instrumentiem, var paātrināt ilgtspējīgas enerģētikas projektus vietējā līmenī. Tikai tad tiks izveidota reāla Enerģētikas un klimata savienība.

Tas ir steidzams aicinājums rīkoties. Augošās enerģijas cenas ietekmē visus Eiropas iedzīvotājus, jo īpaši visneaizsargātākos iedzīvotājus. Laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam vidējais enerģijas izdevumu īpatsvars māsaiņniecību budžetā palielinājās vairāk nekā par 1/3 un dažās ES dalībvalstīs gandrīz divkāršojās. Elektroenerģijas cenas pēdējā gada laikā ir palielinājušās par 35 %, ⁶⁸ un jaunākie novērtējumi liecina, ka nabadzīgākām māsaiņniecībām būtu jāmaksā vēl vismaz 25 % no kopējiem izdevumiem enerģijas rēķinos.⁶⁹

Aptuveni 40 miljoni ES iedzīvotāju (9,3 % iedzīvotāju) 2022. gadā nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu.⁷⁰ Enerģētikas krīze, ko saasināja karš, ir pasliktinājusies jau tā sarežģītās situācijas, radot risku, ka palielināsies enerģētiskā un mobilitātes nabadzība. Smagi tiek ietekmēta vietējā ekonomika, un daudzi ģimenes uzņēmumi un mazie un vidējie uzņēmumi ir spiesti samazināt savu

⁶⁷ Reģionu komiteja, [rezolūcija “Pilsētas un reģioni, reaģējot uz enerģētikas krīzi: ceļā uz patiesu Eiropas Enerģētikas savienību](#), 2023. gada februāris.

⁶⁸ Eiropadomes infografika “Enerģētikas krīze: Trīs ES koordinēti pasākumi rēķinu samazināšanai, 2022. gada oktobris, pamatojoties uz Eurostat 2022. gada septembra datiem.

⁶⁹ Mercator Research Institute on Global Commons and Climate Change, [Effects of the energy price crisis on European households: Sociālpolitiskās problēmas un politikas risinājumi](#), 2022. gada maijs.

⁷⁰ Eurostat, [Nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu — EU-SILC aptauja](#), Tiesīsaistes datu kods: ILC_MDES01.

darbību un darbaspēku.⁷¹ Turklāt krīze vēl vairāk veicina dzimumu nevienlīdzību, jo pastāv lielāka iespēja, ka sievietes un sievietes vadītas mājsaimniecības ietekmēs enerģētiskā nabadzība un radikālas energotaupības izvēles, jo pastāv strukturāla nevienlīdzība ienākumu sadalē, sociālekonomiskais statuss un atšķirības starp dzimumiem aprūpes jomā.⁷² Eurofound 2022. gadā konstatēja, ka 44 % vientuļo māšu un 31 % vientuļo sieviešu bija grūti samaksāt savus enerģijas rēķinus⁷³.

RK nesen veica savu reģionālo centru tīkla (RegHub) aptauju⁷⁴ par tematu “Zaļā kursa nākotne: novērtējums un skatīšanās nākotnē”. Aptaujas rezultāti liecina, ka **lielākā daļa respondentu (75 %) apgalvo, ka to attiecīgo reģionu vai pilsētu klimatrīcību ir ietekmējusi pašreizējā enerģētikas krīze**. Atbildot uz jautājumu par galvenajām problēmām, kas kavē progresu tīras enerģijas ražošanā, ievērojama daļa dalībnieku (90 %) norāda, ka ir vajadzīgi īpaši finansēšanas mehānismi. Turklāt 80 % respondentu uzsver, cik svarīgs ir atbalsts inovācijai, savukārt 50 % uzsver spēju veidošanas nozīmi.

Reģioni un pilsētas pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā ir veikuši drosmīgus un tūlītējus pasākumus, lai samazinātu savu enerģijas patēriņu. RK *reģionālā un vietējā barometra* ⁷⁵ aptauja, ko veica Ipsos European Public Affairs, atklāja, ka lielākā daļa respondentu (63 %) apstiprināja, ka viņu pilsēta vai reģions ir rīkojušies, lai samazinātu enerģijas patēriņu, savukārt aptuveni ceturtdaļa (27 %) atbildēja, ka viņu pilsēta vai reģions ir īstenojuši pasākumus, lai savā teritorijā ieviestu ilgtspējīgāku transportu.

Pie šiem centieniem pieder dažādas iniciatīvas, piemēram, telpu temperatūras samazināšana sabiedriskās ēkās, Ziemassvētku gaismas izslēgšana, LED spuldžu izvēšanas paātrināšana (Varšava, Polija), dinamiskas ielu apgaismojuma sistēmu uzstādīšana (Jena, Vācija) un iesaistīšanās sabiedriskās izpratnes un rīcības kampaņās darbā (Grāza, Austrija) un skolās (Cesena, Itālija). Reģioni un pilsētas ir tieši sadarbojušies ar iedzīvotājiem un uzņēmumiem, parādot iedzīvotāju drosmi un apņēmību gan pilsētu, gan lauku apvidos.

RK, Eiropas Pilsētas mēru pakta un Eiropas Komisijas⁷⁶ kopīgi uzsāktais ES pilsētu energotaupības plāns ir bijis galvenais pasākums, kura mērķis ir uzsvērt, ka vienkāršas darbības, piemēram, termostata iestatīšana 19 °C temperatūrā (kā redzams tādās pilsētās kā Leipciga (Vācija), Bordo (Francija) un Gente (Beļģija)), ne tikai kontrolētu rēķinus par enerģiju, bet arī palīdzētu izveidot noturīgāku un videi draudzīgāku Eiropu.

ES reakcija uz enerģētiskās nabadzības apkarošanu joprojām ir apņēmīga, ātri pieņemot lēmumus un īstenojot ārkārtas pasākumus, lai aizsargātu neaizsargātus patērētājus. Eiropas Savienības Padome

⁷¹ Eiropas Komisija, [Zinājums par enerģētikas savienības stāvokli, 2022. gada oktobris](#).

⁷² Sīkāku informāciju sk. Reģionu komitejas atzinumā “[Dzimumu līdztiesība un klimata pārmaiņas: “ceļā uz dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu Eiropas zaļajā kursā”](#)”. ENVE-VII/018, 2022. gada 26.–27. janvāris, ziņotāja Kata Tüttó (HU/PSE), Budapeštas, Ungārijas un Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās vietējās asamblejas locekle, [Zinājums par Ukrainas krīzes globālo dzimumu ietekmi uz enerģijas pieejamību un pārtikas nodrošinājumu un uzturu](#), 2022. gads.

⁷³ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230224STO76403/international-women-s-day-the-gender-aspects-of-energy-poverty>.

⁷⁴ [RK Reģionālo centru tīklu \(RegHub\)](#) veido vietējo un reģionālo ieinteresēto personu grupa, kas uzrauga ES politikas īstenošanu uz vietas un nodrošina, ka, novērtējot šo politiku Eiropas līmenī, tiek ņemti vērā vietējie un reģionālie viedokļi. Tajā ir 46 locekļi, 10 novērotāji un viena saistīta struktūra. RegHub ir arī izveidota apakšgrupa Eiropas Komisijas platformā “Gatavi nākotnei”.

⁷⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

⁷⁶ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/cities-energy-saving-sprint>.

2022. gada oktobrī vienojās par regulu par ārkārtas intervenci, lai risinātu augsto enerģijas cenu problēmu, un piešķīra 140 miljardus EUR ES mājāsaimniecību un uzņēmumu atbalstam.⁷⁷

Tomēr enerģētiskās nabadzības apkarošanas pasākumi lielākoties ir vietēja mēroga pasākumi, kā to apliecina ES Enerģētiskās nabadzības konsultāciju centra iniciatīva.⁷⁸ Konkrēti projekti enerģētiskās nabadzības novēršanai ar sociālās iekļaušanas aspektu tika atbalstīti arī no 2014.–2020. gada Interreg Eiropas programmas⁷⁹ un ar novatoriskām pilsētvides darbībām, piemēram, ar Enerģijas nabadzības izlūkošanas vienības projektu Getafe (Spānija).⁸⁰ Reģioni un pilsētas ir snieguši būtiskus pakalpojumus un padomus un novirzījuši sociālo atbalstu, lai palīdzētu iedzīvotājiem un uzņēmumiem izturēt šo ļoti sarežģīto periodu.

Tomēr ir jā saglabā un jāveicina ne tikai tūlītējo enerģijas izmaksu krīzes risināšana, bet arī ilgtermiņa mērķi, proti, novērst klimata pārmaiņas un veicināt enerģētikas pārkārtošanu. ES pāreju no fosilajiem kurināmajiem uz atjaunojamiem enerģijas avotiem un energoefektivitāti var padarīt iespējamu tikai tad, ja reģioni un pilsētas ir apņēmības pilnas un aktīvi iesaistās, strādājot kopā ar iedzīvotājiem un pilsonisko sabiedrību. ES zaļais kurss ir šā procesa stūrakmens, un tā pienācīgu īstenošanu var panākt, tikai tieši iesaistot iedzīvotājus un iestādes vietējā un reģionālā līmenī, kur īsteno zaļās enerģijas projektus.

Atjaunojamo energoresursu elektroenerģija ir šīs pārveides priekšplānā, pakāpeniski aizstājot fosilo kurināmo siltumapgādei un dzesēšanai (piemēram, ar siltumsūkņiem) un transportēšanai (e-automobiļi, e-vilcieni u. c.). Turpmāk dotajā diagrammā parādīts, cik lielā mērā šīs jūras pārmaiņas Eiropas Savienībā bija vērojamas, kad sākās ES zaļais kurss. Lai palielinātu atjaunojamo energoresursu izmantošanu tādā mērā, ka tie aizstāj fosilo kurināmo, būs vajadzīgi ne tikai ievērojami ieguldījumi, bet arī ievērojams sabiedrības atbalsts jauniem saules enerģijas parkiem, atkrastes un atkrastes vējparkiem un citiem projektiem, kas tiks īstenoti ES. Būs svarīgi, lai ES tiktu ražots arī galvenais aprīkojums atjaunojamās enerģijas ražošanai. Šeit **reģioni un pilsētas var būt pārejas katalizatori un paātrinātāji, vienlaikus palielinot informētību un veicinot sabiedrības atbalstu saistībā ar aktuālajiem jautājumiem uz vietas.**

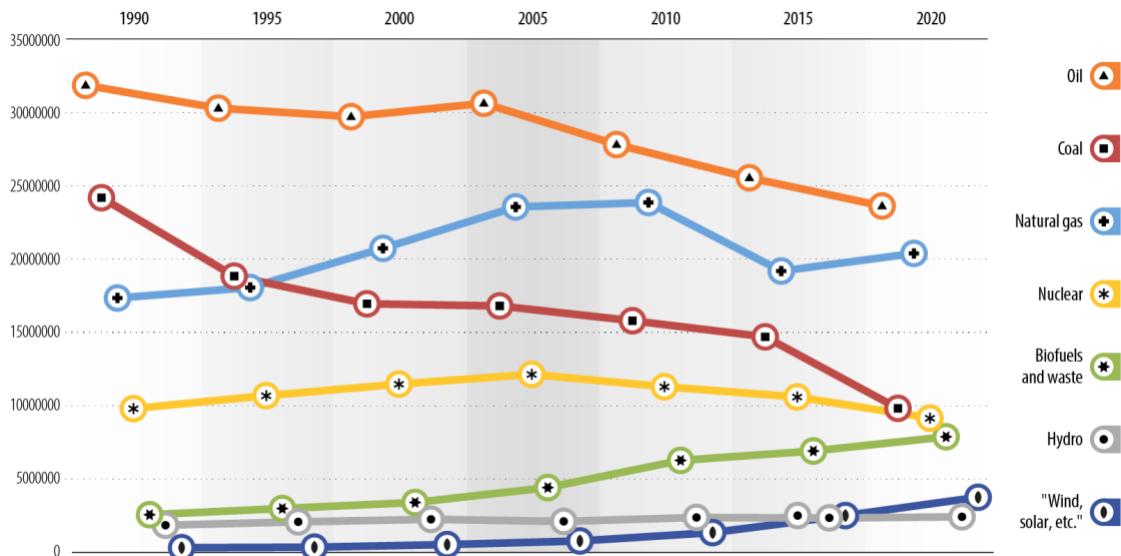
⁷⁷ Eiropas Savienības Padome, [Regula \(ES\) 2022/1854](#), 2022. gada oktobris.

⁷⁸ https://energy-poverty.ec.europa.eu/index_en

⁷⁹ Sk., piemēram, šādus Eiropas projektus: [Powerty — atjaunojamo energoresursu enerģija nelabvēlīgā situācijā esošām grupām \(2019.–2023. gads\)](#) vai [Comact — Kopienas pasākumi enerģētiskās nabadzības mazināšanai \(2020.–2023. gads\)](#).

⁸⁰ Plašāka informācija pieejama <https://uia-initiative.eu/en/uia-cities/getafe>.

Attēls3. Elektroenerģijas ražošana pa avotiem, Eiropa 1990.–2020. gads

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Starptautiskās Enerģētikas aģentūras datiem⁸¹

Piezīme. Kopējais energoapgāde šeit neietver elektroenerģijas un siltuma tirdzniecību/Akmeņogles attiecīgā gadījumā ietver arī kūdru un degslānekli.

ES zaļais kurss un REPowerEU ir jāīsteno integrētāk, piešķirot prioritāti inovācijai un efektivitātei attiecībā uz to, kā tiek ražota un patērēta enerģija, vienlaikus neatstājot novārtā nevienu pilsētu vai reģionu. Šajā transformatīvajā ceļojumā vadošā loma ir reģioniem un pilsētām. RK RegHub veiktajā aptaujā “Zaļā kursa nākotne: izvērtējot un raugoties nākotnē, 82 45 % respondentu apstiprina, ka viņu pilsēta vai reģions ir izvirzījis klimatneitralitātes mērķi, kas jāsasniedz līdz 2050. gadam, apliecinot savu apņemšanos pārsniegt ES plašāko mērķrādītāju. Vēl viens šīs apņemšanās spilgts piemērs ir vairāk nekā 100 pilsētās, kuras ir pievienojušās ES misijai klimatneitrālo un viedo pilsētu jomā, apņemoties līdz 2030. gadam panākt klimatneitralitāti.

REĢIONI UN PILSĒTAS, KAS VEICINA PADZIĻINĀTU INOVĀCIJU SILTUMSŪKŅI AIZSTĀJ GĀZI APKUREI UN DZESĒŠANAI

ES mājsaimniecības pērk un uzstāda siltumsūkņus rekordā. To nodrošina fiskālie stimuli, piemēram, centrālās valdības zemākas nodokļu likmes un/vai iegādes subsīdijas, kā arī vietējo pašvaldību elastība un atbalsta pasākumi, kas izpaužas kā vienkāršotas pieteikšanās procedūras uzstādīšanai, un daudzos gadījumos turpmāks finansēšanas atbalsts. Ņemot vērā iepriekš minēto, tirgus tendences liecina, ka 2022. gadā tika pārdots rekordliels skaits iekārtu ar gandrīz 3 miljoniem apkures vienību.

Piemēram, Polijā siltumsūkņu tirgus 2022. gada pirmajos trijos ceturkšņos salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 121 %. 2022. gadā siltumsūkņu pārdošanas apjomi Vācijā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga par 53 %. Ņemot vērā

⁸¹ <https://www.iea.org/regions/europe>.

⁸² <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>

konserlatīvus pieņēumus, tiek lēsts, ka siltumsūkņu ieviešana vien 2023. gadā samazinās ES gāzes patēriņu par 20 TWh.⁸³

2023. gads joprojām ir pielāgošanās gads jaunajai enerģijas tirgus ģeopolitikai. ES ekonomiku smagi skāra pret Ukrainu vērsta kara ietekme, bet tā joprojām bija noturīga, un augstās enerģijas cenas tika neitralizētas ar politikas intervenci. Īpašas darbības reģionālā un vietējā līmenī, lai samazinātu enerģijas patēriņu, pieņemtu energotaupības pasākumus sabiedriskajās ēkās, izvērstu un stimulētu sabiedriskā transporta izmantošanu un kopumā uzlabotu degvielas patēriņa efektivitāti, kā arī dziļās inovācijas darbības ne tikai samazināja Krievijas energoatkarību, bet arī pavēra ceļu tīrākas enerģijas perspektīvai ES.

Lai gan 2022. gadā paātrinājās Eiropas energoresursu struktūras pārveide, tas bija pagrieziena punkts arī daudzos reģionos, kuru ekonomika balstās uz energoietilpīgām nozarēm un kuru izlaide samazinājās. Šajos reģionos atrodas galvenie rūpnieciskie objekti metāliem, ķīmiskajām vielām, nemetāliskajiem minerāliem un papīram, kuru enerģijas izmaksas veido daudz lielāku ražošanas izmaksu daļu nekā mazāk energoietilpīgai ražošanai. Tā kā tuvākajā nākotnē enerģijas cenu svārstības un nestabilitāte, visticamāk, būs norma, ES būs svarīgi pieņemt dažādus politikas virzienus, lai izvairītos no tā, ka šie reģioni un nozares zaudē pasaules mēroga konkurenci.

Atteikšanās no Krievijas gāzes ir iespēja paātrināt nefosilās degvielas pamanāmību ES energoresursu struktūrā un ES kļūt neatkarīgai enerģētikas jomā. Šai pārejai izvēlētas sastāvdaļas bija vairāk vēja, saules, hidroenerģijas, ģeotermālās enerģijas un ievērojama uzmanība energoefektivitātei. Šī pāreja uz vietējo enerģijas ražošanu, kas ir REPowerEU centienu centrā, uzsver reģionu un pilsētu izšķirošo nozīmi, veicinot vairāk, plašāka mēroga un vietējā mērogā nozīmīgu tīras enerģijas projektu īstenošanu laikā un budžeta ierobežojumu laikā, vienlaikus ievērojot stingrus vides un sociālos kritērijus, kas noteikti ES un valstu tiesību aktos.⁸⁴

KLIMATA AĢENTŪRA KĀ VIENAS PIETURAS AĢENTŪRA RENOVĀCIJAI BUDAPEŠTA, UNGĀRIJA

Budapešta plāno novērst privāto ēku zemo energoefektivitāti un enerģētisko nabadzību, izveidojot CARES — Klimata aģentūru mājokļu renovācijai.⁸⁵ Izmēģinājuma pasākumu mērķis ir risināt šādas problēmas, kas saistītas ar energoefektīvu dzīvojamo fondu:

(1) motivāciju privātpašniekiem renovēt savas mājas, jo nav valsts finansēšanas shēmas un mājāsaimniecību enerģijas cenu maksimālās robežvērtības valsts līmenī;

⁸³ <https://www.chpa.org/poland-spectacular-growth-in-heat-pump-sales-in-the-first-three-quarters-of-2022/>;

<https://www.chpa.org/germanys-impressive-heat-pump-sales-growth-53-in-2022/>.

⁸⁴ Kopienas enerģija ir galvenais jēdziens, kas apvieno atjaunojamo enerģiju un rīcību pašvaldību līmenī; plašāku informāciju sk. <https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/september-success-story-citizens-teaming-up-with-their-municipalities-in-the-energy-transition>.

⁸⁵ Plašāka informācija pieejama <https://netzerocities.eu/budapests-pilot-city-activity-cares-climate-agency-for-renovation-of-homes/>.

(2) daļēja piekļuve ES līdzekļiem, kas ierobežo pašvaldības spēju iejaukties mājokļos; tirgus bez ārēja atbalsta.

Mērķis ir izveidot Klimata aģentūru kā vienas pieturas aģentūras modeli, kas sadarbībā ar komercbankām un starptautiskajiem finanšu dalībniekiem izstrādās finanšu modeļus. Aģentūra būs atbildīga par to, lai finanšu produkti nonāktu pie tiešajiem lietotājiem un lai atjaunošanas procesā tiktu izmantoti viedi tehniskie risinājumi. Intervences jomas tiks izvēlētas, pamatojoties uz zinātniskajiem rezultātiem un tehniskajiem un sociālekonomiskajiem veidošanas parametriem. Klimata aģentūra īpašu uzmanību pievērsīs arī kopienu iesaistīšanai un sabiedrības attieksmes veidošanai, vienlaikus samazinot enerģētisko nabadzību.

SALAS MODELIS ZAĻAI, AUTONOMAI ENERĢIJAI

HALKI, GRIEĶIJA

Halki ir pirmā sala, kas būs daļa no GR-Eco Islands projekta, Grieķijas un Francijas uzņēmumu partnerība, kuru koordinē Grieķijas Vides un enerģētikas ministrija un 86 kurā piedalās vietējā pašvaldība un kuras mērķis ir pārveidot Grieķijas salas par zaļās ekonomikas, enerģētikas autonomijas, digitālās inovācijas un ekoloģiskās mobilitātes modeļiem.

Projekts ietver dažādas darbības, piemēram, atjaunojamo energoresursu plašāku izmantošanu, digitālās infrastruktūras izveidi, energoefektivitātes veicināšanu, ilgtspējīgu atkritumu un ūdens apsaimniekošanu, e-mobilitāti un transporta elektrifikāciju, kā arī lauksaimniecības un tūrisma zaļo pārveidi.

HalkiON ir pirmā vietējā energokopiena, kurai pieder fotoelementu spēkstacija un kas to ekspluatē uz Grieķijas salas, kas nav savstarpēji savienota. Iedzīvotāji, uzņēmumi un Halki pašvaldība gūs labumu no elektroenerģijas rēķinu samazinājuma par 55 %, gada ietaupījumiem 180000–EUR 250000 apmērā, enerģijas pašpatekamības un oglekļa emisiju samazinājuma par 1800 tonnām gadā.⁸⁷

PORTO ENERGY-HUB VIENAS PIETURAS AĢENTŪRA IEDZĪVOTĀJU UN VIETĒJO STRUKTŪRU IESAISTĪŠANA PORTU (PORTUGĀLE)

AdePorto (Porto Enerģētikas aģentūra) koordinē Porto Energy lifta (PEER) projektu, kura mērķis ir atbalstīt publiskās un privātās struktūras drosmīgu renovācijas programmu izstrādē, integrējot jaunas finanšu shēmas Porto metropoles teritorijā uz ziemeļiem no Portugāles Douro upes.

AdePorto vērienīgās renovācijas programmas rezultātā ir izveidoti vienas pieturas aģentūras, kas pieņem inovatīvas finansēšanas shēmas, lai renovētu 3000 mājokļus un mudinātu iedzīvotājus iesaistīties energoefektivitātē un atjaunojamās enerģijas ražošanā. Projekta uzmanības centrā ir esošās ģimenes ēkas, jo īpaši sociālajos mājokļos un mājokļos ar zemiem ienākumiem — gan valsts,

⁸⁶ Plašāku informāciju sk. <https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/news/gr-eco-islands-turning-greek-islands-models-green-sustainable-development> un 2023. gada datus [■](#).

⁸⁷ <https://greekcitytimes.com/2023/03/29/the-greek-island-of-halki-produces-all-their-energy-needs/>.

gan privātā īpašumā. Tās galvenais mērķis ir līdz projekta beigām nodrošināt 3000 atjaunotus mājokļus un 12 MW uzstādīto FE jaudu.⁸⁸

PALĪDZĪBA PATĒRĒTĀJIEM ENERĢĒTIKAS KRĪZES LAIKĀ KASTĪLIJA Y LEONA, SPĀNIJA

Kastīlijas un Leonas reģionālā enerģētikas aģentūra EREN ir plānojusi un ieviesusi virkni pasākumu, sākot ar fotoelementiem un beidzot ar radio kampaņām, lai nodrošinātu energotaupības un efektivitātes pasākumus, kas atbalsta Kastīlijas iedzīvotājus, reaģējot uz pašreizējo enerģētikas krīzi.⁸⁹ Erena īsteno divas subsīdiju programmas, lai palīdzētu patērētājiem Kastīlijā un Leonā pārvarēt enerģētikas krīzes sekas, un individuāliem patērētājiem un uzņēmumiem tiek piešķirts vairāk nekā 80 miljonu eiro atbalsts no Next Generation EU.

Pirmā subsīdiju programma (budžeta 71,8 miljoni EUR) tika sākta 2022. gada janvārī ar mērķi veicināt investīcijas pašpatēriņā un uzkrāšanā, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un ieviest atjaunīgās siltumenerģijas iekārtas dzīvojamo ēku sektorā. Kopējais budžets ir 340 miljoni euro. Otrā subsīdiju programma (8,2 miljoni euro) veicina ieguldījumus atjaunojamo energoresursu siltumenerģijas sistēmu ieviešanā nozarēs, kas nav dzīvojamo ēku sektors.

Galvenās darbības ir šādas:

- Jauni energotaupības un efektivitātes pasākumi;
- Pasākumi, kuru mērķis ir samazināt atkarību no fosilā kurināmā, piemēram, saules enerģijas paneļu uzstādīšana uz sabiedrisko ēku jumtiem;
- Energoefektivitātes pasākumi publisko ēku fondā;
- Veicināt velosipēdu, e-velosipēdu un e-motorolleru izmantošanu, lai aizstātu privātos transportlīdzekļus;
- Sabiedrības informēšanas kampaņas televīzijā, radio un tiešsaistē.

PAKĀPENISKA ATTEIKŠANĀS NO FOSILAJIEM KURINĀMAJIEM CEĻŠ UZ ZAĻĀKU UN EFEKTĪVĀKU DZĪVOJAMO ĒKU APKURI

EAP, Plovdivas pilsētas Enerģētikas aģentūra (Bulgārija), atbalsta malkas un ogļu izmantošanas pakāpenisku izbeigšanu mājokļu apkurei. VRP jau sen ir atbalstījusi vietējās biomasas ilgtspējīgu izmantošanu apkurei un apkures ierīču energoefektivitātes palielināšanu kā galveno līdzekli cīņā pret gaisa piesārņojumu. Aģentūra piedāvā 100 % valsts dotāciju 3500 māsaimniecībām, lai nomainītu vecās apkures krāsnis ar videi draudzīgām alternatīvām. Šī darbība parāda, kā integrēta dekarbonizēta un mazemisiju politika var būtiski mainīt enerģētikas, klimata un vides problēmas, ar kurām saskaras reģioni un pilsētas.⁹⁰

⁸⁸ Informācija iegūta [no iedzīvotāju un vietējo struktūru iesaistīšanas — “Porto Energy Hub” vienas pieturas aģentūras Fedarene.](#)

⁸⁹ Plašāka informācija pieejama <https://fedarene.org/best-practice/eren-helping-consumers-in-castilla-y-leon-face-the-effects-of-the-energy-crisis/>.

⁹⁰ [Plovdiva ceļš uz efektīvāku, zaļāku un energoneatkarīgu dzīvojamo ēku apkuri — Fedarene.](#)

C. Klimata katastrofas

Globālā sasilšana un klimata pārmaiņas smagi skar Eiropas reģionus. Vietējie iedzīvotāji un ekonomika arvien vairāk cieš no postošiem karstuma viļņiem, sausuma, pēkšņiem plūdiem un meža ugunsgrēkiem. Lai gan vietējās un reģionālās pašvaldības jau ir līderes siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, tām arvien vairāk ir jāpastiprina pasākumi, lai nodrošinātu savu kopienu pielāgošanos klimata pārmaiņām un noturību pret klimata pārmaiņām, aizsargātu dzīvības, infrastruktūru un uzņēmumus.

Eiropai ir vajadzīgi ieguldījumi, lai pielāgotos klimata pārmaiņām aptuveni 40 miljardu euro apmērā gadā, lai pielāgotos globālās temperatūras pieaugumam par 1,5° virs 1990. gada līmeņa. Tas pieaugtu līdz EUR 120 miljardiem un EUR 200 miljardiem gadā, lai pielāgotos temperatūras pieaugumam attiecīgi par 2° vai 3–4°. 91 Kuri Eiropas reģioni ir neaizsargātāki pret klimata riskiem? Kādas ir pielāgošanās vajadzības vietējā līmenī? Kā mēs varam palīdzēt reģioniem pārvarēt šo divējādo pārkārtošanos, klimatneitralitāti, kā arī klimatnoturību?

2023. gads palielina šo jautājumu atbilstību. Pēc karstākajiem jūnija rekordlielajiem notikumiem un vairākiem ekstremāliem laikapstākļu notikumiem, tostarp karstuma viļņiem un meža ugunsgrēkiem Dienvideiropā, Copernicus klimata pārmaiņu pakalpojums apstiprināja, ka globālā vidējā temperatūra 2023. gada jūlijā bija augstākā rekordaugstā temperatūra jebkurā mēnesī.⁹² Kritiski notikumi 2023. gadā ir sausums Sado upes baseinā Alentežu (Portugāle) un Sau baseinā Katalonijā (Spānija) un postošie plūdi Emīlijā-Romanjā un Lemartē (Itālija).⁹³ Pēdējā gadījumā vieglprātīgi lietussizraisīja divdesmit trīs upju pārplūdi visā reģionā, radot plašus postījumus un pārvietojot vairāk nekā 30000 iedzīvotāju. Šis katastrofālais notikums prasīja 14 dzīvības, būtiski ietekmēja gandrīz miljonu cilvēku, un tā rezultātā tika nodarīti zaudējumi aptuveni 5 miljardu EUR apmērā. Katastrofāli plūdi arī izpostīja vairākas pašvaldības divās trešdaļās Slovēnijas teritorijas, izraisot septiņus upurus un smagus materiālos zaudējumus.⁹⁴ Vēl viena klimata katastrofa, kas reģistrēta 2023. gada vasarā, bija aptuveni 60 dabas ugunsgrēki, kas vienlaikus notika Grieķijā. Jo īpaši Korfu salā tika evakuēti vairāk nekā 19000 pilsoņu, kas ir lielākā šāda evakuācija valsts vēsturē.⁹⁵

2022. gadā tika ziņots par vairāk nekā 16000 nāves gadījumiem lielas ietekmes laikapstākļu un klimata pārmaiņu dēļ, no kuriem 99,6 % bija saistīti ar karstuma viļņiem.⁹⁶ Saskaņā ar Ārkārtas gadījumu datubāzi 2022. gadā⁹⁷ Eiropā bija 40 meteoroloģiski, hidroloģiski un ar klimatu saistīti apdraudējumi, kā rezultātā tika ziņots par 16365 nāves gadījumiem un tieši skāra 156000 cilvēku. Aptuveni 67 % no šiem notikumiem bija saistīti ar plūdiem un vētrām. Tomēr, kā minēts iepriekš, vislielākais upuru skaits ir karstuma viļņi (meža ugunsgrēki ietekmē arī elpošanas sistēmas un ietekmē bioloģisko daudzveidību), un nesenajā *Dabas* publicētajā pētījumā ir uzsvērtā reģionālā neaizsargātība pret mirstību, kas saistīta ar karstumu, ar ievērojamu augstāko punktu Portugāles, Spānijas, Itālijas,

⁹¹ Eiropas Vides aģentūra, "[Pielāgošanās klimata pārmaiņām izmaksu un ieguvumu novērtēšana](#)", 2023. gads

⁹² Copernicus — Eiropas acs uz zemes, [Virsmas gaisa temperatūra 2023. gada jūlijā](#), 2023. gada jūlijs.

⁹³ Copernicus — Eiropas acs uz zemes, [vēsturiskie plūdi skāra Emīliju-Romanju, Itālija, 2023. gada maijs](#).

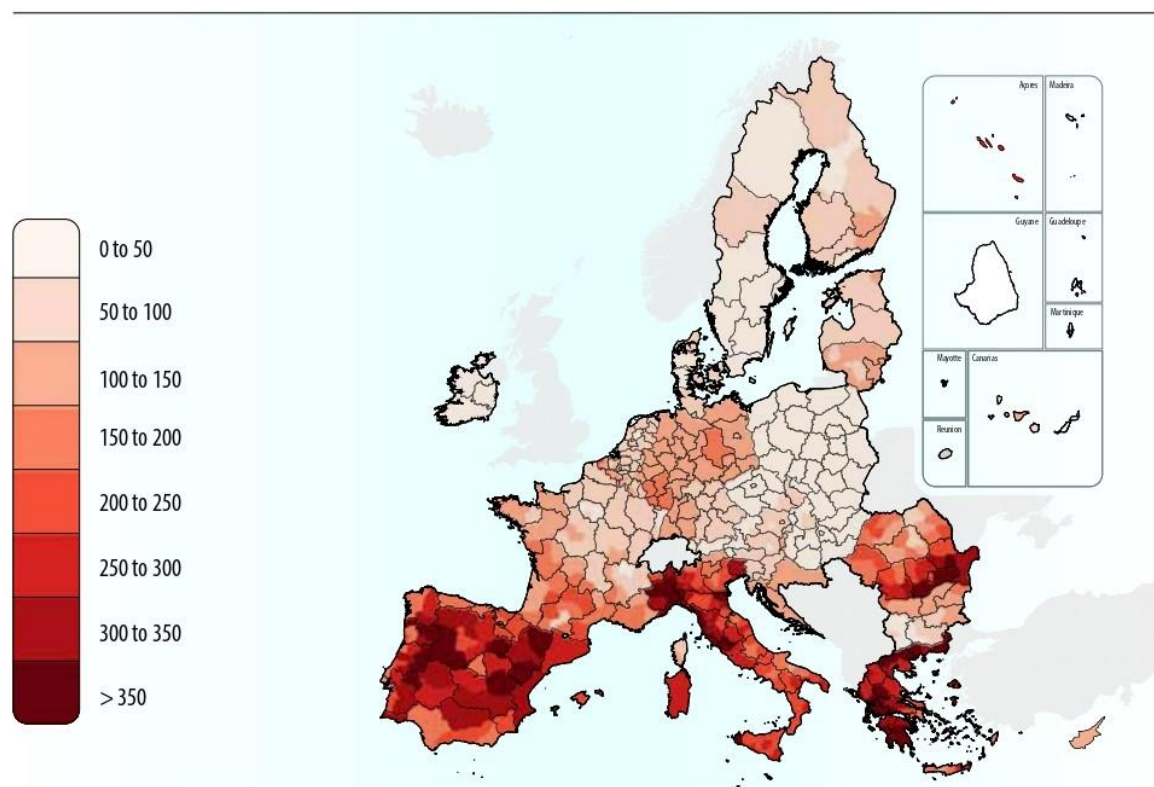
⁹⁴ Slovēnijas valdība, [Sliktākie plūdi skāra Slovēniju | GOV.SI](#), 2023. gads

⁹⁵ <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/24/greece-wildfires-corfu-evia-rhodes-heatwave-northern-hemisphere-extreme-weather-temperatures-europe>.

⁹⁶ Pasaules Meteoroloģijas organizācija, "[Klimata stāvoklis Eiropā](#)", 2023. gads.

⁹⁷ *Turpat*.

Griekijas un Rumānijas reģionos, kā arī Francijas dienvidos un vairākos Vācijas reģionos.⁹⁸ Lai atzītu šo drausmīgo realitāti un uzsvērtu savu apņemšanos cīnīties pret klimata pārmaiņām, ES nesen atklāja 15. jūliju kā ikgadējo ES dienu globālās klimata krīzes upuriem.⁹⁹

Attēls4. Ar siltumu saistīto nāves gadījumu skaits uz miljonu iedzīvotāju gadā (2015.–2022. gadā)
Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz dabu¹⁰⁰

Piezīme. Ar siltumenerģiju saistītā mirstība Eiropā (2015.–2022. gads)

Turklāt saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras datiem jau tiek lēsts, ka gaisa piesārņotāju emisijas izraisa priekšlaicīgu nāvi 315000 cilvēku gadā, kas ir līdzvērtīgs veselai vidēja lieluma pilsētai, piemēram, Nantes (Francija), Timišoarai (Rumānija), Bonnai (Vācija) vai Bari (Itālija). Tiek lēsts, ka papildus siltumnīcefekta gāzēm no lielām rūpniecības vietām Eiropā 2017. gadā tā sabiedrībai izmaksās no 277 līdz 433 miljardiem EUR. Tas veido aptuveni 2–3 % no ES iekšzemes kopprodukta (IKP), kas pārsniedz daudzu atsevišķu dalībvalstu kopējos ekonomikas rezultātus.¹⁰¹

Eurostat lēš, ka ekstremāli laikapstākļu notikumi pēdējo desmit gadu laikā ES ir radījuši ekonomiskus zaudējumus vairāk nekā 145 miljardu eiro apmērā.¹⁰² Turklāt ar klimatu saistīto

⁹⁸ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R.F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. un Achebak, [H., ar siltumu saistītā mirstība Eiropā 2022. gada vasarā](#). Dabas medicīna, 2023.

⁹⁹ https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/eu-day-victims-global-climate-crisis-2023-07-13_en.

¹⁰⁰ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R.F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. un Achebak, [H., ar siltumu saistītā mirstība Eiropā 2022. gada vasarā](#). Dabas medicīna, 2023.

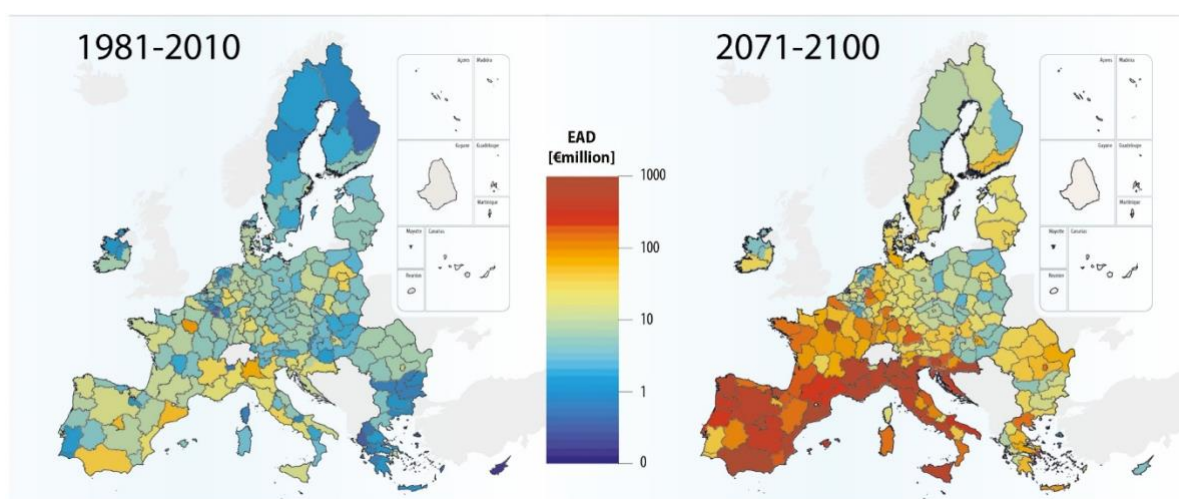
¹⁰¹ Eiropas Vides aģentūra, [Industriālais gaisa piesārņojums Eiropā izmaksā sabiedrībai 277–433 miljardus EUR, 2021. gada septembris](#).

¹⁰² Eurostat, [Klimata pārmaiņu radītie zaudējumi: 145 miljardi EUR desmit gadu laikā](#), 2022. gada oktobris.

ekonomisko zaudējumu 30 gadu mainīgais vidējais rādītājs liecina par skaidru tendenci, pēdējā desmitgadē pieaugot gandrīz 2 % gadā.

Klimata katastrofas arī arvien vairāk kaitē kritiskajai infrastruktūrai, piemēram, elektrotīkliem, transporta tīklam un informācijas un sakaru sistēmām. Gaidāmie ikgadējie zaudējumi Dienvideiropā un lielā daļā Rietumeiropas un Centrāleiropas būs postoši un finansiāli nepanesami. Turpmākajā diagrammā ir parādītas tendences, ja klimata pārmaiņas netiek mainītas. Šī pasliktināšanās saasinās teritoriālās atšķirības starp ES reģioniem, radot būtiskas problēmas saistībā ar kritiskās infrastruktūras ilgtspēju un vispārējo sabiedrības labklājību. Piekrastes reģioni saskaņā ar augstiem emisiju scenārijiem (pieaugums par 3,2–5,4 grādiem pēc Celsija līdz 2100. gadam) var ciest ekonomiskus zaudējumus aptuveni 39 miljardu EUR apmērā gadā līdz 2050. gadam un līdz 960 miljardiem EUR gadā gadsimta beigās.¹⁰³

5 Attēls. Gaidāmais ikgadējais kaitējums kritiskajai infrastruktūrai Eiropas reģionos klimata pārmaiņu dēļ līdz gadsimta beigām (miljoni EUR)

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisiju¹⁰⁴

Ekstremāli laikapstākļi un klimata katastrofas arī mazina daudzu vietējo saimniecisko darbību dzīvotspēju un produktivitāti. Reģionus ar augstu nodarbinātības līmeni lauksaimniecībā vai būvniecības nozarē būtiski ietekmē ilgāki un intensīvāki karstuma viļņi. Darba ražīgums samazināsies, jo īpaši Vidusjūras reģionos. Karstuma viļņi padarīs āra darbu smagu un potenciāli nāvējošu.¹⁰⁵ Lai gūtu apjomīguma sajūtu, tiek lēsts, ka 2023. gada vasaras karstuma viļņi Spānijas teritorijās, kur vietējie darba ņēmēji bija visvairāk pakļauti apdeguma temperatūrai, maksāja 1 % no IKP; un lauksaimniecība cieta no ilgstoša sausuma. Produktivitātes zuduma ziņā viena ārkārtēja karstuma diena (virs 32 grādiem) ir līdzvērtīga pusei streika darbības dienas.¹⁰⁶

Klimata pārmaiņu sekas var arī būtiski ietekmēt vietējo tūrisma nozari ne tikai attiecībā uz galamērķiem, bet arī sezonālītāti. Tūrisms ir nozīmīgs ieņēmumu avots Eiropas dienvidu reģioniem, jo īpaši Vidusjūras pievilcības dēļ. Tomēr tiek prognozēts, ka globālās temperatūras

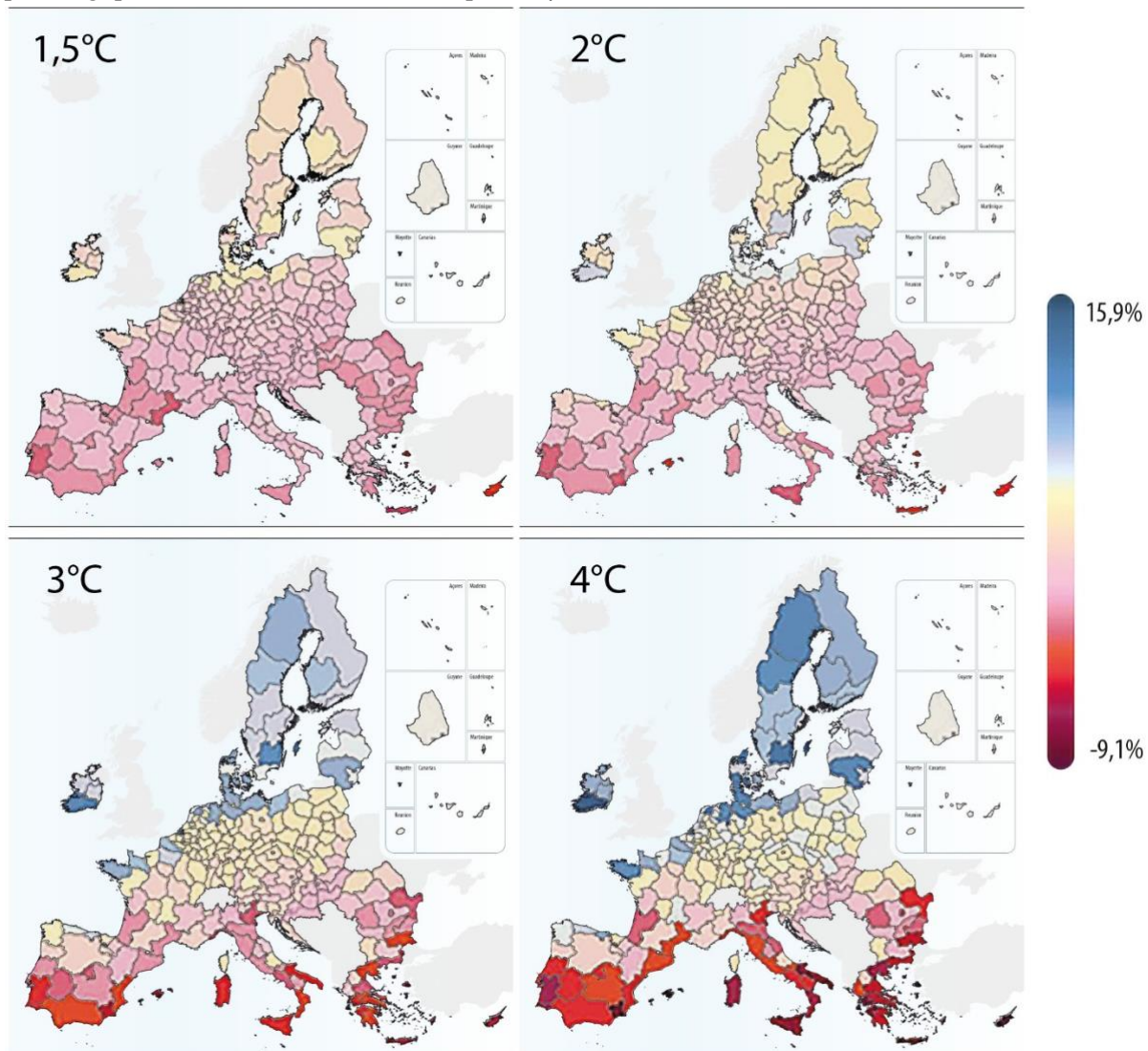
¹⁰³ Eiropas Komisija, [Zinojums par ES stratēģijas par pielāgošanos klimata pārmaiņām īstenošanu](#), 2018. gada novembris.

¹⁰⁴ Turpat.

¹⁰⁵ Eiropas Parlaments, [“Kompensācija klimata pārmaiņu katastrofu upuriem”](#), 2023. gads.

¹⁰⁶ Allianz, vārot [visā pasaulē: siltuma vilnu izmaksas visā pasaulē var būt 0.6 procentpunkti no IKP](#), 2023. gads.

paugstināšanās postoši ietekmēs šo saimniecisko darbību, kas ir būtiska daudzos mazajos ciematos, pilsētās un reģionos Kiprā, Grieķijā, Spānijā, Itālijā, Horvātijā, Portugālē un Maltā. Turpmākajā diagrammā ir parādīti iespējamie scenāriji attiecībā uz tūrisma pieprasījumu Eiropā, ja netiks veikti pienācīgi pasākumi, lai novērstu klimata pārmaiņu ietekmi.¹⁰⁷

Attēls6. Prognozētā Eiropas reģionālā tūrisma pieprasījuma attīstība visos globālās sasilšanas scenārijos salīdzinājumā ar pašreizējo (2019. gadu) procentos

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Kopīgo pētniecības centru 108

Piezīme. Rādītās vērtības attiecas uz RCP8.5. emisiju scenāriju

Klimata pārmaiņas padziļinās pastāvošo nevienlīdzību. Tiek prognozēts, ka Dienvideiropu, Eiropas pilsētas un piekrastes reģionus visvairāk ietekmēs dažādi riski.¹⁰⁹ Uz spēles ir likta gan Eiropas reģionu kohēzija, gan konkurētspēja. Dabas katastrofas negatīvi ietekmē ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju ES, kavējot Savienības kohēzijas politikas īstenošanu.¹¹⁰ Nesenie

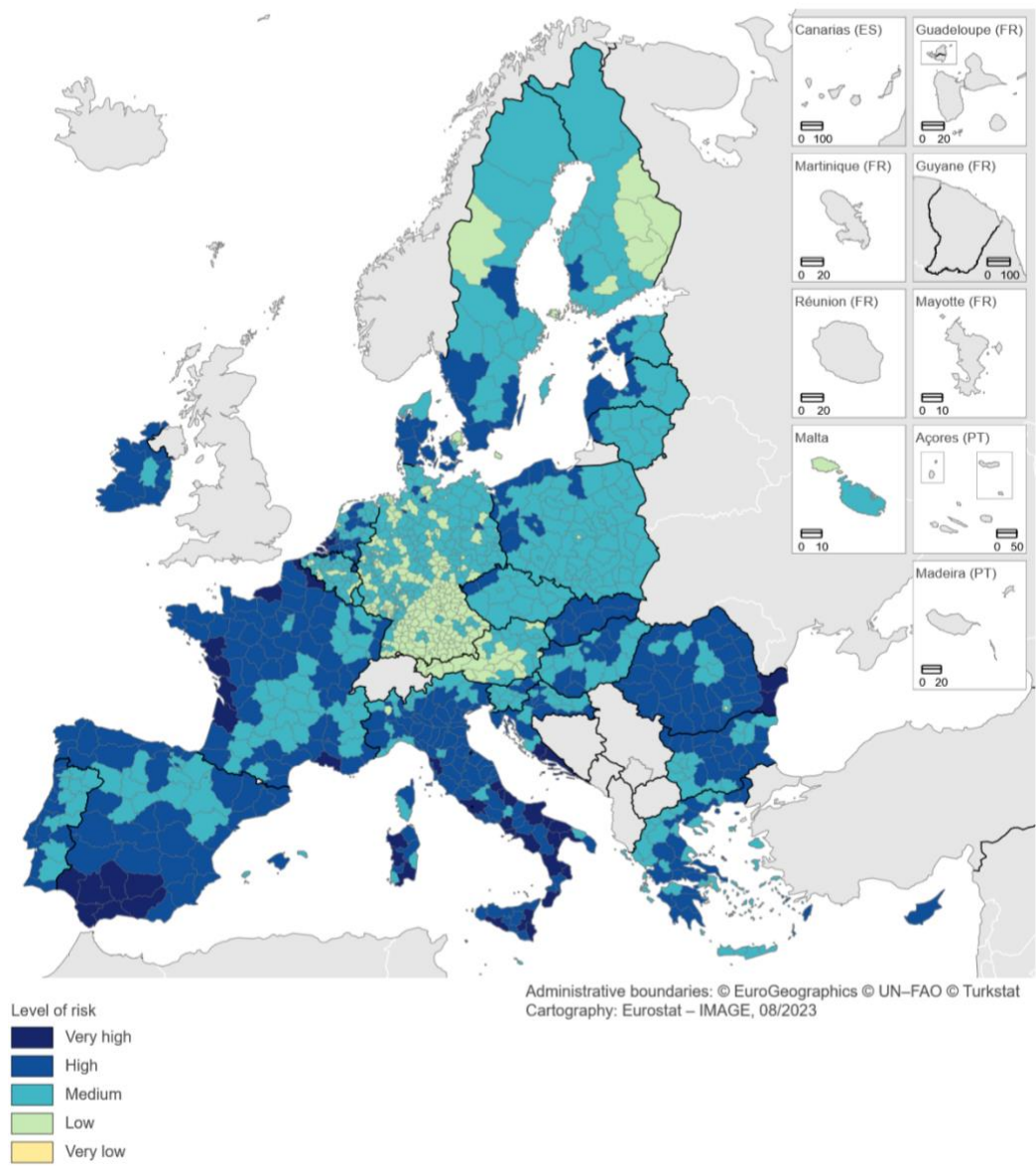
¹⁰⁷ Kopīgais pētniecības centrs, “Klimata pārmaiņu reģionālā ietekme uz Eiropas tūrisma pieprasījumu”, 2023. gads.

¹⁰⁸ Turpat.

¹⁰⁹ Eiropas Parlaments, “Kompensācija klimata pārmaiņu katastrofu upuriem”, 2023. gads.

¹¹⁰ Eiropas Parlaments, [sausuma, ugunsgrēku un citu ekstrēmu laikapstākļu sekas: ES centienu pastiprināšana cīņā pret klimata pārmaiņām](#), 2022. gada rezolūcija (0330).

pierādījumi no ESPON CLIMATE projekta,¹¹¹ kas apvieno klimatiskos apdraudējumus ar reģionālo eksponētību un neaizsargātību, liecina, ka pat tad, ja tiks sasniegti Parīzes nolīguma mērķi, Eiropas reģioni joprojām saskarsies ar daudziem riskiem dažādā mērā. Tajā ņemta vērā iedzīvotāju karstuma spriedze; piekrastes plūdi infrastruktūras, rūpniecības un pakalpojumu nozarēs; upju plūdi iedzīvotāju, infrastruktūras, rūpniecības un pakalpojumu nozarēs; pēkšņi plūdi kultūras nozarēs; dabas ugunsgrēki uz vidi; sausums primārajā sektorā (arī tieši ietekmējot vietējās kopienas un bioloģisko daudzveidību). Tāpēc īpaša uzmanība jāpievērš tūrisma reģionu sociālekonomiskajai realitātei, vienlaikus ieguldot to izturētspējā pret klimata pārmaiņu sekām.

Attēls. 7 Apkopotais klimata risks — ļoti augstas emisijas scenārijs ar absolūto iedarbību (2070–2100) RCP 8.5.

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz ESPON112

Piezīme — dati par tālākajiem reģioniem nav pieejami. ES 2023. gada pārskata nolūkā kartē nav parādītas EBTA/ārpus ES esošās valstis, tomēr ņemiet vērā, ka ESPON projekts tās ir nodrošinājis.

¹¹¹ ETSG ESPON, [ESPON COP 27: Ar klimata pārmaiņām saistītā riska teritoriālais sadalījums Eiropā](#), 2022. gada novembris.

¹¹² ESPON, [Atjauninot un integrējot ESPON CLIMATE datu kopas un kartes. Galīgais ziņojums](#), 2022. gads.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Klimata pārmaiņu starpvaldību padome¹¹³ ziņo, ka šie klimata riski kļūst arvien acīmredzamāki un akūtāki. Temperatūras paaugstināšanās, strauji mainīgi laikapstākļu modeļi, biežas un intensīvākas dabas katastrofas un ekstremāli laikapstākļu notikumi tieši un spēcīgi ietekmē sabiedrību, ekonomiku un vidi, izraisot nāves gadījumus, īpašuma postījumus, dabisko dzīvotņu iznīcināšanu un bioloģiskās daudzveidības zudumu.¹¹⁴

Ekstremāli laikapstākļu notikumi un to izraisītās sekas Eiropā pēdējo piecu gadu laikā ir uzsvēruši, ka steidzami jārikojas pret klimata pārmaiņām (mazinājumi) un vienlaikus jāīsteno pasākumi, lai aizsargātu pret to kaitīgo ietekmi (pielāgošanās). Pielāgošanās pasākumiem jo īpaši ir izšķiroša nozīme vietējā līmenī, jo ar klimata pārmaiņām saistītā neaizsargātība ir visnozīmīgākā. Tieši vietējā līmenī klimata katastrofām ir būtiska ietekme, tāpēc ir vajadzīgi koncentrēti centieni, lai proaktīvi novērstu riskus vai — pēc dabas katastrofas — ātri un izlēmīgi rīkotos, lai novērstu cilvēku bojāeju, aizsargātu iztikas līdzekļus un aizsargātu dabisko vidi.

Reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme visdažādākajos pielāgošanās pasākumos: sākot no kritiskās infrastruktūras modernizācijas līdz plūdu pārvarēšanai, lai vietējās skolas, slimnīcas un aprūpes iestādes būtu piemērotas karstuma viļņiem; no piekrastes teritoriju aizsardzības pret jūras līmeņa celšanos līdz ieguldījumiem efektīvā ūdens apsaimniekošanā, lai novērstu sausumu, kā arī sabiedrisko vietu atjaunošanai kopumā, lai nodrošinātu ēnu un dzesēšanas zonas, un daudziem citiem piemēriem. Faktiski aptuveni puse respondentu (51 %) RK *reģionālā un vietējā barometra* 115 aptaujā, ko veica Ipsos European Public Affairs, norādīja, ka “klimata krīze un vide” ir viena no galvenajām jomām, kurā reģioniem un pilsētām vajadzētu būt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā.

Tomēr pastāv reāls pielāgošanās finansējuma iztrūkums,¹¹⁶ kas tiek lēsts aptuveni 40 miljardu euro apmērā gadā, un tas ir īpaši redzams attiecībā uz zemākiem pārvaldības līmeņiem, kā to atzinusi tā pati Eiropas Komisija.¹¹⁷ Reģionu komitejas (RK) Reģionālo centru tīkla (RegHub) veiktajā apsekojumā “*Zaļā kursa nākotne: izvērtējot un raugoties nākotnē*,¹¹⁸ 40 % respondentu ziņoja par klimatadaptācijas politikas aktīvu īstenošanu savos reģionos vai pilsētās. Tomēr apsekojumā tika noskaidroti arī šķēršļi, ar kuriem saskaras ievērojama daļa dalībnieku, un 35 % respondentu atzina, ka ir grūti efektīvi īstenot pielāgošanās politiku. Galvenie šķēršļi, uz kuriem norādījuši šie respondenti, ir specializētu finansēšanas mehānismu trūkums, un 75 % norādīja, ka tas rada lielas bažas. Turklāt 65 % dalībnieku uzsvēra, ka izšķiroša nozīme ir lielākam atbalstam inovācijai un konkrētiem mērķiem, lai uzlabotu klimatadaptācijas stratēģiju panākumus.

Būtisks šķērslis joprojām ir atrast pareizos datus, rādītājus, rādītājus un metodiku pielāgošanās progresa izsekošanai. Ir jāattīsta un jāatbalsta zināšanas par klimata pārmaiņu vietējo ietekmi, lai palīdzētu reģioniem un pilsētām plānot un pārvaldīt klimata riskus, kā arī zināšanas par risinājumiem, atbilstošu finanšu un tehnisko resursu mobilizēšanu un piekļuvi tiem, ieinteresēto personu kartēšanu un iesaisti.

¹¹³ IPCC, [AR6 kopsavilkuma ziņojums: Klimata pārmaiņas 2023. gadā](#), 2023. gads.

¹¹⁴ Detalizētu sarakstu par ekstremāliem laikapstākļu notikumiem Eiropā un pasaulē, sākot no 2011. gada, tostarp zinātnisko analīzi par to, kā klimata pārmaiņas, ko rada oglekļa emisijas, izraisa šādus notikumus, skatīt interaktīvajā kartē <https://www.carbonbrief.org/mapped-how-climate-change-affects-extreme-weather-around-the-world/>.

¹¹⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

¹¹⁶ <https://www.eea.europa.eu/publications/assessing-the-costs-and-benefits-of>.

¹¹⁷ Eiropas Komisija, [Pamatnostādnes par dalībvalstu pielāgošanās stratēģijām un plāniem](#), 2023. gads.

¹¹⁸ <https://cor.europa.eu/en/our-work/pages/reghub-consultation-prospects-green-deal.aspx>.

Lai novērstu šo spēju trūkumu, RK ir izstrādājusi **rokasgrāmatu par pielāgošanos “Zaļais kurss vietējā līmenī”**,¹¹⁹ kas ļauj dalīties zināšanās un izveidot tīklus, kuros vietējās ieinteresētās personas var atrast projekta partnerus, samazināt savu iekšējo zināšanu trūkumu un aktīvi meklēt atbalstu savām iniciatīvām no specializētiem ekspertiem. Piemēram, daudzsološa pielāgošanās joma ir dabā balstīti risinājumi, kas nodrošina inovatīvu rīcību ar ātru un spēcīgu ietekmi. Jauns pētījums¹²⁰ liecina, ka koku pārklājuma palielināšana līdz 30 % samazinātu temperatūru vidēji par 0,4 °C, izvairoties no gandrīz 40 % nāves gadījumu, kas saistīti ar pilsētu¹²¹ siltumsalas ietekmi Eiropas pilsētās.

Turklāt noturība pret klimata katastrofām ir svarīgs jautājums reģioniem un pilsētām, jo saskaņā ar Pasaules Bankas sniegto informāciju 1 EUR, kas iztērēti katastrofu novēršanai un sagatavotībai katastrofām, var ietaupīt līdz pat EUR 10, reaģējot uz katastrofām.¹²² Tāpēc RK kopā ar Komisijas Kopīgo pētniecības centru strādā pie reģionālo “noturības infopaneļu” izveides,¹²³ nosakot spējas un neaizsargātību saistībā ar klimata pārmaiņu riskiem un pielāgošanos tām. Šajā sakarā RK uzskata, ka indeksa un teritoriālās neaizsargātības rezultātu pārskata izstrāde ir būtiska, lai sāktu politikas debates par to, kā izmantot turpmāko kohēzijas politiku, lai reaģētu uz šādu neaizsargātību.

Laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam kohēzijas politikā tiek ieguldīti 12,5 miljardi eiro, lai pielāgotos klimata pārmaiņām un novērstu riskus.¹²⁴ Tas atbilst 3 % no kopējā budžeta septiņiem gadiem, savukārt visas investīcijas zaļajā pārkārtošanā veido aptuveni 30 %. Tā kā klimata pārmaiņas un katastrofas Eiropas reģionos ietekmēs arvien nevienmērīgāk, visvairāk apdraudot neaizsargātas teritorijas, nabadzīgas māsājniecības un marginalizētas sociālās grupas, arvien vairāk ir steidzami jānovērš šīs jaunās atšķirības. Šajā sakarā ir jāapsver virkni risinājumu, sākot no iespējas, ka “taisnīgas pārkārtošanās mehānismu varētu paplašināt, lai risinātu klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās sociālās izmaksas”, kā minējusi Eiropas Komisija, un beidzot ar īpaša Klimatadaptācijas fonda¹²⁵ izveidi, kā to minējis Eiropas Parlaments¹²⁶.

Iedvesmu varētu izmantot Pielāgošanās fonds, kas izveidots Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām ietvaros, lai atbalstītu jaunattīstības valstis, kuras ir īpaši neaizsargātas pret klimata pārmaiņu sekām.¹²⁷ Šajā globālajā līmenī RK ir aktīvi iesaistījusies arī sarunās par klimata pārmaiņām saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām.¹²⁸

¹¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/green-deal-handbook.aspx>.

¹²⁰ Jungman, T., Cirach, M., Marando, F., Pereira Barboza, E., Khomenko, S., Masselot, P., Quijal-Zamorano, M., Mueller, N., Gasparrini, A., Urquiza, J., Heris, M., Meelan, T. un Nieuwenhuijsen, M., [Cooling cities through urban green infrastructure: Eiropas pilsētu ietekmes uz veselību novērtējums](#), LANCET, 2023. gada janvāris.

¹²¹ Pilsētas siltuma salas efekts raksturo fenomenu, kurā temperatūra pilsētās un teritorijās, kas pārklātas ar neaurlaidīgām virsmām, pastāvīgi ir augstāka.

¹²² Pasaules Bankas grupa, “[Investīcijas katastrofu riska pārvaldībā Eiropā ir ekonomiski pamatotas](#)”, 2021. gads

¹²³ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

¹²⁴ Eiropas Komisija, [komisāres Elisa Ferreira ievadrūna 8. starptautiskajā savvaļas ugunsgrēku konferencē](#), 2023. gads.

¹²⁵ Eiropas Komisija, [Cohesion in Europe towards 2050 \(“Kohēzija Eiropā 2050. gada perspektīvā”\)](#), Astotais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, 2023. gads.

¹²⁶ Eiropas Parlaments, [Reģionālās attīstības EP deputāti ierosina izveidot Klimatadaptācijas fondu](#), 2022. gads.

¹²⁷ <https://unfccc.int/funds-and-financial-entities#:~:text=The%20Adaptation%20Fund%20was%20established,adverse%20effects%20of%20climate%20change>.

¹²⁸ RK ir aktīvi iesaistījusies nesenos UNFCCC tehniskajos dialogos, kas vērsti uz pielāgošanos, un kopā ar Regions4 ir uzņēmusies vadošo lomu tehniskā dialoga [trešās sanāksmes \(TD1.3\) koordinēšanā: Ievaddati Zinātnisko un tehnoloģisko konsultāciju apakšstrukturā](#), 2022. gads.

Nesenajos atzinumos Komiteja ir aicinājusi izveidot sistēmu globālajam pielāgošanās mērķim, kurā būtu apvienotas reģionu un pilsētu atziņas un zināšanas. RK ir arī aicinājusi izveidot šādu satvaru, lai par prioritāti noteiktu vietējā līmenī veiktus pielāgošanās pasākumus un efektīvi mazinātu nepareizas pielāgošanās riskus un sekas,¹²⁹ jo īpaši attiecībā uz sievietēm un visneaizsargātākajām personām, tostarp bērniem, vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar invaliditāti.

Šajā kontekstā ir svarīgi arī atzīt un risināt klimata pārmaiņu dzimumu dimensiju, jo sievietes spēja pielāgoties un cīnīties pret klimata pārmaiņām bieži vien ir ierobežota, ņemot vērā viņu lomu savās mājāsaimniecībās un sabiedrībā, institucionālos šķēršļus un sociālās normas. Lai risinātu šo problēmu, RK ir konsekventi atbalstījusi pārmaiņas perspektīvā, mudinot sievietes neuzskatīt tikai par neaizsargātām saņēmējām, bet gan par efektīvām veicinātājām, lai mazinātu klimata pārmaiņas un pielāgotos tām.¹³⁰ Turklāt RK atbalsta sievietes vienlīdzīgu pārstāvību lēmumu pieņemšanas procesos, atzīstot, ka viņu viedoklis un zināšanas ir jāiekļauj efektīvas klimata politikas veidošanā.

Lai gan zinātne turpina palīdzēt saprast, kā globālā vārīšana ietekmē Zemes klimata sistēmu, ES reģioni un pilsētas saskaras ar divām ar klimatu saistītām pārmaiņām. Rezumējot, no vienas puses, tās iegulda klimatneitralitātes sasniegšanā **un** palīdz mainīt klimata pārmaiņu tendenci. No otras puses, tām ir arī jāiegulda klimatadaptācijā **un klimatnoturībā**, lai pārvarētu intensīvākas un biežākas klimata katastrofas un pielāgotu vietējo sabiedrību un ekonomiku jauniem vietējiem klimata modeļiem.

ATBALSTS ES REĢIONIEM UN PILSĒTĀM PIELĀGOŠANĀS PROCESĀ

ES MISIJA SAISTĪBĀ AR PIELĀGOŠANOS KLIMATA PĀRMAIŅĀM

ES misija attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām¹³¹ koncentrējas uz atbalstu ES reģioniem, pilsētām un vietējām pašvaldībām to centienos veidot noturību pret klimata pārmaiņu ietekmi. Misijas mērķis ir līdz 2030. gadam atbalstīt vismaz 150 Eiropas reģionu un kopienu klimatnoturību. Sponsorētie projekti izstrādā rīkus, praksi un tīklus, ko var replicēt visā Eiropā, tostarp:

- *Misijas īstenošanas portāls, kurā Eiropas reģioniem un pilsētām¹³²sniegtas attiecīgas zināšanas, dati un resursi, lai sagatavotos klimatnoturībai un to plānotu.*
- *Plašs ES finansēto projektu klāsts, kas¹³³veic pētniecību un izstrādā inovatīvas pieejas un iespējas attiecībā uz pielāgošanos klimata pārmaiņām, un ar tiem saistītās norādes, rīki, dati un gadījumu izpēti, lai palīdzētu reģionālajām un vietējām pašvaldībām īstenot misiju*
- *Pilsoņu iesaistes rokasgrāmata¹³⁴, lai palīdzētu reģioniem un pilsētām, kā iesaistīt ieinteresētās personas un iedzīvotājus visos sešos galvenajos klimata pārmaiņu plānošanas procesa posmos.*

¹²⁹ Jebkādas izmaiņas dabas vai cilvēka sistēmās, kas netīši palielina neaizsargātību pret klimatiskajiem stimuliem; pielāgošanās, kas negūst panākumus neaizsargātības samazināšanā, bet gan palielina to.

¹³⁰ Sīkāku informāciju sk. Reģionu komitejas atzinumā “[Dzimumu līdztiesība un klimata pārmaiņas: ceļā uz dzimumu līdztiesības aspekta integrēšanu Eiropas zaļajā kursā, ENVE-VII/018, 2022. gada 26.–27. janvāris, zinotāja Kata Tüttő \(HU/PSE\), Budapeštas vietējās asamblejas locekle, Ungārija.](#)”

¹³¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³³ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/the-mission/mission-projects>.

¹³⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ec_diy-manual-adaptation-climate-change-mission.pdf.

MĀCĪŠANĀS NO 2021. GADA PLŪDIEM NOTURĪGA REKONSTRUKCIJA UN SOCIĀLAIS ATBALSTS VALONIJĀ

Reaģējot uz katastrofālajiem plūdiem Valonijā (Beļģija) 2021. gadā, Valonijas iestādes pārskatīja savu teritoriālo plānošanu un pielāgoja to, lai risinātu klimata pārmaiņu iespējamās sekas.

Vienlaikus reģionālā valdība izstrādā generālpilānu de la Vallée de la Vesdre un ilgtspējīgas kaimiņattiecību programmas, kuru mērķis ir atbildīgi un ilgtspējīgi atjaunot teritoriju. Ir piešķirti budžeti, lai pašvaldības varētu iegādāties stratēģisku nekustamo īpašumu. Turklāt 40 miljoni eiro tiks ieguldīti jaunajos publiskajos mājokļos visvairāk skartajām pašvaldībām.

Turklāt Valonijas valdība ir apņēmusies piešķirt 1,03 miljardus eiro, lai pilnībā segtu plūdu skartos iedzīvotājus, kuri citādi būtu saņēmuši tikai daļēju apdrošināšanas segumu. Šo nozīmīgo finansiālo saistību mērķis ir palīdzēt skartajiem iedzīvotājiem, kas veido aptuveni 50 % no prasību kopsummas. Neapdrošinātus iedzīvotājus atbalsta Katastrofu fonds.

SUPER-BLOKS — PILSĒTA, KURU MĒS VĒLAMIES ZAĻĀ ARHITEKTŪRA BARSELONĀ

Barselonas pilsēta (Spānija) pilsētas plānošanā aktīvi integrē zaļo arhitektūru un pieejamības principus. Šī pārveide ietver sabiedriskā transporta pieejamības uzlabošanu, vairāk koku un "zaļo plankumu" pievienošanu un ūdens kolektoru iekļaušanu apūdeņošanai. Šo iniciatīvu mērķis ir padarīt pilsētu patīkamāku un ilgtspējīgāku tās iedzīvotājiem.

NOTURĪGU TERITORIJU PLATFORMA GATAVOŠANĀS EKSTREMĀLIEM LAIKA APSTĀKĻIEM

Milānas pilsēta (Itālija) un tās plašākā metropoles teritorija saskaras ar klimata izraisītu ekstremālu laikapstākļu ietekmi. Lai risinātu šo problēmu, platforma "Noturīgas teritorijas" ir izstrādāta kā digitāls pakalpojums, pieņemot sadarbīgu plānošanas pieeju un kopīgi radot pielāgošanās risinājumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņu sekām.

Šis inovatīvais rīks atvieglo un izplata kopīgu klimata plānošanu un kopizstrādi profesionāļiem un vietējām iestādēm. Tā veicina iekļaujošu pieeju, kuras pamatā ir spēcīgas zinātniskas un tehniskas zināšanas, apvienojot telpisko un klimatisko analīzi ar līdzdalīgu plānošanu. Tādējādi platforma ļauj ieinteresētajām personām labāk izprast klimata pārmaiņu izraisītās parādības un risināt tās, uzlabojot pilsētas noturību un nodrošinot ilgtspējīgu un klimatgatavu nākotni.

D. Pārtikas nekaitīgums

Pašreizējā Eiropas pārtikas sistēmas nestabilitāte ir jāsaprot saistībā ar pašreizējiem ģeopolitiskajiem notikumiem un klimata pārmaiņu ilgtermiņa ietekmi. Reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme piemērotu risinājumu izstrādē un nodrošināšanā. Kāds ir kopsaucējs starp olīveļļas piedāvājuma samazināšanos Andalūzijā (Spānija), sliktu graudu ražu Vestergetlandē (Zviedrija), sarežģīto sezonu apelsīniem Sicīlijā (Itālija), kviešu cenu kritumu Podkarpacie (Polija) un meža ogu un sēņu trūkumu Dienvidgaunijā? Kāpēc ir vairāk bērnu, kas ierodas skolā bez brokastīm?¹³⁵ Vai Eiropas tradicionālā pārtika ir apdraudēta?

Pagājušajā gadā pēc Krievijas agresijas pret Ukrainu pilnībā uzmanības centrā nonāca pārtikas sistēmas noturība, kas ilgu laiku tika apsvērtā politiskajās prognozēs un perspektīvas stratēģijās. Dažu nedēļu laikā strauji pieauga enerģijas un mēslošanas līdzekļu cenas. Ukrainas graudi un eļļas, kas iesprostotas Melnās jūras ostās, nevarēja sasniegt savus galamērķus. Līdz ar spekulācijām un tirgus regulējuma trūkumu tas palielināja pārtikas un barības cenas Eiropā un pasaulē. Šodien, gandrīz pusotru gadu kopš kara sākuma, situācija joprojām ir briesmīga.

Jaunattīstības valstīs Sāhelā, Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos ir piedzīvojušas jaunu bada līmeni. Laikposmā no 2016. līdz 2021. gadam aptuveni 90 % Ukrainas kviešu eksporta tika eksportēti uz Āfriku un Āziju, atbalstot pārtikas nodrošinājumu dažos visnelabvēlīgākajā situācijā esošajos pasaules reģionos. ANO Pasaules pārtikas programma aicina pašreizējo globālo bada un nepietiekama uztura apmēru “nopietnu”¹³⁶ un uzsver, ka pašreizējais rādītājs, proti, **345 miljoni cilvēku, kuri saskaras ar augstu nenodrošinātības ar pārtiku līmeni, ir vairāk nekā divas reizes lielāks nekā 2020. gadā.**

Eiropieši, lai gan nav saskārušies ar badu, tagad maksā ievērojami vairāk par savām pārtikas pamatvielām. Gada laikā vidējās pārtikas cenas pieauga par gandrīz 20%.¹³⁷ Eiropas patērētāji tagad maksā par 30 % vairāk par olām, par 138 23 % vairāk par eļļu¹³⁹ un par 61 % vairāk par cukuru.¹⁴⁰ Tā ir ne tikai vispārēja pāreja uz vienkāršākām, lētākām pārtikas precēm, bet arī starp dažādiem pārtikas veidiem, piemēram, vairāk mājputnu un mazāk liellopu gaļas.

Pārtikas pieejamība cenas ziņā ir neatliekama problēma. Vairāk nekā 32,5 miljoni eiropiešu nevar atļauties pienācīgu maltīti katru otro dienu. Skala svārstās no 0,4 % iedzīvotāju Kiprā līdz 22,4 % Bulgārijā. Aiz šādiem apkopotajiem skaitļiem slēpjas milzīgas reģionālās atšķirības, par ko liecina zemāk redzami grafiki.

¹³⁵ Kellogg's France, [Etude sur la précarité alimentaire](#), 2023. gada marts.

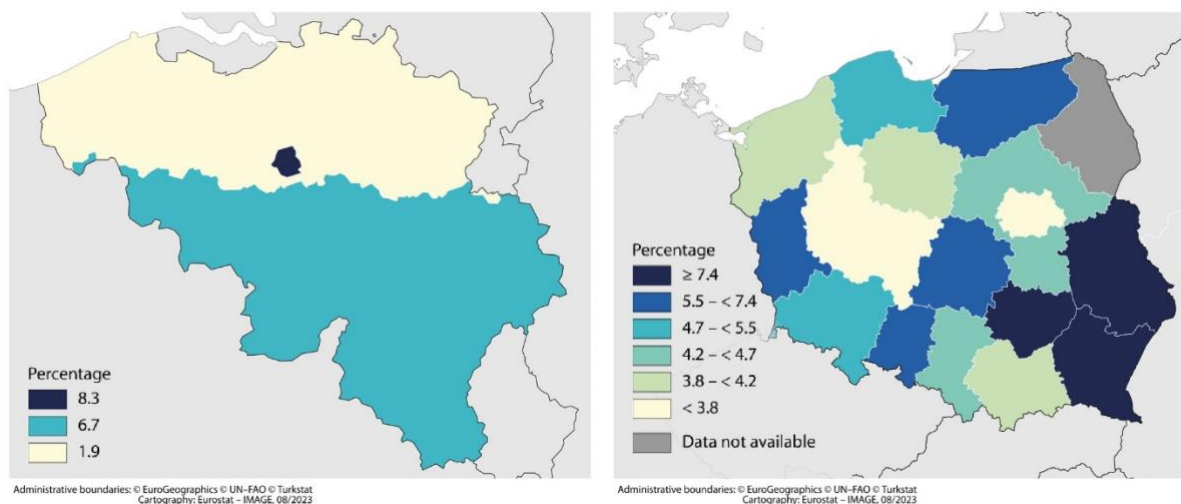
¹³⁶ <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>.

¹³⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230310-1>.

¹³⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230508-2>.

¹⁴⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230428-2>.

Attēls 8. Nespēja atļauties maltīti ar gaļu, vistām vai zivīm vismaz katru otro dienu Beļģijā (pēc NUTS 1 reģioniem) un Polijā (pēc NUTS 2 reģioniem)

Avots — RK apkopojums, kura pamatā ir Statbel un Główny Urząd Statystyczny¹⁴¹

Piezīme — dati par PL84 — Podlaskie reģions nav pieejami

Visu 2023. gadu dzīve ir kļuvusi dārgāka, nevis tikai Eiropas ģimenēm; arī lauksaimnieki ir saskārušies ar ievērojamām enerģijas un mēslošanas līdzekļu cenu svārstībām. Tie joprojām ir ievērojami dārgāki nekā pirms diviem gadiem. Šīs pārmaiņas ir lielā mērā ietekmējušas lauksaimniecības vispārējo rentabilitāti.

Turklāt tā vietā, lai sasniegtu jaunattīstības valstis, Ukrainas graudi, kas izvesti no valsts pa solidaritātes joslām, ir atraduši ceļu uz tvertnēm Ukrainas kaimiņvalstīs vairāku iemeslu dēļ, tostarp spekulāciju dēļ. Vietējie lauksaimnieki pēkšņi nav spējuši pārdot savus kultūraugus, un cenas ir kritušās, sasniedzot gadus nepieredzētu līmeni: —30 % kviešiem Polijā¹⁴² un -50 % saulespuķu sēklām Bulgārijā.¹⁴³ Valstu valdības aprīļa beigās ieviesa vienus pusējus pasākumus. Eiropas Komisija ir piešķirusi ārkārtas līdzekļus no lauksaimniecības rezerves 2023. gadam, tostarp 56,3 miljonus EUR¹⁴⁴ Polijai, Rumānijai un Bulgārijai martā un vēl 100 miljonus EUR¹⁴⁵ Bulgārijai, Ungārijai, Polijai, Rumānijai un Slovākijai maijā. Eiropas Komisija ir arī apstiprinājusi valsts shēmas, lai atbalstītu lauksaimniecības produktu ražotāju apdrošināšanas prēmiju maksājumus saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem¹⁴⁶.

It kā ar to nepietiktu, ES atkal ir piedzīvojusi sausu un siltu zimu. Pēc katastrofāli karstās vasaras 2022. gadā sniega ūdens ekvivalents Alpos ir daudz zemāks par vēsturisko vidējo rādītāju, un jau 2023. gada pavasarī vairākas ES upes bija noplicinātas un bija pazīmes, ka gan apūdeņošana, gan ūdens transports būtu problemātiski piegādāt.

Iekaltas augsnes un intensīvs atmosfēras un hidroloģiskais sausums ietekmē plašu kultūraugu klāstu un daudzās ES valstīs draud paaugstināt pārtikas cenas. Paredzams, ka šā gada olīveļļas raža

¹⁴¹ Datu avoti: <https://statbel.fgov.be/en/themes/households/poverty-and-living-conditions/material-and-social-deprivation> un

¹⁴² <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/rynki-rolne/analizy-rynkowe/jakie-beda-ceny-zboz-w-tym-roku-w-polsce-2435370>.

¹⁴³ <https://www.politico.eu/article/grain-ukraine-eu-farmers-pain-eu-member-agriculture-kyiv/>.

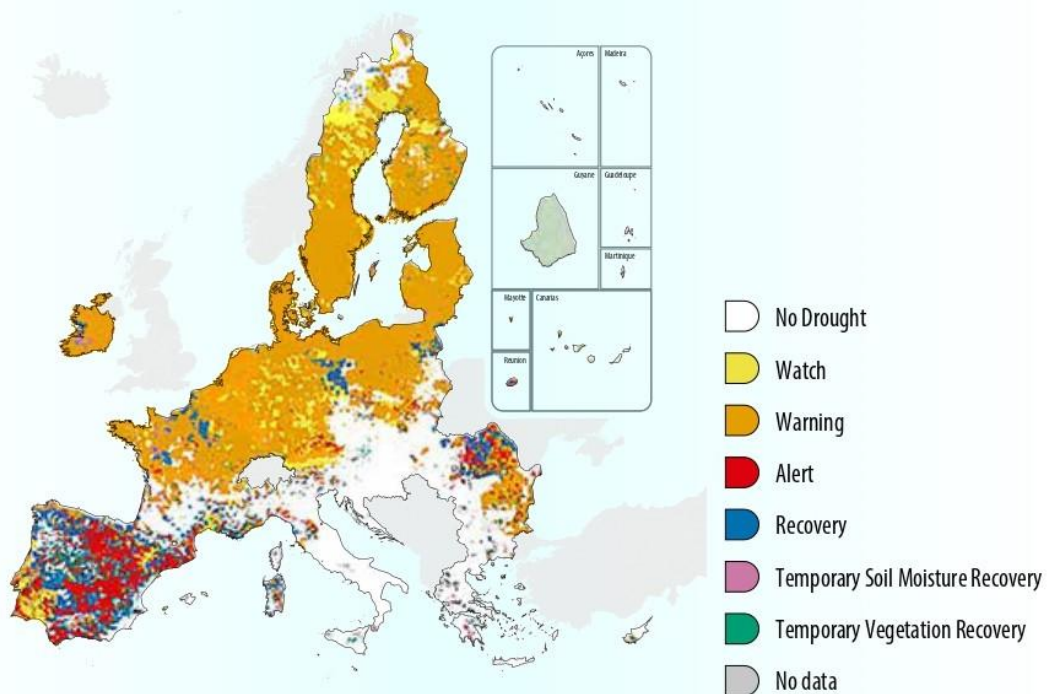
¹⁴⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-presents-support-measure-worth-eu563-million-bulgarian-polish-and-romanian-farmers-2023-03-20_en.

¹⁴⁵ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu100-million-support-farmers-bulgaria-hungary-poland-romania-and-slovakia-2023-05-03_en.

¹⁴⁶ EUR 1,3 miljardi Polijas shēmai. Papildu informācija pieejama tīmekļa vietnē https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_2727.

samazināsies par 40 % un kukurūzas raža — par 25 %.¹⁴⁷ Lauksaimnieki no Wielkopolska (Polija) reģiona lēš, ka šā gada miežu un rapša sēkļu raža varētu samazināties par 20 %, bet rudzu un tritikāles — par trešdaļu līdz pusi.¹⁴⁸ Savukārt Spānija un Itālija ziņo par ievērojami zemāku apelsīnu ražu (attiecināmi par 16 % un -20 %).

Sausums, kas tradicionāli saistīts ar ES dienvidu malu, tagad ir izplatījies lielā daļā Savienības teritorijas, ietekmējot aramzemi un lauksaimniecības dzīvniekus. Saskaņā ar Eiropas Sausuma novērošanas centra datiem 2023. gada jūnijā vairāk nekā 40 % ES-27 teritorijas (izņemot Madeiru, Azoru salas un Kanāriju salas) atradās brīdinājuma apstākļos un 4,3 % — trauksmes apstākļos. 2023. gada jūnija analītiskais ziņojums¹⁴⁹ liecina, ka apstākļi ir salīdzināmi ar apstākļiem tajā pašā periodā 2022. gadā, kad Eiropā attīstījās smags sausums, kas ietekmēja ūdens resursus, pārtikas un enerģijas ražošanu.

Attēls 9. Kombinētais sausuma rādītājs, kura pamatā ir nokrišņu, augsnes mitruma un veģetācijas apstākļu rādītāju kombinācija 2023. gada jūnija vidū

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Kopīgo pētniecības centru 150

Daudzos reģionos ūdens trūkums ir biedējoši pamanāms un reāls gan lauksaimniekiem, gan vietējām kopienām. Montbelas ezers (Cathar Pirenees, Francija) līdz 2023. gada aprīlim zaudēja 80 % no sava ūdens; savukārt ūdens līmenis ikoniskajā Gardas ezerā (Itālija) bija 70 cm zem vidējā. Algarves reģionā (Portugālē) gruntsūdeņu līmenis 2023. gada aprīlī bija zemāks par 25 %;¹⁵¹ tas pats skaitlis

¹⁴⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹⁴⁸ https://wyborcza.biz/biznes/7.177151.29834717.grozi-nam-kleska-zbozowa-rosliny-marnieja-z-dnia-na-dzien.html?_gl=1*xsey09*_gcl_au*MTE5OTY0ODU2My4xNjg0NzQyMTkz&_ga=2.62252076.1686891973.1685962736-332525599.1444034620#S.biz-K.C-B.2-L.5.zw.

¹⁴⁹ Kopīgais pētniecības centrs, [Ziņojums par sausumu Eiropā](#), 2023. gada jūnijs.

¹⁵⁰ Turpat.

¹⁵¹ <https://www.theportugalnews.com/news/2023-05-15/low-water-levels-may-increase-water-salinity/77631>.

tika reģistrēts ūdenskrātuvēs kaimiņu Andalūzijas (Spānija). Dažās no vissmagāk skartajām provincēm, piemēram, Kordovā (Spānija), ūdenskrātuves ir pilnībā izžuvušas, un vietējie iedzīvotāji paļaujas tikai uz kravas automašīnu piegādi dzeramajam ūdenim, kas nepārsniedz 5 l uz vienu cilvēku dienā. Katalonijas (Spānija) valdība 2023. gada aprīlī paziņoja par ārkārtēju stāvokli sakarā ar sausumu kopumā 495 pilsētās, un sausuma likumi par 40% samazina ūdens patēriņu lauksaimniecībā.¹⁵²

Ūdens īpašumtiesību un sadales jautājums ir kļuvis aktuāls. Nelikumīga ūdens sifonēšana, kā arī spriedze starp dabas aizsardzību un lauksaimniecību, piemēram, sadursmes Donānas mitrājos¹⁵³ (Andalūzijā, Spānijā), noveda pie preses visā Savienībā, lai vēstītu par gaidāmajiem “ūdens kariem”. Tā kā lauksaimniecība lielā mērā ir atkarīga no ūdens, piegādes samazināšanās nākotnē ne tikai destabilizēs Eiropas pārtikas sistēmas, bet var arī likt apšaubīt Eiropas stratēģisko autonomiju.

Flandrija ir uzsākusi plašu zilā kursa stratēģiju, kuras mērķis ir apkarot periodisko sausumu, kas kopš 2016. gada plosās reģionā. Flandrijas stratēģija pakāpeniski uzlabos ūdens aizturi purvos un mitrajos zālajos, ieguldīs liela mēroga filtrēšanas un buferbaseinos un palielinās apritīgu ūdens izmantošanu lauksaimniecībā un rūpniecībā.

Ko vēl vairāk saasina karš Ukrainā, spekulācijas un klimata pārmaiņas, pašreizējā situācija, ja tā netiks pienācīgi pārvaldīta, varētu destabilizēt Eiropas pārtikas sistēmas un palielināt mūsu neaizsargātību. Tās ietekme un precīzs teritoriālais sadalījums nebūt nav zināms; tomēr vietējās un reģionālās pašvaldības visā Savienībā ir drosmīgas, lai pārvarētu tās radītos satricinājumus, mazinātu to ietekmi un atgūtos spēcīgāk un labāk sagatavotos nākamajai kārtai.

Lai stiprinātu Savienības noturību, tostarp attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu, ir ārkārtīgi svarīgi attīstīt sabiedrības spēju risināt klimata pārmaiņu un zaļās pārkārtošanās radītās problēmas un palielināt reģionālo un vietējo gatavību novērst neaizsargātību pret riskiem, krīzēm un katastrofām.¹⁵⁴

GATAVOŠANĀS SAUSUMAM, NĀKOTNES AIZSARDZĪBA

KATALONIJAS ŪDENS RESURSU APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNS 2022.–2027. GADAM

Apzinoties sausuma postošo ietekmi uz reģionālo lauksaimniecību, Katalonijas (Spānija) valdība 2023. gada maijā apstiprināja savu Ūdens apsaimniekošanas plānu 2022.–2027. gadam, 155 paredzot investīcijas 2,4 miljardu EUR apmērā, lai “sagatavotu reģionu sausumam, kas kļūs arvien biežāks un smagāks”. Prognozējot, ka nākamajās desmitgadēs nokrišņu daudzums varētu samazināties par 18 %, valdība plāno par prioritāti noteikt ūdens resursu atgūšanu, ūdens taupīšanu un efektīvākas apūdeņošanas metodes.

¹⁵² <https://www.catalannews.com/politics/item/new-drought-law-approved-with-fines-for-councils-that-dont-comply-with-water-restrictions>.

¹⁵³ <https://www.reuters.com/business/environment/water-fight-farms-wildlife-risk-spanish-wetland-shrinks-2023-05-04/>.

¹⁵⁴ Reģionu komitejas atzinums “Gatavošanās krīzēm un to risināšana: Savienības, tās reģionu un pilsētu noturības stiprināšana, NAT-VII/032, 2023. gada 24.–25. maijs, ziņotājs Christophe Clergeau (PSE/FR), Luāras reģionālās padomes loceklis.

¹⁵⁵ <https://aca.gencat.cat/ca/plans-i-programes/pla-de-gestio/>.

MAKSIMĀLA APLŅVEIDA ŪDENS IZMANTOŠANA

FLANDRIJAS ZILĀ KURSA PIEEJA

Lai gan ūdens lauksaimniecībā nav tik ļoti atkarīgs kā Spānija (80 % pret 10 %), Flandrija (Beļģija) ir izstrādājusi arī jaunu pieeju ūdens resursu apsaimniekošanai. Tās prioritātes? Ūdens saglabāšana uz vietas, kur vien iespējams. Izmantot mazāk, atkārtoti izmantot vairāk un novērst izšķērdību. Stratēģiju "Zilais kurss" 156 īsteno privātais sektors, NVO, lauksaimnieki, akadēmiskās aprindas, vietējās iestādes un iedzīvotāji, kas apvieno spēkus, vadoties pēc ministru, gubernatoru, politikas veidotāju un zinātnieku augsta līmeņa darba grupas. Zilā kursa iniciatīvas saņems atbalstu no Atveseļošanas un noturības mehānisma Eiropas atveseļošanas plāna un Flandrijas atveseļošanas plāna "Flāmu noturība". Ar kopējo budžetu 343 miljonu eiro apmērā tiks atbalstītas vietējās iniciatīvas.

Šajā kontekstā viens no galvenajiem ES pārtikas sistēmas noturības elementiem ir bioloģiskā lauksaimniecība, 157 kas ir strauji augoša ES lauksaimniecības joma. Tai parasti ir ierobežota ietekme uz vidi, pateicoties atbildīgākai enerģijas un dabas resursu izmantošanai, lielākai uzmanībai ūdens kvalitātes un augsnes auglības saglabāšanai un ierobežotai atkarībai no sintētiskajiem mēslošanas līdzekļiem. Tādējādi tā arī samazina vispārējo atkarību no ārvalstu pesticīdu un mēslošanas līdzekļu piegādātājiem.

PĀRMAIŅU NOVATORISMS, KAS VADA PĀREJU

BIOLOĢISKĀS LAUKSAIMNIECĪBAS PĀRVEIDE OKSITĀNIJĀ

Occitanie dienvidu reģions (Francija) pastāvīgi attīsta bioloģisko lauksaimniecību. Pašlaik vairāk nekā 13000 vietējo saimniecību, kas aizņem 19 % no visas lauksaimniecības zemes, ražo bioloģisko pārtiku, un mērķis ir turpmākajos 7 gados sasniegt 30 %. Stratēģijā aplūkota visa vērtību ķēde no ražošanas līdz patēriņam un atbalstīta visu iesaistīto dalībnieku ilgtspējīga attīstība. Occitanie 158 pagājušajā rudenī tika piešķirta pirmā ES bioloģiskās ražošanas balva; Eiropas Reģionu komiteja ir viens no šīs svarīgās atzinības dibinātājiem, ko piešķir labākajām pilsētām, reģioniem un individuāliem lauksaimniekiem visā Savienībā.

VESELĪGA ĒŠANA UN SILTUMNĪCEFEKTA GĀZU EMISIJU SAMAZINĀŠANA

MALMES BIOLOĢISKĀS PĀRTIKAS STRATĒGIJA

¹⁵⁶ <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be/about-blue-deal>.

¹⁵⁷ Reģionu komitejas atzinums "ES rīcības plāns bioloģiskās lauksaimniecības jomā", NAT-VII/019, 2021. gada 1.–02. decembris, ziņotājs UrošBre Žan (SI/GREENS), Tolmin mērs.

¹⁵⁸ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu-organic-day-commission-celebrates-winners-first-ever-eu-organic-awards-2022-09-23_en.

Bioloģiskā lauksaimniecība ir sākums — nākamais solis ir nodrošināt, ka produkcija tiek patērēta. Malmes pilsēta (Zviedrija) īstenoja savu vērienīgo stratēģiju pirms vairākiem gadiem, un šodien vairāk nekā 70 % no visām maltītēm, kas sagatavotas un pasniegtas pirmsskolas, skolās un veco ļaužu pansionātos, ir bioloģiskas. Katru gadu tas nozīmē aptuveni 8500 tonnas pārtikas (EUR 24 miljonu vērtībā) vai 65000 pusdienas dienā. Pilsētas mērķis 159 tuvākajā nākotnē ir 90 %, samazinot ar pārtikas iepirkumu saistītās siltumnīcefekta gāzu emisijas par 40 %.

VIETĒJO UN SEZONAS PRODUKTU IEPIRKŠANA

BOLCĀNO-DIENVIDTIROLA PIEEJA PUBLISKAJAM IEPIRKUMAM

Ilgtspējīgs pārtikas iepirkums ir vēl viens veids, kā aizsargāt ES pārtikas sistēmu noturību. Šis instruments, kas ir spēcīgs, bet joprojām netiek izmantots universāli, var palīdzēt vietējām un reģionālajām pašvaldībām dot priekšroku veselīgai, sezonālai un vietējai pārtikai, kā arī īsām piegādes ķēdēm. Bolcāno-Dienvidtirolas province (Itālija), kas ir viens no galvenajiem šīs pieejas atbalstītājiem, savā iepirkuma praksē 160 ir ieviesusi ilgtspējības kritērijus, lai “nodrošinātu reģionālos, veselīgus un veselīgus ēdienus ēdnīcu plāksnēs gan skolās, gan slimnīcās”.

Ir vērts atzīmēt, ka šīs novatoriskās pieejas var kļūt par daļu no ES tiesību aktiem. Stratēģijā “No lauka līdz galdam” izziņots un gaidāms 2023. gada beigās, horizontālam satvaram būtu jāpaātrina un jāatvieglo pāreja uz ilgtspēju un jānodrošina, ka ES tirgū laistie pārtikas produkti kļūst arvien ilgtspējīgāki. Pamatojoties uz sabiedriskām un mērķtiecīgām apspriedēm, projektā bija iekļauti jēdzieni “*vispārīga obligātā prasība veikt ilgtspējīgu iepirkumu*”, kā arī iespēja elastīgi pievienot kritērijus un prioritātes, kas saistītas, piemēram, ar pārtikas atkritumiem vai zemes un ūdens izmantošanu.¹⁶¹

Reģionu komiteja savā perspektīvas atzinumā par šo turpmāko tiesību aktu uzskata, ka¹⁶², lai nodrošinātu pārtikas nodrošinājumu, Eiropai ir jāiegulda ilgtspējīgā vietējā lauksaimniecības ražošanā un jāsaīsina piegādes ķēdes. Atbalsts vietējai ražošanai, ilgtspējīgi iepirkumi un virzība uz klimatneitrālām un noturīgām pārtikas sistēmām ir vienīgais veids, kā padarīt Eiropu izturīgu pret pārtikas krīzi.

¹⁵⁹ <https://malmo.se/Bo-och-leva/Utbildning-och-forskola/Skolmat-i-grund--och-gymnasieskolan.html>.

¹⁶⁰ <https://news.provinz.bz.it/de/news/nest-auf-dem-weg-zu-nachhaltiger-ernahrung-in-sudtirol>.

¹⁶¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Sustainable-EU-food-system-new-initiative/public-consultation_en.

¹⁶² Reģionu komitejas atzinums “*Ilgtspējīgu pārtikas sistēmu tiesiskais regulējums*”, NAT-VII/033, 2023. gada 24.–25. maijs, ziņotājs: Joke Schauvliege (BE/PPE), Flandrijas parlamenta priekšsēdētāja vietnieks Joke Schauvliege (BE/PPE).

E. Sociālā nevienlīdzība un demogrāfiskās pārmaiņas

Lai gan kopumā nodarbinātība uzlabojas un nabadzība nedaudz samazinās, visā ES joprojām pastāv būtiska nevienlīdzība vietējā un reģionālajā līmenī. Tas attiecas uz nodarbinātību un nabadzības līmeni, kā arī uz vīriešu un sievietes darba samaksas atšķirībām un jauniešu bezdarbu. Kā mēs varam samazināt atšķirības starp reģioniem un nodrošināt, ka mūsu politika atbalsta reģionālos darba tirgus? Kā mēs varam nodrošināt, ka veidojam prasmes, kas vajadzīgas zaļajai un digitālajai pārejai?

Nodarbinātība ES ir pārsniegusi pirmskrīzes līmeni. Kopējais ES strādājošo skaits (164 miljoni eurozonā) 2022. gada otrajā ceturksnī sasniedza 213,4 miljonus, un nodarbinātības līmenis (cilvēkiem vecumā no 20 līdz 64 gadiem) bija 74,8 %, kas ir par 1,9 procentpunktiem augstāks nekā pirms pandēmijas; euro zonā tas bija 74,3 %, kas ir par 1,6 procentpunktiem augstāks nekā pirms pandēmijas.¹⁶³

Dzimumu nodarbinātības atšķirība 2022. gadā joprojām ir ievērojama. Visā ES darbaspējīgā vecuma vīriešu īpatsvars nodarbinātībā par 10,8 procentpunktiem pārsniedza sievietes īpatsvaru. Šī dzimumu nodarbinātības atšķirība ES dalībvalstīs ievērojami atšķiras, viszemākā atšķirība ir Lietuvā (1,4 procentpunkti) un visaugstākā Rumānijā (20,1 procentpunkts).¹⁶⁴

Tendences darba tirgū liecina par spēcīgām pozitīvām pazīmēm. Neraugoties uz ievērojamām dzimumu atšķirībām, sievietes līdzdalība darba tirgū turpina uzlaboties. Arī nominālās algas pieaugums ir uzlabojies, bet lielākajā daļā dalībvalstu joprojām atpaliek no inflācijas. Tomēr sievietes bruto stundas alga ES 2021. gadā joprojām ir par 14,4 % zemāka nekā vīriešiem, neraugoties uz to, ka vīriešu un sievietes darba samaksas atšķirības novēršana joprojām ir dzimumu līdztiesības politikas galvenais mērķis gan ES, gan valstu līmenī.¹⁶⁵

Daudzsološa statistika ir tāda, ka sievietes ir sākušas darbu divās no trim jaunajām darbavietām, kas radītas ES pēdējo divdesmit gadu laikā, un lielākais pieaugums ir bijis starp 30–49 gadus veciem jauniešiem un gados vecākām sievietēm vecumā virs 50 gadiem;¹⁶⁶ tomēr, lai sasniegtu dzimumu līdztiesības un nodarbinātības mērķus, kas izklāstīti Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā, sievietes nodarbinātībai līdz desmitgades beigām ir jāpalielinās vismaz trīs reizes ātrāk nekā vīriešiem.¹⁶⁷

Reģionālās nodarbinātības līmenis kopumā ir uzlabojies, bet reģionālā nevienlīdzība saglabājas nemainīga. Nodarbinātības un bezdarba līmenis reģionos ievērojami atšķiras ilgi pirms pandēmijas. Neraugoties uz neseno ekonomikas atveseļošanu, daži reģioni saskaras ar pašreizējām problēmām. Dienvidītalijas (Sicīlija, Kampānija, Kalabrija un Apūlija) reģioni pēdējo piecu gadu laikā ir uzlabojušies, taču to nodarbinātības līmenis joprojām ir zem 50 %. Ālandu reģionā (Somijā) bija visaugstākais nodarbinātības līmenis starp dalībvalstīm (84,6 %) — Ālandu salās pēdējo 5 gadu laikā pastāvīgi ir bijis 10 populārākie reģioni.¹⁶⁸

¹⁶³ Eiropas Komisija un Eiropas Savienības Padome, [Priekšlikums vienotajam nodarbinātības ziņojumam, 2022. gada novembris](#).

¹⁶⁴ Eurostat, [dzimumu statistika](#), 2023. gada marts.

¹⁶⁵ Turpat.

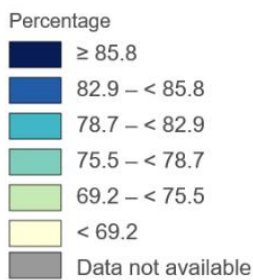
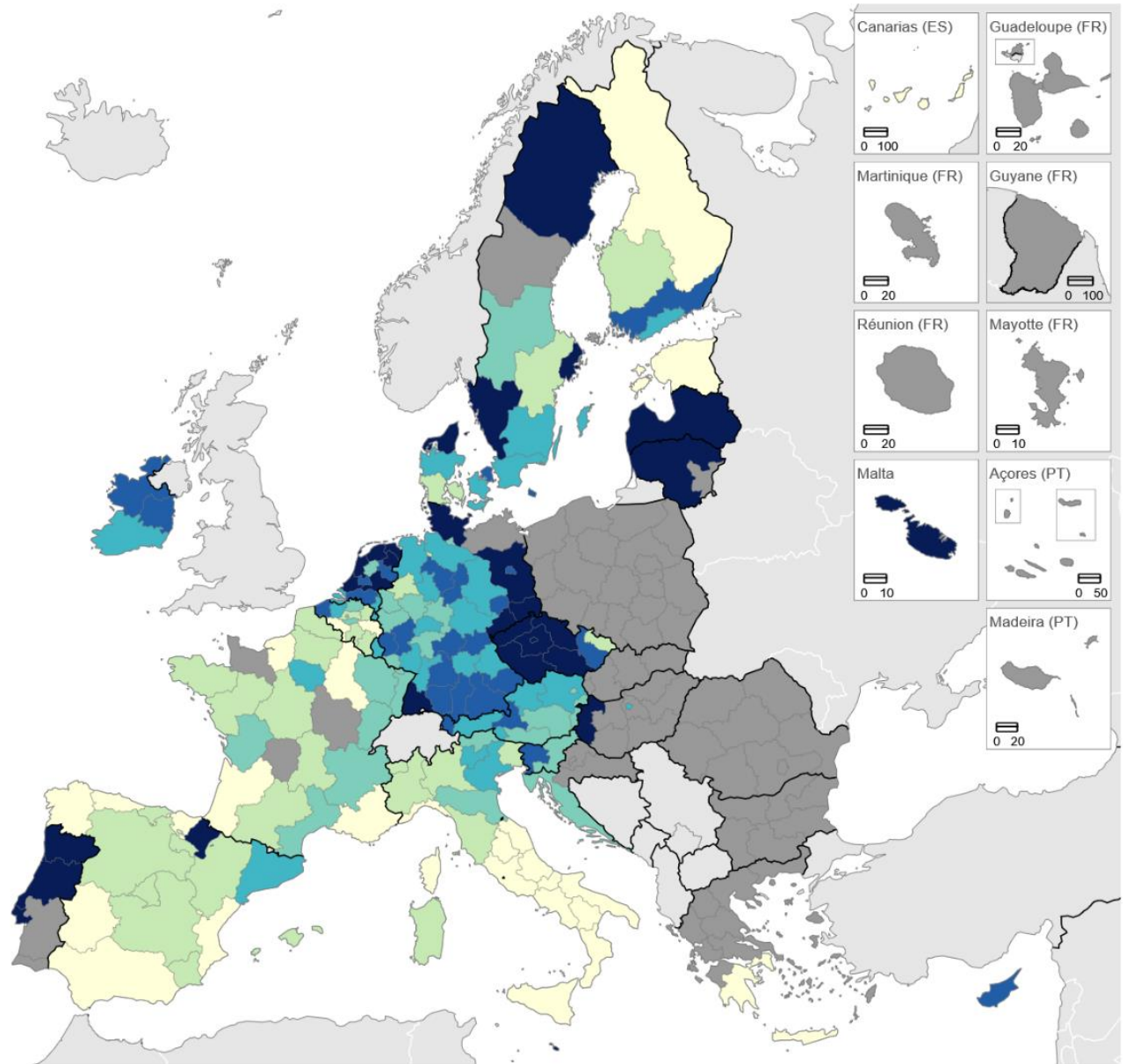
¹⁶⁶ Eurofound, [European Jobs monitor](#), 2023. gada maijs.

¹⁶⁷ Turpat.

¹⁶⁸ Saskaņā ar [Eurostat reģionālās nodarbinātības](#) laikrindu datiem.

Nodarbinātības līmenis ir ievērojami pieaudzis Nīderlandes reģionos — Utrehtā, Ziemeļbrabantē, Zēlandē, Drentē, Overeiselā, Gelderlandē un Ziemeļholandē — nodarbinātības līmenis pārsniedza 82 %, savukārt Flevolande, Frīzlande, Zuid-Hollande un Groningena pārsniedza 80 %. Šie reģioni kopā ar Niederbayern, Oberbayern, Schwaben, Tübingen un Oberpfalz (Vācija) (un Ālandu salām, kā minēts iepriekš) bija vienīgie ES reģioni, kuros nodarbinātības līmenis pārsniedz 80 %.¹⁶⁹

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

¹⁶⁹ Turpat.

Attēls 10. Nodarbinātības rādītāji NUTS 2 reģionos (no 2020. gada), 2022. gads

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eurostat datiem¹⁷⁰

Piezīme. Visos ISCED 2011 līmeņos vīrieši un sievietes vecumā no 20 līdz 64 gadiem/dati nav pieejami par vairākiem Austrumeiropas reģioniem

Bezdarba līmenis ir uzlabojies — pat ilgtermiņa bezdarba līmenis nedaudz samazinās. Bezdarba līmenis ES (15–74 gadi) turpināja samazināties, 2022. gadā sasniedzot 6,2 % (no 6,8 % 2019. gadā). Ilgtermiņa bezdarbs bija 2,4 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kas ir uzlabojums salīdzinājumā ar 2,7 % 2019. gadā un 2,8 % 2021. gadā.¹⁷¹

Jāatzīmē, ka līdz 2023. gada maijam 22 valstīs, kuras sniedza šādus datus Eurostat, kā bezdarbnieki bija reģistrēti 289000 bēgļi no Ukrainas, kas ir ES pagaidu aizsardzības shēmas saņēmēji.

Čehijas reģionos 2022. gadā bija viszemākais bezdarba līmenis; 172 zemākais bezdarba līmenis tika reģistrēts Čehijas Centrālās Bohēmijas reģionos (1,2 %), pēc tam Prāgas reģionā (1,6 %), Čehijas dienvidaustrumu un dienvidrietumu reģionos un Centrālās Transdanubijas reģionā (Ungārija) (visi trīs 1,7 %).

Analīze turpina uzsvērt, kā bezdarba līmenis joprojām ir augsts Spānijas, Grieķijas un Itālijas reģionos. Augstākais bezdarba līmenis tika reģistrēts Seūtas (28,4 %), Meliļas (21,6 %) un Andalūzijas (19 %) reģionos (Spānijā); turklāt visos Spānijas un Grieķijas reģionos bezdarba līmenis pārsniedza ES vidējo rādītāju (6,2 %), kā arī Somijas, Kipras un Latvijas (abi ir tikai viens valsts reģions) bezdarba līmenis. 25 reģionos bezdarba līmenis divkārtšajās salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju (12,4 %); no tiem deviņi reģioni bija Grieķijā un Spānijā, četri — Francijā un trīs — Itālijā.

Reģionālā nevienlīdzība ir ļoti izteikta Spānijā, Itālijā un Francijā, kur atšķirība starp augstāko un zemāko bezdarba līmeni 2022. gadā bija attiecīgi 19,8, 14,8 un 12,7 procentpunkti.

Visbeidzot, **reģionālā bezdarba līmenis vīriešiem un sievietēm atšķiras.** Reģioni ar augstāko un zemāko bezdarba līmeni atšķiras atkarībā no dzimuma. 2022. gadā 10 augstākie vīriešu bezdarba rādītāji bija Spānijas, Francijas (tālākajos) un Itālijas reģionos, un trīs reģionos ar augstāko vīriešu bezdarba līmeni bija Spānijas reģioni Seūtā (23,9 %) un Meliļā (17,7 %), kā arī Francijas tālākajā reģionā Reinjonā (19,9 %). Augstākais sieviešu bezdarba līmenis bija galvenokārt Spānijas un Grieķijas reģionos, un trīs ar visaugstāko sieviešu bezdarba līmeni bija Spānijas reģioni Seūtā (34,6 %) un Meliļa (25,8 %) un Grieķijas reģions Rietummaķedonijā (24,4%).¹⁷³

Jauniešu bezdarba līmenis ES joprojām ir augsts ar ievērojamām reģionālām atšķirībām.¹⁷⁴ 2022. gadā vidējais bezdarba līmenis jauniešiem vecumā no 15 līdz 29 gadiem ES bija 11,3 %, kas ir par 1,7 procentpunktiem mazāk nekā 2021. gadā. Tomēr jauniešu bezdarba līmenis reģionos ievērojami atšķiras no 1,7 % līdz 42,4 % 2022. gadā. Zemākais jauniešu bezdarba līmenis tika reģistrēts Čehijā, Centrālās Bohēmijas reģionos (1,7 %), dienvidrietumos (3,1 %) un Prāgā (3,2 %), Vācijā Augšbavārijā (3,3 %) un Polijā, Rietumtransdanubijas reģionā (3,6 %).

¹⁷⁰ Eurostat datu kopas kods: Ifst_r_lfe2emprtn.

¹⁷¹ Saskaņā ar [Eurostat reģionālā bezdarba](#) laikrindu datiem.

¹⁷² Eurostat, [Bezdarba statistika reģionālā līmenī](#), 2022. gada aprīlis.

¹⁷³ Turpat.

¹⁷⁴ Eurostat, bezdarba līmenis [eurozonā ir 6,5 %: ES — 6,0 %](#), 2023. gada maijs.

Spānijas un Grieķijas reģionos ir visaugstākais jauniešu bezdarba līmenis, neraugoties uz to, ka salīdzinājumā ar 2021. gadu bezdarbs 15–29 gadus vecu cilvēku vidū 2022. gadā visvairāk samazinājās šajos reģionos. Augstākais jauniešu bezdarba līmenis tika reģistrēts Seūtas reģionā (42,4 %) (Spānijā), kam sekoja Tesālija (39,8 %), Centrālā Grieķija (36,5 %) (Grieķija) un Meliļa (36,1 %) (Spānija). Rietummaķedonijā (Grieķijā), kā arī Kampānijā un Sicīlijā (Itālija) bija augsts jauniešu bezdarba līmenis (katrā 34,3 %). Tajā pašā laikā pieci galvenie reģioni ar vislielāko bezdarba līmeņa samazinājumu jauniešiem vecumā no 15 līdz 29 gadiem laikposmā no 2021. līdz 2022. gadam ir Grieķijā un Spānijā: Grieķijas reģioni Dienvidegejā (-17,9 %) un Austrummaķedonijā, Trāķijā (-15,4 %), Spānijas reģionos Seūtā (-13,6 %) un Kanāriju salās (-10,3 %) un Grieķijas Peloponēsā (-8,4 %).¹⁷⁵

2022. gadā aptuveni 95,3 miljoni cilvēku ES jeb 21,6 % no kopējā iedzīvotāju skaita bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam. Sievietes (22,7 %) biežāk saskaras ar nabadzību nekā vīrieši (20,4 %). Turklāt vairāk nekā 24,4 % ES iedzīvotāju, kas dzīvo māsaimniecībās ar apgādājamiem bērniem, bija pakļauti riskam.¹⁷⁶ Cilvēki, kas dzīvo lielākajā daļā Bulgārijas, Grieķijas un Rumānijas, kā arī Spānijas centrālajos un dienvidu reģionos un Itālijas dienvidu reģionos, bieži vien bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskam. 2020. gadā 177 augstākais nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku īpatsvars tika reģistrēts Rumānijas Sud-Est reģionā (51,9 %); tas bija vienīgais ES reģions, kurā lielākā daļa iedzīvotāju saskārās ar šādiem riskiem. Nākamais lielākais īpatsvars bija Kampānijā (47,4 %) (Itālijā) un Severozapaden (44,2 %) (Bulgārijā). Pēc sociālās pārceļšanas visos trijos reģionos bija salīdzinoši augsts monetārās nabadzības risks.¹⁷⁸

Darbvietu radīšanai ES vajadzētu būt vērstai uz IT un aprūpes darbvietām. Tehnoloģijas un digitalizācija ir galvenie tiešās nodarbinātības izaugsmes virzītājspēki visā pasaulē, bet arī spēcīgi veicina ekonomikas attīstību citās nozarēs. Vienā pētījumā starp Eiropas valstīm¹⁷⁹ tika atrasti empīriski pierādījumi, kas liecina, ka Eiropas tehnoloģiju nodarbinātības ekonomiskajai attīstībai ir netieša ietekme uz citām nozarēm — pētījumā norādīts, ka katrs papildu darbs tehnoloģiju jomā rada aptuveni piecas papildu darbavietas citās Eiropas nozarēs. Turklāt Starptautiskā Darba organizācija¹⁸⁰ lēš, ka ieguldījumi aprūpē līdz 2035. gadam visā pasaulē varētu radīt līdz 299 miljoniem darbvietu, no kurām 78 %, kā tiek prognozēts, būs sievietes, un 84 % tiek prognozēti kā oficiāla nodarbinātība.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra (EPRS) 2030. gada pamatmērķu sasniegšana būs sarežģīta, bet tai arī turpmāk jābūt ES sociālās politikas uzmanības centrā. vismaz 78 % cilvēku (vecumā no 20 līdz 64 gadiem) ir nodarbināti; vismaz 60 % no visiem pieaugušajiem, kas katru gadu piedalās apmācībā; un nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājies vismaz par 15 miljoniem, tostarp vismaz 5 miljoniem bērnu.

Reģioniem un pilsētām ir galvenā loma ar EPRS saistīto politikas virzienu atbalstīšanā. Finansiālo grūtību līmenis māsaimniecībās ar zemiem ienākumiem bija salīdzināms ar līmeni, kāds novērots pēc finanšu krīzes. Gaidāmais uzdevums, jo īpaši, ja ir jāsasniedz ESTP rīcības plāna 2030. gadam

¹⁷⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230530-2>.

¹⁷⁶ Eurostat, [Dzīves apstākļi Eiropā — nabadzība un sociālā atstumtība](#), 2023. gada jūnijs.

¹⁷⁷ Eurostat, [Reģionālā statistika](#) — AROPE reģionālā statistika ir pieejama līdz 2020. gadam.

¹⁷⁸ Eurostat, [Dzīves apstākļi Eiropā — nabadzība un sociālā atstumtība](#), 2023. gada jūnijs.

¹⁷⁹ GOOS, M., Konings, J., un Vandeweyer, M., [Employment Growth in Europe: Inovācijas loma, vietējo darbvietu pavairotāji un iestādes](#), 2015. gada oktobris.

¹⁸⁰ Starptautiskā Darba organizācija, “[Aprūpe darbā, ieguldot aprūpes atvalinājumā un pakalpojumos dzimumu vienlīdzīgākai darba pasaulei](#)”, 2022. gads.

pamatmērķi, ir atvieglot finansiālo slogu šīm mājsaimniecībām. Pilsētas un reģioni var palīdzēt šajos centienos, īstenojot atbalsta politiku un iniciatīvas.

Bezpajumtniecība joprojām ir nopietna problēma, bet ES pilsētas apvienojas cīņā pret to. Tomēr pašreizējos ekonomiskajos un sociālajos apstākļos dalībvalstis apņemas (Lisabonas deklarācija 2021. gada jūnijā) mēģināt izbeigt bezpajumtniecību līdz 2030. gadam, visticamāk, nav sasniedzamas. Pandēmija, pret Ukrainu vērsta kara sekas, inflācija un augošās enerģijas cenas ir negatīvi ietekmējušas ekonomisko situāciju, kas izskaidro, kāpēc joprojām ir daudz cilvēku, kuri saskaras ar mājokļu problēmām vai pat bezpajumtniecību.

Tomēr ir cerība, ka Eiropas platformas bezpajumtniecības apkarošanai (EPOCH) darba rezultātā samazināsies bezpajumtnieku skaits ES. Laikmets ir instruments, kas palīdz stiprināt profilaksi un īstenot integrētas, uz mājokļiem balstītas pieejas, atbalsta politikas veidotāju un praktiķu savstarpēju mācīšanos, palīdz izmantot ES finansējuma iespējas, stiprina pierādījumus un uzraudzību attiecībā uz bezpajumtniecību, kā arī izplata un veicina labu praksi.

SAVSTARPĒJA MĀCĪŠANĀS PRET BEZPAJUMTNIECĪBU

EIROPAS PLATFORMA BEZPAJUMTNIECĪBAS APKAROŠANAI

2022. gadā vairākas pilsētas, piemēram, Madride (Spānija), Liona (Francija) un Gente (Beļģija), EPOCH aizgādībā rīkoja savstarpējas mācīšanās pasākumus, galveno uzmanību pievēršot labas prakses apmaiņas veicināšanai cīņā pret bezpajumtniecību un demonstrējot pieeju "vispirms mājokļi". Tampere pilsētai (Somija) ir viena no veiksmīgākajām stratēģijām bezpajumtniecības izskaušanai, un tā ir sasniegusi iespaidīgus rezultātus, samazinot to cilvēku skaitu, kuriem nav mājas.

Jauna darba prakse, piemēram, tāldarbs un darbs platformās, var sniegt sociālus un ekonomiskus ieguvumus, taču ir jāpielāgo noteikumi, politika un darba kultūra. Nesenā pandēmija noveda pie ievērojama skaita cilvēku tāl darba vai darba atrašanas digitālajās platformās. Tomēr šīm norisēm ir jāiet roku rokā ar pienācīgu uzraudzību, regulējumu un izpildi, lai izvairītos no darba ņēmēju ekspluatācijas. Tiesībām atslēgties ir jāklūst par tāl darba neatņemamu sastāvdaļu. Turklāt algoritmiskā pārvaldība, nepareiza nodarbinātības statusa klasifikācija un pārrobežu pārredzamības trūkums ir problēmas, kas jārisina, lai platformu darbiniekiem nodrošinātu taisnīgu darba tirgu.

Kā norādīts Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta ziņojumā **pardemogrāfiskajām tendencēm ES reģionos**, visus ES reģionus ietekmē demogrāfiskās sekas, piemēram, iedzīvotāju novecošana, ko izraisa ilgāks dzīves ilgums un zems dzimstības līmenis, taču daži, jo īpaši attāli, lauku, salu un/vai pierobežas reģioni, kas saskaras ar lielu iedzīvotāju skaita samazināšanos, tiek skarti daudz smagāk nekā citi. 181

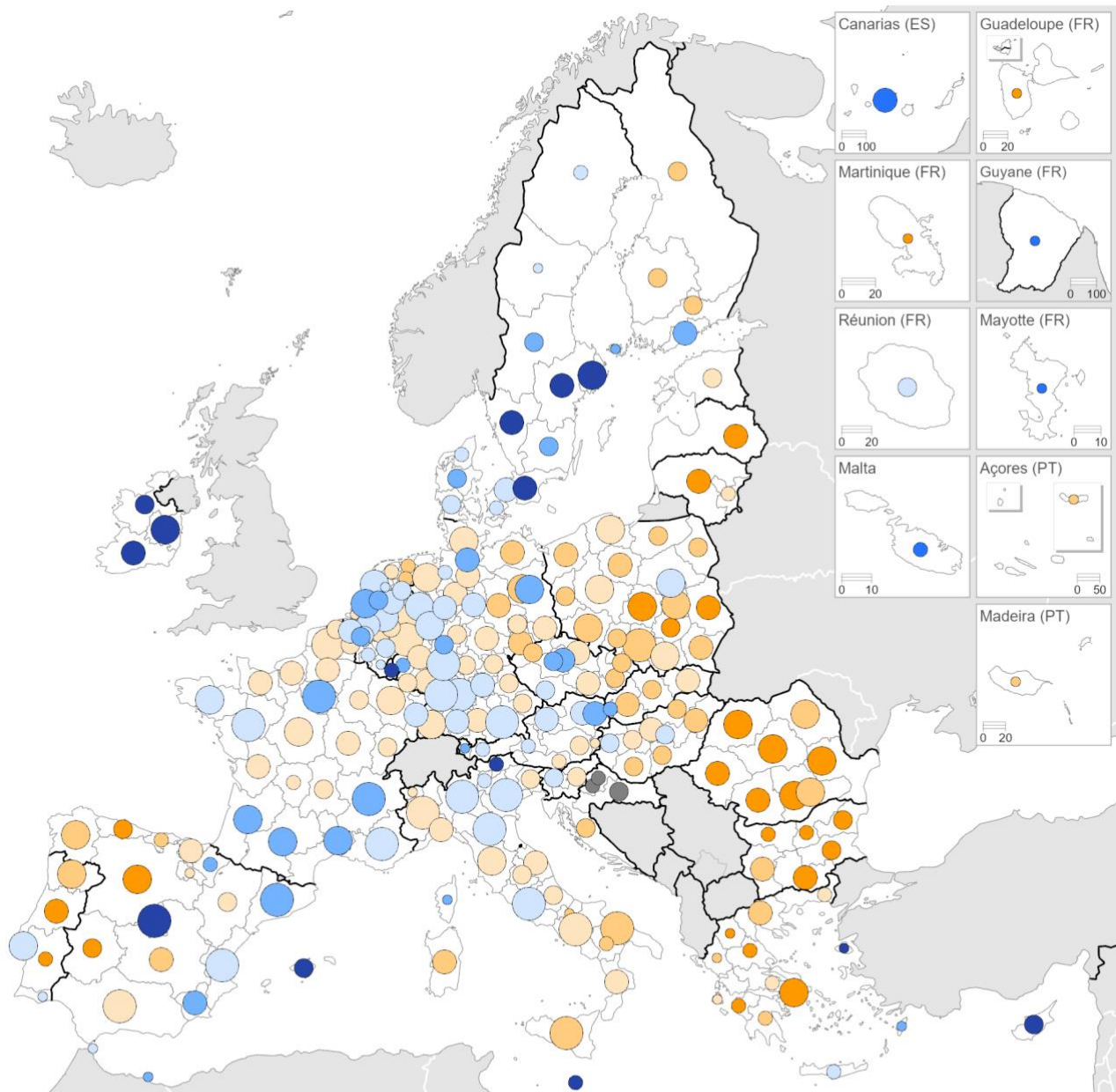
Turklāt pagājušā gada Eiropas Komisijas dienestu darba dokumentā par demogrāfiju¹⁸² norādīts, ka gandrīz divas trešdaļas no strauji sarūkošā reģiona iedzīvotāju dzīvo reģionā ar zemu iekšzemes

¹⁸¹ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, [Demogrāfiskās tendences ES reģionos](#), 2019. gada janvāris.

¹⁸² Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments par papildu skaitliem, kartēm un tabulām par demogrāfisko pārmaiņu galvenajiem aspektiem un to ietekmi](#), 2020. gada jūnijs.

kopprodukta (IKP) līmeni uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar 28 % visā ES. Reģionos, kas strauji aug, 83 % iedzīvotāju dzīvo reģionā ar augstu IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar 46 % visā ES. Saiknei starp strauju iedzīvotāju skaita samazināšanos un IKP uz vienu iedzīvotāju ir būtisks pilsētu un lauku komponents. Trūcīgos reģionos ar strauju iedzīvotāju skaita samazināšanos 55 % iedzīvotāju dzīvo lauku reģionā un tikai 1 % — pilsētu reģionā, savukārt visiem ES iedzīvotājiem 21 % dzīvo lauku reģionā un 40 % — pilsētu zonā.

Projected change between 2021 and 2050 (per 1 000 persons)

2021 (million persons)
EU = 447.2

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 08/2023

EU = -13.4

≥ 150

75 – < 150

0 – < 75

-75 – < 0

-75 – < -150

< -150

■ Data not available

○ ≥ 3.75

○ 2.25 – < 3.75

○ 1.40 – < 2.25

○ 0.85 – < 1.40

○ 0.45 – < 0.85

○ < 0.45

Attēls 11. Iedzīvotāju attīstības tendences 2021.–2050. gadā NUTS 2 reģionu dalījumā

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eurostat datiem¹⁸³

¹⁸³ Eurostat datu kopas kodi: demo_r_pjangrp3, proj_19rp3 un proj_19np.

Lai gan nevienlīdzība starp dalībvalstīm samazinās, saskaņā ar Eiropas Komisijas 2023. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojumu ir vērojams arī būtisks nevienlīdzības pieaugums atsevišķu deputātu vidū.¹⁸⁴

2021. gadā lielākie 20 % iedzīvotāju nopelnīja 38,2 % no kopējiem ekvivalentajiem ienākumiem ES, savukārt zemākie 20 % saņēma tikai 7,9 %, un starp dalībvalstīm bija lielas atšķirības. Šie skaitļi atspoguļo Eiropas attieksmi: 81 % ES iedzīvotāju uzskata, ka ienākumu nevienlīdzība ir pārmērīga. Daudzi eiropieši, kas dzīvo dažādās pilsētās, kur valda ekonomikas stagnācija un lejupslīde, kļūst arvien neapmierinātāki izglītības vai karjeras iespēju, sociālās mobilitātes, vienlīdzības, paredzamā mūža ilguma vai savienojamības nevienlīdzības dēļ.

Tajā pašā laikā ienākumu nevienlīdzība kļūst arvien izteiktāka labklājības koncentrācijas dēļ, kavējot taisnīgas iespējas un augšupēju sociālo mobilitāti, vienlaikus veicinot arī politisko polarizāciju. Uzraudzība un datu vākšana joprojām ir problēma nabadzības mērīšanā. Dati par tiem, kurus apdraud nabadzība un sociālā atstumtība, joprojām ir sadrumstaloti un dažkārt nav pieejami reģionālā līmenī. Lai sasniegtu 2030. gada pamatmērķi, proti, glābt 15 miljonus cilvēku no nabadzības, ir vajadzīgs precīzs pārskats par situāciju vietējā un reģionālajā līmenī, jo īpaši tāpēc, ka vietējās un reģionālās pašvaldības ir atbildīgas par būtiskas sociālās politikas īstenošanu Eiropas Savienībā.

Stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā arī norādīts, ka sociālā kohēzija samazinās.¹⁸⁵ Klimata pārmaiņas, kā arī daudzi pārejas procesi, visticamāk, ietekmēs teritorijas un cilvēkus nevienlīdzīgi, radot nesamērīgas sekas nabadzīgākajiem un visneaizsargātākajiem. ES zaļā pārkārtošanās var būt efektīva tikai tad, ja cilvēki var tajā piedalīties un gūt labumu no tās. Pretējā gadījumā sociālās vienotības pasliktināšanās apdraudēs ticību valdībām, kā arī pārejas iespējamību.

Lielāks uzsvars ir jāliek uz nevienlīdzības novēršanu dalībvalstīs vietējā un reģionālā līmenī, stiprinot sociālo kohēziju un partnerības un daudzlīmeņu pārvaldības principus. Lai to panāktu, ir vajadzīga cieša sadarbība starp vietējām un reģionālajām pašvaldībām un sociālajiem partneriem, kā arī pilsonisko sabiedrību, lai izstrādātu vietēja mēroga stratēģijas sociālajai iekļaušanai un kohēzijai.

Ir spēcīgas atveseļošanās pazīmes, bet tajā ir jāiekļauj augšupvērsta pārveide un jāiekļauj visi. Neraugoties uz atveseļošanās pazīmēm, saskaņā ar “Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā 2023. gadā”¹⁸⁶ māsasaimniecību finanšu problēmas ir palielinājušās no 12,5 % 2021. gada decembrī līdz 15,8 % 2022. gada decembrī. Ir palielinājies arī to personu skaits, kurām, domājams, būs jāiegulda savos uzkrājumos, lai izpildītu ikdienas prasības, proti, no 9,1 % 2021. gada decembrī līdz 11,8 % 2022. gada decembrī.

Vairāki ES reģioni un pilsētas ir uzsākuši iniciatīvas, lai darba tirgū reintegrētu ilgtermiņa bezdarbniekus. Šīs programmas lielā mērā ir balstītas uz “ilgtermiņa bezdarba nulles”, “nodarbinātības garantijas” un “vietējās nodarbinātības garantijas” principiem.

---

¹⁸⁴ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

¹⁸⁵ Turpat.

¹⁸⁶ Eiropas Komisija, [Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā 2023. gadā: Darbaspēka trūkuma un prasmju trūkuma novēršana ES](#), 2023. gads.

Šie projekti ir izstrādāti ar ļoti nelielu ES palīdzību un pārraudzību; daži (*territoires zéro chômeur de longue durée* projekti Francijā un Beļģijā) saņem finansējumu no Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+), savukārt pārējā daļa saņem valsts vai reģionālos resursus. Programmas arī veicina pāreju uz zaļākām darbvietām, jo tās nodarbina cilvēkus reciklēšanā, dārzkopībā, velosipēdu remontā, piesārņotu teritoriju uzkopšanā utt.

Šie projekti ir izrādījuši lielu solījumu; RK atzinumā par tematu “Ilgtermiņa bezdarba izskaušana”¹⁸⁷ aicina Eiropas Komisiju atbalstīt līdzīgus projektus, atbalstīt sekmīgu sociālās ekonomikas modeļu replicēšanu vairākās dalībvalstīs, kartēt šīs iniciatīvas, tostarp mobilizējot Eiropas valstu nodarbinātības dienestu tīklu, un ierosināt pamatnostādnes šādu iniciatīvu īstenošanai citās ES dalībvalstīs.

Visbeidzot, tā aicina paredzēt dažus ESF+ līdzekļus vietējām “ilgtermiņa bezdarba” iniciatīvām, lai pārvarētu šīs grūtības, jo īpaši atbalstot projektu uzsākšanu un izstrādi vietējā līmenī. Tā arī atkārtoti iepriekšējā atzinumā pausto ieteikumu efektīvāk¹⁸⁸ risināt ilgtermiņa bezdarba problēmu, izmantojot ārkārtas iniciatīvas, piemēram, izveidojot ad hoc fondu ilgtermiņa bezdarba apkarošanai.

ILGTERMIŅA BEZDARBA UN NODARBINĀTĪBAS GARANTIJU NULLE

PILSĒTAS ĪSTENO PROGRAMMAS NODARBINĀTĪBAS PALIELINĀŠANAI

Nulles ilgtermiņa programmas galvenokārt ir sastopamas dažādos Francijas un Beļģijas apgabalos (Territoires zéro chômeur de longue durée, TZCLD), savukārt Gramatneusiedl (Austrija) un Groningen (Nīderlande) — ar nosaukumu “Basisbaan” — balstās uz nodarbinātības garantijas principu. Līdzīgas programmas ir izstrādātas Berlīnē (Vācijā), Romā (Itālija) un Koninā (Polija), un dažas no tām ir izstrādātas.

¹⁸⁷ Reģionu komitejas atzinums “[Nulles ilgtermiņa bezdarbs: vietējā un reģionālā perspektīva](#)”, SEDEC-VII/037, 2023. gada 24.–25. maijs, ziņotājs Yonnec Polet (BE/PSE), Berchem-Sainte-Agathe mēra I. vietnieks.

¹⁸⁸ Reģionu komitejas atzinums “[Ilgtermiņa bezdarbnieku integrācija darba tirgū](#)”, SEDEC- VI/006, 2016. gada 10.–11. februāris, ziņotājs — Toskānas reģiona priekšsēdētājs Enrico Rossi (IT/PSE).

II NODAĻA. Reģioni un pilsētas kā ilgtspējīgas attīstības un kohēzijas dalībnieki

Eiropas ekonomikas zaļā un digitālā pārkārtošanās, kuras mērķis ir uzlabot efektivitāti un klimatneitralitāti, ir galvenie elementi ES ilgtermiņa stratēģijā ilgtspējīgai attīstībai. Tikai īstenojot jaunus un esošos ES zaļā kursa instrumentus “uz vietas” (papildus stratēģijām, kas nodrošina sociālo, ekonomisko un teritoriālo kohēziju un novērš turpmākas atšķirības visā Savienībā), mūsu ekonomikas pārveide var kļūt par veiksmi, kas Eiropai vajadzīga, lai neatpaliktu no nākotnes tehnoloģiskajām, ģeopolitiskajām un sociālajām problēmām.

Kā mēs varam nodrošināt ekonomikas attīstību, digitalizāciju un rūpniecības pārveidi, no vienas puses, un sociālo nodrošinājumu, digitālo noturību, ekonomisko autonomiju un plaukstošas vietas un cilvēkus, no otras puses? Reģioniem un pilsētām ir daudz risinājumu, lai nodrošinātu, ka netiek atstāta novārtā neviena vieta un neviens, sākot ar vietējiem klimata paktiem un beidzot ar starpreģionālām ūdeņraža aliansēm un integrētām lauku stratēģijām iedzīvotāju skaita samazināšanās apkarošanai.

A. Eiropas zaļais kurss un IAM

Reģioni un pilsētas ir būtiski dalībnieki, lai nodrošinātu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM)¹⁸⁹ un Eiropas zaļā kursa sekmīgu īstenošanu.¹⁹⁰ Tomēr tās ir jāatbalsta ar atbilstošām kompetencēm, cilvēkresursu spējām, tiesisko regulējumu un finanšu resursiem. Kas jādara, lai saskaņotu izaugsmi un labklājību ar sarežģītajiem sociālajiem un vides pasākumiem, kas vajadzīgi, lai panāktu klimatneitralitāti un ilgtspēju?

Eiropai ir konsekventi jāīsteno IAM un Eiropas zaļais kurss visos pārvaldības līmeņos, lai tā arī turpmāk būtu svarīga pasaules ekonomika un līdere ilgtspējīgas attīstības un sociālās un ekonomiskās labklājības jomā.

Progress IAM sasniegšanā kopš 2020. gada ir palēninājies daudzu krīžu dēļ, un dažos gadījumos progress ir pat pavērsies pretējā virzienā. Ir jāpanāk lielāks progress daudzu IAM sasniegšanā, jo īpaši attiecībā uz tiem, kas saistīti ar rīcību klimata jomā un dabas resursu aizsardzību un ilgtspējīgu izmantošanu. IAM īstenošanas paātrināšana ir steidzamāka nekā jebkad agrāk, īpašu uzmanību pievēršot tiem, kas dzīvo neaizsargātās situācijās.¹⁹¹

Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības¹⁹² organizācijas (ESAO) aplēsēm, **neiesaistot vietējās un reģionālās pašvaldības, vismaz 105 no 169 mērķiem, kas izriet no 17 IAM, netiks sasniegti.**

Apsekojumā “Pilsētu un reģionu loma IAM sasniegšanā nenoteiktā ģeopolitiskajā kontekstā” ir¹⁹³ uzsvērts, ka **IAM ir svarīgs satvars reģioniem un pilsētām, lai atgūtos no Covid-19 pandēmijas un novērstu sekas, ko radījis Krievijas karš pret Ukrainu.** Šis novērtējums par reģionu un pilsētu iesaisti IAM sasniegšanā 2023. gadā liecina, ka nesenās krīzes tos nav atturējušas no to iepriekšējās apņemšanās sasniegt IAM, bet drīzāk to nostiprinājušas un pozicionējušas IAM kā risinājumu pašreizējo problēmu risināšanai. Rezultāti arī liecina, ka IAM tiks izmantoti arī, lai novērstu turpmākās neskaidrības: 39 % vietējo un reģionālo pašvaldību, kas piedalījās apsekojumā, pirms pandēmijas bija izmantojušas IAM un turpināja to darīt, lai risinātu atveseļošanas jautājumus. Turklāt 25 % neizmantoja IAM pirms pandēmijas, bet plānoja to darīt tagad.

Reģionu un pilsētu atjaunoto apņemšanos sasniegt IAM vēl vairāk apliecina pastāvīgi pieaugošais brīvprātīgo vietējo pārskatu (VLR) skaits, kas ir ieviestā IAM uzraudzības visaugstākā kvalitāte. Līdz šim ir iesniegtas 129 VLR, no kurām viena trešdaļa ir no ES reģioniem un pilsētām, parādot to entuziasmu. Vairākas ES pilsētas, piemēram, Porto un Strasbūra, pašlaik gatavo savas VLR.

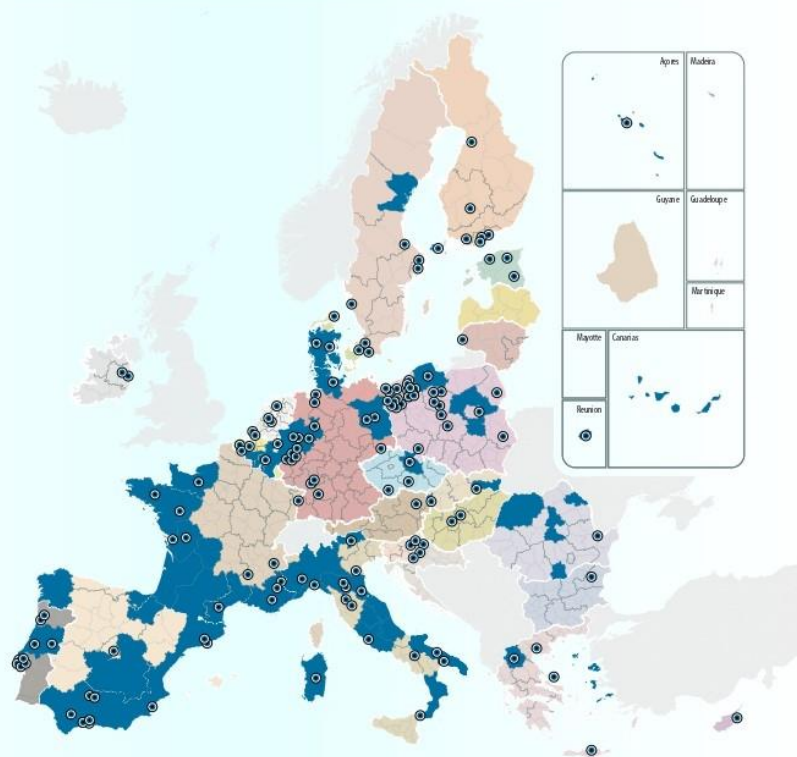
¹⁸⁹ <https://sdgs.un.org/goals>.

¹⁹⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

¹⁹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3801.

¹⁹² ESAO, “**Ilgtspējīgas attīstības mērķi kā satvars atveseļošanai pēc Covid-19 pilsētās un reģionos**”, 2022. gads.

¹⁹³ <https://www.unsdsn.org/>. Apsekojums notika no 2023. gada februāra līdz aprīlim, un tajā tika apkopotas 266 atbildes. ESAO publicēs ziņojumu 2023. gada novembrī.

Attēls 12. ES reģioni un pilsētas, kas 2023. gadā īsteno IAM

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz RK/UNSDSN/ESAO194

Piezīme — Šī karte apzināti parāda tikai atlasītos reģionus

IAM izmantošanai ir raksturīga piekrastes un centrālās plaisas ES. Francijas rietumu un dienvidu valstis, Portugāle, Spānija, Beļģija, Nīderlande, Dānija, Somija, Baltijas valstis, Polija, Rumānija un Itālija, un plašākā nozīmē piekrastes reģionu vietējās un reģionālās pašvaldības ir cieši iesaistītas IAM īstenošanā, savukārt centrālās ES valstis tos, šķiet, nepietiekami izmanto.

Attiecībā uz IAM izmantošanu nav vietējas un reģionālas plaisas. Drīzāk ES dalībvalstīs pastāv atšķirības vietējo un reģionālo pašvaldību kompetences un kompetences ziņā. Piemēram, Somijā un Baltijas valstīs pilsētām ir liela rīcības brīvība attiecībā uz IAM, un to iesaistīšanās ietekmē ne tikai savus vēlēšanu apgabalus. Somijā, kur iedzīvotāju blīvums ir zems, sešu lielāko pilsētu iesaistei ir liela ietekme visā valstī. Igaunijā trīs pilsētu iesaistīšanās veicina rīcību visos līmeņos. Tāpat Spānijā un Itālijā reģioni ir virzītājspēks IAM īstenošanai to teritorijās un pilsētās.

Lielais skaits un daudzveidīgs iniciatīvu skaits valstu, Eiropas un starptautiskā līmenī, lai atbalstītu IAM lokalizāciju, arī parāda, cik dinamiska ir reģionu un pilsētu apņemšanās. Tādi ES projekti kā tīkls URBACT Pilsētas ilgtspējīgai pārvaldībai,¹⁹⁵ pārdomātas specializācijas

¹⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/survey-sdg.aspx>.

¹⁹⁵ Šis tīkls ir URBACT globālo mērķu pilsētu tīkla pēctecis. Šajā tīklā ietilpst Espo (FI), Agios Dimitrios (EL), Braga (PT), Gabrovo (BG), Jablonec nad Nisou (CZ), Košice (SK), Manheima (DE), Tallina (EE) un Valensija (ES); plašāka informācija pieejama: <https://urbact.eu/knowledge-hub/localising-sdgs/2023-crucial-time>.

stratēģijas,¹⁹⁶ ES Kopīgā pētniecības centra REGIONS2030 projekts¹⁹⁷ un *Eiropas rokasgrāmata IAM brīvprātīgiem vietējiem pārskatiem*,¹⁹⁸ ESAO izmēģinājuma projekts par teritoriālo pieeju IAM sasniegšanai,¹⁹⁹ ANO jaunais Local2030 koalīcijas sekretariāts²⁰⁰ Bilbao un Eurocities darba grupa IAM jautājumos ir tikai daži piemēri struktūrām visos līmeņos, kas atbalsta reģionus un pilsētas IAM īstenošanā.

IAM lokalizācija

BRAGAS PILSĒTA, PORTUGĀLE

Trešā lielākā Portugāles pilsēta Braga ir sākusi lokalizēt IAM un izmantot tos, lai radītu inovatīvas darbvietas un uzlabotu labklājību un rūpes par vidi. Pilsēta piedalījās ES finansētajā programmā URBACT EU Global Goals for Cities un tagad ir tās pēcteces — tīkla URBACT Cities for Sustainable Governance — dalībniece. Bragas mērs Ricardo Rio ir ESAO mērs un Pasaules mēru parlamenta izpildkomitejas priekšsēdētājs, atzīts par savu apņemšanos nodrošināt iekļautību. Pilsēta arī dalās paraugpraksē Eurocities IAM darba grupā un pašlaik īsteno visus IAM. Attiecībā uz 9. IAM par rūpniecību, inovāciju un infrastruktūru Braga izveidoja Startup Braga — inovācijas centru, lai atbalstītu uzņēmējdarbību ar globāliem mērķiem. Tā palīdz uzņēmējiem izveidot, uzsākt un paātrināt jaunu uzņēmumu izveidi, galvenokārt digitālās ekonomikas, veselības aprūpes tehnoloģiju, nanotehnoloģiju, biotehnoloģiju un ilgtspējas jomā. Tas arī nodrošina piekļuvi plašam partneru, mentoru un investoru lokam. Kopienā tagad ir 190 jaunizveidoti uzņēmumi, kas ir atbildīgi par vairāk nekā 1000 darba vietu radīšanu un investīciju piesaisti vairāk nekā 375 miljonu eiro apmērā.²⁰¹

Ilgtspējīgas attīstības mērķu veicināšana visās jomās

BASKU ZEME, SPĀNIJA

Basku zeme ir transponējusi IAM un to mērķus savā līmenī, un tagad tā ir vadošā loma IAM sasniegšanā visos līmeņos. Tā jau ir publicējusi piecus brīvprātīgus vietējos pārskatus, lai ziņotu par saviem pastāvīgajiem centieniem un saistībām IAM īstenošanā. Papildus tam, ka tā ir izveidojusi IAM stratēģiju un IAM daudzpusēju ieinteresēto personu platformu, tā ir bijusi arī pionieris ilgtspējas obligāciju ieviešanā un IAM iekļaušanā savā budžetā. Turklāt tā sadarbojas arī ar Basku provincēm, pilsētām un pilsonisko sabiedrību, lai kopīgi izstrādātu politiku un nodrošinātu to efektīvu īstenošanu uz vietas. Visbeidzot, tā atbalsta IAM visos līmeņos, tostarp RK un ESAO, kā arī

¹⁹⁶ Skatīt: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/sustainable-development-goals> un.

¹⁹⁷ <https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/regions2030-project-monitoring-sdgs-eu-regions-%E2%80%93-filling-data-gaps-en>.

¹⁹⁸ Eiropas Komisija, *Eiropas rokasgrāmata par IAM brīvprātīgiem vietējiem pārskatiem*, 2022. gada izdevums, 2022. gads.

¹⁹⁹ <https://www.oecd.org/cfe/territorial-approach-sdgs.htm>.

²⁰⁰ <https://local2030.org/>.

²⁰¹ https://urbact.eu/sites/default/files/2023-01/TFC_IAP%20Braga_0.pdf.

starptautiskā līmenī. Šī pasaules līmeņa iesaistīšanās kulminācija šogad bija ANO "Local2030" biroja atvēršana Bilbao pilsētā.202

Attiecībā uz Eiropas zaļo kursu, lai gan kopš tā uzsākšanas 2019. gada decembrī ir bijuši vērienīgi likumdošanas centieni, tagad notiks reāls tests ar tā transponēšanu un īstenošanu valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Šo uzlaboto tiesību aktu pienācīga īstenošana sākas tikai 2023. gadā — ar pirmajiem nolīgumiem par tiesību aktiem "Gatavi mērķrādītājam 55 %".

Vairāku tiesību aktu kombinēta mijiedarbība un to asimetriskā ietekme uz reģioniem un pilsētām ar atšķirīgām teritoriālajām vajadzībām un iespējām būs sarežģīta, ņemot vērā arī to, ka trūkst pienācīgu tiesību aktu teritoriālās ietekmes novērtējumu. ES un valstu iestādēm vairāk nekā jebkad agrāk ir jāsadarbojas ar reģionālajām un vietējām iestādēm, lai nodrošinātu, ka zaļā kursa tiesību akti var darboties uz vietas.

Neraugoties uz šo sarežģīto situāciju, reģioniem un pilsētām ir spēcīga griba rīkoties, tomēr trūkst spēju to īstenot, un joprojām pastāv ievērojami šķēršļi. 90 % respondentu Reģionu komitejas (RK) Reģionālo centru tīkla (RegHub) aptaujā "Zaļā kursa nākotne: izvērtējot un raugoties nākotnē, tika203" apstiprināts, ka tās ir aktīvi iesaistītas valsts vai ES iniciatīvā zaļā kursa īstenošanai, norādot uz stingru kolektīvo apņemšanos īstenot ilgtspējīgu praksi. Turklāt 40 % respondentu norādīja, ka viņiem jau ir viens vai vairāki ilgtspējīgas attīstības plāni.

Tomēr apsekojumā arī atklājās, ka 35 % dalībnieku saskaras ar problēmām šo plānu efektīvā īstenošanā, norādot, ka ir vajadzīgi mērķtiecīgi atbalsta un spēju veidošanas pasākumi.

Finansējuma trūkums ir galvenā problēma reģioniem un pilsētām un apdraud zaļā kursa politikas īstenošanu vietējā un reģionālajā līmenī. Eiropas Investīciju bankas apsekojumā par vietējo infrastruktūru²⁰⁴ atklājās, ka finansējuma trūkums līdžās ilgjiem un neskaidriem regulatīviem procesiem joprojām būtiski attur pašvaldības attiecībā uz investīciju plānošanu. Pašvaldības ir īpaši neapmierinātas, jo vairāk nekā 60 % pēdējo trīs gadu laikā uzskata, ka to ieguldījumi klimata pārmaiņu un pielāgošanās infrastruktūrā ir nepietiekami. Turklāt kvalificēta darbaspēka trūkums un piegādes ķēdes vājās vietas kavē investīciju plānu īstenošanu: 69 % ES pašvaldību ir problēma, jo trūkst ekspertu ar vides un klimata novērtēšanas prasmēm.

Tāpat finanšu resursu trūkums ir lielākā problēma IAM īstenošanā vairāk nekā 60 % reģionu un pilsētu.²⁰⁵

Digitālā un zaļā pārkārtošanās, visticamāk, pastiprinās jau tā atšķirīgos izaugsmes modeļus Eiropā. Bertelsmann Stiftung uzskata, ka ES NUTS 2 reģioniem ar²⁰⁶ augstiem ienākumiem ir vislielākais ekonomiskās izaugsmes potenciāls divējādās pārkārtošanās laikā, savukārt reģioniem ar zemiem ienākumiem ir viszemākie rādītāji. Tādējādi ir vērojama ekonomikas atšķirību tendence visā

²⁰² <https://www.local2030.org/event/view/553>.

²⁰³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²⁰⁴ Eiropas Investīciju banka, "The State of local infrastructure investment in Europe", EIB Pašvaldību apsekojums 2022.–2023. gadā, 2023. gads.

²⁰⁵ Turpat.

²⁰⁶ Bertelsmann Stiftung, ES kohēzijas nākotne: Divējādās pārkārtošanās ietekme uz atšķirībām Eiropas reģionos, 2022. gads.

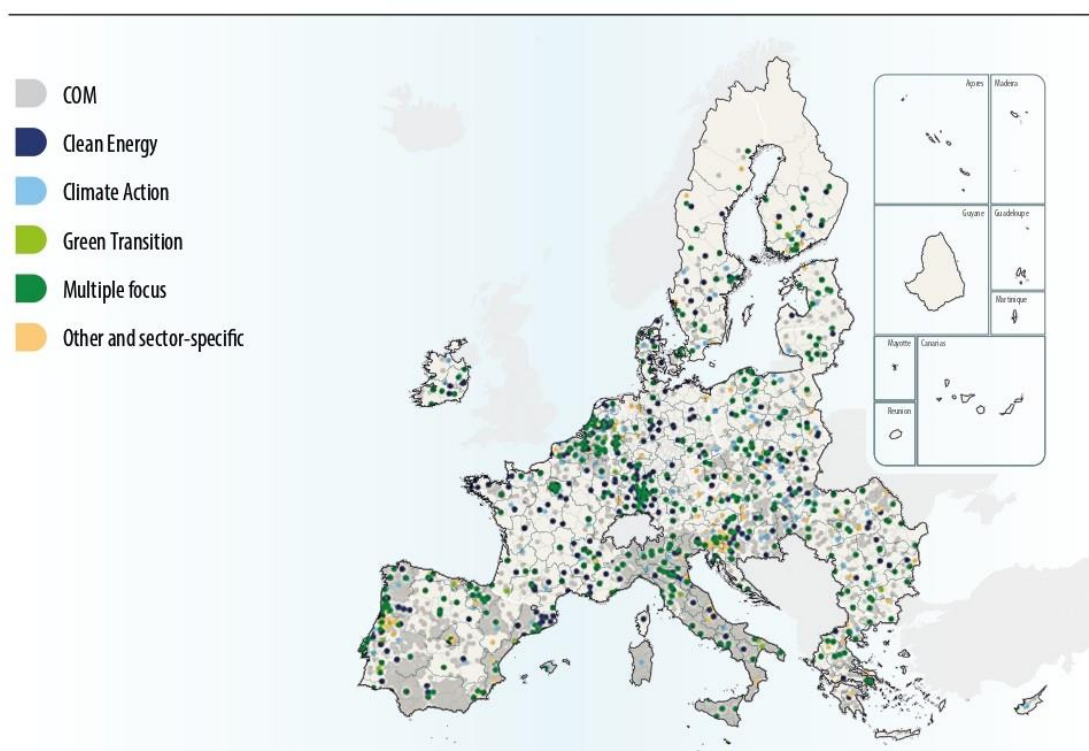

ES. Ja šī tendence turpināsies, pastāv risks, ka progress gan zaļā kursa, gan IAM īstenošanā samazināsies līdz zemākam līmenim un ka pašreizējā sociālā nevienlīdzība palielināsies.

Tas ir atspoguļots reģionu un pilsētu novērtējumā par vissvarīgākajām problēmām pēc Covid-19 pandēmijas: 46 % reģionu un pilsētu uzskata, ka lielākā problēma laikposmā pēc Covid-19 pandēmijas ir IAM (1.–5. IAM), kas ietver nabadzību un veselību, cilvēku dimensija.²⁰⁷

Nav noliedzams, ka ir vajadzīgas spējas vietējo un reģionālo pašvaldību spēju veidošanai.²⁰⁸

Lai novērstu īstenošanas nepilnības, pilsētas un reģioni izmanto vairākus tīklus un spēju veidošanas iniciatīvas, lai modernizētu un izvērstu savu zaļā kursa darbību. Pēdējo pāris gadu laikā jau pastāvošajai Eiropas Pilsētas mēru pakta²⁰⁹ un Zaļās pilsētas vienošanās platformai ir pievienotas jaunas iniciatīvas,²¹⁰ vietējā zaļā kursa²¹¹ iniciatīva, Aprites pilsētu un reģionu iniciatīva²¹² un ES uzdevumi “Pielāgošanās klimata pārmaiņām”²¹³ un 100 klimatneitrālas un viedas pilsētas līdz 2030. gadam.²¹⁴

²⁰⁷ Citas problēmas, kas tika uzskatītas par visproblemātiskākajām, bija planētas dimensija (6., 12., 13., 14. un 15. IAM) 21 % apmērā, labklājības dimensija (7.–11. IAM) arī 21 % apmērā, miera dimensija (16. IAM) 4 % apmērā un partnerības dimensija (17. IAM) 8 % apmērā.

²⁰⁸ Debates par RK atzinumu “ES enerģētikas un klimata iniciatīvu potenciāla un sinerģijas veicināšana reģioniem un pilsētām” ENVE komisijas 18. sanāksmē, kas notika 2023. gada 10. maijā. Plašāka informācija pieejama: [ENVE komisijas sanāksme \(europa.eu\)](https://enve.ec.europa.eu/en/home).

²⁰⁹ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>.

²¹⁰ https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

²¹¹ <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/themes/green-economy-and-local-green-deals>.

²¹² <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/circular-cities-and-regions-initiative>.

²¹³ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

²¹⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

Positīvi aspekti ir platformas informācijas apmaiņai un partneru meklēšanai, atbalstam un konsultācijām (jo īpaši finansējuma iegūšanai un labas prakses pamanāmības uzlabošanai), kā arī labākai reģionālo un vietējo dalībnieku interešu pārstāvībai.

Tajā pašā laikā joprojām pastāv vairāki šķēršļi klimata iniciatīvu īstenošanai, piemēram, pretrunīgi termiņi un prasības, pārmērīgs administratīvais slogs, nepietiekams elastīgums, atšķirīgas ziņošanas metodes un prasības, aktīva un pielāgota atbalsta trūkums un mērķu nepareiza pielāgošana, kas noved pie nepietiekamas sinerģijas un pārklāšanās.

Šajā kontekstā RK iniciatīva “Zaļais kurss vietējā līmenī” ir partnerība ar iepriekš minētajām iniciatīvām un rada vietu pilsētām un reģioniem, kuri vēlas rīkoties. Šīs iniciatīvas ietvaros RK mērķis ir veicināt vietējo un reģionālo pašvaldību ciešāku iesaisti un aktīvu līdzdalību zaļā kursa politikas un iniciatīvu īstenošanā. Šajā iniciatīvā ir atzīts, ka ir ārkārtīgi svarīgi iesaistīt vietējās un reģionālās struktūras klimata un vides mērķu sasniegšanā, jo tās īsteno politiku vietējā līmenī.

Lai sekmīgi īstenotu zaļo un digitālo pārkārtošanos, ir svarīgi atzīt saikni starp ilgtspējas vides, sociālajiem un ekonomiskajiem aspektiem. Šī pieeja ir būtiska, lai nodrošinātu, ka pilsētas un reģioni spēj stāties pretī globālo tendencu pieaugošajai sarežģītībai, kā norādīts nesenoajā 2023. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā.²¹⁶

Tikai atzīstot problēmas, ar kurām saskaras vietējā un reģionālā līmenī, ES var pielāgot piemērotus pasākumus, lai atbalstītu zaļā kursa politikas un IAM īstenošanu. Tāpēc RK loma kļūst arvien svarīgāka, lai nodrošinātu, ka ES tiesību aktu īstenošana ir “necaurīdīga”. Šā mērķa sasniegšanai būtiska nozīme ir ciešākai sadarbībai ar citām ES iestādēm, sākot ar agrīnu apspriešanos, gatavojoties jauniem priekšlikumiem, un lielāku RK iesaisti pēdējā sarunu kārtā.

ILGTSPĒJAS MĀCĪŠANA

IAM4 — JAUNATNE UN IZGLĪTĪBA SOMIJAS PILSĒTĀS

Somija ir bijusi viena no vērienīgākajām un inovatīvākajām valstīm, lai attīstītu savu izglītības sistēmu, lai panāktu lielāku kvalitāti un vienlīdzību. Sešas lielākās Somijas pilsētas (Helsinki, Espo, Tampere, Vantaa, Oulu un Turku) ir līderi ilgtspējīgas attīstības un izglītības jomā. Piemēram, Helsinkos ir izveidots ilgtspējīgas nākotnes modelis agrīnā izglītībā, ko sauc par Kettu. Bērni saņem izglītību par klimatu un vidi, aprītes ekonomiku, programmu 2030. gadam un nākotnes plānošanu. Tāpat Tampere ir pievērsusi lielu uzmanību tam, lai bērņus un jauniešus pārvērstu par tādu paaudzi, kas ciena ilgtspēju. Oulu pilsētā tādas programmas kā “Mācību straume ilgtspējīgai nākotnei” un

²¹⁵ Gasperini, M., Markowska, S., and Vroom I., [The impact of EU climate and energy initiatives on cities' climate transition](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

²¹⁶ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

pasākums "Gaidīšanas programma" stiprina gan skolēnu saikni ar dabu, gan viņu zinātību par aprītes ekonomiku.

Spēju veidošana, ekspertu konsultāciju sniegšana un sinerģijas veicināšana vietējā un reģionālajā līmenī ir kļuvis par galvenajām stratēģijām pilsētu klimata pārkārtošanai.²¹⁷

Koordinācija, elastība, vienkāršošana, pārredzamība un labāka komunikācija (gan sasniedzamo mērķu noteikšanā, gan ES un centrālo pārvaldes iestāžu rakstiskajā paziņojumā vietējām un reģionālajām pašvaldībām) ir būtiski elementi ES zaļā kursa un IAM mērķu sasniegšanai reģionālajā un vietējā līmenī. Visbeidzot, galvenais īstenošanas paātrinātājs reģionālā un vietējā līmenī ir aktīvs un pielāgots atbalsts reģioniem un pilsētām, jo īpaši īstenošanas laikā (nevis plānošanas posmā), tiešā finansējuma iespēju nodrošināšana un konkrētas norādes citu finansēšanas iespēju aktīvai iesaistīšanai.

Eiropas politikas veidotāju prioritātei ir jābūt valsts budžeta pielāgošanai ilgtspējībai. Pieaugošais spiediens uz ilgtspējas sociālajiem un ekonomiskajiem aspektiem veicina debates par jauna ekonomikas modeļa nepieciešamību, galveno uzmanību pievēršot cilvēku un dabas labklājībai. Šādu modeli var panākt, publiskos budžetus pielāgojot ilgtspējai. RK atzinumā "*Zaļo budžetu īstenošana vietējā un reģionālajā līmenī*"²¹⁸ uzsvērts, cik svarīga ir zaļā budžeta plānošana kā pragmatisks instruments, lai panāktu pareizo līdzsvaru starp nepieciešamību līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un steidzamo nepieciešamību nodrošināt ekonomisko un sociālo taisnīgumu.

Lai paātrinātu ilgtspējīgu pārkārtošanos un samazinātu birokrātiju visos mērogos, ir svarīgi nodrošināt saskaņotāku ilgtspējas satvaru un stiprināt saiknes starp Eiropas zaļā kursa īstenošanu un ilgtspēju. RegHub apspriešanās par zaļo kursu²¹⁹ visi respondenti apgalvoja, ka viņu ilgtspējīgas attīstības stratēģijas ir saistītas ar Eiropas zaļo kursu, parādot, kā šiem satvariem ir tendence sakrist īstenošanas posmā.

Lai pienācīgi saskaņotu klimata un ilgtspējas programmas, ir arī jācenšas labāk sasaistīt satvarus pasaules līmenī, apvienojot IAM, Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām un ANO Konvenciju par bioloģisko daudzveidību. Šo aspektu izvērtē ANO ekspertu grupa, kas strādā pie ziņojuma "*Klimata un IAM sinerģijas analīze, lai maksimāli palielinātu rīcības ietekmi*",²²⁰ un tas ir RK darbības uzmanības centrā globālā mērogā. Tāpēc RK ir ļoti svarīgi turpināt centienus, lai oficiāli un aktīvi iesaistītu vietējo un reģionālo līmeni ANO procesos. Tam precedents tika izveidots pēdējā ANO bioloģiskās daudzveidības konferencē (COP15). COP15 RK tika skaidri atzīta par vienu no galvenajiem partneriem globālā bioloģiskās daudzveidības pamatplāna īstenošanā.²²¹

Vēl viens būtisks faktors, lai sasniegtu šo jauno ekonomikas modeli, ir stiprināt saikni starp ES iekšpolitiku un ārpolitiku, lai veicinātu ES politisko piedāvājumu un vēstījumu pasaules mērogā.

²¹⁷ Šī sadaļa lielā mērā balstās uz RK finansēto pētījumu, kas publicēts 2023. gada vidū un kurā pētījumi veikti tajā pašā gadā; ziņojums ir pieejams šādā tīmekļa vietnē: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/The%20impact%20of%20EU.pdf>.

²¹⁸ Reģionu komitejas atzinums "Zaļo budžetu īstenošana vietējā un reģionālajā līmenī", ENVE/VII-028, 2022. gada 29.–30. jūnijs, ziņotājs: Vincent Chauvet (FR/RE), Autun mērs.

²¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²²⁰ <https://sdgs.un.org/blog/expert-group-prepare-report-analysing-climate-and-sdg-synergies-aiming-maximize-action-impact>.

²²¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/COP15-.aspx>.

Vietējās un reģionālās pašvaldības ir izrādījušās proaktīvas un uzticamas dalībnieces, tostarp starptautiskā līmenī, izstrādājot jaunas iniciatīvas, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un veicinātu klimatneitralitāti un ilgtspējīgu attīstību. RK piedalās globālajos centienos IAM, klimata un vides jomā.

Pamatojoties uz sasniegumiem ES līmenī, RK ierosina Eiropas zaļo kursu labāk saskaņot ar globālajiem centieniem IAM ietvaros un šajā procesā oficiāli un aktīvi iesaistīt vietējo un reģionālo līmeni. Šī saskaņošana ir būtiska, lai veicinātu starptautisko sadarbību un panāktu saskaņotāku un saskaņotāku pieeju ilgtspējīgai attīstībai.

Politiskā vadība reģionālā un vietējā līmenī ir būtisks faktors IAM lokalizēšanai saskaņā ar 80 % reģionu un pilsētu, kas piedalījās RK, ESAO un ilgtspējīgas attīstības tīkla 2023. gada apsekojumā. Vēl viens svarīgs īstenošanas instruments ir savstarpēja mācīšanās ar citām pilsētām un reģioniem un īpašs finansējums IAM īstenošanai. Izpratnes veicināšanas kampaņas gan iekšējās (darbinieku un departamentu starpā), gan ārējās (iedzīvotājiem, pilsoniskajai sabiedrībai, uzņēmumiem un/vai skolām) ir visbiežāk izmantotie instrumenti IAM veicināšanai (60%), kam seko īpašas stratēģijas vai rīcības plāni (54%) un rādītāju izmantošana progresa izsekošanai un stimulēšanai (53%).

IAM Nr. 2 “Nulles bads” tagad ir kļuvis aktuāls reģioniem un pilsētām pieaugošās inflācijas dēļ. Gandrīz 50% reģionu un pilsētu ir izveidojuši pārtikas bankas un pārtikas izplatīšanas programmas, lai reaģētu uz pārrāvumiem pārtikas piegādes ķēdēs. Reģioni un pilsētas ir arī vairāk iesaistījušies, lai samazinātu pārtikas izšķērdēšanu, veicinot aprites ekonomikas pieeju (60%), atkārtoti izmantojot pārtikas pārpalikumu (47%) un novēršot pārtikas izšķērdēšanu visā piegādes ķēdē (46%).

RK ir konsekventi aicinājusi dzimumu līdztiesības apsvērumus labāk integrēt politikā un programmās, jo tas ir daļa no IAM. Piemēram, Spānijas Larjohas reģions ir aizstāvējis dzimumu līdztiesību ne tikai reģionā un tā pārvaldībā, bet arī Eiropas līmenī. Tās novatorisko darbu ir atzinusi Eiropas Komisija, kas šos centienus atspoguļoja pirmajā ES brīvprātīgajā pārskatā, ar ko iepazīstināja ANO.

Mācīšanās no līdzbiedriem ir būtiska, lai paātrinātu īstenošanu. RK zaļā kursa interaktīvās prakses karte²²² papildina ES IAM lokalizācijas karti un parāda, kā atsevišķas kopienas pārveido savu dzīves, darba, ražošanas un patēriņa veidu un kā tās cenšas panākt vides ziņā ilgtspējīgu un sociāli un ekonomiski taisnīgu izaugsmi.

DZIMUMU LĪDZTIESĪBAS PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA

LARJOHA, SPĀNIJA

Larjohas reģions Spānijā ir pieņēmis īpašu likumu pret vardarbību dzimuma dēļ. Tā veicina cietušo iekļaušanu darba tirgū un izveido aprūpes tīklu, lai nodrošinātu, ka cietušie saņem nepieciešamo aprūpi līdz atveseļošanās brīdim. Reģions strādā pie izglītības, izmantojot vispārēju komunikācijas kampaņu un apmācību konkrētām auditorijām, piemēram, arodbiedrībām un topošajiem

²²² <https://cor.europa.eu/EN/regions/Pages/eir-map.aspx?view=stories&type=greendeal>.

profesionāliem veselības, sociālo pakalpojumu un izglītības jomā. La Rioja izveidoja arī starpdepartamentu, kas ir atbildīgs par dzimumu līdztiesības integrēšanu visās politikas jomās.

IEDZĪVOTĀJU IESAISTĪŠANA ZAĻĀS PĀRKĀRTOŠANĀS PROCESĀ

LODZA (POLIJA) UN OULU (SOMIJA)

Starp labāko praksi, kas iekļauta RK datubāzē par zaļo kursu vietējā līmenī, 223 Polijas Ecopact for Łódź ietver visaptverošu pašvaldību pieeju ilgtspējai, iesaistot ieinteresētās personas un pievēršoties klimata, enerģētikas, atkritumu apsaimniekošanas, aprites, ilgtspējīgas pilsētplānošanas un mobilitātes, kā arī bioloģiskās daudzveidības jautājumiem.

Reģionālā līmenī Oulu (224 Somija) skolām paredzētā aprites ekonomikas rokasgrāmata izglīto un veicina iedzīvotāju izpratni par vietējās vides aizsardzību, bioloģisko daudzveidību, veselību un dzīves kvalitāti, vienlaikus veicinot darba ņēmēju pārkvalifikāciju.

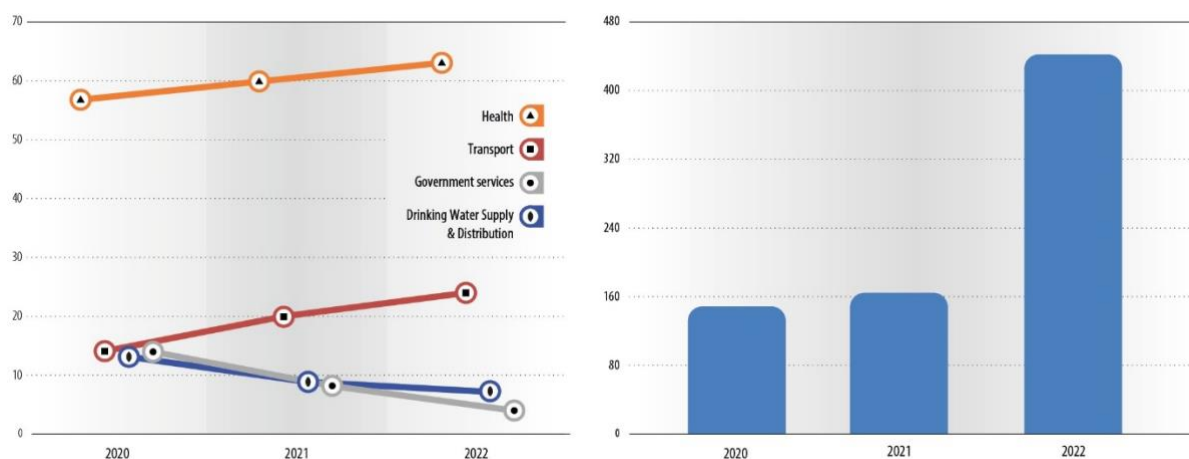
²²³ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2028478?tab=best-practices>.

²²⁴ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2038366?tab=best-practices>.

B. Digitālā pārveide un noturība

Augstas kvalitātes digitālā infrastruktūra ir arvien nozīmīgāks visas ekonomikas stūrakmens, kas tai ir līdzās elektroenerģijas, gāzes, ūdens un transporta tīkliem, kā arī valsts pārvaldes iestādēm.²²⁵ Digitālā pārveide ir būtiska mūsu nākotnei, kā uzsvērts iepriekšējos *gada ziņojuma par reģionu un pilsētu stāvokli izdevumos*.²²⁶ Izcila un droša savienojamība ikvienam visā ES kļūst par priekšnoteikumu, lai nodrošinātu ilgtspējīgus ekonomiskus un sociālus ieguvumus, kuru pamatā ir moderni tiešsaistes pakalpojumi un ātri interneta savienojumi. Labāka un plašāka savienojamība, kā arī jaunās tehnoloģijas un prasmes to izmantošanai palīdzēs novērst digitālās plaisas un sociāli un ekonomiski nošķirtas teritorijas. Kā ES var nodrošināt, ka digitālā pārveide un digitālā noturība iet roku rokā, lai vietējās un reģionālās kopienas un uzņēmumi gūtu labumu no digitālās pārkārtošanās un izvairītos no kiberdraudu riska?

Dažādu ES reģionu un pilsētu digitālā gatavība virzās uz priekšu dažādos tempos. Pastāv risks, ka digitālās plaisas apdraudēs 2030. gadam noteikto ES digitālās desmitgades mērķrādītāju sasniegšanu.²²⁷ Tajā pašā laikā pagājušajā gadā trešo valstu un nevalstisko dalībnieku kiberuzbrukumi Eiropas privātajām un publiskajām struktūrām ir radījuši papildu problēmas digitālo tehnoloģiju izmantošanā.

Attēls 14. Negadījumu skaits gadā un ietekme pa atsevišķām nozarēm
Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz ENISA228

Valsts iestādes ir saskārušās ar izplatītiem pakalpojumu atteikuma un izspiedējprogrammatūras uzbrukumiem, kas ir nopietni ietekmējuši iedzīvotājiem sniegtos pakalpojumus. Tipiski skarto pakalpojumu piemēri ir reģistrs, mobilitāte/stāvvietā, atkritumu savākšana, sociālā nodrošinājuma maksājumi un veselības aprūpes pakalpojumi, piemēram, vakcinācijas pakalpojumi. Šādu pakalpojumu pilnīga slēgšana var būtiski ietekmēt iedzīvotāju uzticēšanos valdībai un var ietekmēt vēlētāju

²²⁵ Reģionu komitejas atzinums “[Akts par sadarbībspējīgu Eiropu](#)”, ECON-VII/029, 2023. gada 24.–25. maijs, ziņotājs: Michele Pais (IT/ECR), Sardīnijas reģionālās padomes priekšsēdētāja un locekle.

²²⁶ Reģionu komiteja, [ES gada ziņojums par stāvokli reģionos un pilsētās 2022. gadā](#), 2022. gada oktobris; ziņojuma iepriekšējais izdevums ir pieejams tīmekļa vietnē: <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/State-of-Regions-and-Cities-2022.aspx>.

²²⁷ RegHub apspriešanās par sadarbībspēju (2022) un programmu “Digitālā Eiropa” (2023. gads) tika iekļautas attiecīgajos atzinumos par [platformu “Gatavi nākotnei”](#).

²²⁸ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

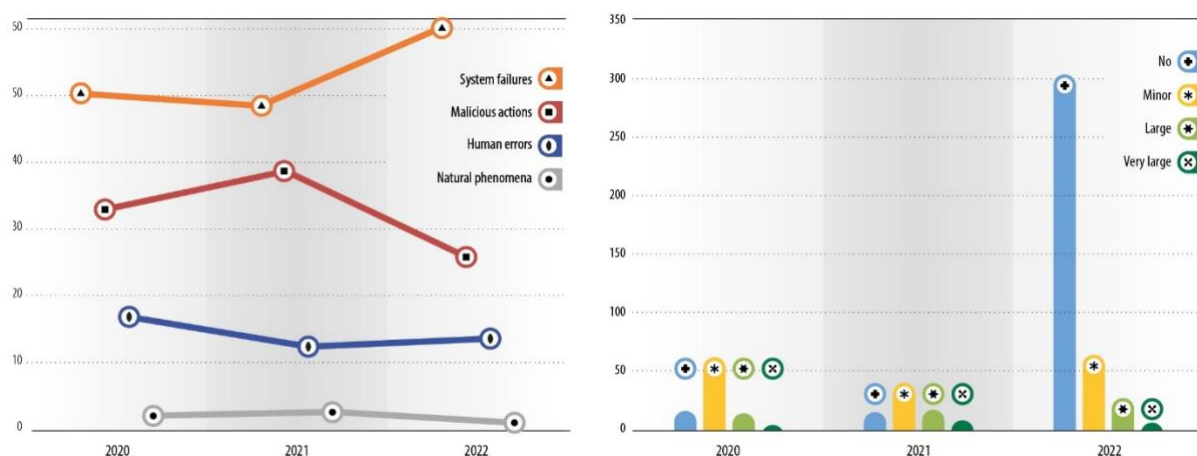

uzvedību. Jebkura apdraudētā iestāde ir labi informēta, lai nodrošinātu, ka tā ir digitāli noturīga pret jauniem un arvien pieaugošiem kibernetiskiem uzbrukumiem.

Attiecīgi Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūra (ENISA) ir apzinājusi un sarindojusi desmit 229 galvenos kibernetiskās apdraudējumus, kas radīsies līdz 2030. gadam, tostarp “mērķorientētus uzbrukumus, ko pastiprina viedierīču dati” un “progresīvu hibrīddraudu pieaugumu”. Šodienas draudi netiks novērsti, jo tiem būs mainījš raksturs. Arvien lielāka atkarība un jaunu tehnoloģiju popularizēšana ir būtiski faktori, kas veicina pārmaiņas.²³⁰

Reģionu un pilsētu digitālā noturība ir definēta kā “to spēja pretoties, absorbēt un atgūties no traucējumiem, ko izraisa ārējie digitālie apdraudējumi vai dabas katastrofas, īstenojot tiesību aktus par kibernetiskās drošības un kibernetiskās noturības, stabilas un uzticamas kritiskās infrastruktūras pieejamību un piemērotu digitālo un kibernetiskās drošības prasmju izmantošanu”.²³¹

Digitālā noturība Eiropas reģionos un pilsētās ir ļoti atšķirīga.²³² Dažas publiskās iestādes jau vairākus gadus ir aktīvi īstenojušas un konsolidējušas savu digitālo noturību, dažas ir atpalikušas vai tām ir bijušas grūtības sākt virzību uz digitālo noturību līdzekļu un/vai spēju trūkuma dēļ, savukārt citas joprojām nezina par briesmām un nepieciešamību kļūt digitāli noturīgām.

15. Attēls. Negadījumu cēloņi un ietekmes smagums gadā
Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz ENISA²³³

Pietiekamu finanšu resursu nodrošināšana ir vissvarīgākais uzdevums, uzsākot politikas pasākumus digitālās noturības veidošanai. Taču pat gadījumos, kad ir pietiekami daudz resursu, reģioniem un pilsētām trūkst organizatorisku spēju tos efektīvi izmantot. Ir vajadzīgi papildu centieni, lai novērstu ES investīciju nepietiekamību digitālajā pārkārtošanā, kas sasniedz vismaz 125 miljardus EUR gadā.²³⁴

²²⁹ ENISA, “[Ārkārtas kibernetiskās drošības draudu un problēmu apzināšana 2030. gadam](#)”, 2023. gads.

²³⁰ <https://www.enisa.europa.eu/news/cybersecurity-threats-fast-forward-2030>.

²³¹ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., [Digital resilience](#), pētījums, ko pasūtījusi Eiropas Reģionu komiteja, 2023. gads, 1. lpp.

²³² Turpat.

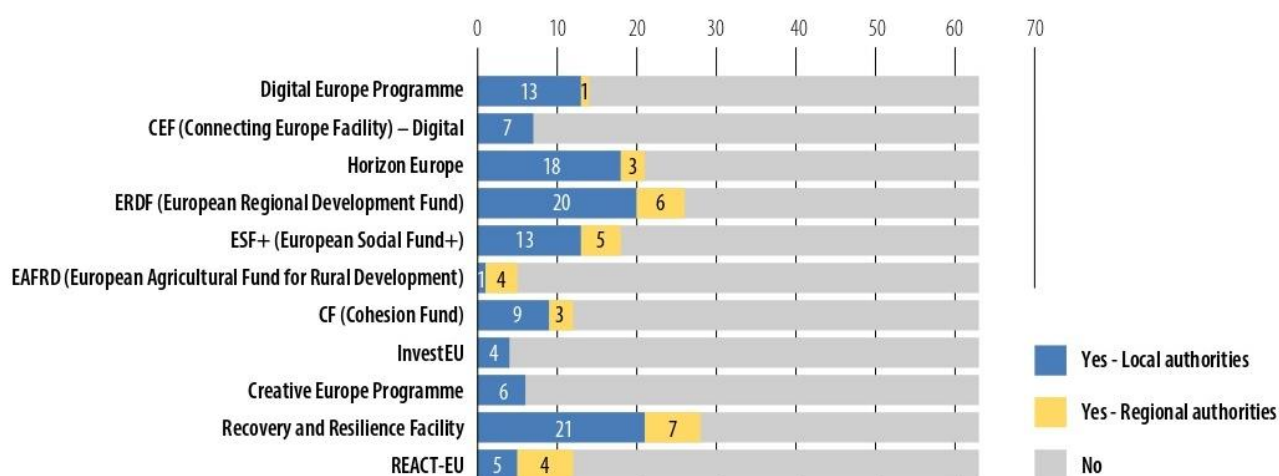
²³³ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

²³⁴ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

Reģioniem un pilsētām bieži vien ir jārisina konfliktējošas prioritātes ar ierobežotiem resursiem un jāizlemj nepiešķirt prioritāti ieguldījumiem kibernetikas programmās pat pēc to digitālās infrastruktūras modernizācijas. Turklāt galvenā problēma, kas jārisina, joprojām ir digitālo un IKT prasmju trūkums valsts pārvaldē.²³⁵

Reģioni un pilsētas saskaras ar grūtībām piekļūt ES līdzekļiem, lai uzlabotu digitālo noturību. Attiecīgi publiskajām iestādēm pētījumā tika jautāts, kādi ES līdzekļi tām ir pieejami finanšu ieguldījumiem digitālās noturības jomā.

Atvēršanas un noturības mehānisms (ANM) izcēlās kā vissvarīgākais finansējuma avots, un 44 % iesaistīto iestāžu apstiprināja tā izmantošanu salīdzinājumā ar citiem ES finansējuma avotiem.²³⁶

Attēls16. Piekļuve ES fondiem ar mērķi uzlabot digitālo noturību

Avots — RK apkopojums, kura pamatā ir Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A.²³⁷

Eiropas Reģionālās attīstības fonds un pamatprogramma “Apvārsnis Eiropa” bija otrais un trešais visvairāk izmantotais ES avots ieguldījumiem digitālajā noturībā. Kopumā visi uzskaitītie avoti tika atlasīti zināmā mērā, norādot, ka reģioni un pilsētas izmanto dažādus Eiropas fondus. Lai uzlabotu savu digitālo noturību, vietējās un reģionālās pašvaldības piekļūst plašākam finansējuma avotu klāstam nekā reģionālajām pašvaldībām, piemēram, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentam “Digitālā joma”, InvestEU un programmai “Radošā Eiropa”. **Lai risinātu šo fondu daudzveidību, mums ES finansēšanas programmās, kas vērstas uz digitālo noturību, būtu jānodrošina vietējiem apstākļiem pielāgota pieeja un daudzlīmeņu pārvaldības kārtība, kas ļautu reģioniem piešķirt prioritāti investīcijām digitālajā jomā atbilstoši to vietējām vajadzībām.**

Gandrīz visas (97 %) vietējās un reģionālās pašvaldības plānoja ieguldīt digitālajā infrastruktūrā, aprīkojumā un rīkos, kad tās jautāja, vai 2023. un 2024. gadā tās plāno ieguldīt ar digitālo noturību saistītās jomās. Aptuveni 84 % reģionu un pilsētu, kas piedalījās apspriešanās, plānoja ieguldīt datu piekļuves drošībā/aizsardzībā; seko sistēmas/instrumenti, kas garantē sabiedrisko

²³⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-solidarity>.

²³⁶ <https://www.bruegel.org/dataset/european-union-countries-recovery-and-resilience-plans>.

²³⁷ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., *Digital resilience*, Eiropas Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

pakalpojumu nepārtrauktību; personāla apmācība/apzināšanās; IKT pakalpojumi, ko sniedz trešās personas; iekšējais IKT speciālists; un lēmumu pieņemšanas procesiem.²³⁸

Viļņas (Lietuva) un Lacio reģiona (Itālija) gadījumu izpēte parāda dažādos ceļus, kurus izvēlētās pilsētas un reģioni bija izvēlējušies virzīties uz digitālo noturību.

TRANSVERSĀLAS DARBĪBAS NOTURĪBAS ATBALSTAM

VIĻNAS PILSĒTAS VISAPTVEROŠAIS PASĀKUMU KOPUMS

Pēc vairākiem iedarbīgiem kiberuzbrukumiem (“brutu spēku uzbrukumiem”) Viļņas (Lietuva) digitālajai infrastruktūrai, kas traucēja svarīgus sabiedriskos pakalpojumus (piemēram, pilsētas bērnu dārza reģistrāciju) un riskēja ar kaitējumu iedzīvotāju uzticībai pašvaldību pakalpojumiem, pilsēta ieviesa efektīvu stratēģiju kiberuzbrukumu apkarošanai.²³⁹ Vispārējo stratēģiju veido transversālas darbības un politiskais atbalsts augstākā vadības līmenī. Konkrēti, 2021. gadā pilsēta pieņēma vērīgu desmit gadu stratēģisko attīstības plānu. Turklāt pilsēta ir izstrādājusi “atbildīgas neaizsargātības atklāšanas politiku”, t. i., noteikumu kopumu, kas mudina ētiskus hakerus apzināt un iesniegt atbildīgajām iestādēm informāciju par drošības apdraudējumiem, neveicot kriminālvajāšanu. Visbeidzot, pašvaldība ir sākusi piedāvāt pastāvīgu prasmju pilnveidi saviem IKT darbiniekiem un īstenot nepārtrauktu kiberdatu apmaiņu ar saviem publiskajiem uzņēmumiem un vairākiem privātiem uzņēmumiem, kas darbojas pilsētā. Visas darbības pašlaik tiek finansētas no pašvaldības budžeta, bet pilsēta plāno pieteikties ES fondiem, piemēram, programmai “Digitālā Eiropa”.

LĪDZEKĻU ADAPTĪVA IZMANTOŠANA

LACIO REĢIONS IZMANTO NĀNP LĪDZEKĻUS, LAI PĀRVARĒTU SAVU DIGITĀLĀS NOTURĪBAS PLAISU

Nopietns izspiedējprogrammatūras kiberuzbrukums 2021. gadā ietekmēja dažas Lacio reģiona (Itālija) digitālās galvenās infrastruktūras (piemēram, tā datu centru) un reģionālo Covid-19 vakcinācijas tiešsaistes rezervācijas sistēmu, padarot veselības datus uz laiku nepieejamus, pārtraucot Covid-19 vakcinācijas rezervācijas un izraisot iekšējo dokumentu zudumu. LazioCrea S.p.a., kur notika ielaušanās, ziņoja, ka izpirkuma maksa netika samaksāta, bet atgūšanas izmaksas palielinājās līdz miljoniem eiro.²⁴⁰ Valsts likums par “steidzamiem noteikumiem saistībā ar kiberdrošību” stājās spēkā dažus mēnešus agrāk, proti, 2021. gada jūnijā (Dekrētlikums Nr.

²³⁸ Turpat.

²³⁹ Kiberuzbrukumi Lietuvas reģioniem un pilsētām ir izplatīti un minēti lielākajā daļā Nacionālā kiberdrošības centra gada ziņojumu (NKSC tīmekļa vietne: <https://www.nksc.lt/aktualu.html>).

²⁴⁰ <https://www.cybersecurity360.it/nuove-minacce/regione-lazio-vaccini-bloccati-poco-pronta-contro-il-ranwomare-ecco-perche/>.

82/2021241). *Tas bija turpinājums valsts saistībām, kas noteiktas nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (NRRP), ar ko izveido Valsts kiberdrošības aģentūru,²⁴² kura ir atbildīga par valsts kiberstratēģijas īstenošanu. 2022. gada maijā Lacio publicēja savu reģionālo digitālo programmu 2022.–2026. gadam²⁴³ un 2022. gada oktobrī pieteicās aptuveni 2 miljonu EUR apmērā saskaņā ar valsts valdības izsludināto uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, ko finansēja saskaņā ar NANP un kas tika finansēti 1,2 miljonu EUR apmērā.*

Dažas publiskās iestādes aktīvi cenšas panākt un nostiprināt savu digitālo noturību; citi acīmredzami atpauk vai saskaras ar grūtībām ceļā uz digitālo noturību līdzekļu un/vai spēju trūkuma dēļ, un ir arī citi, kuriem ir zema informētība par nepieciešamību kļūt digitāli noturīgiem vai to vispār vispār nav. Ņemot vērā šo neviendabīgo situāciju visā Eiropā, ir iesniegti ieteikumi, kas sniedz norādījumus par teorētisku virzību uz “saprātīga līmeņa” digitālās noturības sasniegšanu ES pilsētās un reģionos.

Pirmais solis ir palielināt politisko izpratni, lai veicinātu digitālo noturību. Lai panāktu digitālo noturību, publiskajām iestādēm ir vajadzīga politiskā griba. Tāpēc dalībvalstīm un ES iestādēm būtu jāapsver iespēja rīkot izpratnes veicināšanas kampaņas, kas vērstas uz pilsētu un reģionu politikajiem pārstāvjiem, piemēram, parādot, kā digitālās noturības trūkums var ietekmēt publiskās pārvaldes iestādes.

Reģionu komitejai varētu būt svarīga loma pieredzes apmaiņas veicināšanā starp pašvaldībām, iespējams, partnerībā ar lielo un mazo pilsētu vadītājiem, kuri aktīvi cenšas panākt digitālo noturību to politiskā redzējuma dēļ vai tāpēc, ka to administrācija jau ir cietusi no kiberuzbrukumiem. ENISA kā vadošajai ES aģentūrai kiberdrošības jomā un sadarbībā ar Eiropas Komisiju un dalībvalstīm būtu jānosaka un jāierosina ad hoc metodes kiberrisku novērtēšanai, lai izstrādātu atsaucē pamatnostādnes, kas būtu līdzīgas apdrošināšanas sabiedrību izmantotajai riska novērtēšanas praksei. Visbeidzot, lai izveidotu labvēlīgu tiesisko regulējumu, kas novērstu kibernetizāciju, kuras pamatā ir nauda, iestādes un dalībvalstis varētu apspriest aizliegumu valsts iestādēm maksāt šādas izpirkuma maksas.

Otrkārt, vietējās un reģionālās pašvaldības būtu jāatbalsta savu digitālās noturības pārvaldības modeļu noteikšanā, pamatojoties uz to finansiālajām un/vai personīgajām spējām un reģiona vai pilsētas lielumu.

Treškārt, kad būs noteikti piemēroti pārvaldības modeļi, būtu jānosaka jomas, kurās ieguldīt (digitālās infrastruktūras un digitālās/kiberdrošības prasmes), un līdzekļi, kas jāizmanto šādām investīcijām. Ja tiek veikti ieguldījumi digitālajā infrastruktūrā, tas stiprina digitālo noturību, izmantojot profilaksi. Inovatīvi digitālie rīki, piemēram, “digitālās smilškastēs” (droša vide, kurā pirms piekļuves galvenajam tīklam un informācijas sistēmai rūpīgi pārbauda aizdomīgas datnes) piedāvā drošu vidi starp kibernetizāciju veicējiem un darbiniekiem. Sagatavotības un reaģēšanas spējas (t. i., reaģēšanas spējas) tiek īstenotas, veicot ieguldījumus digitālajās/kiberdrošības prasmēs, kas ir otrā galvenā investīciju joma reģioniem un pilsētām. Uzlabojumi reģionos un pilsētās varētu būt saistīti ar darbinieku informētības palielināšanu, IKT speciālistu reaģēšanas spēju pārbaudēm vai lēmumu pieņemšanas gatavības mehānismu pārbaudi.

²⁴¹ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/06/14/21G00098/sg>.

²⁴² <https://www.acn.gov.it/pnrr>.

²⁴³ https://agendadigitalelazio.lazioinnova.it/app/uploads/2022/05/Agenda-Digitale-maggio-2022_WEB.pdf.

Līdzekļu trūkums ieguldījumiem digitālajā noturībā ir būtisks šķērslis reģioniem un pilsētām. To piekļuve konkrētiem fondiem ir atkarīga no dažādiem faktoriem. Lai atvieglotu resursu novirzīšanu zemākam (un mazākam) administratīvajam līmenim, digitālos risinājumus varētu iegādāties centrālā līmenī un varētu ieviest tehnoloģijas un pakalpojumus. Turklāt dalībvalstis ar attiecīgo Eiropas digitālās inovācijas centru atbalstu varētu noteikt un periodiski atjaunināt sarakstus ar finansējuma iespējām, kas reģioniem un pilsētām pieejamas digitālās noturības uzlabošanai.

Kā pēdējais ceturtais solis būtu jādod reģioniem un pilsētām iespēja veidot saikni ar apkārtējo vidi, piemēram, attīstot kibernetikas ekosistēmas reģionos ar plaukstošu kibernetikas nozari, inovatīviem jaunuzņēmumiem, pētniecības un akadēmiskajiem centriem vai apvienojot resursus starp pašvaldībām, lai savstarpēji apmainītos ar zināšanām par esošajiem digitālajiem risinājumiem.

Pastāvošās saiknes starp zaļo un digitālo pārkārtošanos liecina par to, kā tās viena otru pastiprina. Jo īpaši ir acīmredzams, ka progresīvas digitālās tehnoloģijas palīdz aizsargāt kritisko infrastruktūru un kritiskās vienības. Digitālās tehnoloģijas var arī piedāvāt situācijas izlūkošanu brīdināšanas un reaģēšanas sistēmās un atbalsēt atveseļošanu no katastrofām. Tāpēc digitālā dimensija ir saistīta ar sabiedrībai vitāli svarīgu sistēmu darbību un nepārtrauktību. Tādējādi digitālā dimensija un tās noturība veicina teritoriālo drošību, un tai vajadzētu būt ārkārtas situāciju pārvaldības neatņemamai daļai.

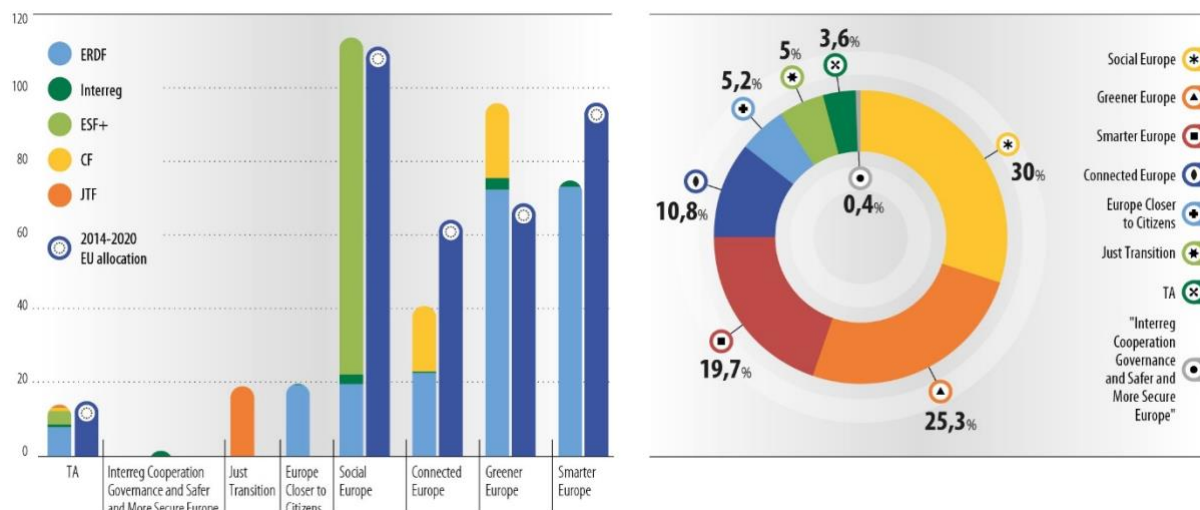
C. Kohēzijas vērtība

Spēcīga un efektīva kohēzijas politika ir galvenais uzdevums visiem Eiropas Savienības reģioniem un pilsētām. Tā ir galvenā ES ieguldījumu politika pasākumu īstenošanai, lai sasniegtu Līguma mērķi stiprināt ES ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, un tās budžets 2021.–2027. gadam²⁴⁴ ir 392 miljardi EUR. Šie ilgtermiņa ieguldījumi palīdz mazināt atšķirības starp dažādu reģionu attīstības līmeņiem. Neraugoties uz kohēzijas politikas vērtību, tā pašlaik saskaras ar daudzām problēmām, kas liek apšaubīt tās efektivitāti. Kas ES ir jādara, lai nodrošinātu, ka tā var īstenot konkrētai vietai pielāgotu politiku un turpināt palīdzēt visām ES vietām un cilvēkiem neatkarīgi no sākumpunkta?

Vairāk koncentrēties uz taisnīgu pārkārtošanos un zaļāku ES salīdzinājumā ar 2014.–2020. gada periodu, ES prioritāšu sasniegšana 2021.–2027. gada periodā lielā mērā būs atkarīga no veiksmīgas kohēzijas politikas.

Kohēzijas politika sniegs būtisku ieguldījumu Eiropas zaļajā kursā. Vairāk nekā 92 miljardi eiro tiks ieguldīti visos reģionos enerģētikas, pielāgošanās klimata pārmaiņām un klimata pārmaiņu mazināšanas, vides un ilgtspējīga pilsētu transporta jomā saskaņā ar politikas mērķi “zaļāka Eiropa”. Prioritāte ir arī sociāla un iekļaujoša izaugsme, kuras piešķirums ir 111 miljardi EUR (167 miljardi EUR ar valsts līdzfinansējumu). Uz vietas balstītu investīciju veicināšanu atbalstīs 24 dalībvalstis ar vairāk nekā 19 miljardiem eiro, izmantojot vairāk nekā 2150 integrētas teritoriālās attīstības stratēģijas ar lielāku vietējo ieinteresēto personu un kopienu līdzdalību un līdzdalību.²⁴⁵

Turpmākajā attēlā ir redzamas spēcīgas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu, jo kohēzijas fondi vairāk veicina zaļo un sociālo mērķu sasniegšanu.²⁴⁶

²⁴⁴ No kohēzijas politikas kopējiem globālajiem resursiem EUR 392 miljardu apmērā 11,3 miljardi EUR tiks pārvietoti uz Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu un EUR 2,5 miljardi tiks izmantoti saskaņā ar Komisijas pārvaldītajiem instrumentiem un ES tehnisko palīdzību plānošanas atbalstam, tādējādi kohēzijas politikas programmām, tostarp Interreg, kopumā ir atvēlēti 378 miljardi EUR.

²⁴⁵ Turpat.

²⁴⁶ Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments par kohēziju 2021.–2027. gadam: veidot arvien spēcīgāku Savienību. Zinājums par 2021.–2027. gada kohēzijas politikas plānošanas rezultātiem](#), 1. daļa, 2023. gada aprīlis.

Attēls 17. Plānotie ES finanšu piešķirumi katram politikas mērķim miljardos euro 2021.–2027. gada un 2014.–2020. gada periodā
Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisiju²⁴⁷

Kohēzijas politikai būs arī būtiska un ilgstoša ietekme uz ES ekonomiku: paredzams, ka 25 gadu laikā katrs kohēzijas politikai iztērētais euro radīs EUR 2,8 no papildu iekšzemes kopprodukta (IKP) ES līmenī.²⁴⁸ Šis skaitlis atbilst gada peļņas normai aptuveni 3,4 % apmērā. Politikas pasākumi palielinātu ES IKP līdz īstenošanas perioda beigām 2029. gadā (salīdzinājumā ar kohēzijas politikas scenāriju), un tiem būtu ilgstoša ietekme līdz 2050. gadam. Kohēzijas politika dos labumu arī darba tirgum, radot aptuveni 1,3 miljonus jaunu darbvietau.²⁴⁹

Jauno kohēzijas politikas programmu plānošanu un pēdējā finansēšanas perioda slēgšanu spēcīgi ietekmēja Covid-19 pandēmija un Krievijas karš pret Ukrainu. Līdz ar jaunu instrumentu, piemēram, Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM), ieviešanu tas būtiski aizkavēja sarunas par kohēzijas politikas programmām un to īstenošanu. Līdz 2021. gada beigām, kas ir 2021.–2027. gada sasaukuma pirmais gads, bija pieņemts tikai viens partnerības nolīgums (Grieķija), bet neviena programma nebija pieņemta (salīdzinājumā ar 56 % un 95 % programmu līdzīgos posmos attiecīgi 2014.–2020. gada un 2007.–2013. gada periodā).²⁵⁰ Lielākā daļa partnerības nolīgumu un programmu tika pieņemti 2022. gadā, un pēdējie tika pieņemti 2023. gada sākumā — gandrīz divus gadus pēc plānošanas perioda sākuma.

Tajā pašā laikā kohēzijas politikai bija liela nozīme reaģēšanā uz krīzi. Lai palīdzētu dalībvalstīm un reģioniem reaģēt uz šīm krīzēm, Eiropas Savienība pieņēma vairākus likumdošanas pasākumus, kuru mērķis bija mobilizēt līdzekļus, kas joprojām ir pieejami 2014.–2020. gada kohēzijas politikas ietvaros (palielinot fondu elastību), un vienkāršot administratīvās procedūras.

Divi konkrēti pieņemtie pasākumi ietver Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII)²⁵¹ un vēlāk — Papildināto investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII+).²⁵² Turklāt tika sniegta Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām (REACT-EU),²⁵³ atbalstot atveseļošanu pēc pandēmijas. Saistībā ar Ukrainas bēgļu krīzi tika īstenota kohēzijas rīcība bēgļu atbalstam Eiropā (CARE)²⁵⁴ un vēlāk — elastīga palīdzība teritorijām (FAST-CARE).²⁵⁵

Šie mehānismi ļāva ātri novirzīt kohēzijas politikas finansējumu tur, kur tas bija visvairāk nepieciešams, un parādīja, ka kohēzijas politika var ātri reaģēt uz mainīgajiem apstākļiem un ātri nodrošināt resursus ārkārtas pasākumiem. Tomēr CRII/CRII+ noteikumi kopā ar secīgām elastības kārtām, kas ieviestas saskaņā ar REACT-EU, CARE un FAST-CARE, ir radījuši arī jautājumus par to, cik lielā mērā kohēzijas politika būtu jāizmanto, lai risinātu ārkārtas situācijas, un par to, kā tas ietekmē tās galvenos mērķus un iezīmes. Atkārtota pārplānošana ļoti īsos termiņos radīja papildu spiedienu uz vadošajām iestādēm un novirzīja resursus no sagatavošanās 2014.–2020. gada

²⁴⁷ Turpat.

²⁴⁸ Eiropas Komisija, Komisijas dienestu darba dokuments par kohēziju 2021.–2027. gadam: veidot arvien spēcīgāku Savienību. Zinājums par 2021.–2027. gada kohēzijas politikas plānošanas rezultātiem, 2. daļa, 2023. gada aprīlis.

²⁴⁹ Eiropas Komisija, Komisijas dienestu darba dokuments par kohēziju 2021.–2027. gadam: veidot arvien spēcīgāku Savienību. Zinājums par 2021.–2027. gada kohēzijas politikas plānošanas rezultātiem, 1. daļa, 2023. gada aprīlis.

²⁵⁰ Eiropas Revīzijas palāta, Kohēzijas politikas noteikumu pielāgošana reaģēšanai uz Covid-19: līdzekļi tiek izmantoti elastīgāk, bet ir vajadzīgas pārdomas par kohēzijas politiku kā instrumentu reaģēšanai krīzes situācijās, 2023. gads.

²⁵¹ Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, Regula (ES) 2020/460, 2020. gada marts.

²⁵² Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, Regula (ES) 2020/558, 2020. gada aprīlis.

²⁵³ https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/react-eu_en.

²⁵⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/factsheet/care_supporting_refugees_en.pdf.

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2022/flexible-assistance-to-territories-fast-care_en.

programmu savlaicīgai slēgšanai. Nesen veiktā aptauja²⁵⁶ parādīja, ka lielākā daļa aptaujāto vadošo iestāžu neizmantoja ar CARE sistēmu ieviestos elastības mehānismus.

ANM paralēla īstenošana dalībvalstīs arī tieši ietekmēja struktūrfondu īstenošanu un plānošanu.

Par strukturālajiem un investīciju fondiem atbildīgās iestādes arī bieži tika aicinātas atbalstīt ANM plānošanu un projektu noteikšanu. Dažādie attiecināmības periodi, kas noteikti kohēzijas politikai un ANM (kuriem bija vajadzīga daudz ātrāka rīcība, lai identificētu projektus un apgūtu finansējumu), nozīmēja, ka vairākās dalībvalstīs prioritāte tika piešķirta ANM plānošanai un īstenošanai salīdzinājumā ar 2021.–2027. gada kohēzijas politiku. Lai gan ANM investīcijas un reformas ir jāveic līdz 2026. gada beigām (kas sākas 2021. gada februārī, kad ANM stājās spēkā), kohēzijas politikas izdevumi ir attiecināmi uz iemaksām no fondiem, ja tie saņēmējam radušies un samaksāti darbību īstenošanā laikposmā no 2021. gada sākuma (un/vai dienas, kad programma iesniegta Komisijai) līdz 2029. gada beigām.

Turklāt ANM ieviešana nozīmēja jauna nozīmīga ES ieguldījumu instrumenta izveidi. Kā norādīja Eiropas Revīzijas palāta,²⁵⁷ 10 dalībvalstīs no ANM saņem ievērojami vairāk līdzekļu nekā no kohēzijas politikas. Turklāt, ņemot vērā to, ka Komisija ir iezīmējusi NextGenerationEU sniegtu atbalstu kā atbalstu jaunām un pastiprinātām prioritātēm, ir izvirzīti²⁵⁸ jautājumi par kohēzijas politikas acīmredzamo samazināto atbilstību ES budžetam.

Tajā pašā laikā kohēzijas politika ar partnerības principu un daudzlīmeņu pārvaldību ir vienīgā ES pamatpolitika, kuras uzmanības centrā ir vietējais un reģionālais līmenis. Tāpēc debates par kohēzijas politikas nākotni ir arī diskusija par pilsētu un reģionu nākotni Eiropas Savienības turpmākajā attīstībā.

Pēdējo desmit gadu laikā kohēzija Eiropas Savienībā ir uzlabojusies, jo īpaši pateicoties uzlabojumiem, kas liecina, ka mazāk attīstītie ES austrumu reģioni sasniedz pārējos reģionus. Ir panākts ievērojams progress nodarbinātības un sociālās iekļaušanas uzlabošanā, daļēji pateicoties kohēzijas politikai.²⁵⁹

Tomēr vairākas tendences rada **pastāvīgas problēmas** kohēzijas jomā.

Reģionālās atšķirības joprojām ir lielas un dažos gadījumos pat pieaug.²⁶⁰ Tas attiecas ne tikai uz atšķirībām IKP uz vienu iedzīvotāju, bet arī uz asimetriju attiecībā uz piekļuvi sabiedriskajiem pamatpakalpojumiem, nodarbinātību un bezdarba līmeni, konkurētspēju un ražīgumu.

---

²⁵⁶ Maucorps, A., Moshammer, B., Pindyuk, O., un Tverdstup, M., [The use of Cohesion policy funds to support refugees from Ukraine](#), pētījums, ko REGI komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2023. gads.

²⁵⁷ Eiropas Revīzijas palāta, [ES stimulēšana, izmantojot kohēzijas politiku un Atveseļošanas un noturības mehānismu: Salīdzinošā analīze](#), 2023. gads.

²⁵⁸ Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments par daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam vidusposma pārskatīšanu](#), 2023. gada jūnijs.

²⁵⁹ Eiropas Komisija, “[Kohēzija Eiropā 2050. gada perspektīvā: Astotais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju](#)”, 2022. gads.

²⁶⁰ Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments “Reģionālās izaugsmes un konverģences tendences Eiropas Savienībā”](#), 2023. gada jūnijs.

Pieaugošās ekonomiskās, sociālās un teritoriālās atšķirības Eiropas Savienībā arvien vairāk apdraud mūsu dzīves līmeni un demokrātiju. Vietas, kas jūtas atstātas novārtā, bieži vien ir atstumtas un neapmierinātas ilgtermiņā.

Ja attīstības slazds nerisinās, atteikšanās un neapmierinātība padara pilsoņus mazāk iespējamus atbalstīt turpmāku Eiropas integrāciju.²⁶¹

Tehnoloģisko pārmaiņu veicināšana ekonomikā ir radījusi augstu atalgotu darbvietu koncentrāciju lielās pilsētās un lielpilsētu teritorijās un radījusi plaisu starp augsti apmaksātām vadības darbvietām un zemu atalgotām pakalpojumu darbvietām. Turklāt nesenojā Eiropas Komisijas ziņojumā²⁶² ir konstatētas arvien atšķirīgas tendences dažādos reģionos. Dažās valstīs koncentrējas augsti atalgota nodarbinātība, citas — zemu atalgotu darba vietu koncentrācija, trešā grupa ar polarizētāku modeli un ceturrtā grupa ar vidēji neobjektīvāku tendenci.

Tehnoloģiju izlaide, ko mēra ar patentiem, ir koncentrēta reģionos ar lielu ražošanas uzņēmumu un lielu uzņēmumu galveno biroju īpatsvaru.²⁶³ Inovācijas plaisa starp Rietumeiropas un Ziemeļeiropas reģioniem, Centrāleiropas un Austrumeiropas reģioniem un dienvidu valstu reģioniem joprojām ir diezgan izteikta. Daži no vismazāk inovatīvajiem reģioniem Portugālē un Grieķijā laikposmā no 2010. līdz 2018. gadam ir palielinājuši savu ieguldījumu ES patentu pieteikumu kopapjomā, bet reģioni, kuros bija vislielākais ieguldījuma pieaugums ES patentu kopapjomā, joprojām ir Austrijā, Beļģijā un Vācijā, kas jau ir vieni no labākajiem inovatīvajiem reģioniem. Arī ieguldījumi tehnoloģijās parasti ir ģeogrāfiski koncentrēti.

Demogrāfisko pārmaiņu paātrināšanās 2020. gadā sasniedza 34 % no ES iedzīvotāju skaita samazināšanās reģionos. Paredzams, ka 2040. gadā tas sasniegs 51 %. Visiem reģioniem būs jāpielāgojas pieaugošajam iedzīvotāju skaitam vecumā no 65 gadiem, kā arī darbspējīgā vecuma un gados jaunāku iedzīvotāju skaita samazinājumam.²⁶⁴

Plaisa starp pilsētām un laukiem palielinās, pieaugot iedzīvotāju novecošanai un iedzīvotāju skaita samazināšanās lauku reģionos. Austrumu lauku apvidiem parasti ir augstāks nabadzības un sociālās atstumtības risks nekā pilsētās, savukārt ES ziemeļrietumu daļā tas ir pretējs. Saiknes starp pilsētām un lauku apvidiem ir arī būtiskas, lai īstenotu daudzas zaļā kursa rīcībpolitikas, tostarp atjaunojamo energoresursu enerģijas ražošanu. Turklāt talantu attīstības slazds ir daudzdimensionāls un rada ievērojamu risku reģionu ilgtermiņa labklājībai.²⁶⁵

Zaļās un digitālās pārkārtošanās pārvaldība arī radīs ievērojamas problēmas pilsētām un reģioniem. Lai sasniegtu zaļā kursa un REpowerEU mērķus, zaļajai pārejai būs vajadzīgi papildu izdevumi aptuveni 620 miljardu EUR apmērā gadā (no kuriem lielākā daļa būs jāfinansē privāti),

²⁶¹ Eiropas Komisija, [The geography of Distent and the regional Development trap](#), 2023. gada marts.

²⁶² Eurofound un Kopīgais pētniecības centrs, [Darba tirgus pārmaiņas. 2019. gada Eiropas nodarbinātības pārskats: Pārmaiņas nodarbinātības struktūrā reģionālā līmenī](#), 2019. gads.

²⁶³ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13437-A-New-European-Innovation-Agenda_en.

²⁶⁴ Eiropas Komisija, “[Kohēzija Eiropā 2050. gada perspektīvā: Astotais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju](#)”, 2022. gads.

²⁶⁵ Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos](#), 2023. gada janvāris.

vienlaikus novēršot ES investīciju nepietiekamību digitālajā pārkārtošanā, ik gadu izmaksās vismaz 125 miljardus EUR.²⁶⁶

Pāreja uz oglekļneitrālu ekonomiku jo īpaši ietekmēs reģionus ar augstu emisiju līmeni uz vienu iedzīvotāju un lielu nodarbinātības īpatsvaru vismaz vienā no rūpniecības nozarēm, kuras ir īpaši neaizsargātas pret pārkārtošanos uz klimatneitrālu ražošanu līdz 2050. gadam (piemēram, naftas pārstrāde, ķīmikālijas, tērauds un alumīnijs, cements, papīrs, celuloze un automobiļi).²⁶⁷ **Pašvaldības ir arī vairāk uztraucas par ekonomikas sekām, ko rada pāreja uz mazoglekļa ekonomiku.** Tikai 17 % pašvaldību 2022. gadā uzskatīja, ka pāreja uz mazoglekļa ekonomiku galvenokārt nodrošina ekonomiskās iespējas salīdzinājumā ar 27 % 2020. gadā. Turpretī to pašvaldību īpatsvars, kuras uzskatīja, ka zaļā pārkārtošanās lielā mērā ietver ekonomikas jautājumus, palielinājās no 21 % līdz 29 %.²⁶⁸

Lielāka digitalizācija ir problēma daudziem reģioniem, jo platjoslas savienojumi ir lēnāki mazāk attīstītos reģionos, kā arī lauku un attālos apvidos.²⁶⁹ Piemēram, lai gan diviem no trim pilsētu iedzīvotājiem ir piekļuve ļoti ātrdarbīgai platjoslai, tas pats attiecas tikai uz katru sesto lauku iedzīvotāju. Digitālā plaisa kļūst par papildu problēmu, jo īpaši vecāka gadagājuma iedzīvotājiem, kuriem ir grūtības piekļūt digitālajiem piedāvājumiem. Mazāk attīstīto dalībvalstu uzņēmumiem ir mazāka iespēja izmantot e-komerciju un e-uzņēmējdarbības tehnoloģijas. Uzņēmumi vairāk attīstītajās valstīs izmanto mākoņdatošanu divreiz vairāk nekā uzņēmumi, vai tiem ir ievērojams e-komercijas pārdošanas apjoms salīdzinājumā ar uzņēmumiem mazāk attīstītajās dalībvalstīs.

Reģioni ar pastāvīgiem ģeogrāfiskiem vai demogrāfiskiem ierobežojumiem (piemēram, tie, kas minēti Līguma par Eiropas Savienības darbību 174. un 349. pantā) saskaras ar īpašām problēmām, kas jāņem vērā. Lielākā daļa šo reģionu saskaras ar pastāvīgiem ierobežojumiem, kas saistīti ar to nošķirtību, mazo platību, neaizsargātību pret klimata pārmaiņām un izolētību, kas kavē to izaugsmi un attīstības potenciālu. Tādējādi, neraugoties uz to potenciālu dažās konkrētās nozarēs (piemēram, lauksaimniecībā, tūrismā, kosmiskajā aviācijā u. c.), visu tālāko reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks par 75 % no ES vidējā rādītāja (izņemot Martiniku, 76 %). Majotas zemākais IKP uz vienu iedzīvotāju (30 %) un augstākais bezdarba līmenis (27,8 %). Turklāt viens no augstākajiem jauniešu bezdarba rādītājiem ir tālākajos reģionos — Majotā (55,4 %), Gvadelupā (41,5 %) un Martinikā (38,3 %).²⁷⁰

Tā kā reģioni un pilsētas saskaras ar daudzām problēmām, teritoriālā, sociālā un ekonomiskā kohēzija joprojām ir būtiska, lai saglabātu vienotību un solidaritāti visā ES. Tāpēc ir svarīgi, lai visās ES politikas jomās tiktu ievērots princips “nekaitēt kohēzijai”. Lai gan “kohēzijas gars”²⁷¹ ir plaši atrodams ES politikas mērķos, tas ir mazāk integrēts politikas pārvaldības pasākumos, un katrai politikai ir sava izpratne par kohēziju.

²⁶⁶ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

²⁶⁷ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Reģionālā rūpniecības pārkārtošana uz klimatneitralitāti](#), 2023. gads.

²⁶⁸ Eiropas Investīciju banka, [Vietējās infrastruktūras ieguldījumu stāvoklis Eiropā: EIB pašvaldību apsekojums 2022.–2023. gadā](#), 2023. gads.

²⁶⁹ Eiropas Komisija, “[Kohēzija Eiropā 2050. gada perspektīvā: Astotais ziņojums par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju](#)”, 2022. gads.

²⁷⁰ Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments “Tālākie reģioni īsumā — aktīvi, problēmas un iespējas”](#), 2022. gada maijs.

²⁷¹ Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M. un Hat, K., [Cohesion as an Overall Value of the European Union](#), 2021. gads.

Attēlā redzams, kur katrā politikā galvenā uzmanība tiek pievērsta kohēzijas principiem, mērķiem vai pārvaldības kārtībai. Gadījumos, kad politikas virzieniem ir vairāki principi, mērķi vai pārvaldības kārtība, tie visi ir vienlīdz uzsvērti, piemēram, Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, kurā vienlīdz liela uzmanība pievērsta ekonomiskajai, sociālajai, teritoriālajai un starppersonu kohēzijai.

Attēlā arī redzams, ka kohēzijas princips ar vislielāko uzsvāru lielākajā daļā politikas jomu ir savstarpēja atkarība. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai un Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) ir vienīgā reģionālās attīstības politika, kas uzsvē vienlīdzību pār citiem principiem. Iekšējais tirgus un konkurences politika ir vienīgās, kas uzsvē taisnīgumu pār citiem principiem. Programma “Pilsoni, vienlīdzība, tiesības un vērtības” ir vienīgā programma, kas uzsvē taisnīgumu pār citiem principiem.

Cohesion Spirit	Cohesion principles				Cohesion objectives				Governance arrangements			
	mutual interdependencies	equality	equity	justice	economic cohesion	social cohesion	territorial cohesion	interpersonal cohesion	multi-level governance	interdisciplinary	robustness	citizen involvement
<p>The most emphasised cohesion principles, objectives and governance arrangements in a policy document</p> <p>The stars indicate the main emphasis of Cohesion Spirit in the wording of a policy, i.e. they reflect the main aspiration. In case a policy has stars for several cohesion principles, objectives or governance arrangements, no clear focus could be detected.</p>												
Annual Sustainable Growth Strategy 2021	**				**	**			**			
Biodiversity strategy	**				**				**			
CAP		**			**		**		**			
Connecting Europe Facility	**				**	**	**	**	**	**	**	
ERDF Regulation		**			**	**	**		**	**		
ESF+		**	**			**	**		**			
EU Green Deal	**						**	**	**		**	**
EU Single market programme	**	**			**				**			
Europe fit in a Digital Age	**			**		**		**				**
European Health Union	**					**	**		**			
HorizonEU	**					**		**				**
Internal market and competition policy			**			**			**			
Invest EU	**				**				**			
NEXT Generation EU	**				**	**	**	**	**	**	**	**
Rights and Values Programme				**		**			**	**		**

Attēls 18. Visvairāk uzsvērtie kohēzijas principi, mērķi un mehānismi pa politikas jomām

Avots — Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M. un Hat, K.272

Tāpēc tagad vairāk nekā jebkad agrāk ir vajadzīga spēcīga kohēzijas politika kā teritoriāla politika, kas var palīdzēt visām ES vietām un cilvēkiem neatkarīgi no to sākumpunkta.

Ir ļoti svarīgi jau no paša sākuma nodrošināt sinerģiju un papildināmību starp kohēzijas politiku un citām ES politikas jomām. Tāpēc būs svarīgi noteikt skaidrus kohēzijas politikas mērķus laikposmam pēc 2027. gada. Sinerģijā un komplementaritātē nav vienvirziena, un citu ES politikas

²⁷² Turpat.

jomu izstrādē un īstenošanā ir pienācīgi jāņem vērā kohēzija, pat ja to mērķi ir formulēti makrolīmenī (piemēram, starptautiskā, ES vai valsts līmenī) vai ar īstermiņa perspektīvu (piemēram, reaģēšana uz krīzēm).

Kohēzijas politikai arī turpmāk jābūt vērstai uz ilgtermiņa ieguldījumiem, lai veicinātu strukturālas pārmaiņas. Tomērši pieeja ir jāpapildina ar pietiekamu elastību, lai reģioni varētu izmantot kohēzijas politiku jauno vajadzību apmierināšanai, neaizmirstot par politikas ilgtermiņa pieeju. Būtu jāpārtrauc pašreizējā prakse izmantot kohēzijas politiku kā finansējuma avotu visu veidu ārkārtas pieprasījumiem.

Inovācijas plaisas novēršana joprojām ir galvenais mērķis, lai nodrošinātu vietējiem apstākļiem pielāgotus risinājumus digitālajai un zaļajai pārejai un risinātu demogrāfisko pārmaiņu problēmu. Tāpēc ir vajadzīga kopīga pieeja vietējai vietai pielāgotas inovācijas veicināšanai, lai izveidotu saikni starp pārdomātu specializāciju un citām ES rīcībpolitikām nolūkā veicināt inovācijas virzītu teritoriālo pārveidi.

Ir vajadzīgs optimāls līdzsvars starp savlaicīgu un elastīgu īstenošanu, veiksmīgu politikas mērķu sasniegšanu un atbilstību juridiskajām un normatīvajām prasībām. Tomēr kohēzijas politikas īstenošanas sistēma ir kritizēta, un katrā septiņu gadu kohēzijas politikas periodā ir bijuši atkārtoti mēģinājumi to vienkāršot gan programmas īstenošanas sākumā, gan tā īstenošanas laikā. Tajā pašā laikā citas balsis uzsver, ka visas izmaiņas sistēmā — pat vienkāršošanas nolūkā — rada traucējumus un administratīvo slogu.

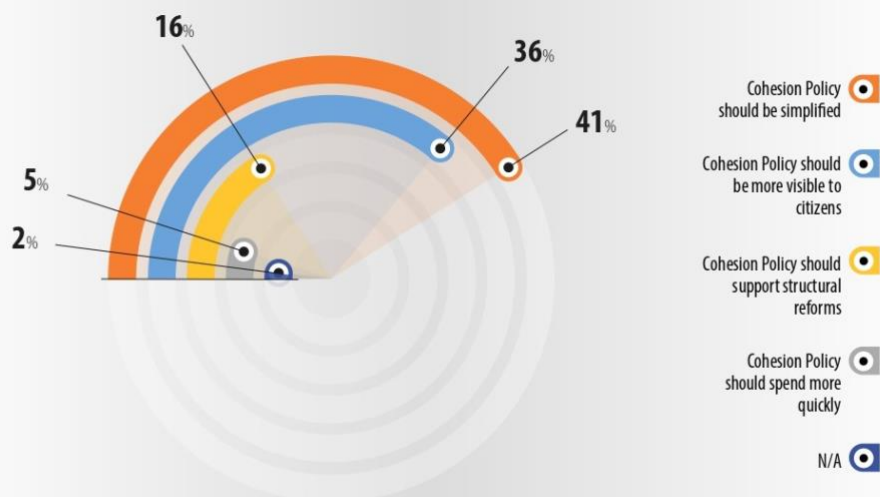
Šķiet, ka visbiežāk ierosinātie pielāgojumi kohēzijas politikas nākotnei ir vienkāršošana un lielāka redzamība. Saskaņā ar RK aptaujas “Kohēzijas politikas nākotne” secinājumiem attiecīgi 41/273 % un 36 % respondentu piekrita šādiem ieteikumiem. RK reģionālā un vietējā barometra²⁷⁴ aptauja, ko veica Ipsos European Public Affairs, to apstiprina, atklājot, ka daudzas reģionālās un vietējās amatpersonas nezina par kohēzijas politikas fondiem. Patiešām, 33 % norādīja, ka viņi nebija informēti un nepiedalījās to īstenošanā.

---

²⁷³ COTER komisija 2023. gada 16. martā #CohesionAlliance grupas vārdā sāka aptauju par kohēzijas politikas nākotni. Vietējās un reģionālās pašvaldības, dalībvalstis, sociālie partneri, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un iedzīvotāji piedalījās plašās apspriedēs, lai izstrādātu pamatotu priekšlikumu par kohēzijas politikas nākotni. Rezultāti tiks izmantoti, sagatavojot kopīgu #CohesionAlliance nostāju par kohēzijas politikas nākotni, kas paredzēta 2024. gada sākumā pirms 9. kohēzijas ziņojuma un Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Aptauja sākotnēji bija atvērta līdz 2023. gada 15. maijam, bet tika pagarināta līdz 2023. gada 30. jūnijam. Pētījuma noslēguma datumā kopumā tika saņemtas 284 atbildes uz aptaujas jautājumiem.

²⁷⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

19 Attēls. Kādas būtu vissvarīgākās reformas, kas jāiekļauj kohēzijas politikas nākotnē?
Avots — RK apkopojums²⁷⁵

Gaidāmo diskusiju centrā jābūt turpmākai īstenošanai un no īstenošanas gūtajai pieredzei. Šādās diskusijās būtu rūpīgi jāpievēršas kohēzijas politikas un citu ES finansēšanas instrumentu kopīgai īstenošanai, ievērojot partnerības un daudzlīmeņu pārvaldības pamatprincipus.²⁷⁶

Ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas **panākšana ir ilglaicīgs ES uzdevums. Ir pienācis laiks īstenot misiju praksē.** Uz misiju orientētas sistēmas iespējamā ietekme būtu jāapsver ne tikai saistībā ar kohēzijas politikas tematiskās izvēlnes pārskatīšanu uz “problēmu virzītu” konfigurāciju, kas nozīmē stratēģiskās un intervences loģikas maiņu, bet arī kā veidu, kā novērst pašreizējo politikas sadrumstalotību vairākos fondos.²⁷⁷

Ir svarīgi paturēt prātā, ka pašreizējo kandidātvalstu iespējamā pievienošanās ES būtiski ietekmēs kohēzijas politiku un tās IKP uz vienu iedzīvotāju kritēriju. Ņemot vērā to, ka šīs valstis palielinātu ES kopējo IKP daudz mazāk, nekā tās palielinātu iedzīvotāju skaitu, turpmākajai paplašināšanai būs zināma statistiskā ietekme atkarībā no ES iekļūšanas valstu skaita un to ekonomikas rādītājiem turpmākajos gados.

Gaidāmais Reģionu komitejas (RK) atzinums “*Kohēzijas politikas nākotne*” būs unikāla iespēja RK sniegt pirmo visaptverošo priekšlikumu, lai padarītu politiku piemērotu nākotnei, un izvirzīt šo politiku ES nākamās stratēģiskās programmas centrā.

²⁷⁵ Atsauci skatīt 273. zemsvītras piezīmē.

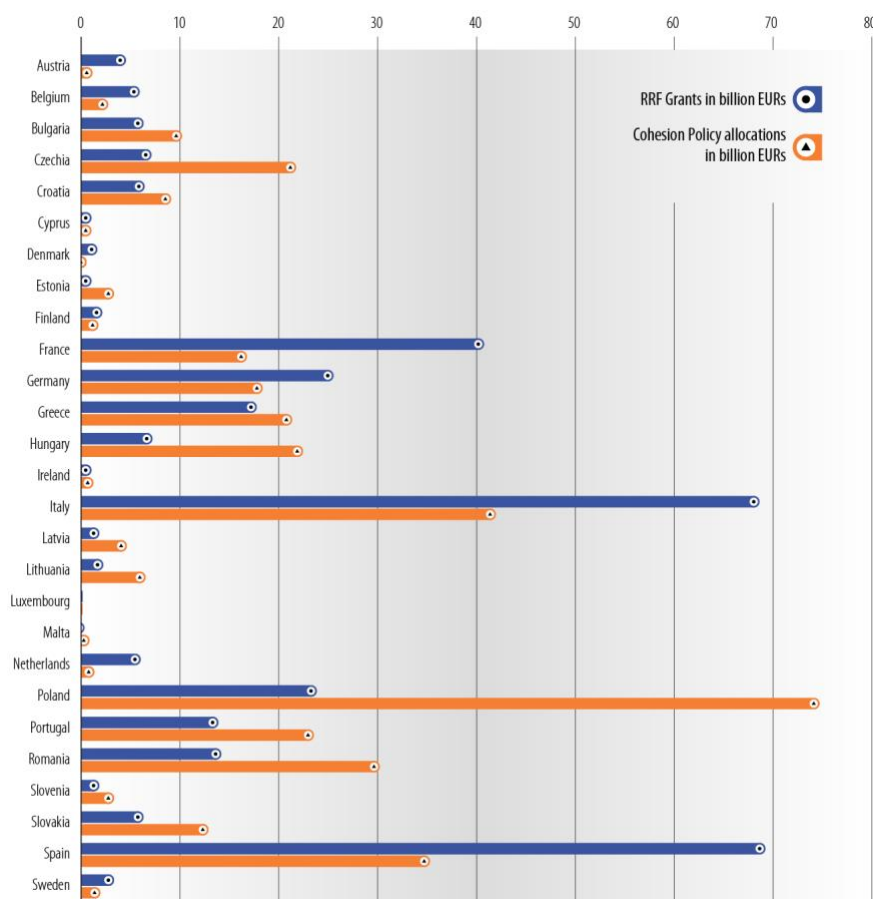
²⁷⁶ Turpat.

²⁷⁷ Kopīgais pētniecības centrs, [misijas un kohēzijas politika: Dzīvot atsevišķi vai deļot kopā?](#), 2023.

D. Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošana

Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) transponēšana un īstenošana lielā mērā neatbilst vietējo un reģionālo pašvaldību vajadzībām, apdraudot tā atbilstību un efektivitāti. Lai gan reģioni un pilsētas ir bijušas priekšplānā cīņā pret Covid-19 pandēmiju, kam ir liela ietekme uz to resursiem un budžetu, tie nav tiešie ieguvēji no atveseļošanas plāna. Kāpēc tas notiek un kāda ir ietekme uz reģioniem un pilsētām, ja tie nav tieši iesaistīti ANM līdzekļu īstenošanā?

ANM neapšaubāmi ir lielākais instruments NextGenerationEU — Eiropas bezprecedenta atveseļošanas plānā pēc Covid-19, un dažiem — pierādījums tam, ka ES spēja piedāvāt drosmīgu un inovatīvu reaģēšanu krīzes situācijās. 278 Tā tika izstrādāta pēc Covid-19 pandēmijas sākuma, lai mazinātu tās ekonomisko un sociālo ietekmi. ANM ES dalībvalstīm izmaksās dotācijas un aizdevumus līdz 723,8 miljardu EUR apmērā. Šos līdzekļus piešķir pa valstīm, nevis reģioniem, pamatojoties uz kritērijiem, kas atšķiras no kohēzijas politikas kritērijiem, un ANM ieguldījums kohēzijā ir neskaidrs.²⁷⁹

²⁷⁸ Rodas [Rhodes], M. "Neuz priekšu": "A Critique in Light of COVID-19", Journal of European Public Policy, 28. sējums, 2021. gada jūlijs.

²⁷⁹ Beļģijas Valsts bankas ekonomikas pārskats, [ES budžets un atveseļošanas plāns Next Generation EU: spēles mainītājs?](#), 2021. gada septembris.

ANM ieviesa arī atšķirīgu īstenošanas sistēmu, sasaistot finansējuma izmaksas ar mērķrādītājiem, nevis ar izmaksām, kas apgrūtina tradicionālo veidu, kā nodrošināt ES finansējumu. Lai varētu izmantot ANM līdzekļus, dalībvalstīm bija jāiesniedz nacionālie atveseļošanas un noturības plāni (NANP), kuros izklāstītas finansējamās reformas un investīcijas, kas būtu jāīsteno līdz 2026. gada beigām, kā arī starpposma un galīgie mērķrādītāji, kas jāizpilda, lai atraisītu līdzekļus. Gandrīz visās dalībvalstīs šo plānu sagatavošanu centralizēti pārvaldīja, bieži vien to veica finanšu ministrija, maz iesaistot reģionus un pilsētas. Tagad visi 27 nacionālie atveseļošanas un noturības plāni ir iesniegti, Eiropas Komisija tos novērtējusi un apstiprinājusi Eiropas Savienības Padome, un 281 maksājumi turpinās.²⁸²

2022. gada maijā ar “REPowerEU” plānu — ES reakciju uz globālo enerģētikas krīzi — tika ieviestas būtiskas izmaiņas ANM satvarā. Ar REPowerEU mērķis ir padarīt ANM labāku spēju atbalstīt atkarību no Krievijas fosilā kurināmā pakāpeniskas pārtraukšanas un pāreju uz tīrāku un noturīgāku varu. Ierosinātie finanšu resursi tika uzskaitīti kā gandrīz 270 miljardi EUR, bet tikai nelielu daļu no šīs kopsomas (20 miljardi EUR) faktiski veidoja jauns dotāciju finansējums, bet pārējie — no citiem avotiem.

Lai gūtu labumu no šiem līdzekļiem, dalībvalstīm tika lūgts iesniegt pārskatītus NANP, tostarp jaunas REPowerEU nodaļas, kuras tagad ir darījušas visvairāk. **Regulā, ar ko izveido ANM, ir atzīts, ka Covid-19 pandēmija un ar to saistītās krīzes ir salīdzinoši vairāk skārušas sievietes, un tāpēc šīs krīzes sociālās un ekonomiskās ietekmes uz sievietēm mazināšana ir viens no instrumenta galvenajiem mērķiem.** 18. panta 4. punktā noteikts, ka dalībvalstīm, izstrādājot NANP, ir jāņem vērā dzimumu līdztiesība. Tomēr atšķirībā no zaļajām un digitālajām prioritātēm regulā nav noteikta ar līdztiesību saistīta izdevumu minimālā kvota.

Turklāt ietekme uz dzimumu līdztiesību nav skaidri iekļauta atveseļošanas plānu novērtēšanas kritērijos. Eiropas Komisija apzināja 131 ieguldījumu un reformu, galveno uzmanību pievēršot dzimumu līdztiesībai.²⁸³ Vērā ņemami šādu pasākumu piemēri ir pensiju reforma, tostarp “dzimumu pārbaude”, lai palīdzētu novērst vīriešu un sieviešu pensiju atšķirības (Beļģija); investīcijas pašvaldību bērnu aprūpes centros, kuru mērķis ir atvieglot darba ņēmēju ar aprūpes pienākumiem līdzdalību darba tirgū (Kipra); un reforma, lai stiprinātu valdības uzraudzību attiecībā uz vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirībām privātajā sektorā (Polijā).²⁸⁴

Lai gan pilsētas un reģioni jau no paša sākuma ir bijuši priekšplānā reaģēšanā uz pandēmiju un atveseļošanā, to loma nav pienācīgi atzīta ES galvenā atveseļošanas instrumenta izstrādē. ANM regula vienkārši aicina dalībvalstis iekļaut informāciju par jebkādu apspriešanās procesu ar

²⁸⁰ Bachtler, J., un Dozhdeva, V., [The Recovery & Resilience Fund: an economic stimulus at the expense of territorial Cohesion?](#), Eiropas Politikas pētniecības centra blogs, 2021. gads.

²⁸¹ Pēdējais dalībvalsts plāns, kas jāapstiprina, bija Ungārijas 2022. gada beigās. Ņemot vērā ES bažas par tiesiskumu, Ungārijai tomēr ir jāizpilda 27 “lielākie atskaites punkti”, pirms var iesniegt jebkādas maksājuma pieprasījumus saskaņā ar ANM; skatīt: <https://www.reuters.com/markets/europe/eu-approves-hungarys-recovery-plan-holds-cash-moves-freeze-other-funds-2022-11-30/>.

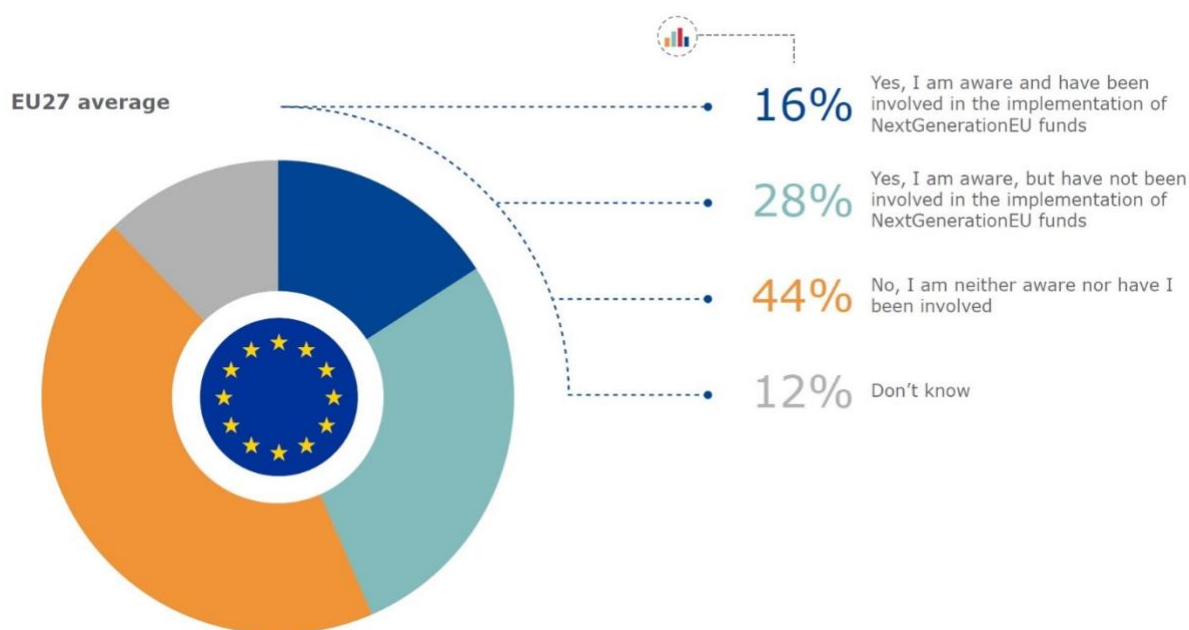
²⁸² Atjaunināta informācija par ANM izmaksām ir pieejama šādā tīmekļa vietnē: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en.

²⁸³ Eiropas Komisija, [Atveseļošanas un noturības rezultātu pārskats](#), 2023. gada janvāris.

²⁸⁴ ESpiedāvāju.

ieinteresētajām personām, tostarp ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, un par to, kā šis ieguldījums tika ņemts vērā.²⁸⁵ Šis noteikums tika iekļauts, lai mudinātu dalībvalstis iesaistīt pilsētas, reģionus un ieinteresētās personas plānu sagatavošanā un īstenošanā, taču patiesībā tas nav vajadzīgs. Ieinteresēto personu faktiskā iesaistīšana faktiski tika atstāta dalībvalstu ziņā.²⁸⁶

Eiropas Reģionu komitejas (RK) un CEMR 2021. un 2022. gadā rīkotajās apspriedēs tika atklāta ļoti ierobežota pilsētu un reģionu iesaiste atveseļošanas plānos²⁸⁷.²⁸⁸ Patiešām, vietējo un reģionālo pašvaldību iesaiste nacionālo atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanā kopumā bija zema, lai gan dažādos veidos atkarībā no konkrētiem elementiem. Zemākais respondentu ziņotais iesaistes līmenis bija procesa pārvaldībā (koordinācijā, grafikos u. c.), un daudzas aptaujātās organizācijas, kas ziņoja, “nepavisam” bija iesaistītas. Tāpēc vietējām un reģionālajām pašvaldībām bija maz iespēju ietekmēt nacionālos atveseļošanas un noturības plānus.

Attēls 21. Vai esat informēts par ES finansējumu no NextGenerationEU, ko jūsu pilsēta vai reģions ir saņēmis pēdējo divu gadu laikā, vai esat bijis iesaistīts tajā?

Avots — reģionālais un vietējais barometrs²⁸⁹

Šī līdzdalības trūkuma sekas ir šādas: saskaņā ar vienu pētījumu, kas vērsts uz Itālijas, Portugāles un Spānijas plāniem, daži nacionālie atveseļošanas un noturības plāni ir vairāk vai mazāk akli, kas varētu nopietni apdraudēt to efektivitāti un sociālo un teritoriālo kohēziju. Šajās dalībvalstīs trūka nosacījumu, kas ļautu veikt apzinātu, atklātu un plašu apspriešanos par sociālajām un teritoriālajām vajadzībām.²⁹⁰

²⁸⁵ Kā norādīts regulas, ar ko izveido ANM, 18. panta 4. punkta q) apakšpunktā; sk. Eiropas Parlamenta un Padomes [Regulu \(ES\) 2021/241, 2021.](#) gada februāris.

²⁸⁶ Bokhorst, D., un Corti, F., "[Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma pārvaldība: Starp Discipline and Discretion](#)", Valdība un opozīcija, 1.-17. lpp., 2023. gada jūnijs.

²⁸⁷ Reģionu komiteja un Eiropas Pašvaldību un reģionu padome: Pašvaldību, pilsētu un reģionu [iesaistīšana nacionālo atveseļošanas un noturības plānu sagatavošanā: COR-CEMR mērķorientētās apspriešanas rezultāti](#), 2021. gada janvāris.

²⁸⁸ Reģionu komiteja un Eiropas Pašvaldību un reģionu padome, Atveseļošanas un noturības mehānisma [īstenošana: Vietējo un reģionālo pašvaldību perspektīva — COR-CEMR mērķorientētās apspriešanas rezultāti](#), 2022. gada aprīlis.

²⁸⁹ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

²⁹⁰ Eiropas Progresīvo pētījumu fonds, [How Place-Sensitive is the National Recovery and Resilience Plans?](#), 2022. gada decembris.

Ļoti iespējams, ka pilsētu un reģionu (un citu dalībnieku) zemā iesaiste atveseļošanas plānu sagatavošanā un īstenošanā ir cieši saistīta ar paša instrumenta izstrādi un darbību. ANM un tā uz sniegumu balstītā pieeja balstās uz iepriekš noteiktiem atskaites punktiem un mērķrādītājiem ar nelielu elastību attiecībā uz korekcijām, kas, iespējams, samazina rīcības brīvību citiem politikas veidotājiem un pastiprina centralizāciju.²⁹¹

Laika trūkums un ievērojamās prasības pēc efektīvas koordinācijas ir radījušas problēmas visu pārvaldes līmeņu aktīvai iesaistīšanai, jo īpaši gadījumos, kad starpiestāžu sadarbības mehānismu vēl nebija.²⁹²

ANM konkrētajam reģionālajam sadalījumam ir izšķiroša nozīme, lai tas ietekmētu iekšzemes kopproduktu (IKP) un reģionālās atšķirības, padarot to vēl satraucošāku. Pētījumi liecina, ka reģionālās atšķirības varētu mazināt, piemērojot ANM reģionalizācijas kritērijus, lai palīdzētu mazāk attīstītajiem reģioniem (kā kohēzijas politikā) panākt atpalcību. No otras puses, līdzekļu sadale atkarībā no iedzīvotāju skaita, visticamāk, radītu spēcīgāku ietekmi uz IKP, bet tai būtu mazāka pozitīva ietekme uz reģionālajām atšķirībām.²⁹³

ANM modeļa pamatā esošā pieeja “ar izmaksām nesaistīts finansējums” tiek kritizēta arī saistībā ar tās efektivitāti. Kā uzsvērusi Eiropas Revīzijas palāta, NANP iekļautie starpposma un galīgie mērķrādītāji galvenokārt ir ieguldījuma un iznākuma rādītāji, savukārt Komisija faktiski atturēja no ietekmes un rezultātu rādītājiem, jo valdība tos nekontrolēja.²⁹⁴ Tas var būt saprotams pragmatisku iemeslu dēļ, bet tas joprojām varētu nopietni apdraudēt ANM faktisko uz sniegumu balstīto raksturu.

Tas, ka nav izpildīti saskaņotie starpposma un galīgie mērķrādītāji, ir kritērijs, lai attaisnotu ANM daļas neizmaksāšanu, nozīmē, ka dalībvalstīm ir stimulēts “spēlēt sistēmu”, t. i., stratēģiski izvēlēties šos starpposma un galīgos mērķrādītājus, lai nodrošinātu izmaksu. Praksē tas varētu ietvert apņemšanos veikt reformas vai ieguldījumus, kuriem ir ļoti maza iespējamība, ka tie netiks īstenoti, vai kuri jau ir plānoti kādu laiku (vai jau tiek īstenoti), tādējādi koncentrējoties uz “zemu rezultātu”.²⁹⁵

Francijas NANP ir iekļauti mērķi, kas bija jāsasniedz pirms plāna pilnīgas apstiprināšanas, kas šajā sakarā varētu būt viens no “sistēmas azartspēles” piemēriem. Vienā pētījumā tika konstatēts, ka Francijas NANP CO₂ emisiju samazināšanas mērķis ir jāsasniedz līdz 2021. gada otrajam ceturksnim, tomēr plāns tika iesniegts 2021. gada aprīlī. Tādējādi mērķis bija sasniegt tajā pašā ceturksnī, pirms to pat apstiprināja Eiropas Komisija (jūnijā) vai Eiropas Savienības Padome (jūlijā).²⁹⁶ Un Vācijā ne

---

²⁹¹ Bokhorst, D., un Corti, F., [kas pārvalda Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānismu: Starp disciplīnu un rīcības brīvību](#), valdība un opozīcija, 1.-17. lpp., 2023. gada jūnijs.

²⁹² <https://eprc-strath.org/the-recovery-resilience-fund-an-economic-stimulus-at-the-expense-of-territorial-cohesion/>.

²⁹³ Barbero, J., Conte, A., Crucitti, F., Lazarou, N.J., Sakkas, A. un Solitti, S., [The impact of the Recovery Fund on EU regions: a spatial general equilibrium analysis](#), Reģionālie pētījumi, 2022. gada oktobris.

²⁹⁴ Eiropas Revīzijas palāta, “[Komisijas novērtējums par nacionālajiem atveseļošanas un noturības plāniem. Kopumā piemēroti, bet īstenošanas riski joprojām pastāv](#)”, 2022. gads.

²⁹⁵ Corti, F., & Ruiz, T., [Atveseļošanas un noturības mehānisms: Ko mēs patiešām uzraugām, izmantojot uz sniegumu balstītu pieeju?](#), CEPS Explainer, 2023. gada janvāris.

²⁹⁶ Darvas Z. un Welslau L., [First lessons from the Recovery and Resilience Facility for the EU economic governance framework](#), pētījums, ko ECON komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2023. gada marts.

mazāk kā 80 % no sociālajiem izdevumiem NANP bija paredzēti, lai segtu projektus, kas plāna sagatavošanas laikā jau bija plānoti un iekļauti budžetā.²⁹⁷

Itālijā daži NANP mērķi ir daudz mazāk vērienīgi nekā tie, kas jau ir noteikti un noteikti valsts līmenī. Piemēram, ar Eiropas Komisiju NANP tika panākta vienošanās par valsts nodarbinātības garantiju, kuras mērķis ir visiem darba meklētājiem saņemt pielāgotus pakalpojumus, piemēram, pārkvalifikāciju, lai atvieglotu viņu integrāciju darba tirgū (tādējādi ļaujot izmaksāt līdzekļus), lai līdz 2022. gada beigām sasniegtu 300000 atbalsta saņēmēju, kas ir tikai puse no valsts līmenī noteiktā mērķa — 600000 atbalsta saņēmēju.²⁹⁸

Līdz ar to ANM faktisko ietekmi uz vietas var būt daudz grūtāk precīzi novērtēt nekā starpposma mērķu un mērķrādītāju oficiālu sasniegšanu. Tas rada svarīgus jautājumus par ANM “ar izmaksām nesaistīta finansējuma” modeļa patieso efektivitāti.

Dalībvalstīm un Eiropas Komisijai ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai pārveidotu pašreizējo centralizēto vēstījumu par daudzlīmeņu īstenošanas pieeju, izveidojot daudzlīmeņu platformas, informatīvas sesijas un pasākumus strukturāli un kopā ar pilsētām un reģioniem.

Gaidāmajā vidusposma pārskatīšanā Eiropas Komisija nevar pārbaudīt tikai to mērķrādītāju un starpposma mērķu sasniegšanu, par kuriem panākta vienošanās ar dalībvalstīm. Tai ir jānovērtē ANM faktiskais ieguldījums kohēzijā, tā patiesā pievienotā vērtība un jāizvērtē vietējā un reģionālā iesaiste. Turklāt nevar izvairīties no reālas pārdomas par pašreizējās uz sniegumu balstītās sistēmas ierobežojumiem.²⁹⁹

Uznākotni vērsti ieguldījumi būtu jāizslēdz no ES parāda un deficīta ierobežojumiem, jo īpaši tāpēc, ka finanšu tirgi var absorbēt un dalībvalstis var atļauties mums nepieciešamo parādu.³⁰⁰ ANM var nodrošināt tikai nelielu daļu no nepieciešamajām publiskajām investīcijām, lai nodrošinātu vietējus risinājumus zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai.

Jebkuram turpmākam ES instrumentam, kura mērķis ir veicināt teritoriālo kohēziju, būs jāpievēršas kritikai, ar ko pašlaik saskaras ANM. Šāda kritika ir saistīta ar plāna sagatavošanas procesu un tā laika ierobežojumiem, jēgpilnas iesaistes trūkumu vietējā un reģionālajā līmenī un instrumenta telpisko aklumu.

Tradicionālās uz izmaksām balstītās finansēšanas pieejas var būt piemērotākas instrumentiem, kuru pamatā ir ieguldījumu rādītāji, savukārt patiesam uz darbības rezultātiem balstītam finansējumam būtu jāizmanto iznākuma rādītāji. Tas arī ļautu salīdzināt plānus un rezultātus dažādās valstīs, kā arī novērtēt instrumenta lietderību attiecībā pret ES līdzekļiem.³⁰¹

²⁹⁷ Corti, F., Gors, D., Liscari, A., Ruiz, T., Kiss-Galfalvi, T., Gstrein, D., Herold, H., Dolls, M., Fuest, C., [The European Added Value of the Recovery and Resilience Facility](#), pētījums, ko ECON komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2022. gada aprīlis.

²⁹⁸ Corti, F., & Ruiz, T., [Atveseļošanas un noturības mehānisms: Ko mēs patiešām uzraugām, izmantojot uz sniegumu balstītu pieeju?](#), CEPS Explainer, 2023. gada janvāris.

²⁹⁹ Turpat.

³⁰⁰ Finance Watch, [Parādām mums ir nepieciešams: Parāda ilgspējas stiprināšana ar uz nākotni orientētiem fiskālajiem noteikumiem](#), 2023. gada jūlijs.

³⁰¹ Darvas Z. un Welslau L., [First lessons from the Recovery and Resilience Facility for the EU economic governance framework](#), pētījums, ko ECON komiteja pasūtīja Eiropas Parlamentā, 2023. gada marts.

Visbeidzot, ir jānotiek atklātām debatēm par ANM paplašināšanu, kas no krīzes reaģēšanas instrumenta ir attīstījies par finansēšanas instrumentu zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstam. Lai gan ANM pašreizējā formā var finansēt tikai reformas un investīcijas, kas veiktas līdz 2026. gada beigām, zaļā un digitālā pārkārtošanās turpināsies — un tam būs vajadzīgs liels finansējums — krietni pēc minētā datuma. Jautājums par to, vai un kā ANM būtu jāpaplašina un vai tā vietā būtu jāstiprina citas ieguldījumu politikas jomas, piemēram, kohēzija, ir jautājumi, no kuriem nevar izvairīties.

PAŠVALDĪBAS, KAS ĪSTENO ANM ITĀLIJĀ

PAŠVALDĪBĀM PIEŠĶIRTI 40 MILJARDI EUR

Kā norāda Bari mērs (Itālija) un Associazione Nazionale Comuni Italiani priekšsēdētājs Antonio Decaro, Itālijas pašvaldības ļoti aktīvi īsteno nacionālos atveseļošanas un noturības plānus. 7. jūlija runā viņš uzsvēra, ka pašvaldībām ir piešķirti EUR 40 miljardi no kopējā 191,5 miljardu EUR apjoma un ka tās jau ir uzņēmušas saistības 90 % no šiem līdzekļiem, kas ir divreiz lielāks par vidējo saistību likmi attiecībā uz citiem subjektiem piešķirtajiem līdzekļiem. No 102000 publisko iepirkumu procedūrām pašvaldības jau ir īstenojušas 52000, kas ir vairāk nekā puse. Saskaņā ar Decaro kunga teikto ANM būtiski ietekmē pilsētu un pilsētu ieguldījumus. Bruto fiksētie ieguldījumi pašvaldībās laikposmā no 2017. līdz 2023. gadam palielinājās par 70 %, viņš paskaidroja. Dienviditālijā paredzamais pieaugums tajā pašā periodā ir 63 %, no kuriem aptuveni 40 % tiek aprēķināti no NNP.

E. Vienotais tirgus un rūpniecības pārveide

Ir vajadzīga spēcīga un konsekventa politika, lai nodrošinātu, ka vienotais tirgus un Eiropas rūpniecība joprojām darbojas un dod labumu visiem reģioniem. Vietējās un reģionālās pašvaldības ir būtiska šo kopīgo centienu daļa, un tās var arī palīdzēt pārvērst vienoto tirgu par noderīgu instrumentu rūpniecības pārveides panākšanai. Kā mēs varam nodrošināt mūsu labklājību? Kādi pasākumi ir jāveic, lai Eiropa nezaudētu rūpniecības līderes, bet arī neatstātu novārtā mazos dalībniekus un neapdraudētu kohēziju?

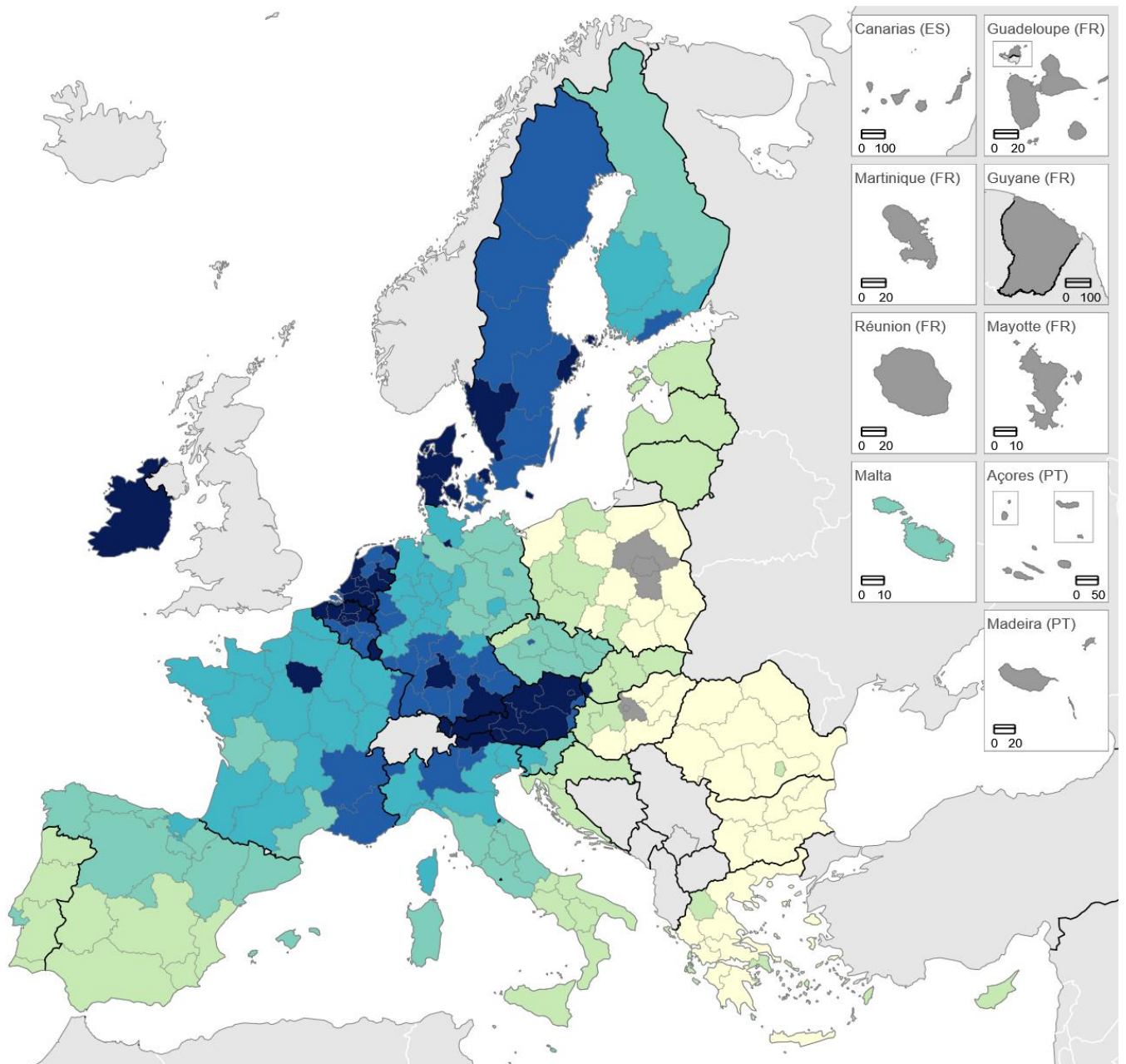
Vienotais tirgus ir pasaulē lielākais integrētais tirgus, un tas ir radījis zemākas cenas un labākus produktus un pakalpojumus patērētājiem, vienlaikus palielinot labklājību reģionos visā ES. Pēdējo 30 gadu laikā tā ir veicinājusi tirdzniecību iespaidīgākajā veidā un pārsniegusi cerības: Savienības iekšzemes kopprodukts (IKP) ir par 9 % lielāks nekā tas būtu bijis bez vienotā tirgus; tirdzniecības līmenis starp dalībvalstīm ir divkārtšojies salīdzinājumā ar ES ekonomikas lielumu; 56 miljoni darbvietu ir atkarīgas no tirdzniecības ES; un pašlaik vienotā tirgus plūsmas veido vairāk nekā 25 % no ES preču ražošanas pievienotās vērtības.³⁰²

Tās iepirkuma noteikumi palīdz sadalīt publisko ieguldījumu priekšrocības visā ES, jo tie ļauj visu dalībvalstu uzņēmumiem piedalīties publiskā iepirkuma konkursos, ko finansē no kohēzijas fondiem. Tādējādi gan līgumslēdzēju, gan līgumslēdzēju iestāžu dalībvalstis gūst labumu no šiem līdzekļiem.

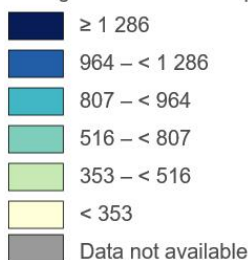
Tomēr Savienības perifērie reģioni nav spējuši iegūt tik daudz augļu no vienotā tirgus kā galvenie reģioni. Patiesībā pētījumi liecina, ka šī labklājība vispār nav vienmērīgi izplatīta. Vidēji vienotais tirgus ir ievērojami palielinājis ES iedzīvotāju labklājības pieaugumu. Tomēr šis pētījums atklāj arī to, ka gan ES, gan atsevišķās dalībvalstīs ir vērojamas būtiskas atšķirības labklājības ieguvumos, ko rada vienotais tirgus. Beļģija, Luksemburga, Nīderlande, Īrija un Austrija ir skaidras līderes, savukārt Rumānija, Bulgārija un Grieķija atpaliek.³⁰³

³⁰² Eiropas Komisija, "[Vienotā tirgus 30 gadi — novērtējums un nākotnes perspektīvas](#)", 2022. gads.

³⁰³ Bertelsmann Stiftung, "[Estimating economic benefits of the Single Market for European countries and regions](#)", 2019. gads.

Change welfare in Euros per capita

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Attēls 22. Labklājības pieaugums uz vienu iedzīvotāju no vienotā tirgus tirdzniecības veicināšanas efekta pa NUTS 2 reģioniem (2016. gada kods)

Avots — RK apkopojums, kura pamatā ir Bertelsmann Stiftung³⁰⁴

Piezīme. Valsts dati par Īriju un Lietuvu/nav pieejami dati no PL91 (Warszawski Stołeczny), PL92 (Mazowiecki regionalny), HU11 (Budapešta) un HU12 (Pest)

³⁰⁴ Turpat.

Pierādījumi, kas savākti pēc 2008. gada finanšu krīzes, liecina, ka mazāka izaugsme vai recesija rada lielākas atšķirības starp reģioniem.³⁰⁵ 2008. gada krīze apturēja konvergenci, un ir iespējams, ka Covid-19 pandēmijai un Ukrainas kara ietekmei būs līdzīgas sekas. Tāpēc ir vairāk nekā iespējams, ka šie ekonomikas satricinājumi vēl vairāk sarežģīs nomaļus reģionus vai reģionus, kas iestrēguši tā dēvētajā “attīstības slazdā”, lai panāktu pārējo ES teritoriju.

306 Šķiet, ka Eiropas Komisijas reģionālās konkurētspējas indekss apstiprina šo pieņēmumu. Pirms Covid-19 pandēmijas reģionālās konkurētspējas rādītāji zināmā mērā sakrita ar reģionālajiem labklājības ieguvumiem no vienotā tirgus. Ņemot vērā to, ka jaunākie dati liecina, ka pēc Covid-19 pandēmijas joprojām pastāv reģionālās konkurētspējas atšķirības, varētu pieņemt, ka tas pats attiektos uz vienotā tirgus labklājības pieaugumu.

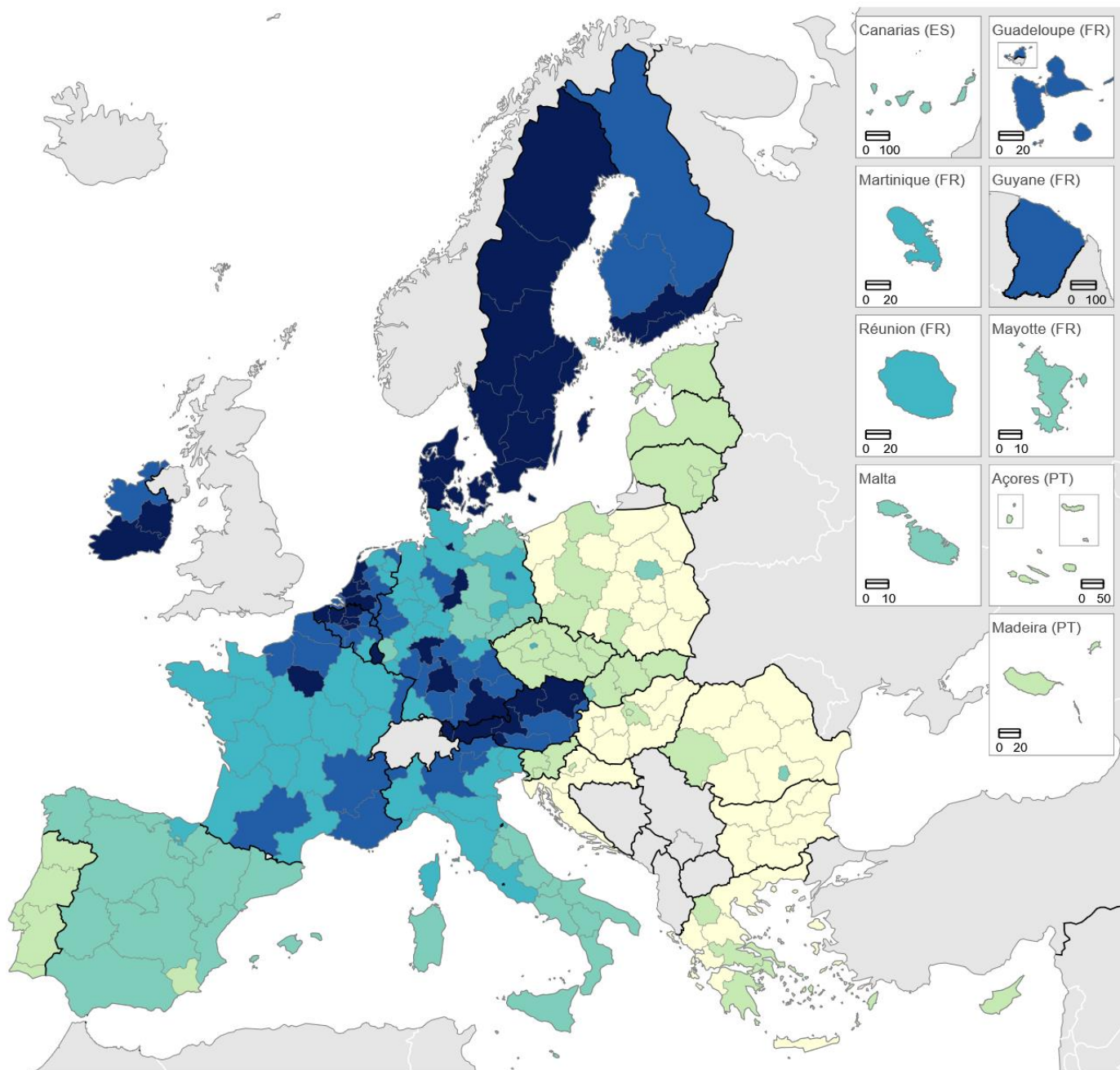
Nesen Eiropas Komisija ir arī norādījusi uz darba ražīguma atšķirībām starp dalībvalstīm un reģioniem, kas vēlreiz norāda, ka pastāv atšķirības attiecībā uz iespējām gūt labumu no vienotā tirgus. Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem darba ražīgums Īrijā ir vairāk nekā deviņas reizes lielāks nekā Bulgārijā. Īrijas dienvidu reģionā produktivitātes rādītājs ir ārkārtīgi augsts, iespējams, saistīts ar IT uzņēmumu vietējo aglomerāciju. Kopumā reģionālās atšķirības ir būtiskas gan dalībvalstīs, gan starp tām”.³⁰⁷

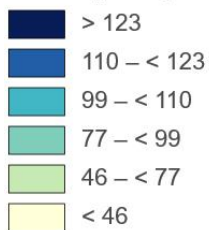
³⁰⁵ Jacques Delors institūts “[Kohēzijas politika krīzes pārvarēšanai: kāda ietekme uz ES reģioniem?](#), 2015 un CEPS. [Vienotais tirgus joprojām ir noteicošā ES vara](#), 2019. gads.

³⁰⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/assets/regional-competitiveness/index.html#/.

³⁰⁷ Eiropas Komisija, Komisijas [dienestu darba dokuments “Reģionālās izaugsmes un konverģences tendences Eiropas Savienībā”](#), 2023. gada jūnijs.

Percentage compared to EU level = 100

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Attēls 23. Darba ražīgums pa NUTS 2 reģioniem, 2021. gads

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisijas datiem³⁰⁸

³⁰⁸ Turpat.

Lai novērstu plaisu starp reģioniem, būs vajadzīgs vēl labāks vienotais tirgus. Reģionu komiteja (RK) ir pasūtījusi pētījumu “*Kohēzijas politika un vienotais tirgus: kohēzijas trūkuma izmaksas, ko*”³⁰⁹ paredzēts publicēt līdz šā gada beigām, ļaus noskaidrot kohēzijas politikas un vienotā tirgus mijiedarbību. Ekonomiskā, sociālā un teritoriālā kohēzija, ko atbalsta kohēzijas politikas finansējums, pozitīvi ietekmē visas ES dalībvalstis un reģionus, ne tikai ieguldījumus, piemēram, tirdzniecības attiecības un tehnoloģiskos uzlabojumus. Neto uztvērēji palielina pieprasījumu pēc produktiem, kuru izcelsme ir ES budžeta neto maksātāji, kuros parasti ir ļoti konkurētspējīgi un uz eksportu orientēti rūpniecības dalībnieki, kā to³¹⁰ cita starpā apstiprina nesenie pētījumi.

Lai gan vienotais tirgus lielā mērā ir veiksmes stāsts, liela daļa tā potenciāla vēl nav atraisīta. Nepamatoti šķēršļi joprojām kavē daudzus reģionus izmantot vienotā tirgus piedāvātās iespējas. Gan preču, gan pakalpojumu brīva aprīte saskaras ar birokrātiju, un daudziem mūsu uzņēmējiem un iedzīvotājiem vienotais tirgus ir vairāk fikcija nekā realitāte.

Kad reģioni saskaras ar šādām problēmām, tie reaģē. Viņi raugās pāri robežām un sadarbojas ar partnerreģioniem, lai izstrādātu risinājumus, kas sniegtu labumu to iedzīvotājiem. Reģioniem ir izšķiroša nozīme vienotā tirgus šķēršļu pārvarēšanā: visi attiecīgie pētījumi liecina, ka mēs varam uzlabot vienoto tirgu tikai tad, ja ir iesaistīti visi pārvaldes līmeņi.³¹¹ Tāpēc ES gūtu labumu no efektīva pārrobežu mehānisma, lai atbalstītu reģionu centienus šajā jomā.

Reģioni un pilsētas cenšas uzlabot savus apstākļus un kļūst par vienotā tirgus dalībniekiem.³¹² Preču un pakalpojumu integrāciju vienotajā tirgū panāk ar tirdzniecību un uzņēmumu un uzņēmēju pārrobežu uzņēmējdarbību. Reģioni un pilsētas kontrolē diezgan dažas sviras, kas šajā kontekstā var palīdzēt novērst birokrātiju: tās var padarīt savas procedūras ātrākas un efektīvākas, un tās var sniegt informāciju, kas ir viegli atrodamā un pielāgota patērētāju, darba ņēmēju un uzņēmumu vajadzībām.

Lai risinātu plašākās problēmas mūsdienu vidē (piemēram, tāldarba apstākļi, platjoslas pieslēgumi, piekļuve sabiedrības veselībai un izglītībai, loģistikas tīkli un vides un kultūras kvalitātes produkti), ir vajadzīga vietējo un reģionālo datu vākšana. Šī informācija sniedz reģionālajiem un teritoriālajiem dalībniekiem jaunas iespējas rīkoties un diferencēties globalizācijas apstākļos, un valdības atbalsta iespējas un veicina sinerģiju salīdzinājumā ar vietējo un reģionālo konkurenci. Šajā nolūkā Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) ir izstrādājusi metodi teritoriju noteikšanai to globālajā kontekstā, diferencējot četrus starptautisku “savienojumu”veidus.³¹³

GREN[S/Z]LANDAGENDA

NRW UN NĪDERLANDES REĢIONU SADARBĪBAS PLATFORMA

³⁰⁹ Toptsidou, M., Böhme, K., Aalbu, S., Dallhammer, E., Gorny, H., Gaugitsch, R., [Kohēzijas politika un vienotais tirgus: kohēzijas trūkuma izmaksas](#), Reģionu komitejas pasūtītais pētījums, publicēšana paredzēta 2023. gada beigās.

³¹⁰ Christou, T., Crucciti, F., Garcia Rodriguez, A., Lazarou, N., Monfort, P., un Salotti, S., [The RHOMOLO ex ante ietekmes novērtējums 2021.–2027. gada kohēzijas politikai](#), 2023. gada maijs.

³¹¹ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests “[Mehānisms juridisko un administratīvo šķēršļu novēršanai pārrobežu kontekstā](#)”, 2023. gada maijs.

³¹² Pelkmans, J., [The Single Market for Services](#), pētījums, ko pasūtījusi IMCO komiteja Eiropas Parlamentā, 2019. gada februāris.

³¹³ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, “[Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment](#)” (“[Reģionālās pievilcības pārvērtēšana jaunajā globālajā vidē](#)”), 2023. gads.

Iedzīvotāji un uzņēmēji, kas attīsta darbības pāri robežai starp Ziemeļreinu-Vestfāleni (Vācija), gūst labumu no ilgstošas sadarbības platformas. Gren[s/z]landagenda³¹⁴ apvieno reģionus un pašvaldības no abām Vācijas un Nīderlandes robežas pusēm. Tas jau ir devis ļoti konkrētus rezultātus, piemēram, robežu informācijas dienestus, kas konsultē iedzīvotājus par profesionālo kvalifikāciju pārrobežu atzīšanu. Turklāt Gren[s/z]landagenda darbs ir vērsts arī uz robežu atvēršanu krīzes laikā, kas pēdējā laikā ir izrādījies noderīgs.

ZIEMEĻVALSTU KOKA BŪVNICĪBA

ZVIEDRIJAS UN NORVĒGIJAS REĢIONI APVIENOJAS

Svinesund komiteja³¹⁵ ir pārrobežu sadarbības struktūra, kas darbojas vairāku pašvaldību un reģionu vārdā abās Zviedrijas un Norvēģijas robežas pusēs. Uzņēmēji ir izrādījuši lielu interesi par pārrobežu koksnes būvniecības nozares attīstību. Svinesund komiteja palīdz pārvarēt šķēršļus, ko rada Zviedrijas un Norvēģijas noteikumu un prasību atšķirības. Tajā ir ierosināti priekšlikumi par plānošanas un būvniecības noteikumu vienādošanu, kā arī mērķtiecīgi informācijas rīki uzņēmējiem. To mērķis ir novērst grūtības, ar kurām saskaras uzņēmēji, šķērsojot robežu, lai attīstītu savu darbību.

VIETĒJIE LAUKSAIMNIEKI VIENOTAJĀ TIRGŪ

KĀ HORVĀTIJAS UN UNGĀRIJAS REĢIONI VIŅIEM PALĪDZ

Pannon ETSG³¹⁶ (Eiropas teritoriālās sadarbības grupa) teritorijā ietilpst 60 pašvaldības, kas atrodas abās Ungārijas un Horvātijas robežas pusēs. Tā ir lauku teritorija, kurā lauksaimniecībai ir svarīga loma reģionālajā ekonomikā un kura ir nozīmīgs nodarbinātības avots. Lauksaimnieki abās robežas pusēs saskaras ar šķēršļiem, kad viņi vēlas pārdot savus produktus robežas otrā pusē, piemēram, fiskālajām atšķirībām, nesaskaņotām tirdzniecības procedūrām, administratīvo slogu un valodas barjeru. Pēc rūpīgas situācijas analīzes Pannon ETSG izstrādāja pasākumu kopumu lauksaimnieku atbalstam: mērķtiecīga divvalodu informācijas pakete un politikas ieteikumu kopums.

Vienotais tirgus būs svarīgs digitālās un zaļās pārkārtošanās virzītājspēks, un tam būtu jāsniedz labums visiem reģioniem un pilsētām. Reģioni un pilsētas saskaras ar daudzām problēmām, ko saasina dažādās krīzes, ar kurām tie saskaras. Vienotais tirgus palīdzēs tām risināt stratēģisko atkarību un palielināt to spējas.

Šodien mēs jau varam redzēt, kā tas darbojas praksē. Attīstīt vēja un saules enerģijas nozari, preces un materiālus, kas vienā reģionā ražoti vai importēti no valstīm ārpus ES, viegli atrast ceļu uz citiem reģioniem, kuros tie tiek izmantoti.

Ar reģionu un pilsētu atbalstu mūsu vienotais tirgus var kļūt patiesi orientēts uz misiju un palīdzēt panākt rūpniecības pārveidi, uz kuru tiecas Eiropa. Jo efektīvāk tas darbojas, jo vairāk mēs varam palielināt ar tām saistīto kritiski svarīgo preču un pakalpojumu plūsmas. Šajā procesā reģioni un pilsētas, piemēram, var padarīt mazāk sarežģītas atļauju piešķiršanas procedūras enerģētikas

³¹⁴ https://mbei.nrw/sites/default/files/asset/document/grenzlandkonferenz_2022_grenzlandagenda_-_concept_grenzlandagenda.pdf.

³¹⁵ <https://www.vgregion.se/en/regional-development/areas/external-relations/european-networks-and-organizations/svinesundskommitten/>.

³¹⁶ <https://www.pannonegtc.eu/>.

atjaunošanas projektiem un atvieglot videi nekaitīgas enerģijas nozares kvalificētu speciālistu norīkošanu darbā reģionos, kuros ir nepieciešamas viņu speciālās zināšanas.³¹⁷

Pieaug arī uzdevums apvienot vienotā tirgus būtību un tā četras brīvības ar vajadzību panākt atvērtu stratēģisko autonomiju, tostarp ekonomisko drošību. Nesenajā Eiropas Komisijas 2023. gada *stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā jo īpaši uzsvērts*³¹⁸, kā ES un tās dalībvalstīm būtu jāpaplašina pašreizējais pašreizējās stratēģiskās atkarības izvērtēšanas process, lai izveidotu instrumentus, ar kuriem analizēt turpmākās atkarības svarīgākajās nozarēs (piemēram, veselības, pārtikas, digitālo tehnoloģiju, enerģētikas, kosmosa un ūdens jomā).

ES būtu arī labāk un stratēģiskāk jāizmanto tirdzniecības aizsardzības pasākumi, ārvalstu subsīdiu kontrole un iepirkuma instrumenti. Vienotā tirgus paplašināšanai būs izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu ES ekonomikas nākotni. Pietiekamām stratēģiskām zināšanām un prognozējošai pārvaldībai būtu jāvadās, lai nākotnē nodrošinātu izaugsmi veicinošu tiesisko regulējumu, jo īpaši attiecībā uz ES.

Ir vajadzīgs jauns uzsvars uz šķēršļu likvidēšanu un pašreizējo normu īstenošanu ekosistēmās, kurās ir vislielākais pārmaiņu potenciāls. Tas jāpapildina ar stingriem un atbilstošiem konkurences noteikumiem. Ļoti svarīgi būs arī stimulēt ilgtspējīgus uzņēmējdarbības modeļus un nodrošināt pietiekamu atbalstu neto nulles līmeņa tehnoloģiju ātrai izstrādei un ieviešanai.

ES būtu arī jāturpina nodrošināt taisnīgus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem, izveidojot ciešu saikni starp piekļuvi tirgum un augstiem vides standartiem. Visbeidzot, ir vajadzīga palīdzība, lai ātri ražotu enerģētikas pārkārtošanai būtiskus komponentus, piemēram, izejvielas vai nulles līmeņa tehnoloģiju iekārtas.³¹⁹

Reģionu ziņā ir noteikt, kā tie iederas globālajās vērtības ķēdēs, kad tie mainās. Megatendences ietekme uz globālajām vērtības ķēdēm ir nevienmērīga un ir atkarīga no vietējo apgabalu vēsturiskajām stiprajām un vājajām pusēm, tostarp to tradicionālajām nozarēm un ieguldījumiem dabas un kultūras kapitāla, transporta un IT infrastruktūras ziņā. Dalībvalstīs atšķirības var būt lielas, ietekmējot to, cik labi šādas jomas var iesaistīties globalizācijā, tostarp piesaistīt ieguldījumus, talantus un tūrisma un paplašināt eksportu.³²⁰

Eiropas rūpniecība ir viena no progresīvākajām un konkurētspējīgākajām vienotā tirgus daļām. Lai saglabātu konkurētspēju, tā ir sākusi ceļu, lai līdz 2050. gadam sasniegtu neto nulles emisijas, pievienojoties pasaules mēroga sacensībām par neto nulles tehnoloģijām un cenšoties nodrošināt stabilitu, bet videi draudzīgu kritiski svarīgu izejvielu plūsmu.

Reaģējot uz to, Eiropas Komisija nāca klajā ar zaļā kursa rūpniecības plānu neto nulles laikmetam,³²¹ kam sekoja vairāki tiesību aktu priekšlikumi. Divējādā pārkārtošanās, kas izveidota Eiropas zaļajā kursā, prasa pārskatīt Eiropas rūpniecību, jo rūpniecība rada aptuveni 30 % siltumnīcefekta gāzu

³¹⁷ Eiropas Komisija, [“Vienotā tirgus 30 gadi — novērtējums un nākotnes perspektīvas”](#), 2022. gads.

³¹⁸ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

³¹⁹ Turpat.

³²⁰ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [“Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment”](#) (“Reģionālās pievilcības pārvērtēšana jaunajā globālajā vidē”), 2023. gads.

³²¹ Eiropas Komisija, [Paziņojums: Zaļā kursa rūpniecības plāns neto nulles laikmetam](#), 2023. gads.

emisiju. Tas, kā arī nesenās krīzes (Covid-19 pandēmija un kara pret Ukrainu ietekme) ir parādījušas būtisku neaizsargātību Eiropas rūpniecībā.

Satraucoši un lielas bažas rada tas, ka ES priekšlikumi par Eiropas rūpniecības pāreju tika sagatavoti, neveicot rūpīgus ex ante teritoriālās ietekmes novērtējumus. Tāpēc nav pārsteigums, ka šo pārmaiņu ietekme vietējā un reģionālajā līmenī un dažādu politikas jomu mijiedarbība kļūs redzama tikai turpmākajos gados. Šie reģioni kļūs par izmēģinājuma tematiem, lai redzētu, vai un kā rūpniecības pārkārtošanās būs veiksmīga.

Jaunākie pētījumi liecina, ka enerģijas cenu satricinājums kopā ar nepieciešamību paātrināt zaļo pārkārtošanos gandrīz noteikti izraisīs lielu rūpniecības migrāciju Eiropā. Dažas vietas Eiropā, kur enerģija ir vai būs lētāka īpaši labvēlīgu atjaunojamo energoresursu dēļ (piemēram, Estremadura (Spānija) vai Sicīlija (Itālija) saules enerģija, un Ziemeļjūra jūras vēja enerģijas jomā) var liecināt par jaunu energoietilpīgu nozaru rūpniecības centru rašanos. Ražošanas darbības, kurās vajadzīgs ūdeņradis, var tikt veiktas Eiropas teritorijās, kurās elektroenerģijas patēriņš noteiktos dienas laikos ir tuvu nullei vai zem tā.³²²

Būs svarīgi arī uzraudzīt, cik efektīva ir konkrētai vietai pielāgota rūpniecības politika citās pasaules daļās (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu Inflācijas samazināšanas likums (IRA), kas līdz 2032. gadam mobilizēs vairāk nekā 360 miljardus ASV dolāru) un ko Eiropas Savienība no tās var mācīties, ņemot vērā turpmāko ES konkrētai vietai pielāgotu rūpniecības politiku.

Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles laikmetam nosaka jaunu satvaru rūpniecības pārmaiņām, reaģējot uz ASV IRA. 2023. gada martā tam sekoja divi tiesību aktu priekšlikumi, kas ir ļoti svarīgi Eiropas reģioniem un pilsētām: kritiski svarīgo izejvielu likums³²³ un Neto nulles rūpniecības likums.³²⁴ Abu priekšlikumu mērķis ir racionalizēt atļauju piešķiršanas procesus stratēģiskiem projektiem attiecīgajās jomās un veicināt tīru tehnoloģiju produktu pārstrādi un ilgmūžību. Tās mērķis ir arī nodrošināt kvalificēta darbaspēka pieejamību, vienlaikus saglabājot kvalitatīvas darbvietas, un izveidot ES līmeņa pārvaldības un uzraudzības struktūras.

Tomēr šiem priekšlikumiem trūkst svarīga faktora: finansējums. Lai gan Eiropas Komisija paziņoja, ka tiks izveidots suverenitātes fonds, to aizstāja platforma “Stratēģiskās tehnoloģijas Eiropai” (STEP), kas apkopo līdzekļus no vairākiem esošiem avotiem, tostarp kohēzijas fondiem, un papildina tos ar 10 miljardiem eiro. RK ir paudusi bažas par priekšlikumiem, jo īpaši par iespējamu finansējuma koncentrēšanu saskaņā ar STEP pastiprinātajām programmām dažos reģionos un dalībvalstīs un par konkrētu kritiski svarīgu tehnoloģiju iespējamo koncentrāciju tajās pašās jomās.

Eiropas Savienības reģioni un pilsētas varētu gūt lielu labumu no reindustrializācijas procesa, vienlaikus saglabājot Eiropas vides aizsardzības standartus un kvalitatīvas darbvietas. Eiropā ir visaugstākie vides standarti attiecībā uz izejvielu ieguvu un pārstrādi. 2022. gadā Kiruna (Zviedrija) kopā ar fosforu, ko lauksaimniecībā izmanto kā mēslojumu, tika atrastas lielākās Eiropas retzemju atradnes. Parasti būtu vajadzīgi 10 līdz 15 gadi, lai sāktu šo izejvielu piegādi tirgū, bet vienkāršotā atļauju piešķiršanas un stimulu sistēma, kas noteikta Kritisko izejvielu likumā, varētu ievērojami

³²² Bruegel, [Pielāgošanās enerģijas satricinājumam: the right policies for European industry](#), Policy Brief 11/23, 2023. gada maijs.

³²³ Eiropas Komisija, [faktu lapa par Eiropas Kritisko izejvielu aktu](#), 2023. gada marts.

³²⁴ Eiropas Komisija, [faktu lapa par ES neto nulles rūpniecības aktu: “ES padarīt par tīru tehnoloģiju nozaru mājvietu”](#), 2023. gada marts.

saīsināt šo laiku un nodrošināt stabilu kritiski svarīgo izejvielu plūsmu uz Eiropas rūpniecību, ja projekts tiktu uzskatīts par stratēģisku.

Vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir svarīga loma, nodrošinot, ka sabiedrība pieņem stratēģiskus projektus, veicot telpisko plānošanu un saskaņojot izglītību un apmācību ar tīro tehnoloģiju prasībām.

Tāpēc RK būtu jāauzicina kā ar iepriekš minētajiem tiesību aktiem izveidoto pārvaldības un uzraudzības struktūru locekli. Ir arī svarīgi pieminēt, ka RK atzinumos par abiem tiesību aktiem³²⁵ stingri atbalstīta materiālu reciklēšanas un tīro tehnoloģiju produktu sastāvdaļu atkārtota izmantošana, jo tas ir galvenais faktors, lai samazinātu atkarību no patēriņa samazināšanās. Nesenie ziņojumi liecina, ka šajā ziņā ļoti svarīga ir reindustrializācijas procesu reģionalizācija. Process ietekmēs dažādus reģionus dažādā mērā.

2023. gada pētījums, kurā analizēta pāreja no oglekļietilpīgām nozarēm uz neto nulles emisiju rūpniecību Eiropā,³²⁶ liecina par daudzām atšķirībām, kuru pamatā ir ne tikai šo nozaru relatīvā nozīme reģionālajā ekonomikā, bet arī to pielāgošanās spēja.

Pāreja uz nulles līmeņa rūpniecību palielina to reģionu neaizsargātību, kuriem ir lielāks sociālekonomiskais slogs, un draud padziļināt ekonomisko nevienlīdzību. ESAO ir nākusi klajā ar³²⁷ ziņojumu, kurā identificēts 41 visneaizsargātākais reģions Eiropā, pamatojoties uz septiņiem visbūtiskākajiem indeksiem. Šie mazāk aizsargātie reģioni ir vājāki vairāku sociālekonomisku iemeslu dēļ nekā vidēji valstī. Tas jo īpaši attiecas uz IKP uz vienu iedzīvotāju un vidējo reģionālo algu, kas nozīmē, ka šiem reģioniem var būt mazāk ekonomisko resursu, lai absorbētu satricinājumus un izmantotu iespējas. Turklāt lejupielādes ātrums šajos reģionos ir īpaši zems, un tas kavē to spēju izmantot digitalizācijas iespējas un aprites ekonomikas inovācijas.

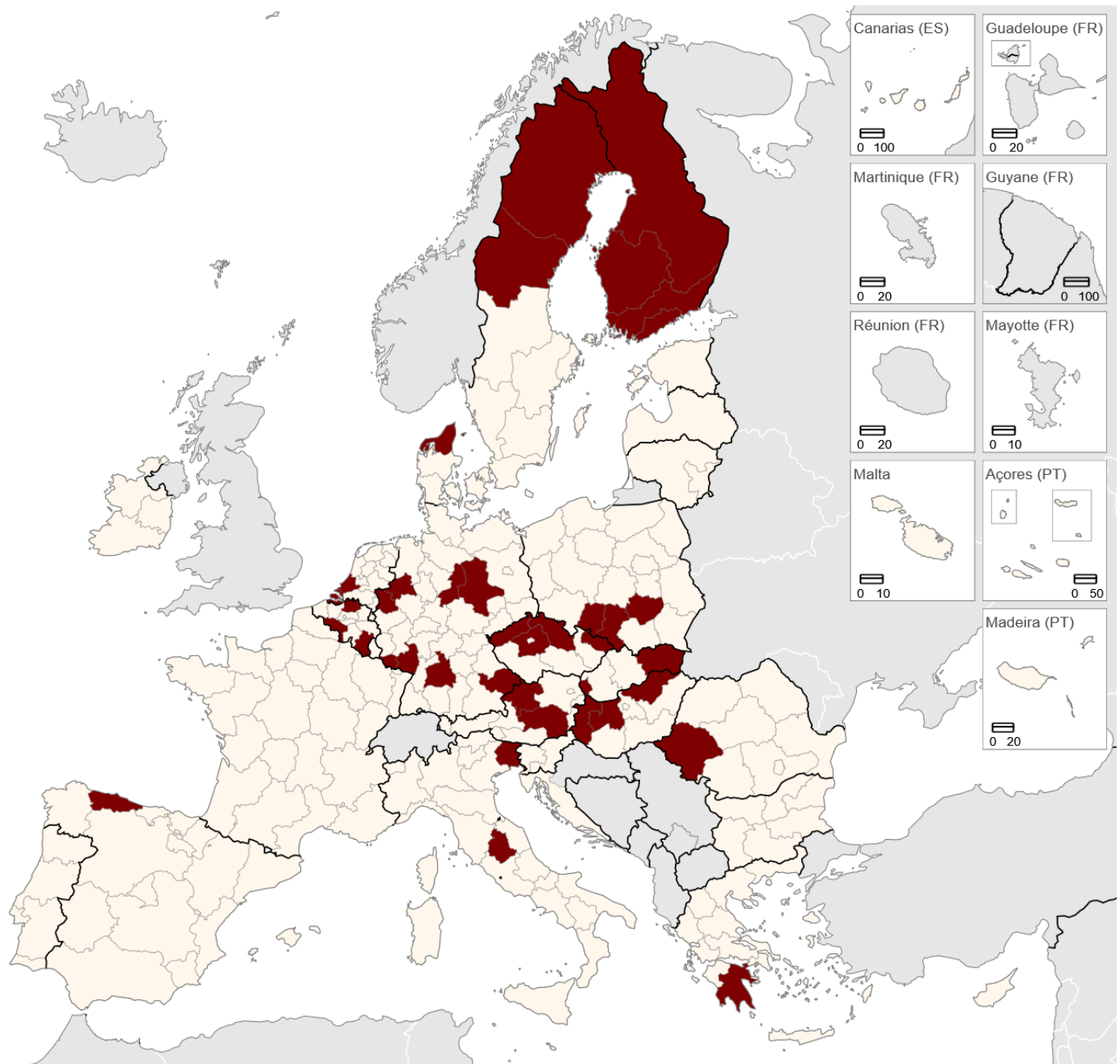
Lielākā daļa identificēto mazāk aizsargāto reģionu atrodas Centrāleiropā un Austrumeiropā, tostarp Čehijā, Vācijā, Ungārijā un Polijā. Citi īpaši neaizsargāti reģioni, piemēram, ķīmijas un naftas pārstrādes nozare, atrodas Rietumeiropā (Beļģija, Vācija, Nīderlande). Daži Ziemeļeiropas reģioni ir neaizsargāti attiecībā uz papīru un celulozi; savukārt Eiropas dienvidu valstis saskaras ar neaizsargātību transportlīdzekļu ražošanā (Rumānijā), naftas pārstrādē (Grieķijā), nemetālisko minerālu ražošanā (Itālija) un parasto metālu ražošanā (Itālija un Spānija).

---

³²⁵ Sk. Reģionu komitejas atzinumu "[Kritisko izejvielu tiesību aktu kopums](#)", ECON-VII/031, 2023. gada 5.–6. jūlijs, ziņotājs: Isolde Ries (DE/PSE), Rietumsārbriekenes apgabala mēre; un Reģionu komiteja, [The Net-Zero Industry Act](#), ECON-VII/032, 2023. gada 5.–6. jūlijs, ziņotājs: Mark Speich (DE/PPE), Ziemeļreinas-Vestfālenes federālās, Eiropas un starptautisko lietu un plašsaziņas līdzekļu valsts sekretārs.

³²⁶ McDowall, W., Reinauer, T., Fragkos, P., Miedzinski, M. un Cronin, J., [Mapping regional vulnerability in Europe's energy transition: izstrādāt un piemērot rādītāju nodarbinātības samazināšanās novērtēšanai četrās oglekļietilpīgās nozarēs](#), *Climatic Change*, 2023. gada janvāris.

³²⁷ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Reģionālā rūpniecības pārkārtošana uz klimatneitralitāti](#), 2023. gads.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

- Most vulnerable regions to industrial green transition
- Other regions

Attēls 24. 41 visneaizsargātākais reģions rūpniecības zaļās pārkārtošanās procesā

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz ESAO328

Piezīme. Par tālākajiem reģioniem dati nav pieejami. ES 2023. gada pārskata nolūkā kartē nav norādīti dati par diviem Apvienotās Karalistes NUTS 2. līmeņa reģioniem, tomēr ņemiet vērā, ka ESAO ziņojumā tie ir sniegti.

Vietējās un reģionālās pašvaldības var veicināt tādu pārrobežu projektu izstrādi, kas ir līdzīgi turpmāk minētajiem projektiem, savstarpēji sasaistot rūpniecības objektus visā Eiropā.

GRANDE REĢIONS ŪDENRADIS

INICIATĪVA ZAĻĀ ŪDENRAŽA EKOSISTĒMAS IZVEIDEI

Zaļais ūdenradis tiek uzvertts kā nākotnes degviela rūpniecībai. Tas ir pilnīgi bez oglekļa un ļoti efektīvs, bet joprojām ir nepieciešams daudz enerģijas, lai ražotu. Zāras federālā zeme (Vācija), Francijas Lielie austrumu reģions un Luksemburgas Lielhercogiste apvieno spēkus, lai veicinātu ūdenraža pārrobežu ekonomiku visā vērtību ķēdē, izmantojot īpaši piemērotos reģiona strukturālos apstākļus.

Šajā procesā tiek apspriesti jauni tehnoloģiskie procesi un jaunas uzņēmējdarbības jomas un modeļi, kas nodrošinās ekonomikas pārmaiņas un izaugsmi un radīs darbvietas.

PĀRVIETOJOT KALNRŪPNIECĪBAS PILSĒTU KIRUNA ZVIEDRIJĀ

PILSĒTAS UN RŪPNIECĪBAS GIGANTS PĀRVIETOT VISU PILSĒTU 3 KM ATTĀLUMĀ

Ziemeļu Zviedrijas pilsēta Kiruna atrodas virs lielākās pazemes dzelzs rūdas raktuvēs pasaulē. Raktuves tika dibinātas kopā ar Kirunas pilsētu 1800. gadu beigās. Kopš tā laika raktuves un pilsēta ir dzīvojušas tuvu simbiozi.

2004. gadā mērījumi liecināja, ka pilsēta ir sākusi deformēties un nogrimt, tāpēc kopā ar Kirunas pilsētu kalnrūpniecības uzņēmums sāka īstenot plānu pārvietot pilsētas centru uz austrumiem. LKAB ir ieguldījusi aptuveni 1,4 miljardus eiro pilsētas pārvietošanai. Tas prasīja vairāk nekā 15 gadu plānošanu un konsultācijas — process, kas virzījās uz jauno pilsētas dizainu.

F. Lauku attīstības programma — neatstāt novārtā nevienu vietu

Viens no četriem cilvēkiem Eiropā (vairāk nekā 110 miljoni iedzīvotāju) dzīvo Eiropas laukos, kas pats par sevi veido aptuveni 75 % no ES teritorijas. Tomēr lauku iedzīvotāju skaits katru gadu samazinās par aptuveni 1 miljonu cilvēku.³²⁹ Neraugoties uz to nozīmi, lauku apvidi saskaras ar daudzām problēmām, kas var ne tikai kavēt to attīstību, bet arī īstenot ES mērķus panākt klimatneitralitāti, sociālo labklājību un demokrātiju. Pieejamo pakalpojumu trūkuma dēļ lauku apvidi zaudē pievilcību, un daudzi jaunieši dodas prom. Kā tas ietekmē šos reģionus? Kādus risinājumus varētu izmantot vietējā līmenī, lai mainītu šo tendenci?

Gan lauku, gan pilsētu teritorijām ir būtiska nozīme pārejā uz zaļu un ilgtspējīgu Eiropu, taču tām, visticamāk, būs dažādi uzdevumi. Klimata pārmaiņas, Covid-19 pandēmija un pret Ukrainu vērstā kara ietekme ir uzsvērušas lauku apvidu produktu un pakalpojumu nozīmi pilsētu un reģionu un visas ES izturētspējā: ilgtspējīgu pārtikas nodrošinājumu nevar panākt bez produktīvas augsnes un funkcionālas lauku kopienas, kas savienotas ar iekšējo tirgu, izmantojot tīru transportu un digitālo infrastruktūru. Oglekļa sekvestrēšana ir atkarīga no labi apsaimniekotiem mežiem un kūdrājiem. Neatkarībai no fosilajiem enerģijas avotiem ir vajadzīgs vairāk vietas atjaunojamās enerģijas ražošanai, nekā pilsētas var piedāvāt.

Lauku apvidu ieguldījums ES vērienīgo un svarīgo mērķu sasniegšanā ir apdraudēts divu galveno iemeslu dēļ: klimata pārmaiņas un iedzīvotāju skaita samazināšanās. Klimata pārmaiņas apdraud lauksaimniecības un dabas resursu ražošanas potenciālu, sākot ar augsni un beidzot ar ūdensapgādi. Iedzīvotāju skaita samazināšanās samazina vietējo kopienu spēju saglabāt šos resursus, padarīt tos produktīvus un rast inovatīvus risinājumus, kas pielāgoti vietējiem apstākļiem.

Katru gadu ES zaudē platību, kas ir lielāka nekā Madrides pilsētas teritorija, lai veiktu zemes aizņemšanu. Lauksaimniecības platības, visticamāk, tiks pārveidotas par mākslīgām virsmām. Zemes aizņemšana samazina lauku apvidu spēju sekmīgi veicināt zaļo pārkārtošanos, nodrošinātību ar pārtiku un katastrofu novēršanu. Saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras datiem neto aizņemtā zemes platība ES laikposmā no 2000. līdz 2018. gadam sasniedza 11 845 km², kas atbilst vidējai neto aizņemtajai zemei 658 km² gadā. Ir jāpieliek ievērojamas pūles, lai līdz 2050. gadam sasniegtu politikas mērķi “nepieaugt zemes platību neto pieaugumam”.³³⁰

2023. gada jūnijā 40 % ES teritorijas brīdināja par sausumu, nopietni ietekmējot reģionālās ražas. Tādējādi klimata pārmaiņas un pāreja uz mākslīgām virsmām samazina pārtikas un barības ražošanai pieejamo zemes platību. Turklāt mākslīgie apgabali palielina plūdu risku un nevar uzglabāt ne oglekli, ne ūdeni.³³¹

ES mēroga bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu zudums zemes izmantošanas maiņas, sadrumstalotības un degradācijas dēļ varētu radīt gada ekonomiskās izmaksas līdz pat 50

³²⁹ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural Europe - introduction#Area and population](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).

³³⁰ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15 - Life on land#Life on land in the EU: overview and key trends](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15_-_Life_on_land#Life_on_land_in_the_EU:_overview_and_key_trends).

³³¹ Eurostat, “[Ilgtspējīga attīstība Eiropas Savienībā. Pārraudzības ziņojums par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā](#)”, 2023. gads.

miljardiem EUR. Tajā pašā laikā investīcijas dabas atjaunošanā varētu radīt ekonomisko vērtību 8–38 EUR apmērā par katru euro, kas iztērēts ekosistēmu pakalpojumiem, pārtikas nodrošinājumam, klimatnoturībai un klimata pārmaiņu seku mazināšanai, kā arī cilvēku veselībai.³³²

Tiek lēsts, ka laikā no 1993. līdz 2033. gadam no Eiropas lauku apvidiem būs pazuduši **30 miljoni cilvēku. Tas ir Rumānijas, Bulgārijas un Lietuvas iedzīvotāju kopskaits.**³³³ Lai gan ES turpmākajos gados visā tās teritorijā, visticamāk, turpinās saskarties ar iedzīvotāju skaita samazināšanos, tas jo īpaši attiecas uz galvenokārt lauku reģioniem. Daži dinamiski reģioni plaukst jauniešu pieplūduma dēļ. Citas valstis atpaliiek, pakāpeniski samazinoties un vienlaikus novecojot. Daudzi galvenokārt lauku reģioni — bieži vien ES ziemeļos, dienvidos un austrumos — ir piedzīvojuši cilvēku aizbraukšanu uz pilsētām (vai tālākiem laukiem, uz citām ES dalībvalstīm).

Laikposmā no 2015. līdz 2021. gadam lauku reģionu iedzīvotāju skaits katru gadu samazinājās vidēji par 0,1 %. 65+ gadus vecu cilvēku skaits palielinājās par 1,6 %, bet 20–64 gadus vecu cilvēku skaits samazinājās par 0,6 %. 65+ gadus vecu cilvēku īpatsvars lauku apvidos palielinājās par 5 %, kas ir divreiz vairāk nekā pilsētu teritorijās.³³⁴

Eurostat prognozes liecina, ka līdz 2050. gadam 83,5 % pārsvarā lauku reģionu zaudēs līdz vai pat vairāk nekā 10,0 % no to iedzīvotāju skaita. Tajā pašā laikā tiek prognozēts, ka iedzīvotāju skaits ES galvenokārt pilsētu reģionos turpinās pieaugt (lai gan pārmaiņu temps palēnināsies un tiek prognozēts, ka no 2047. gada samazināsies).³³⁵

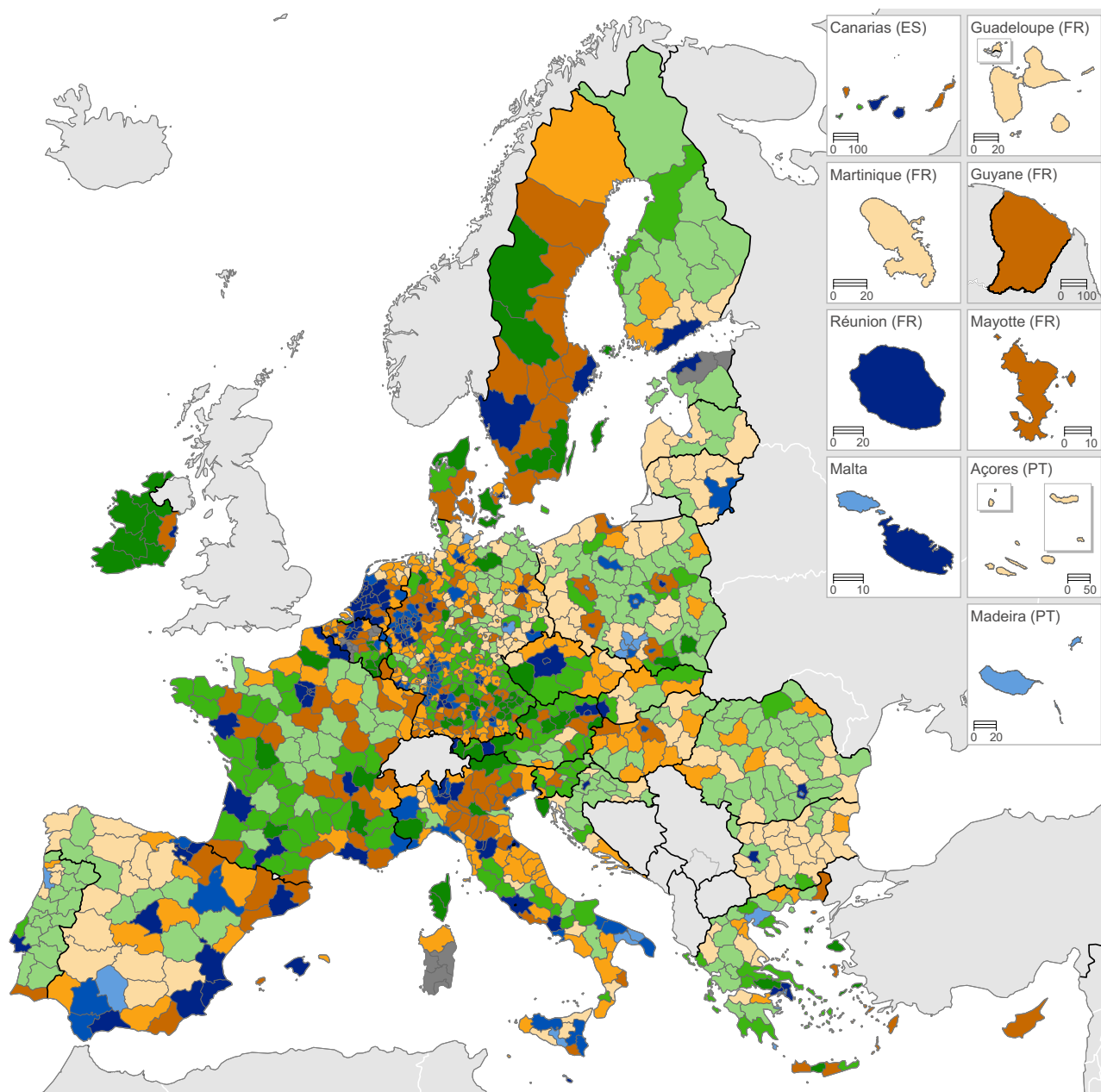
---

³³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3746.

³³³ Dati izgūti no ESPON, [TerritoriALL](#), 3. izdevums, 2021. gada jūnijs. Sākotnējais fragments ir šāds: “Nemot vērā iepriekšējās un turpmākās demogrāfiskās tendences, paredzams, ka to iedzīvotāju īpatsvars, kuri dzīvo lauku apvidos, kas sarūk, samazināsies no 36,1 % 1993. gadā līdz 29,2 % 2033. gadā”, 13. lpp.

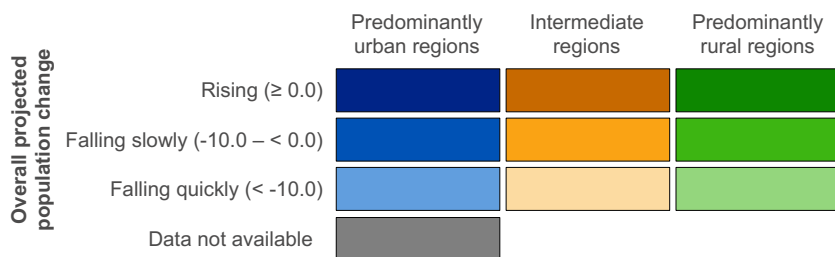
³³⁴ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. un Zubel, K., [The cost of non-rurality — gatavojoties labākam pilsētu un lauku līdzsvaram ES finansējumā](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

³³⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas#Population_projections.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat — GISCO, 10/2023

Urban-rural typology

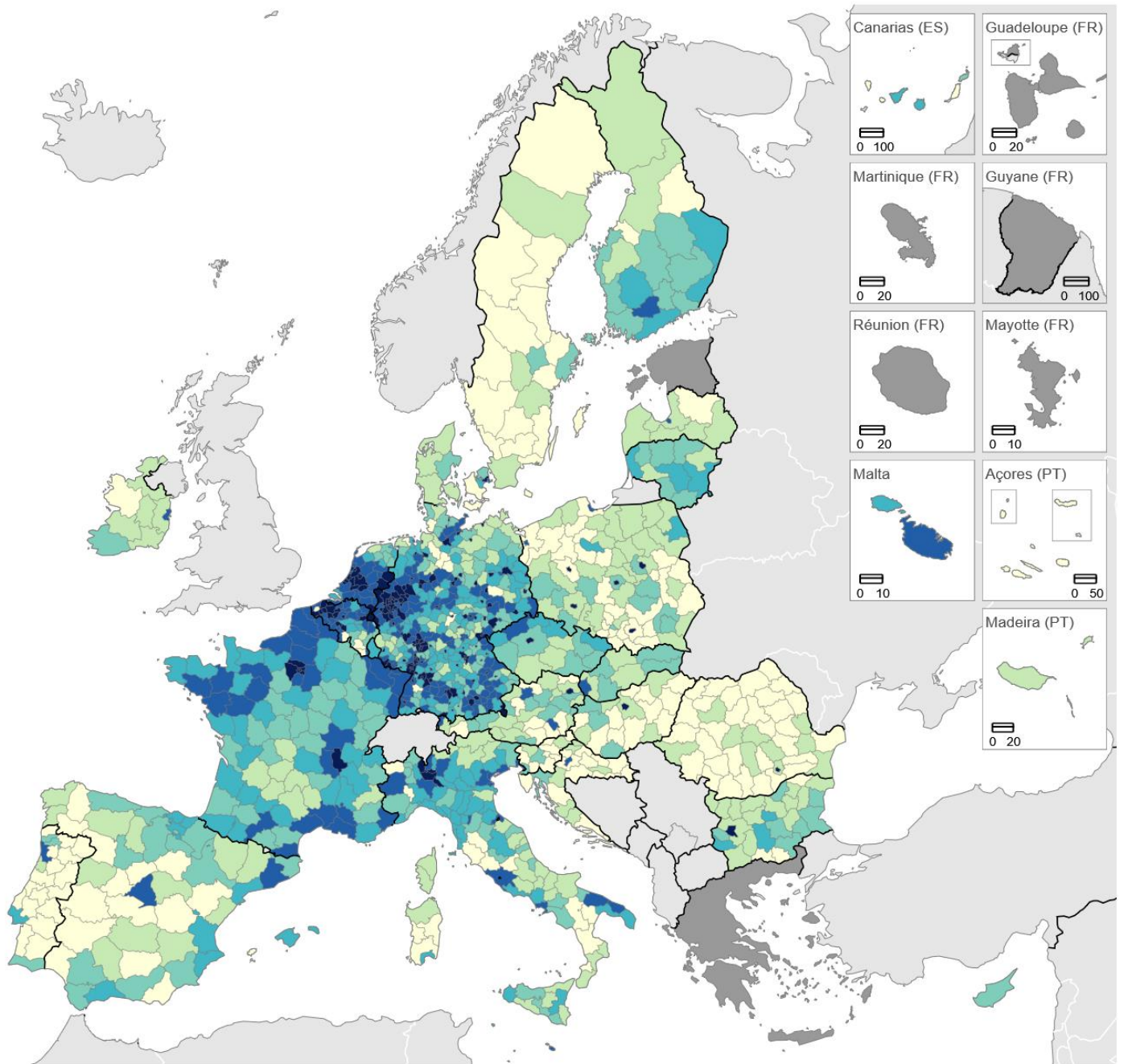
Iedzīvotāju skaita samazināšanās un lauku iedzīvotāju novecošana izraisa apburto ciklu, kurā ir mazāk ieguldījumu sabiedriskajos pakalpojumos (piemēram, bērnu aprūpē, veselības aprūpē un ilgtermiņa aprūpē, izglītībā un sabiedriskajā transportā) un ekonomikas stagnācijā vai lejupslīdē. Lauku apvidi, kuros šie pakalpojumi vairs nav pieejami vai ir grūti sasniedzami, kļūst arvien mazāk pievilcīgi, jo īpaši jauniešiem un ģimenēm. Regulāra jauniešu aizplūšana no lauku apvidiem, kā arī lauku iedzīvotāju novecošana, protams, izraisa darbaspēka samazināšanos. Darbaspēka samazināšanās ir būtisks šķērslis reģionu pievilcībai uzņēmumiem. Šī tendence varētu apdraudēt lauku darba tirgu pievilcību nākotnē. Laikposmā no 2015. līdz 2021. gadam iedzīvotāju, kas vecāki par 65 gadiem, īpatsvara pieaugums (5 %) lauku apvidos bija divreiz lielāks nekā pilsētu teritorijās.³³⁷

Piekļuve veselības aprūpes iestādēm lauku apvidos ir zemāka nekā pilsētu reģionos. Tiek lēsts, ka 2020. gadā 129 NUTS 3. līmeņa reģionos iedzīvotāju skaits dzīvoja 15 minūšu laikā no slimnīcas transportlīdzekļa vadīšanas laika, kas ir nedaudz vairāk nekā 1 no 10 ES reģioniem. Lielākā daļa no tiem bija galvaspilsētas vai pilsētu reģioni ar salīdzinoši augstu iedzīvotāju blīvumu. Otrā skalas galā 89 reģionos bija mazāk nekā puse no saviem iedzīvotājiem 15 minūšu laikā no slimnīcas transportlīdzekļa vadīšanas laika. Lielākā daļa no tiem bija mazapdzīvoti reģioni ES perifērijā, piemēram, ES dienvidu un austrumu dalībvalstīs, jo īpaši Spānijas un Portugāles, kā arī Horvātijas, Ungārijas, Polijas, Rumānijas un Slovēnijas lauku reģionos. Zviedrijā bija arī vairāki reģioni, kuros mazāk nekā puse iedzīvotāju dzīvoja 15 minūšu laikā no slimnīcas transportlīdzekļa vadīšanas laika.³³⁸

³³⁶ Eurostat tiešsaistes datu kopu kodi: demo_r_pjangrp3 un proj_19rp3.

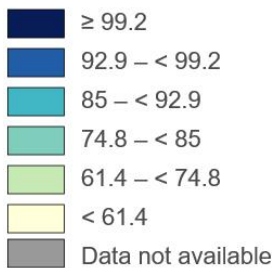
³³⁷ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. un Zubeł, K., [The cost of non-rurality — gatavojoties labākam pilsētu un lauku līdzsvaram ES finansējumā](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

³³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Health_statistics_at_regional_level.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Percentage

Attēls. 26 Iedzīvotāji, kas dzīvo 15 minūšu transportlīdzekļa vadīšanas laikā slimnīcā (2020. gads) NUTS 3 reģionos
 Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eurostat datiem339

Izglītības pakalpojumu pieejamības uzlabošana pilsētu teritorijās ir viens no iemesliem jauniešu izceļošanai no lauku apvidiem. Lai gan 37 % pilsētu iedzīvotāju ir augstākās izglītības līmenis, lauku apvidos 2021. gadā šis īpatsvars ir 21 %.³⁴⁰ Skolas lauku apvidos bieži saskaras ar problēmām, kas urbanizētos centros ir reti sastopamas, piemēram, grūtības pieņemt darbā kvalificētus skolotājus un atbilstošas infrastruktūras trūkums. Skolu uzturēšanas augstās fiksētās izmaksas, jo lauku iedzīvotāju skaits ir mazāks, ierobežo skolu, izglītības programmu, pēcskolas aktivitāšu un sabiedrības atbalsta izvēli. Ierobežotas izglītības iespējas var būt būtisks virzītājspēks cilvēku mobilitātei no lauku apvidiem uz vairāk attīstītiem un blīvi apdzīvotiem apgabaliem.

Dalībvalstīs dalība pieaugušo izglītībā ievērojami atšķiras — pilsētu teritorijās šis rādītājs ir daudz augstāks nekā lauku apvidos. 2021. gadā ES pieaugušo līdzdalības līmenis apmācībā (ko mēra pēc četru nedēļu rādītāja) bija vidēji 13,6 % pilsētās, 9,8 % pilsētās un 7,8 % lauku apvidos. Tas var būt saistīts ar iegūto izglītību, jo tie, kas ir vairāk kvalificēti, dzīvo pilsētās. Tas var arī atspoguļot mazāku mācību iespēju pieejamību mazāk apdzīvotās teritorijās: mazāk cilvēku lauku reģionos dzīvo 45 minūšu brauciena attālumā no tuvākās universitātes, salīdzinot ar citiem reģioniem.³⁴¹

Reģionu grupa talantu attīstības slazdā veido 16 % no ES iedzīvotājiem. Šī reģionu grupa ir vairāk lauku reģionu nekā pārējā ES, un 31 % tās iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 21 %. Pieaugušo līdzdalība izglītībā ir ievērojami mazāka reģionos, kas saskaras ar talantu attīstības slazdu (ar 5,6 % līmeni salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 10 %).³⁴²

Ātrdarbīgas platjoslas pieejamības trūkums pastiprina attāluma, izolācijas un augsto transporta izmaksu ietekmi. Papildus šim infrastruktūras jautājumam ir nepieciešamas digitālās prasmes, lai piekļūtu digitālajiem pakalpojumiem. Tomēr viszemākais digitālo prasmju līmenis ir lauku apvidos dzīvojošo cilvēku vidū (48 % bija digitālās pamatprasmes vai prasmes, kas ir augstākas par pamatprasmēm), savukārt līdzīgas prasmes ir 55 % pilsētās un 62 % pilsētās. Tāpēc lauku apvidos dzīvojošie cilvēki ir viena no prioritārajām grupām digitālās prasmju pilnveides/pār kvalifikācijas darbībām ES. Citas prioritārās grupas ir jaunieši ar zemu izglītības līmeni un NEET (kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu); Vecumā no 55 līdz 64 gadiem; cilvēki ar zemāku izglītības līmeni; neaktīvie un bezdarbnieki; un tie, kas nodarbināti mazkvalificētās un daļēji kvalificētās profesijās.³⁴³

Līdztekus pār kvalifikācijai un prasmju pilnveidei piekļuve valsts nodarbinātības dienestiem var uzlabot līdzdalību darba tirgū. Valsts nodarbinātības dienestu (VND) biroju ģeogrāfiskā pieejamība ievērojami atšķiras starp pilsētām un laukiem. Viens no veidiem, kā uzlabot prasmju pielāgošanu reģionālā līmenī, varētu būt nodrošināt, ka VND centri ir ģeogrāfiski pieejami lielākajai daļai cilvēku. Lai gan tas parasti ir pilsētu reģionos, tas ir mazāk tādos reģionos, kas nav metropoles reģioni, un tas, iespējams, atspoguļo mazāku iedzīvotāju blīvumu un mazāk ceļu tīklu lauku apvidos.

Lielpilsētu reģionos lielākā daļa (96 %) iedzīvotāju dzīvo reģionos, kuros ir ļoti pieejami VND centri — 30 minūšu brauciena attālumā (no augšas pa kreisi). Reģionos, kas nav metropoles reģioni, to cilvēku īpatsvars, kuri brauc attālumā no VND centra, parasti ir mazāks. Šis atšķirības var atspoguļot mazāku

³⁴⁰ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. un Zubel, K., [The cost of non-rurality — gatavojoties labākam pilsētu un lauku līdzsvaram ES finansējumā](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

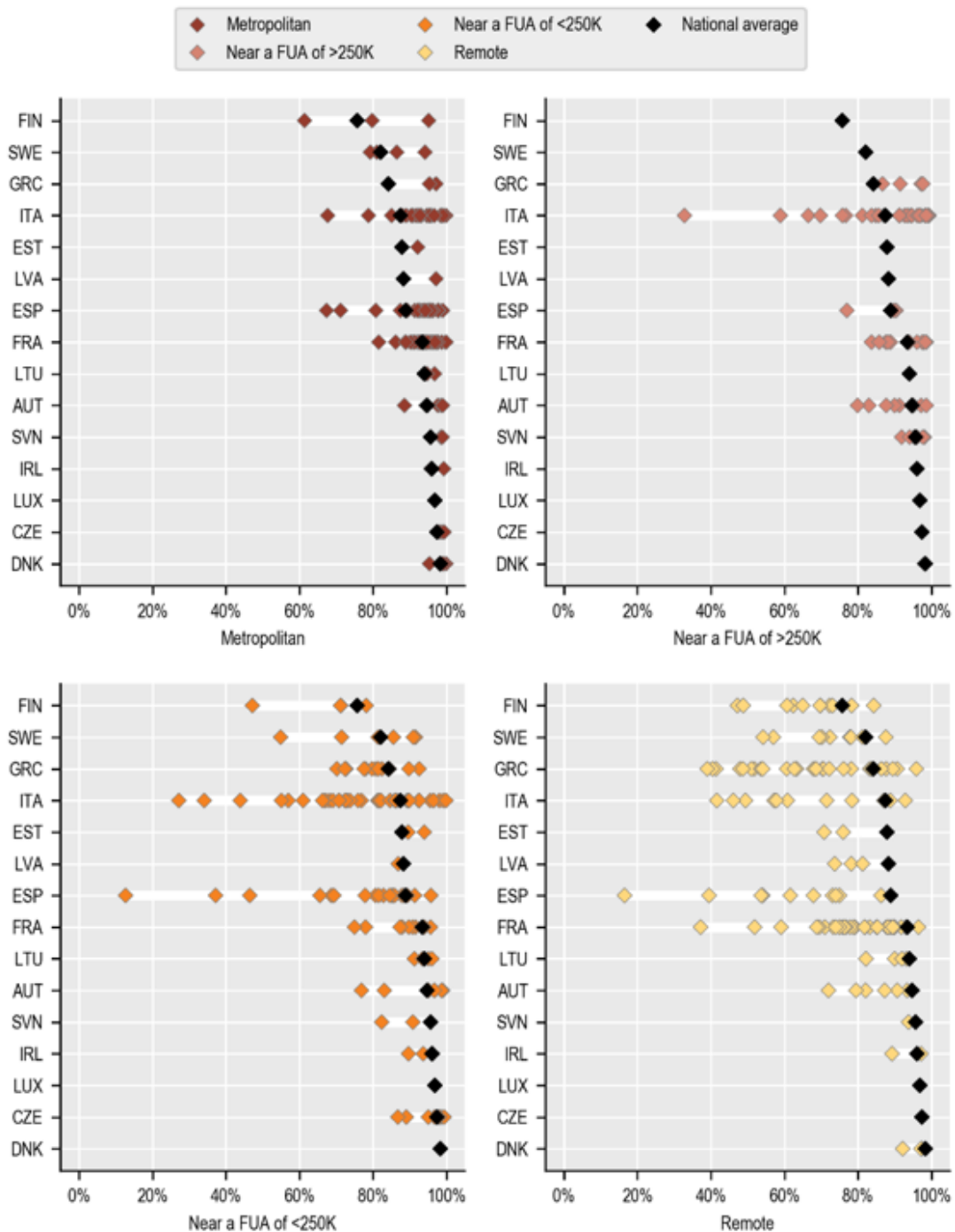
³⁴¹ Eiropas Komisija, [2023. gada vienotais nodarbinātības ziņojums](#), ko Eiropas Savienības Padome pieņēma 2023. gada 13. martā.

³⁴² Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos](#), 2023. gada janvāris.

³⁴³ Eiropas Komisija, [Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā 2023. gadā: Darbaspēka trūkuma un prasmju trūkuma novēršana ES](#), 2023. gads.

centru skaitu uz vienu iedzīvotāju, mazāku iedzīvotāju blīvumu un mazāk attīstītu transporta infrastruktūru. Konkrētāk, tikai 69 % cilvēku reģionos, kas nav metropoles reģioni ar piekļuvi nelielai funkcionālai pilsētas teritorijai, un 46 % cilvēku attālos reģionos, kas nav metropoles iedzīvotāji, dzīvo reģionos ar augstu pieejamību.³⁴⁴

Attēls27. VND centru pieejamība

Avots — Eiropas Komisija³⁴⁵

³⁴⁴ Turpat.

³⁴⁵ Turpat.

Sievietes lauku apvidos biežāk nekā vīrieši ir bezdarbnieki un biežāk nekā sievietes pilsētās strādā neoficiālā nodarbinātībā. Ierobežota piekļuve sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas saistīti ar bērnu aprūpi, vēl vairāk pasliktina viņu situāciju. ES līmenī 2021. gadā darba tirgus aktivitātes līmenis bija 78,5 %. Atšķirība starp pilsētām un lauku apvidiem bija 1,3 %, kas kopumā ir samērā pieticīga. Tomēr lauku apvidos sievietes kopumā ir mazāk ekonomiski aktīvas nekā vīrieši, un tas rada lielākas dzimumu darba tirgus aktivitātes atšķirības salīdzinājumā ar citiem. Šis diapazons starp sievietēm un vīriešiem ir 13–20 procentpunkti.³⁴⁶

Lauku apvidi negūst labumu no jaunām zaļajām darbvietām, neraugoties uz to milzīgo potenciālu atjaunojamās enerģijas ražošanā. Lai gan zaļā pārkārtošanās ir pasaules mēroga centieni, tās ietekme uz darba tirgu ir vietēja. Lauku apvidiem ir milzīgs potenciāls ieguldījumiem atjaunojamos energoresursos, piemēram, saules enerģijā, vēja enerģijā vai hidroenerģijā. Tomēr šajās nozarēs radītās darbvietas ne vienmēr ir vietējas. Inženieri, juristi un konsultāciju firmas strādā attālināti šajos projektos no lielajām pilsētām, un būvstrādnieki atrodas uz vietas tikai īsu laiku un ātri pāriet tālāk.

Tajā pašā laikā piesārņojošas darbvietas ir vēl vairāk telpiski koncentrētas nekā zaļās darbvietas, un to īpatsvars ir liels reģionos ar mazāku iekšzemes kopproduktu uz vienu iedzīvotāju. Tas padara viņus neaizsargātus pret lielāku darbvietu zaudēšanu un nozīmīgas saimnieciskās darbības izzušanu, kas turpmākajos gados varētu kavēt viņu kopienas. Piemēram, ogļu ieguves reģionā Rietummaķedonijā Grieķijā visaugstākais bezdarba līmenis valstī 2021. gadā bija gandrīz 20 % un zemākais valsts zaļo darbvietu īpatsvars — 7%.³⁴⁷

Lauku un pilsētu teritorijas salās saskaras ar papildu izmaksām, kas kavē šo teritoriju attīstību un konkurētspēju, jo īpaši pakļaujot tās bioloģiskās daudzveidības zudumam un klimata pārmaiņām. Tas jo īpaši attiecas uz izmaksām, kas saistītas ar transportu, enerģētiku, atkritumu apsaimniekošanu, sabiedriskajiem pakalpojumiem un nepieciešamības precēm un pakalpojumiem. Tām ir mazāka elastība attiecībā uz ātru pielāgošanos vērienīgajai ES virzībai uz klimatneitralitāti un ieguldījumiem alternatīvos enerģijas avotos salās. Digitālais savienojums ir svarīgs instruments, lai pārvarētu salu fizisko izolāciju, nodrošinātu, ka iedzīvotāji un uzņēmēji var darboties ES tirgos, vienlaikus balstoties uz salu, un lai risinātu salu demogrāfiskās problēmas.

Iedzīvotāju skaita samazināšanās un ilgtermiņa stagnācija ietekmē Eiropas demokrātiju. Tie, kas paliek lauku apvidos, jūtas atstāti novārtā, un tas bieži vien rada mazāku atbalstu ES aptaujās un vēlēšanās.³⁴⁸ Eiropas Komisija 2023. gada pavasara aptauja arī liecina, ka cilvēki lauku apvidos zināmā mērā ir mazāk aktīvi iesaistīti valsts un Eiropas politikā nekā pilsētu teritorijās.³⁴⁹

Problēmu sarežģītība lauku apvidos liek rast risinājumus, iesaistot vairākus pārvaldības līmeņus, ieinteresētās personas un politikas jomas. Šiem risinājumiem ir jāatbalsta teritoriālā kohēzija un jārada iespējas lauku kopienu ekonomiskajai izaugsmei un labklājībai. Šādas darbības ietver inovatīvu uzņēmumu piesaistīšanu, piekļuves nodrošināšanu kvalitatīvām darbvietām, jaunu un

³⁴⁶ Núñez Ferrer, G., Kiss-Gálfalvi, T., Postica, D., Marcinkowska, I. & Zubeł, K., [The cost of non-rurality — gatavojoties labākam pilsētu un lauku līdzsvaram ES finansējumā](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2023. gads.

³⁴⁷ <https://oecd.cogito.blog/2023/03/31/will-there-be-a-great-green-divide/> un Eiropas Komisija, [The Possible Implications of the Green Transition for the EU Labour Market](#) ("Zaļās pārkārtošanās iespējamā ietekme uz ES darba tirgu"), 2022. gads.

³⁴⁸ Eiropas Komisija, [neapmierinātības ģeogrāfija un reģionālās attīstības slazds](#), 2023. gada marts. Eiropas Reģionu komiteja ir pasūtījusi pētījumu, kurā analizēti rezultāti no pilsētu un lauku attīstības perspektīvas.

³⁴⁹ Eiropas Parlaments, 2023. [gada pavasara Eiropas Komisijas aptauja](#), 2023. gads.

labāku prasmju veicināšanu, labākas infrastruktūras un pakalpojumu nodrošināšanu un ilgtspējīgas lauksaimniecības un dažādotu saimniecisko darbību nozīmes stiprināšanu.

Tāpēc reģioni, pilsētas un pašvaldības ir aktīvi iesaistītas integrētu lauku attīstības stratēģiju izstrādē un īstenošanā. Mērķis ir izmantot visus iespējamus ES fondus un politiku, lai veicinātu lauku apvidu pievilcību un aizsargātu lauku iedzīvotājus un viņu dzīves kvalitāti, nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi pamatpakalpojumiem un iespējām.

LIKUMS CĪŅAI PRET DEPOPULĀCIJU

KASTĪLIJA-LAMANČA, SPĀNIJA

Kastīlijas-Lamančas reģions 2021. gada jūnijā apstiprināja novatorisku likumu, lai apkarotu lauku iedzīvotāju skaita samazināšanos. Sociālā konsensa rezultātā un lai nodrošinātu nepārtrauktību un ilgtermiņa darbu, likuma galvenais mērķis ir novērst iedzīvotāju skaita samazināšanos, garantēt vienlīdzīgas iespējas un pakalpojumus visiem un panākt teritoriālo un sociālo kohēziju reģionā. Likums paredz ekonomiskus, sociālus un fiskālus pasākumus, kas formulēti vispusīgos, daudznozaru un integrētos reģionālajos tiesību aktos un stratēģijās.350

ILGTSPĒJĪGA LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMA

SEGOVIJA, SPĀNIJA

Segovijasprovincas ilgtspējīga lauku attīstības programma ir stratēģisks dokuments, ar ko Spānijas pilsētprogrammai izmantoto metodiku pielāgo reģiona lauku apstākļiem. Tajā ir izklāstīts rīcības plāns, kas atbilst Ilgtspējīgas attīstības programmai 2030. gadam un tās ilgtspējīgas attīstības mērķiem, Eiropas pilsētprogrammai un Spānijas pilsētprogrammai. Šīs programmas mērķi atbilst arī Korkas 2.0. deklarācijā izklāstītajiem mērķiem, uzsverot lauku apvidu veicināšanu, lauku pārvaldības uzlabošanu un ieguldījumus lauku vides dzīvotspējā un dzīvotspējā.351

ZALĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEICINĀŠANA

GREENWORAL PROJEKTS

Lauku apvidi arī cenšas veicināt līdzdalību zaļajā uzņēmējdarbībā. ES atbalstītais Greenworall projekts nodrošina zaļās uzņēmējdarbības prasmes pieaugušām sievietēm Kipras, Spānijas, Īrijas un Lietuvas lauku apvidos. Mērķis ir panākt līdzsvaru starp dabas resursu izmantošanu un rentabilitāti lauku apvidos. Projekta mērķis ir veicināt iekļautību, dotot iespējas sievietēm uzņēmējām, kuras tradicionāli ir saskārušās ar šķēršļiem uzņēmējdarbības uzsākšanā un zaļās pārkārtošanās procesā.352

ES FONDU APVIENOŠANA SOCIĀLAJAI INOVĀCIJAI

³⁵⁰ https://ec.europa.eu/enrd/publications/regional-law-castilla-la-mancha-spain-combat-rural-depopulation_en.html.

³⁵¹ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

³⁵² <https://greenworall.com/>.

DOLNÍ STUDÉNKY, ČEHIJA

Dolní Studénky pašvaldība ir apvienojusi vairākus ES fondus sociālās inovācijas projektā, piemērojot augšupēju pieeju sabiedrības virzītai vietējai attīstībai (SVVA). Projekts ir pārveidojis Třemešek derelict pili par daudzfunkcionālu centru, kas apvieno sociālos mājokļus, sociālās konsultācijas, pieaugušo izglītības iestādes, kopienas centru un kafejnīcu, kas piedāvā vietējās delikateses.

ENERĢĒTIKAS CIEMATI

COCHEM-ZELL, VĀCIJA

Reinzemes-Pfalcas reģions atbalsta Cochem-Zeller Energiedorf (enerģijas ciemats) projektu. Projekts ir lielisks piemērs pārmaiņām, ko rada pilsoniskās sabiedrības impulss. Tā attīsta ilgtspējīgus siltumapgādes tīklus vairākos ciematos. Siltumu iegūst no koksnes, kas nāk no vietējiem mežiem (koksnes šķeldas no meža atlikumiem) un saules siltuma sistēmām. Tas stiprina pievienoto vērtību reģionā. Tajā pašā laikā iedzīvotājiem tiek nodrošināts tiešs optiskās šķiedras savienojums.³⁵³

VIETĒJĀ ATJAUNOJAMĀ ENERĢIJA UN E-MOBILITĀTE

SPRAKEBÜLL, VĀCIJA

Sprakebüll, mazs ciemats ar 250 iedzīvotājiem pašā Vācijas malā ļoti lauku, galvenokārt lauksaimniecības reģionā, ir izveidojis kopienas vēja ģeneratoru parkus, saules enerģijas parkus ar sabiedrības līdzdalību, bezpeļņas kopienas fondu, savu vietējo siltumapgādes tīklu, kas pieder pašvaldībai, un lielāko elektrisko automobiļu koncentrāciju Vācijā kopš 1998. gada. Ciemata kopīgais elektriskais automobilis jeb Dörpsmobil ir ļāvis daudziem iedzīvotājiem atbrīvoties no savām otrajām automašīnām. Projektu organizē arī kopiena, izmantojot šim nolūkam izveidotu asociāciju: e-Mobiles Dorf Sprakebüll e.V. Vietējie brīvprātīgie remontē, tūra un uzlādē automašīnu. Sprakebüll tagad ir arī ātrās uzlādes stacija. Projekts liecina, ka e-mobilitāte un automobiļu koplietošana ir pievilcīgi risinājumi vispārējas nozīmes lauku pakalpojumiem.³⁵⁴

RENTABLA VIETĒJĀ IZGLĪTĪBA

MORNESE, ITĀLIJA

³⁵³ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

³⁵⁴ Turpat.

Morneses pašvaldība Pjemontas reģionā ir nodrošinājusi izglītības nodrošināšanu šajā lauku apvidū, uzlabojot skolas ēkas energoefektivitāti. Ēka ir ļoti svarīga pilsētas izdzīvošanai. Samazinot rēķinus par enerģiju, izmantojot vairākus pasākumus, tiek samazināta skolas oglekļa pēda un uzlaboti mācību un darba apstākļi skolēniem un personālam. Iespēja finansēt skolu palīdz pilsētai cīnīties pret iedzīvotāju skaita samazināšanos.³⁵⁵

AUGSTAS KVALITĀTES DIGITĀLĀS PRASMES LAUKSAIMNIECĪBĀ UN MEŽSAIMNIECĪBĀ

ANDALŪZIJA, SPĀNIJA

Lai attīstītu ekonomiskās iespējas lauksaimniecības pārtikas nozarē Andalūzijā, kas ir viena no daudzsološajām reģionālās pārdomātas specializācijas stratēģijas (S3) attīstības jomām, Kordovas Universitāte ir izveidojusi un izveidojusi maģistra grādu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares digitālajā pārveidē. Tas reaģē uz konstatētajiem trūkumiem inovācijas un digitalizācijas veicināšanā lauksaimniecības un pārtikas vērtību ķēdē, ņemot vērā pierādījumus par atbilstošu profesionālu agrotehnoloģiju profilu trūkumu. Šis grāds ir apmācījis lielu skaitu profesionāļu, kas tagad spēj veicināt, atbalstīt un veicināt digitālo pārveidi lauku apvidos un veicināt tādu tehnoloģiju izmantošanu kā sensori, lietu internets, lielle dati, mākoņdatošana, pārtikas rūpniecība 4.0, mākslīgais intelekts un precīzā lauksaimniecība. Pēc veiksmīgas šī grāda ieviešanas modelis tika kopēts Seviļas Universitātē.³⁵⁶

APTIEKAS LAUKU ATDZĪVINĀŠANAI

FRANCIJA

Francijā jaunu aptieku atvēršanu reglamentē atļaujas piešķiršanas procedūras. Jaunas aptiekas var atvērt trūcīgās teritorijās (lauku teritoriju un prioritāro pilsētu rajonu revitalizācija) vai pamatojoties uz demogrāfiskiem kritērijiem (iedzīvotāju skaita pieaugums). Šīs politikas mērķis ir nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi aptiekām visās teritorijās, jo īpaši tajās, kas saskaras ar sociālām un ekonomiskām grūtībām.³⁵⁷

Reģionu komiteja (RK) mudina visas publiskās iestādes nodrošināt, lai jaunajos tiesību aktos un politikā tiktu ņemta vērā to ietekme uz lauku apvidiem un lauku apvidu potenciāls veicināt politikas mērķu sasniegšanu (pārbaudīšana uz laukiem). RK ir aktīvi iesaistīta Lauku paktā,³⁵⁸ kas nodrošina platformu visiem pārvaldes līmeņiem un pilsoniskajai sabiedrībai, lai apmainītos ar zināšanām un labu praksi, kā arī vairotu izpratni par lauku apvidu vajadzībām un uzsvērtu to potenciālu.

Pilsētu un lauku saikņu uzlabošana var arī palīdzēt uzlabot lauku iedzīvotāju savienojamību un piekļuvi pakalpojumiem. Būtu jārada lielāka sinerģija starp tādiem attīstības instrumentiem kā LEADER, SVVA, viedo ciematu iniciatīva, jaunuzņēmumu ciemati un vietējās rīcības grupas. **Mērķi**

³⁵⁵ Turpat.

³⁵⁶ Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos](#), 2023. gada janvāris.

³⁵⁷ Turpat.

³⁵⁸ <https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact-en>.

un rādītāji ir vajadzīgi, lai vadītu un uzraudzītu Eiropas Komisijas ilgtermiņa redzējuma par lauku apvidiem īstenošanu.

G. Cilvēku prasmes — nevienu neatstāt novārtā

Cilvēku prasmēm ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu augstu nodarbinātību un veicinātu sabiedrības labklājību, jo īpaši saistībā ar zaļo un digitālo pārkārtošanos. Nepietiekamas un novecojušas prasmes var negatīvi ietekmēt cilvēku līdzdalību sabiedrībā un darba tirgū, tādējādi palielinot bezdarba, nabadzības un sociālās atstumtības risku ievērojamai Eiropas iedzīvotāju daļai. Savukārt tas var kavēt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi, kā arī konkurētspēju un inovācijas spējas. Kā dažādie valdības līmeņi var strādāt roku rokā, lai radītu nepieciešamās iespējas uzlabot izglītību un prasmes, un visbeidzot kļūst par Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijas veicinātājiem?

Reģionālās un vietējās pārvaldes iestādes bieži aktīvi iesaistās prasmju attīstības procesos, jo tās atzīst, ka prasmju trūkums vai prasmju trūkums ir šķērslis reģiona ekonomiskajai attīstībai un labvēlīgas vides radīšanai.³⁵⁹ Cilvēkkapitāla attīstības risināšana valsts, reģionālā un vietējā līmenī palielina labi funkcionējošas nodarbinātības politikas efektivitāti, arī nodrošinot, ka darba devēju prasības efektīvāk atbilst potenciālo darba ņēmēju prasībām.

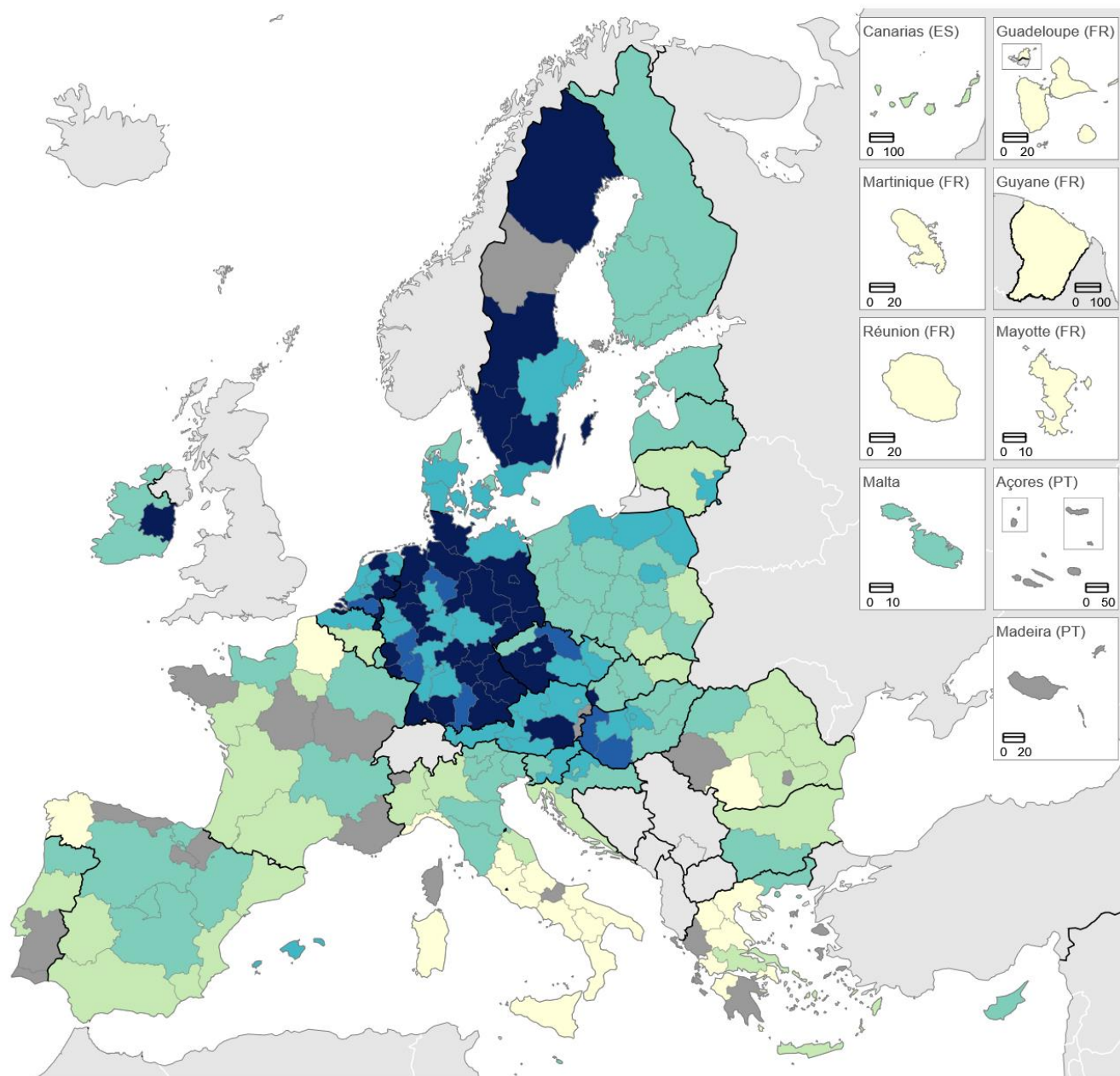
Jaunās tehnoloģijas, izglītība, pētniecība un izstrāde, kā arī atbalsts plaukstošām uzņēmējdarbības ekosistēmām ir ideālas sastāvdaļas uz nākotni vērstai reģionālai inovācijas stratēģijai. Tāpēc prasmju attīstīšanai ir jābūt daļai no stratēģijas, jo īpaši profesionālās izglītības un apmācības (PIA) jomā. Galu galā inovācija attiecas ne tikai uz augstajām tehnoloģijām, bet arī uz labi apmācītiem profesionāļiem, kuri var izstrādāt un pielietot jaunas tehnoloģijas uz risinājumu orientētā veidā. Inovācijas kontekstā galvenā uzmanība tradicionāli tiek pievērsta augstākajai izglītībai, tomēr nozīme ir arī profesionālajai izglītībai vidējā izglītībā un pieaugušo izglītības vai apmācības kursiem šajās nozarēs.³⁶⁰

Tika noteikts mērķis panākt, ka līdz 2025. gadam 82 % cilvēku vecumā no 20 līdz 34 gadiem beidza 1–3 gadus iepriekš ar vidējo izglītību vai pēcvidusskolas neterciāro profesionālo izglītību.³⁶¹ Turpmākajā kartē redzams, ka mērķis jau 2021. gadā tika sasniegts visos Vācijas, Nīderlandes un Zviedrijas reģionos un visos, izņemot vienu, Austrijas reģionā (izņemot Vīnes reģionu), kur dati ir pieejami, un visos reģionos, izņemot divus reģionus Čehijā un Dānijā. Nodarbinātības līmenis šajā apakšpopulācijā bija īpaši augsts reģionu kopā Vācijā un Zviedrijā, kā arī Slovērijas galvaspilsētas reģionā (Bratislavas reģions), Vidusbohēmijas reģionā Čehijā un Overeiselā un Gelderlandē Nīderlandē.

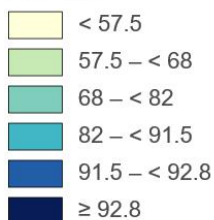
³⁵⁹ Eurostat, [Izglītības un apmācības statistika reģionālā līmenī](#), 2022. gada maijs.

³⁶⁰ <https://www.ideaconsult.be/en/projects/a-skills-ecosystem-as-an-engine-for-regional-economic-development>.

³⁶¹ Eurostat, [Izglītības un apmācības statistika reģionālā līmenī](#), 2022. gada maijs.

EU = 76.4

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Attēls 28. Jaunāko profesionālās izglītības programmu absolventu nodarbinātības līmenis 2021. gadā pa NUTS 2 reģioniem (% no absolventiem vecumā no 20 līdz 34 gadiem ar vidējās izglītības vai pēcvidusskolas neterciārā līmeņa profesionālās izglītības līmeni, kuri pametuši izglītību un apmācību pirms 1–3 gadiem)

Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eurostat datiem³⁶²

Piezīme. Kā atbilst ISCED 3. un 4. līmenim. Beļģija, Bulgārija un Francija: RIEKSTI 1. Ietver iepriekšējos pārskata gadus par vairākiem citiem reģioniem (pārāk daudzi ir jādokumentē)

³⁶² Eurostat tiešsaistes datu kods: edat_lfse_33.

Vietējās un reģionālās pašvaldības ir atbildīgas par galveno daļu no kopējiem izdevumiem izglītībai un prasmēm — vidēji aptuveni 20 % no visiem publiskajiem ieguldījumiem šajā jomā.³⁶³ Pamatojoties uz pamatdatiem *par vietējām un reģionālajām pašvaldībām Eiropas Savienībā*, vietējā un reģionālā līmeņa publiskie ieguldījumi izglītībā svārstās no 40 % Igaunijā un Slovākijā līdz mazāk nekā 5 % Kiprā, Īrijā un Maltā. 12 no 27 dalībvalstīm publisko ieguldījumu daļa izglītībā ir lielāka nekā 20 % no visiem publiskajiem ieguldījumiem šajā politikas jomā.

Var apzināt un risināt vairākas problēmas, lai nodrošinātu, ka prasmju politikas ietekme tiek uzlabota un mērķtiecīgāka. Šīs problēmas ietver Covid-19 pandēmijas radītos traucējumus un apstākļus reģionos, kuri bieži vien jau ir nelabvēlīgā situācijā. Šie reģioni cieš no divkārša trieciena, kad viņu talantīgākie cilvēki dodas meklēt labākas iespējas citur, izraisot intelektuālā darbaspēka emigrāciju. Līdz ar to šiem reģioniem ir grūtības piesaistīt kvalificētu darbaspēku un nepieciešamos ekonomiskos ieguldījumus, kas varētu uzlabot to apstākļus un uzlabot konkurētspēju un attīstības izredzes, padarot tos mazāk pievilcīgus ārējiem ieguldījumiem. Ja šis process netiks ņemts vērā, tas radīs jaunu un pieaugošu teritoriālo nelīdzsvarotību, jo teritorijas novecos un atpaliks no darbaspēka lieluma un spēju ziņā. Mainīgā demogrāfiskā situācija Eiropā apdraudēs ES vispārējo noturību un konkurētspēju, kā arī tās kohēziju.³⁶⁵

Dažās lielā mērā lauku un mazāk attīstītajās ES teritorijās strauji samazinās darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits. Apvienojumā ar problēmām cilvēku piesaistīšanā un/vai uzturēšanā tas var ierobežot šo teritoriju spēju izveidot ilgtspējīgu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu ekonomiku, radot lielākas briesmas, ka tās atpaliks no attīstītākajām valstīm.³⁶⁶

Prasmju neatbilstība Eiropas reģionos ievērojami atšķiras. Ekonomiskās saiknes liecina, ka prasmju neatbilstības samazināšana reģionu apakšgrupā pozitīvi ietekmēs arī citus reģionus. Neatbilstības rādītāja reģionālais sadalījums starp nodarbinātām personām (bezdarbniekiem) un pieejamajām darbvietām (vakancēm) 2017. gadā, kas ir šīs analīzes bāzes gads, ir parādīts turpmākajā diagrammā.³⁶⁷ Makroekonomiskās prasmju neatbilstības rādītāji ir relatīvās nodarbinātības un bezdarba līmeņa izkliedes rādītāji prasmju grupās.

Ja attiecīgajā reģionā pastāv liela neatbilstība starp nodarbinātības un bezdarba līmeni prasmju grupās, rādītājam ir liela vērtība, kas liecina par būtisku prasmju neatbilstību starp darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu šajā reģionā. Prasmju neatbilstības rādītāja vidējā vērtība ES NUTS 2 reģionos bija 9,63, maksimums 21,93 (Východné Slovensko — Slovākija) un vismaz 1,99 (Ålande — Somija). Prasmju neatbilstības biežāk sastopamas Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs un retāk sastopamas Dienvideiropā.³⁶⁸

³⁶³ <https://www.sng-wofi.org/2022%20Highlights.pdf>.

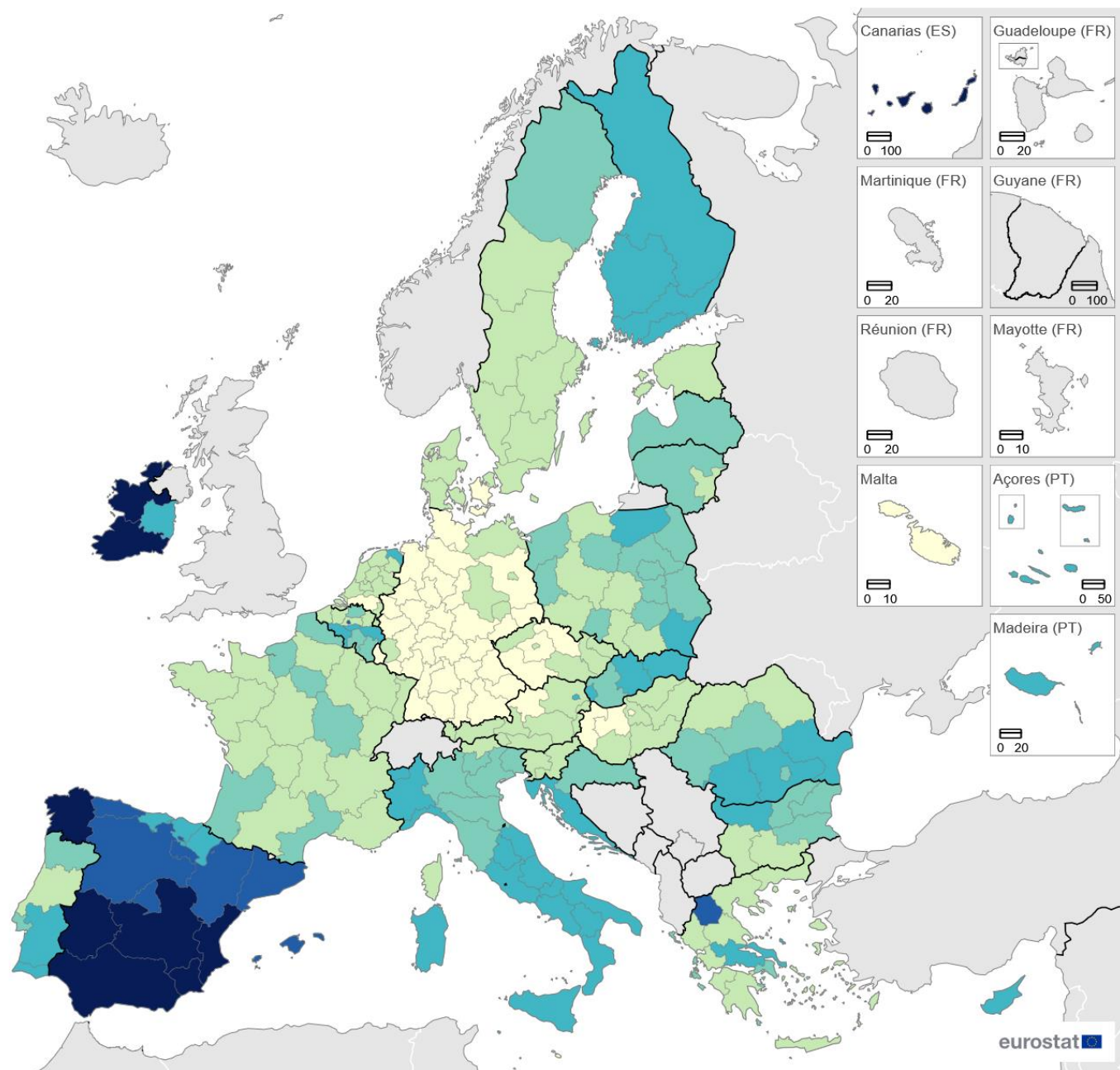
³⁶⁴ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Galvenie dati par vietējām un reģionālajām pašvaldībām Eiropas Savienībā](#), 2018. gads.

³⁶⁵ Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos](#), 2023. gada janvāris.

³⁶⁶ Eiropas Komisija, [Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā: Darbaspēka trūkuma un prasmju trūkuma novēršana ES](#), 2023. gads.

³⁶⁷ 2017. gada dati tiek izmantoti, lai nodrošinātu atbilstību analīzē izmantotajam RHOMOLO modelim. RHOMOLO modelis nevar sniegt skaidru novērtējumu par konkrētu politiku prasmju neatbilstības mazināšanai, tāpēc analīze parāda jebkuras tādas politikas makroekonomisko ietekmi, kas veiksmīgi samazina prasmju neatbilstību vairākos Eiropas reģionos. Aplēstā ekonomiskā ietekme var kalpot par atskaites punktu, analizējot šādas politikas rentabilitāti.

³⁶⁸ Eiropas Komisija, [Nodarbinātība un sociālā attīstība Eiropā: Darbaspēka trūkuma un prasmju trūkuma novēršana ES](#), 2023. gads.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN–FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Attēls 29. Ilgtērmiņa ietekme par 1 procentpunktu prasmi atbilstības uzlabošanai IKP (%) pa NUTS 2. līmeņa reģioniem

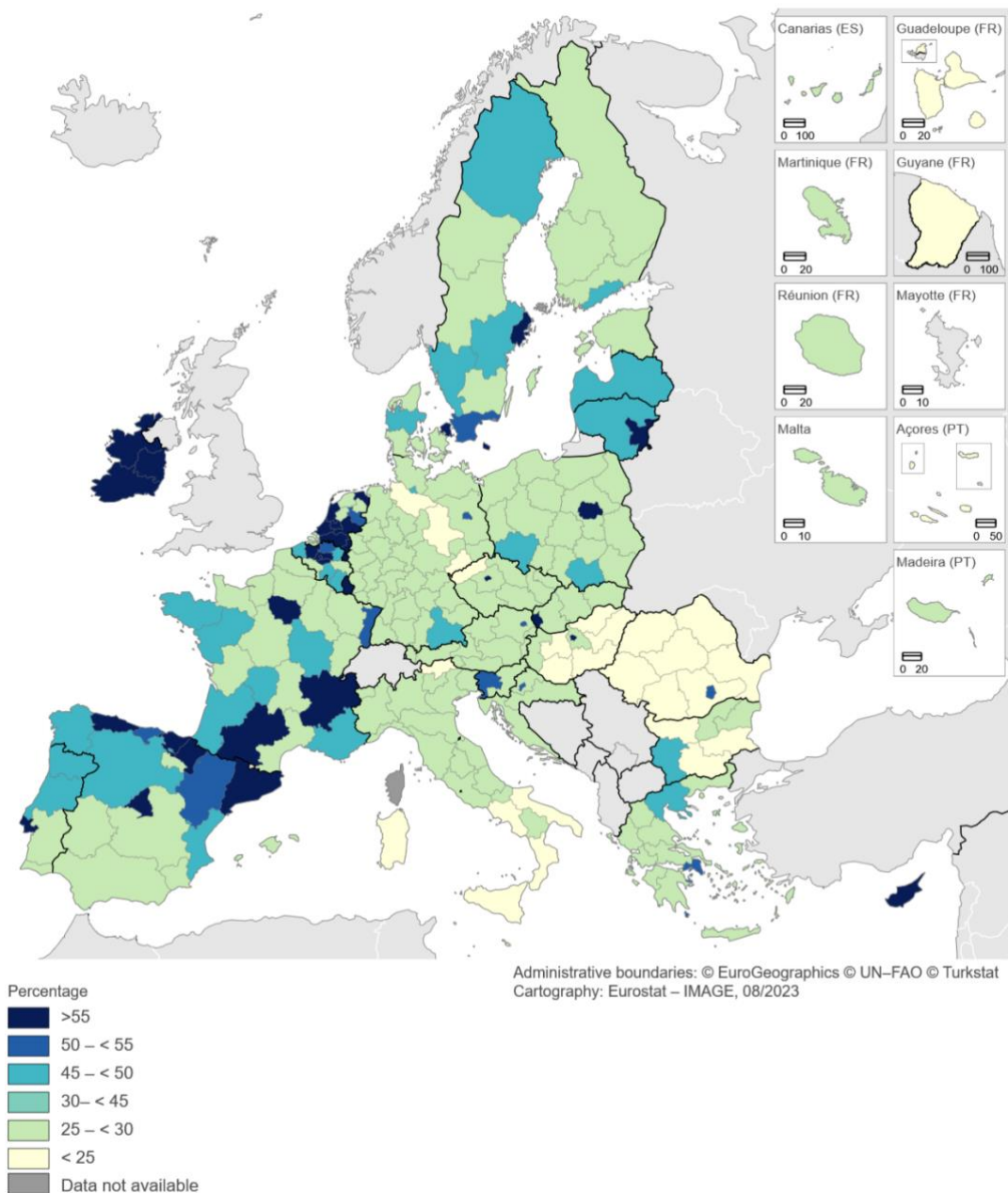
Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisiju³⁶⁹;

Piezīme. Metodoloģija, ko izmanto, lai iegūtu šos rezultātus ar RHOMOLO modeli, ir izskaidrota Christou, T., Crucitti, F., Garcia Rodriguez, A., Katay, G., Lazarou, N. un Salotti, S., uzlabot reģionālo makroekonomisko prasmi atbilstību: A RHOMOLO analīze, Kopīgais pētniecības centrs (JRC133942), 2023. gads

³⁶⁹ Turpat.

Lai gan darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanās ir plaši izplatīta, jo vairāk nekā puse ES iedzīvotāju dzīvo reģionos, kur tas samazinās, dažos reģionos šis samazinājums ir apvienots ar turpmākām strukturālām problēmām. Salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju dažos reģionos ir ievērojami mazāks terciārās izglītības līmeņa izglītoto personu īpatsvars, un gados jauni pieaugušie (vecumā no 20 līdz 24 gadiem) salīdzinoši mazāk, visticamāk, tiks uzņemti terciārajā izglītībā.³⁷⁰ Dažos reģionos (piemēram, Dānijas, Lietuvas un Polijas galvaspilsētas reģionos) aptuveni 70 % iedzīvotāju ir sasnieguši augstāko izglītības līmeni. Citiem (piemēram, Sud-Est Rumānijā vai Sicīlijā Itālijā) šis skaits samazinās līdz mazāk nekā 20 %.

³⁷⁰ Eiropas Komisija, Komisijas dienestu darba dokuments “Reģionālās izaugsmes un konverģences tendences Eiropas Savienībā”, 2023. gada jūnijs.

Turklāt, lai gan to cilvēku īpatsvars, kuriem ir pēcvidusskolas izglītība vecuma grupā no 25 līdz 64 gadiem, ES līmenī palielinās, jo jaunāka vecuma kohortas ir izglītotākas nekā vecākas personas, šajās jomās šis īpatsvars ir palielinājies lēnāk, un paredzams, ka šī tendence turpināsies. Kā norādīts Eiropas Komisijas paziņojumā par *talantīgu iespēju izmantošanu Eiropas reģionos*,³⁷² šīs teritorijas nespēs kompensēt darbaspēka samazināšanos ar augsti kvalificētiem darbiniekiem, ja viņu īpatsvars terciārā līmenī izglītoto darba ņēmēju īpatsvars samazināsies vai stagnēs. Ja to neņems vērā, tas palielinās talantu un ekonomisko plaisu.

Paziņojumā arī uzsvērts, ka reģionos, kuros ir attīstības slazds vai kuriem draud ieslīgšana attīstības slazdā, jauniešu (vecumā no 15 līdz 34 gadiem) bezdarba līmenis ir 14,6 %, kas ir daudz augstāks nekā ES vidējais rādītājs — 11,1 %. Turklāt, lai gan jauniešu aiziešana no darba indivīdiem paver jaunas iespējas, tā var arī palielināt spriedzi darba tirgū un saasināt darbvietu trūkumu konkrētās nozarēs.

Kartē ir izcelti 46 reģioni (tumši sarkanā krāsā), kas atrodas talantu attīstības slazdā. Šie reģioni saskaras ar straujāku darbaspējīgā vecuma iedzīvotāju skaita samazināšanos, un laikposmā no 2015. līdz 2020. gadam to cilvēku skaits, kuriem ir terciārā izglītība, ir mazs un nemainīgs. Šī reģionu grupa veido 16 % no ES iedzīvotājiem. Lielākā daļa šo reģionu ir mazāk attīstīti, un vidējais IKP uz vienu iedzīvotāju ir 64 % no ES vidējā rādītāja. Šī reģionu grupa ir vairāk lauku reģionu nekā pārējā ES, un 31 % tās iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 21 %.

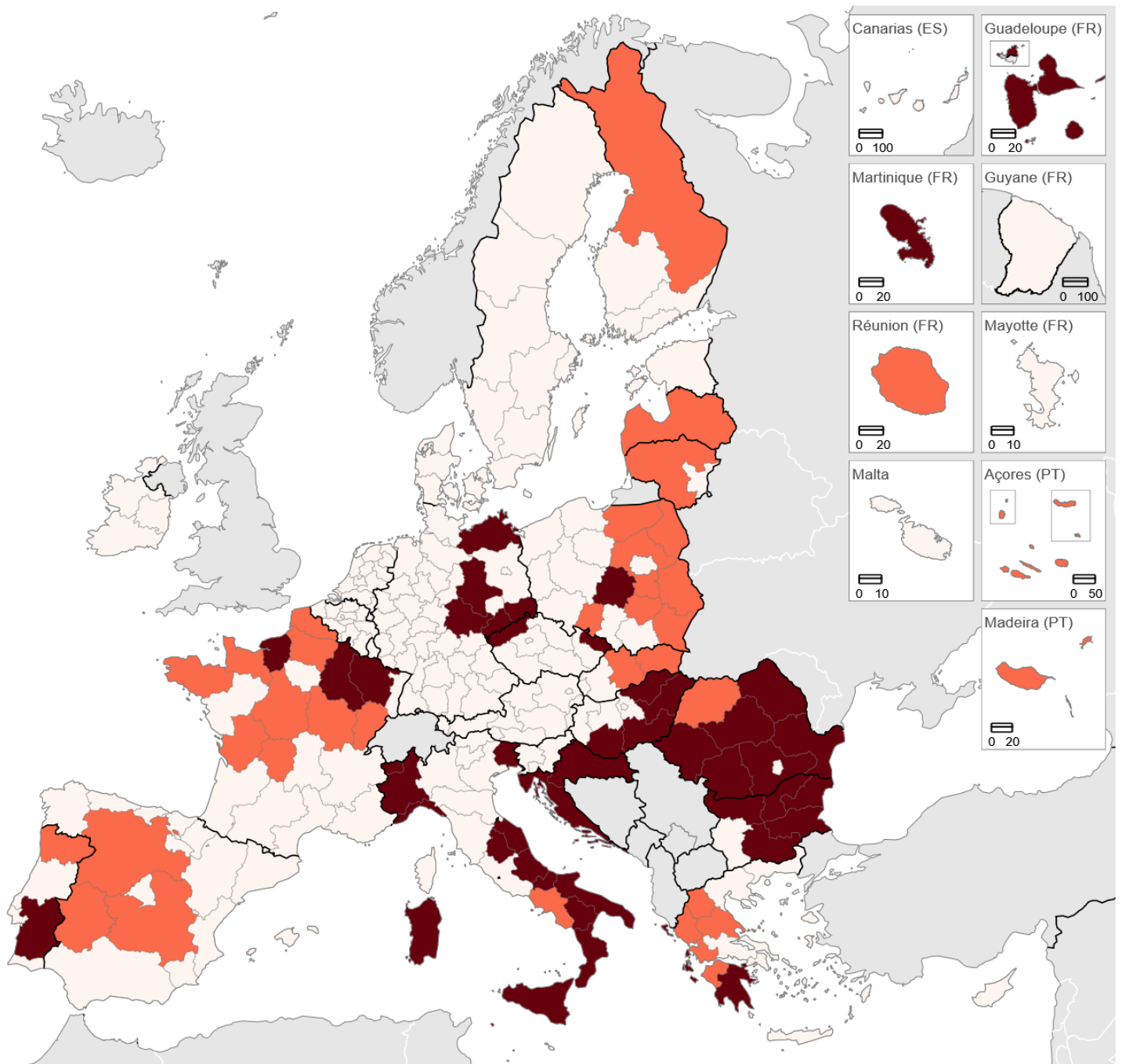
Kartē ir norādīta arī otrā 36 reģionu grupa (oranžā krāsā), kuri nākotnē varētu nonākt talantu attīstības slazdā, jo tos būtiski ietekmē iedzīvotāju aiziešana vecumā no 15 līdz 39 gadiem (samazinājums par vairāk nekā -2 uz tūkstoši gadā salīdzinājumā ar vidēji 5,3 tūkstošiem ES). Šī grupa veido 13 % no ES iedzīvotājiem. Abas reģionu kategorijas kopā veido gandrīz 30 % no ES iedzīvotāju skaita.³⁷³

³⁷¹ Eurostat datu kopas kods: edat_lfse_04.

³⁷² Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos](#), 2023. gada janvāris.

³⁷³ Turpat.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Category

- Shrinking working-age population and lagging level of tertiary education
- Net out-migration of people aged 15-39
- Other regions

Attēls 31. Reģioni talantu attīstības slazdā un reģioni, kuros pastāv risks nonākt talantu attīstības slazdā
 Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisijas datiem³⁷⁴

³⁷⁴ Eiropas Komisija, [Paziņojums par talantu izmantošanu Eiropas reģionos, 2023.](#) gada janvāris, pamatojoties uz Eurostat datu kopas kodiem demo_r_d2jan, demo_r_magec un lfst_r_lfsd2pop.

Lai novērstu risku, ka pieaugs talantu attīstības slazds, ir ļoti svarīgi palielināt gan pieprasījumu pēc talantiem, jo īpaši stimulējot dinamiskākas un daudzveidīgākas ekonomiskās iespējas, gan talantu piedāvājumu. Tam ir vajadzīgs investīciju un reformu kopums, ko cita starpā atbalsta jaunās paaudzes kohēzijas politikas programmas un atveseļošanas un noturības plāni.

Reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme ar prasmēm saistītas politikas izstrādē. Daudzas vietējās un reģionālās pašvaldības ir apliecinājušas paraugpraksi prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas jomā visā Covid-19 pandēmijas laikā, kas varētu iedvesmot gan valsti, gan Eiropas politiku. Atbalstot prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju un nodrošinot cilvēkiem nepieciešamās prasmes, vietējās un reģionālās pašvaldības varētu veicināt sociālo atveseļošanu, kas rada jaunas darbvietas, palielināt sabiedrības informētību par ES politiku, veicināt iedzīvotāju iesaistīšanos sabiedrības problēmu risināšanā (piemēram, digitalizācija un klimata pārmaiņas) un veicināt vietējo un reģionālo attīstību.

Tāpēc ir svarīgi veicināt un sasaistīt vietējo perspektīvu prasmju jomā. Darbs vietējā līmenī var maksimāli palielināt vietējo partneru, piemēram, mazo un vidējo uzņēmumu, iesaisti, vienlaikus labāk izprotot vietējā darba tirgus vajadzības un izpētīt sinerģijas ar citām vietējām un reģionālajām stratēģijām. Turklāt vietējā un reģionālā perspektīva varētu palīdzēt radīt kvalitatīvas prognozes un kvantitatīvas prasmju prognozes, kas savukārt var kļūt par prasmju prognozēšanas modeli vai metodi, ko var izmantot turpmākās politikas plānošanā vai izstrādē. Vietējās un reģionālās pašvaldības var veicināt mūžizglītības kultūru, nodrošinot pieejamas un cenas ziņā pieņemamas iespējas prasmju attīstīšanai un prasmju pilnveidei.

Eiropas Prasmju gads ir iespēja saskaņot turpmākās darbības izglītības un prasmju veicināšanai ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem. Tā ir arī iespēja virzīties uz priekšu attiecībā uz galveno mērķi attiecībā uz prasmēm, kas jāsasniedz līdz desmitgades beigām, proti, vismaz 60 % no visiem pieaugušajiem katru gadu būtu jāpiedalās apmācībā, un līdz 2030. gadam būtu jāsasniedz vismaz 78 % nodarbinātības līmenis.³⁷⁵

Jaunā pieeja prasmēm balstīsies uz sadarbību ar uzņēmumiem, lai novērstu prasmju neatbilstību un ņemtu vērā cilvēku vēlmis, bet tās mērķis būs arī mērķtiecīgi piesaistīt kvalificētus darba ņēmējus no ārvalstīm.³⁷⁶ Tas arī palīdz sasniegt 4. ilgspējīgas attīstības mērķi, kura mērķis ir līdz 2030. gadam nodrošināt iekļaujošu un vienlīdzīgu kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem.

Nesenajā Eiropas Komisijas 2023. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā galvenais vēstījums ir **nodrošināt, ka ikviens var sekmīgi piedalīties pārejā uz ilgspēju.** ³⁷⁷

Ziņojumā uzsvērts, ka ir vajadzīgi konsekventi centieni, lai paplašinātu līdzdalību darba tirgū visās demogrāfiskajās kategorijās, jo īpaši sievietēm, personu ar invaliditāti, vecāka gadagājuma cilvēku, jauniešu un citu grupu vidū, kuras ir nepietiekami pārstāvētas gan nodarbinātībā, gan izglītībā un apmācībā. Turklāt, lai samazinātu nevienlīdzību, būtu jāveicina agrīni, augstas kvalitātes izglītības izdevumi. Digitālajām, pilsoniskajām, izturēšanās un uzņēmējdarbības prasmēm, kā arī prasmēm ilgspējas jomā būtu jāpievērš tāda pati uzmanība kā tehniskajām prasmēm.

³⁷⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=en>.

³⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52022PC0526>.

³⁷⁷ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

Ziņojumā ir uzsvērts, cik svarīgi ir veicināt mūžizglītību, izmantojot plašāku apmācību darbavietā un/vai arodizglītību. Mācīšanās elastīgums paplašinātos ar radošām mācīšanās metodēm. Turklāt darba vietu un darba apstākļu pielāgošana jauniem darba veidiem, paaudžu vēlmēm un darba ņēmēju prasībām ir cieši jāsaista ar to.

Turklāt, izmantojot iedibinātas struktūras (piemēram, Prasmju pakts vai Prasmju akadēmijas), būtu jāstiprina sadarbība starp valdību, uzņēmumiem un pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem un jāizmanto digitālās tehnoloģijas, lai uzlabotu, pārveidotu un paplašinātu mācību iespējas ikvienam izglītības un apmācības jomā.

Attiecībā uz demogrāfisko pārmaiņu pārvaldību 2023. gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā uzsvērts, ka ES ir vajadzīgas uzticamas tehnoloģijas, lai precīzi prognozētu darbaspēka un prasmju prasības svarīgās nozarēs, un ka talantu attīstības slazdi ir jārisina reģionālā līmenī, sadarbībā ar uzņēmumiem un izglītības iestādēm palielinot pieprasījumu un piedāvājumu pēc talantiem, izmantojot pielāgotas iniciatīvas.

Vides noteikumiem ir jābūt saskaņotiem ar prasmēm un darba tirgus politiku. Līdz šim darba tirgus un ar prasmēm saistītā politika lielā mērā ir izveidota neatkarīgi no vides politikas, kas virza zaļo talantu piedāvājumu un pieprasījumu. Tas ir jāmaina, lai novērstu zaļo prasmju trūkumu, kas var kavēt klimata mērķu sasniegšanu, un lai garantētu, ka netiek atstāti novārtā darba ņēmēji, kurus smagi ietekmē zaļā pārkārtošanās. Attiecīgajām valsts pārvaldes iestādēm visos līmeņos ir cieši jāsadarbjas, lai saskaņotu šīs politikas jomas.

Kā norādīts 2023. gada darba vietu radīšanas un vietējās ekonomikas attīstības dokumentā: Ir379 skaidrs, ka, lai palīdzētu darba ņēmējiem apgūt zaļā ekonomikā vajadzīgās prasmes, vietējam un reģionālajam pašvaldībām ir jāizstrādā visaptverošs pieaugušo izglītības plāns, kas ir gan tālredzīgs, gan atjaunināts. Tas nozīmē, ka ir rūpīgi jāizvērtē skolu mācību programmas, lai atspoguļotu izmaiņas prasmju prasībās, ko radījusi zaļā pārkārtošanās.

Turklāt nozarēs un jomās, kuras visvairāk ietekmē zaļā pārkārtošanās — gan tajās nozarēs un jomās, kuras saskaras ar ievērojamu darbaspēka daļu, gan tajās, kas par to ir atbildīgas, — var būt nepieciešamas pielāgotas apmācības programmas. Ņemot vērā to, ka liela daļa pieaugušo izglītības notiek darbā, politikas veidotājiem būtu jānodrošina un jāpalīdz uzņēmumiem un organizācijām, kas pārkvalificē un uzlabo savu darbaspēku.³⁸⁰

Kā paskaidrots dokumentā “Pārdomāt reģionālo pievilcību jaunajā globālajā vidē”,³⁸¹ lai palielinātu darbaspēku un efektīvi risinātu prasmju un darbaspēka trūkuma problēmu, jāapvieno divas svarīgas pieejas: pirmkārt, (atkārtoti) iesaistīt un apmācīt tos, kuri ir darba tirgus perifērijā, piemēram, sievietes, pensionāri u. c.; un, otrkārt, darbaspēka palielināšana ar imigrācijas palīdzību.

³⁷⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3623.

³⁷⁹ Ekonomiskās sadarbības un attīstības, darbvietu radīšanas un vietējās ekonomikas attīstības organizācija 2023. gadā: Lielās zaļās plaisas pārvarēšana, 2023. gads.

³⁸⁰ Turpat.

³⁸¹ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, “Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment” (“Reģionālās pievilcības pārvērtēšana jaunajā globālajā vidē”), 2023. gads.

Koncentrēšanās uz ārvalstu talantu piesaistīšanu un saglabāšanu ir ļoti svarīga, jo ilgtermiņā nevar apmierināt augošā darba tirgus vajadzības, mobilizējot tikai vietējo darbaspēku.³⁸²

Regale: PIEAUGUŠO IZAUGSMES UN IZGLĪTĪBAS REĢIONĀLĀ KAPACITĀTE

PIEAUGUŠO IZGLĪTĪBAS ORGANIZĀCIJU TĪKLU STIPRINĀŠANA UN SINERGIJAS VEIDOŠANA AR REĢIONĀLAJĀM UN VIETĒJĀM IESTĀDĒM

Regale projekta mērķis ir izveidot vai stiprināt pieaugušo izglītības organizāciju tīklus un radīt sinerģiju ar reģionālajām un vietējām iestādēm, lai palielinātu to ietekmi un ilgtspēju. Tas tiks panākts, palielinot partneru spēju reaģēt uz savām problēmām, veidot sadarbības struktūras un veicināt pieaugušo izglītības kultūru kopienās, pilsētās un reģionos.

Larisas pašvaldība Grieķijā par prioritāti ir noteikusi mūžizglītības veicināšanu kā dzīves filozofiju vietējā kopienā. Galvenais mērķis ir izvirzīt iedzīvotājus savas kopienas centrā, sniedzot viņiem iespējas veicināt savas kritiskās domāšanas prasmes, mācīties un piedalīties ikdienas aktivitātēs. Pašvaldība veicina sadarbību un dialogu starp pilsētu ieinteresētajām personām un organizē projektus, kas atbalsta neaizsargātas sociālās grupas, kā arī motivē vietējo sabiedrību iesaistīties mūžizglītības un personīgās attīstības procesā.

DAMAS

DIGITĀLO MĀCEKĻU MOBILITĀTE AUTOBŪVES NOZARĒ

Projekts DAMAS (Digitālo mācekļu mobilitāte autobūves nozarē), ko īsteno Katalonijas reģiona Izglītības departaments (Spānija), Borosas pašvaldības Pieaugušo izglītības departaments (Zviedrija) un citu projektu mērķis ir izmēģināt virtuālo mobilitāti autobūves nozarē. Covid-19 pandēmijas kontekstā virtuālās mobilitātes attīstīšana ir izrādījusies būtiska vajadzība PIA nozarē. DAMAS projekts ir atradis inovatīvu risinājumu nākotnei, galvenokārt izmantojot digitālos rīkus. Cilvēkkapitāla pārvaldība autobūves nozarē pašlaik ir pakļauta ārkārtējam spiedienam ieviest jauninājumus, jo īpaši attiecībā uz e-mobilitāti, internacionalizāciju un saikni ar vietējām ekosistēmām. Damas ir saistījušas galvenos reģionālos dalībniekus, lai veicinātu prasmju nodrošināšanu un apguvi nozarē un veicinātu starptautisko digitālo mobilitāti. Šajā scenārijā DAMAS tika prezentēts kā "projekts, kura pamatā lielā mērā ir to reģionu daudzveidība, kuri piedalās projektā, un katra partnera pieredze". Noslēguma konferences laikā tika izklāstīti projektu rezultāti, piemēram, jaunākais digitālās mobilitātes apsekojums, vadlīnijas par kombinētiem vai pilnībā virtuāliem rīkiem un mobilitāti, tiešsaistes noskaņojums un mācību programma.

³⁸² Turpat.

III nodaļa — Reģioni un pilsētas, kas veido Eiropas nākotni

Gan īstermiņa reakcijai uz tādām attīstības krīzēm kā Krievijas karš pret Ukrainu vai smagām klimata katastrofām, gan ilgtermiņa centieniem īstenot ilgtspējīgu attīstību ir vajadzīgi spēcīgi reģioni un pilsētas un to iedzīvotāju apņemšanās. Visi šajā ziņojumā iepriekš apspriestie risinājumi ir daļa no plašākām debatēm par Eiropas nākotni, kurās divi galvenie jautājumi ir atjaunots demokrātiskais līgums un paplašināta Eiropas Savienība.

Kā dažādās krīzes var ietekmēt demokrātiju visos pārvaldes līmeņos — no vietējā un reģionālā līmeņa līdz valsts un Eiropas, kā arī ārpus ES robežām — saistībā ar turpmāko paplašināšanos. Uzticība un līdzdalība ir nenovērtējams elements stabilām demokrātijām, bet, lai uzplauktu, tās ir vajadzīgas visos līmeņos. Kā mēs gatavojamies jaunam paplašināšanās laikmetam, ieviešot jaunas dalībvalstis Eiropas Savienībā?

Arī šajā jomā reģioni un pilsētas var būt galvenie dalībnieki un izmantot to tuvumu iedzīvotājiem savā teritorijā, lai veidotu tiltus starp ES un tās iedzīvotājiem, vairotu uzticēšanos un uzlabotu politikas veidošanu, vienlaikus atbalstot kandidātvalstu pilsētas un reģionus, lai sagatavotos dalībai ES.

A. Eiropas demokrātija

Eiropas Savienībā 1,2 miljoniem pilsoņu ir vēlētas varas pilnvaras vietējā vai reģionālā līmenī. Viņi ir Eiropas demokrātijas pamatiedzīvotāji. Viņu līdzpilsoņi viņiem uzticas visvairāk. Tomēr, lai gan šī uzticēšanās var palīdzēt pārvarēt Eiropas krīzes un atbalstīt tās pāreju, šīs pārejas var arī saasināt neapmierinātību. Kā mēs nostiprinām šo uzticības pamatsaistību starp Eiropu un tās iedzīvotājiem? Kā turpmākajos Eiropas projektos visos pārvaldības līmeņos iesaistīt mūsu iedzīvotājus vēl labāk un vairāk?

Uzticēšanās iestādēm atspoguļo iedzīvotāju atbalstu valdības sistēmai un tās institucionālajai kārtībai. Kā norāda Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), uzticēšanās ir daudzdimensionāls jēdziens un “tā sniedz mēru par to, kā cilvēki uztver demokrātisku valstu valdības iestāžu kvalitāti un to saistību ar tām”.³⁸³

Iedzīvotāju uzticēšanās demokrātijai ir negatīvi saistīta ar pieaugošo sociālekonomisko nevienlīdzību. Tas nozīmē, ka jo lielāka nevienlīdzība, jo mazāka uzticēšanās politiskajām iestādēm un to pārstāvjiem.³⁸⁴ Šajā kontekstā Eiropas Komisijas 2023. gada *stratēģiskās prognozēšanas ziņojumā* “draudi demokrātijai un spēkā esošais sociālais līgums” ir³⁸⁵ norādīts kā viena no galvenajām problēmām ES ceļā uz sociālo un ekonomisko ilgtspēju. Saskaņā ar ziņojumu “esošais sociālais līgums pilnībā neatbilst jaunajai sociālekonomiskajai realitātei”.

Demokrātisko procesu daudzveidības **palielināšana, sākot no vietējā līmeņa, uzlabo to leģitimitāti un var palielināt iedzīvotāju uzticēšanos un demokrātiskās atbildības sajūtu.** Pastāv svarīga saikne starp demokrātijas stāvokli un demokrātijas iekļautību, atsaucoties uz tās atvērtību visām sociālajām grupām. Tas nozīmē, piemēram, ka dzimumu nevienlīdzība politiskajā pārstāvībā ir saistīta ar nepieciešamību uzlabot sieviešu līdzdalību politikā un sabiedriskajā dzīvē.³⁸⁶ Tāpat ir jānodrošina tādu jauniešu un neaizsargātu grupu iesaistīšana, kuras ir vairāk pakļautas diskriminācijai vai kaitējumam dažādu personisko vai sociālekonomisko apstākļu dēļ.

Pētījumi liecina, ka mēs piedzīvojam desmit gadus ilgu globālu tendenci vājināt demokrātijas standartus.³⁸⁷ 2022. gada sākumā visi demokrātijas indeksi liecināja, ka turpinās pasaules demokrātiskā recesija, un steidzamās problēmas saasināja Covid-19 pandēmijas sekas, Krievijas karš pret Ukrainu, dzīves dārdzības pieaugums, populistisko kustību pieaugums un dezinformācijas radītie draudi. Nesen veiktā pētījumā arī pētīta arvien pieaugošā viedokļu, pasaules uzskatu un politisko pozīciju polarizācija Eiropas demokrātijās, kas, ņemot vērā pieaugošo naidīgumu pret tiem, kuriem ir atšķirīgs viedoklis, nopietni apdraud demokrātisko stabilitāti.³⁸⁸

³⁸³ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Government at a Glance 2023](#), 2023. gads.

³⁸⁴ Saikni starp reģionālo nevienlīdzību un uzticēšanos iestādēm plaši analizē Lipps, J., un Schraff, D., [Regional inequality and institutional trust in Europe](#), *European Journal of political research*, 2021. gada novembris. Tas, kā tā dēvētais “reģionālās attīstības slazds” ietekmē iedzīvotāju atbalstu ES integrācijai un vērtībām, tiek analizēts Eiropas Komisijā, [The geographical geography of Distent and the regional Development trap](#), 2023. gada marts.

³⁸⁵ Eiropas Komisija, 2023. [gada stratēģiskās prognozēšanas ziņojums](#), 2023. gads.

³⁸⁶ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests “[Sievietes politikā ES](#)”. [Pašreizējais stāvoklis](#), 2023. gada marts; Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Valdība 2023. gada pārskatā](#), 2023. gads, precīzāk sk. 1. nodaļu. Turklāt Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts savā dzimumu [statistikas datubāzē](#) sniedz interesantus datus par sieviešu pārstāvību parlamentos un vadošos amatos visos līmeņos, tostarp reģionālajos un vietējos līmeņos.

³⁸⁷ Sk., piemēram, Carnegie Europe, [European Democracy Support Annual Review 2022](#), 2023. gada janvāris.

³⁸⁸ Mercator Forum Migration und Demokratie, [Polarisierung in Deutschland und Europa](#), 2023.

Demokrātijas regress un autoritāra ietekme ir draudi visā Eiropā un dažkārt noved pie reaģēšanas, nevis stratēģiskas politikas veidošanas. Tas attiecas gan uz ārējām attiecībām, piemēram, karu Ukrainā kā daļu no ideoloģiskas cīņas starp demokrātiju un autokrātiju visā pasaulē, gan uz iniciatīvām, kas saistītas ar demokrātijas stiprināšanu Eiropā. Saskaņā ar Carnegie Europe sniegto informāciju tā 2022. gadā bija dinamiskāka ES politikas attīstības joma.³⁸⁹

Daudzās krīzes, ar kurām saskaramies, apdraud mūsu demokrātiskās struktūras spēku. Tas rada ievērojamu risku, ka, iespējams, lēna vai neatbilstoša reakcija uz šīm krīzēm varētu mazināt iedzīvotāju uzticēšanos publiskajām iestādēm.

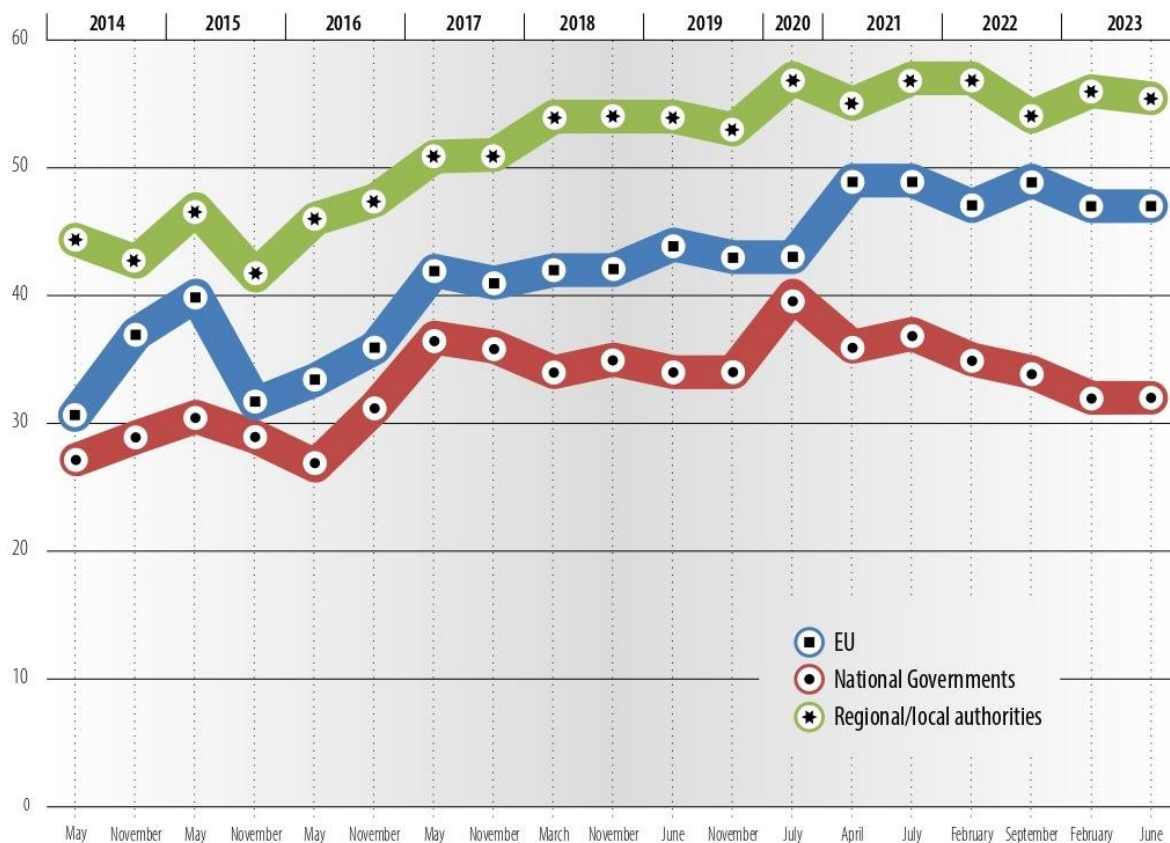
Saskaņā ar Eirobarometra 2023. gada pavasara standarta ziņojumu iedzīvotāju uzticēšanās ES ir 47 % (2023. gada jūlijs) — par diviem procentpunktiem zemāka nekā 2022. gada vasarā. Tas joprojām ir augstāks nekā laikposmā no 2009. gada rudens līdz 2020.–2021. gada ziemai pēc attiecīgi finanšu krīzes un Covid-19 pandēmijas. Interesanti ir arī tas, ka to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā ES (42 %), kopš 2022. gada vasaras ir samazinājies par trim procentpunktiem, kas ir pirmais šā indeksa samazinājums kopš 2020. gada un zemākais līmenis kopš 2021. gada vasaras.³⁹⁰

Saskaņā ar nesentajiem apsekojumiem uzticēšanās vietējām un reģionālajām pašvaldībām pieaug, savukārt uzticēšanās valstu valdībām un valstu parlamentiem turpina samazināties.

---

³⁸⁹ Iepriekš minētajā Carnegie dokumentā ir minētas iniciatīvas par pilsoņu līdzdalību, kā arī pārstrādāta regula, kas reglamentē Eiropas politiskās partijas un politiskos fondus, Plašsaziņas līdzekļu brīvības akts, Digitālo pakalpojumu akts, prakses kodekss dezinformācijas apkarošanai.

³⁹⁰ Eiropas Komisija, [Eirobarometra standartaptauja Nr. 99–2023. gada pavasaris](#), 2023. gada jūlijs.

Attēls. 32 Uzticēšanās dažādiem pārvaldes līmeņiem
 Avots — RK apkopojums, pamatojoties uz Eiropas Komisiju³⁹¹

Pozitīvo tendenci attiecībā uz uzticēšanos vietējām un reģionālajām pašvaldībām apstiprina ESAO 2023. gada valdības pārskata ziņojums: lielākajā daļā valstu to respondentu īpatsvars, kuriem ir “liela un mēreni liela uzticēšanās vietējai valdībai”, ir lielāks nekā to respondentu īpatsvars, kuriem ir tāds pats uzticēšanās līmenis valsts valdībai. Tomēr abi rādītāji vidēji ir zem 50%.³⁹²

Reģioni un pilsētas ir vispiemērotākās, lai radītu uzticēšanos un atbildības sajūtu attiecībā uz demokrātiju. Iemesls tam ir daudzveidīgs: vietējie un reģionālie pārstāvji un pārvaldes iestādes ir visciešākā saikne ar iedzīvotājiem — tās nosaka veidu, kādā cilvēki ikdienā saskaras ar politisku rīcību. Tām ir arī būtiska nozīme ES vērtību un principu veicināšanā. Reģionu komitejas (RK) datubāze “ES vērtību veicināšana ar izglītības un kultūras palīdzību” sniedz vairāk nekā 120 piemērus projektiem ar paraugpraksi vietējā un reģionālajā līmenī, kas ar izglītības palīdzību stiprina aktīvu Eiropas pilsoniskumu. Ar šādiem projektiem vietējās un reģionālās pašvaldības iedvesmo uz daudzveidību balstītu piederību un līdzatbildību, saglabājot demokrātijas vietējo, valsts un Eiropas dimensiju.³⁹³

Vietējie un reģionālie vēlētie pārstāvji ir arī visvairāk pakļauti pieaugošajai neapmierinātībai un pieaugošās nevienlīdzības un citu demokrātijas apdraudējumu sekām, jo tie ir tiešā saikne starp iedzīvotājiem un publiskajām iestādēm. Pēdējos gados ir palielinājies gan psiholoģisko, gan fizisko vardarbības gadījumu skaits pret mēriem, padomniekiem un ierēdņiem. Traģiska parādība, ko vēl

³⁹¹ Turpat.

³⁹² Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Valdība 2023. gada pārskatā, 2023. gads](#), precīzāk sk. 2. nodaļu.

³⁹³ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/european-education-culture.aspx>.

vairāk veicina naidīgi izteikumi digitalizētā pasaulē, kas dažkārt rada smagas sekas personām, kurām ir publiskas pilnvaras.

Tādējādi šķiet, ka reģionālā un vietējā līmeņa pārstāvji ir ne tikai visvairāk uzticami, bet arī visvairāk apdraudēti demokrātijas pārstāvji. Šis novērojums atstāj mūs ar vairākām rīcības prasībām — darbībām, kas stiprina vietējo demokrātiju un līdzdalību, vienlaikus nodrošinot amatpersonu drošību, un stabilizē demokrātiju un tiesiskumu kā mūsu Eiropas pamatvērtības. Ņemot vērā ES politikas “uz vietas” lielo nozīmi un ietekmi uz reģioniem un pilsētām, kā arī uz cilvēku dzīvi, šajās darbībās ir jāņem vērā Eiropas dimensija. No otras puses, Eiropas demokrātijas stiprināšanas pasākumi nevar būt būtiski bez vietējo un reģionālo pašvaldību un to kopienu iedzīvotāju līdzdalības.

Reģionu un pilsētu viedoklis ir jāuzklausā ES politikas veidošanā un lēmumu pieņemšanā. To stingri apstiprina³⁹⁴ Ipsos European Public Affairs veiktā *vietējā un reģionālā barometra* RK apsekojuma rezultāti. Lielākā daļa respondentu (91 %) vai nu pilnībā piekrīt, vai arī piekrīt, ka reģioniem un pilsētām vajadzētu būt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā un debatēs par Eiropas Savienības nākotni.

Atbildot uz jautājumu, kurās jomās reģioniem un pilsētām vajadzētu būt lielākai ietekmei ES politikas veidošanā, aptuveni puse respondentu izvēlējās “spēcīgāku ekonomiku, sociālo taisnīgumu un nodarbinātību” (52 %), “izglītību, kultūru, jaunatni un sportu” (51 %) un “klimata krīzi un vidi” (51 %), kas patiešām ir jomas, kurām ir vislielākā ietekme uz iedzīvotāju ikdienas dzīvi un kuras, visticamāk, izraisīs visspēcīgākās plaisas un nevienlīdzību.

Aptuveni 70 % ES politikas jomu īsteno vietējās un reģionālās pašvaldības. Tāpēc viņi ir jāiesaista ES lēmumu pieņemšanā visā politikas ciklā. Efektīvas politikas nodrošināšana, kuras pamatā ir valdības iesaiste visos līmeņos, ir priekšnoteikums lielāka apmierinātības līmeņa saglabāšanai. Tāpēc labāks regulējums un subsidiaritātes principa ievērošanas nodrošināšana ir galvenie uzticības saglabāšanas elementi. Labāks regulējums nodrošina vairāk līdzdalības un daudzlīmeņu demokrātiskas pārvaldības veidu.

LABĀKS REGULĒJUMS UN AKTĪVA SUBSIDIARITĀTE

REĢIONU GRUPAS KOMITEJAS KOMITEJA

Eiropas Reģionu komiteja ir aktīvi piedalījusies ES labāka regulējuma programmā un ar labāka regulējuma un aktīvas subsidiaritātes vadības grupas (BRASS-G) starpniecību pastiprina savu ieguldījumu. Kopš 2022. gada BRASS-G koordinē RK dažādo labāka regulējuma instrumentu darbību, t. i., subsidiaritātes un proporcionalitātes uzraudzību, Reģionālo centru tīkla (RegHub) darbu, RK ieguldījumu platformā “Gatavi nākotnei”, teritoriālās ietekmes novērtējumus, pārbaudi uz laukiem un jaunāko papildinājumu — stratēģisko prognozēšanu.³⁹⁵

Lai atbalstītu demokrātisko noturību, ESAO ierosina iespējamus rīcības virzienus,³⁹⁶ kas ietver demokrātisko priekšrocību izmantošanu, tostarp izmantojot progresīvākus līdzdalības un pārstāvības

³⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

³⁹⁵ Plašāka informācija pieejama <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Better-Regulation-and-Active-Subsidiarity.aspx>.

³⁹⁶ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, [Valdība 2023. gada pārskatā, 2023.](#) gads, precīzāk sk. 1. nodaļu.

instrumentus, pamatkompetenču stiprināšanu krīžu pārvarēšanai un aizsardzību pret demokrātisko vērtību apdraudējumu, tostarp rīcību pret maldīgumu un dezinformāciju.³⁹⁷ **Reģioniem un pilsētām — un RK kā to institucionālajai pārstāvei — ir labas iespējas palīdzēt stiprināt Eiropas demokrātiju.**

Demokrātiskām inovācijām būtu jābalstās uz konferences par Eiropas nākotni (CoFoE) rezultātiem.³⁹⁸ Tam ir divi galvenie iemesli: Pirmkārt, CoFoE priekšlikumi ir labs sākumpunkts, lai risinātu daudzās problēmas un draudus, kas ietekmē Eiropas demokrātiju. Otrkārt, tie ir jēgpilna dialoga rezultāts starp iedzīvotājiem un ES iestāžu pārstāvjiem, kā arī valsts, reģionālā un vietējā līmeņa politikas veidotājiem. Viņi arī atzīst Eiropas demokrātijas un pārvaldības daudzlīmeņu dimensiju, “aktīvas subsidiaritātes” koncepciju un RK ilglaicīgo prasību izveidot pastāvīgu mehānismu dialogam starp iedzīvotājiem un iestādēm.

REĢIONU UN PILSĒTU CIEŠĀKA IESAISTĪŠANA

KONFERENCES PAR EIROPAS NĀKOTNI REZULTĀTI

Eiropas Reģionu komiteja (RK) un tās pārstāvētie reģioni un pilsētas vada daudzas iniciatīvas visās politikas jomās, kas palīdz sasniegt konferences par Eiropas nākotni (CoFoE) priekšlikumu mērķus, kā liecina ziņojums (kas sagrupēts deviņos konferences par Eiropas nākotni tēmās). Tas parāda vairuma priekšlikumu attiecīgo teritoriālo dimensiju, kuru īstenošanai jābūt saistītai ar vietējo un reģionālo līmeni. Tas ir vēl viens elements, kas apstiprina, ka reģionālās un vietējās pašvaldības ir iedzīvotājiem vistuvākie pārvaldības pīlāri, kas darbojas kā starpnieki starp ES iestādēm un cilvēkiem, kuriem tās kalpo.

Lai stiprinātu ES pārvaldības un lēmumu pieņemšanas procesu demokrātisko leģitimitāti, CoFoE priekšlikumos lielā mērā ir pausts aicinājums uzlabot saziņu un sadarbību ar iedzīvotājiem. Daži no šiem priekšlikumiem liecina par iespējamo saikni starp funkcionējošu Eiropas demokrātiju un pilsētu un reģionu, kā arī RK ciešāku iesaisti ES lēmumu pieņemšanas procesā.³⁹⁹

Saistībā ar CoFoE atgriezeniskās saites pasākumu ar iedzīvotājiem, kas notika 2022. gada 2. decembrī Briselē, RK publicēja ziņojumu, kurā izklāstītas stratēģijas, iniciatīvas un pasākumi, kuru mērķis ir sekot līdzi konferences par Eiropas nākotni priekšlikumiem.⁴⁰⁰

³⁹⁷ Sk. RK darbu dezinformācijas apkarošanā: Zamparutti, T., Jones, M., Tugran, T., Vona, L., Navas, L., Sidlo, K.W., Kulesa, A., Chmiel, O., [izstrādāt rokasgrāmatu par labu praksi dezinformācijas apkarošanai vietējā un reģionālā līmenī](#), Reģionu komitejas pasūtīts pētījums, 2022. gads.

³⁹⁸ Konference par Eiropas nākotni, [Ziņojums par galīgo iznākumu](#), 2022. gada maijs. Ir vērts atzīmēt, ka Eiropas Komisijas 2023. gada darba programmā galvenā uzmanība ir pievērsta tam, kā tiek īstenoti CoFoE galīgajā ziņojumā sniegtie ieteikumi. Tas parādīja, kā CoFoE pieredze palīdzēja padarīt Eiropas demokrātiju līdzdalīgāku, paverot ceļu jaunas pilsoņu paneļdiskusiju paaudzes iekļaušanai Eiropas Komisijas politikas veidošanas rīkkopā. Laikposmā no 2022. gada decembra līdz 2023. gada pavasarim notika trīs [pilsonu paneļdiskusijas](#): pārtikas izšķērdēšana, virtuālā pasaule un mācību mobilitāte.

³⁹⁹ Sk., piemēram, “Conference on the Future of Europe”, [Ziņojums par galīgajiem rezultātiem](#), 2022. gada maijs, priekšlikumi Nr. 384, 399.2. un 40. Sk. arī Reģionu komitejas VI nodaļu “[ES gada ziņojums par stāvokli reģionos un pilsētās 2022. gadā](#)”, 2022. gada oktobris.

⁴⁰⁰ Reģionu komiteja, [vietējās un reģionālās pašvaldības, kas iesaistītas turpmākajos pasākumos pēc konferences par Eiropas nākotni](#), 2022. gads; un Reģionu komiteja, [Rezolūcija par konferences par Eiropas nākotni rezultātiem un turpmākajiem pasākumiem, 2022. gads](#).

Pirms konferences par Eiropas nākotni RK jau bija uzsākusi vairākas iniciatīvas, lai stiprinātu iedzīvotāju līdzdalību un jauniešu iesaistīšanos Eiropas likumdošanas procesā, vienlaikus veidojot saikni starp iedzīvotājiem un viņu ievēlētajiem pārstāvjiem visos līmeņos, piemēram, Eiropas Vietējo un reģionālo pašvaldību deputātu tīklu vai programmu “Jaunie vēlētie politiķi”.

EIROPAS TUVINĀŠANA VIETĒJĀM KOPIENĀM

EIROPAS VIETĒJO UN REĢIONĀLO PAŠVALDĪBU DEPUTĀTU TĪKLS

Št401 Eiropas Reģionu komitejas (RK) iniciatīva ir adresēta vietējiem vai reģionālajiem pārstāvjiem, kuriem ir politiskas pilnvaras kādā no ES dalībvalstīm. Kopš tīkla izveides 2021. gadā tas jau ir apvienojis vairāk nekā 2600 vēlēto pārstāvju reģionālajās vai pašvaldību asamblējās visās ES dalībvalstīs. Tā mērķis ir:

- Tuvināt Eiropu vietējām kopienām, izmantojot 1,2 miljonu vietējo un reģionālo pārstāvju darbu visā ES;
- Darbojas kā platforma, kurā vietējo un reģionālo pašvaldību locekļi var tikties, diskutēt un veidot sakarus ar citiem padomniekiem un RK locekļiem;
- Mudināt vietējo un reģionālo pašvaldību deputātus piedalīties dažādos pasākumos un komunikācijas pasākumos pirms nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām.

Projekts tiek izstrādāts ciešā sadarbībā ar citām ES iestādēm, jo īpaši ar Eiropas Komisiju (Eiropas veidošana ar vietējo padomnieku tīklu),⁴⁰² Eiropas Parlamentu un partneriem valstu un ES līmenī (Eiropas Parlamenta sadarbības birojiem, Eiropas Komisijas pārstāvniecībām, vietējo un reģionālo pašvaldību nacionālajām apvienībām, reģionālajiem birojiem, kas atrodas Briselē, ES apvienībām).

Jaunatnes politika un jauniešu līdzdalība vienmēr ir bijusi RK darba kārtības prioritāte. Par to liecina arī 2022. gada novembrī apstiprinātā Jaunatnes un demokrātijas harta, kuras izstrādē bija tieši iesaistīti jaunieši un jaunatnes organizācijas un kuru atbalstīja RK un Eiropas Jaunatnes forums.

JAUNIE VĒLĒTIE POLITIĶI

IESPĒJAS VEIDOT SAKARUS, APMAINĪTIES AR INFORMĀCIJU UN IETEKMĒT ES TIESĪBU AKTUS

Reģionu komiteja (RK) ir atdzīvinājusi jauno vēlēto politiķu programmu (YEP), lai atbalstītu jauno mandātu ieguvējus. Tas tika izveidots RK astotajā Reģionu un pilsētu samitā 2019.403 gadā. YEP ir tādu pārstāvju tīkls, kuri nav vecāki par 40 gadiem un kuriem ir pilnvaras reģionālā vai vietējā līmenī ES vai ES kandidātvalstīs.⁴⁰⁴ Līdz šim šajā programmā ir piedalījušies vairāk nekā 500 jauniešu, lai apmainītos ar paraugpraksi, sadarbotos ar RK locekļiem un aktīvi piedalītos RK pamatdarbā, izmantojot konsultācijas un sanāksmes.

⁴⁰¹ Plašāka informācija pieejama <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/Network-of-Regional-and-Local-EU-Councillors.aspx>.

⁴⁰² https://building-europe-with-local-councillors.europa.eu/index_en.

⁴⁰³ <https://cor.europa.eu/en/summit2019>.

⁴⁰⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/yeps.aspx>.

Iesaistot YEP, RK praksē īsteno aicinājumu par jauniešu līdzdalību. Kā paziņots rezolūcijā par konferences par Eiropas nākotni rezultātiem un turpmākajiem pasākumiem, YEP programma⁴⁰⁵ tieši atbalstīja RK darbu konferences par Eiropas nākotni laikā un saistībā ar šiem centieniem. YEP bija tieši iesaistīti Eiropas Jaunatnes un demokrātijas hartas izstrādē, un viņi piedalījās vairākos pasākumos, konferencēs un informatīvajās sesijās.

Ņemot vērā iedzīvotāju uzticēšanos tiem un viņu lomu ES politikas īstenošanā, reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme, ņemot vērā nākamās Eiropas Parlamenta vēlēšanas, kas notiks jūnijā. Ņemot vērā to, ka ES politikas un programmu ietekmi bieži izjūt iedzīvotāji vietējā un reģionālā līmenī, ir ļoti svarīgi, lai reģioni un pilsētas būtu šo politiku veidošanas un īstenošanas neatņemama sastāvdaļa.

Nākamās Eiropas Parlamenta vēlēšanas būs arī brīdis, lai reģioni un pilsētas varētu paust savu redzējumu pirms nākamā sasaukuma pilnvaru termiņa. Tikai tad, ja vietējos un reģionālos pārstāvjus šajā procesā uzskata par ieinteresētajām personām, viņiem var būt svarīga loma, izskaidrojot un aizstāvojot šo politiku pamatojumu.

Šajā sakarā Eiropas Parlamenta 2023. gada pavasara Eirobarometra konstatējumi⁴⁰⁶ liecina, ka pieaug to iedzīvotāju īpatsvars, kuri interesējas par Eiropas vēlēšanām: 2023. gadā pārliecinošs vairākums respondentu (56 % salīdzinājumā ar 50 % 2018. gadā) apgalvo, ka viņus interesē nākamās Eiropas Parlamenta vēlēšanas (tostarp 15 % respondentu, kuri apgalvo, ka viņi ir “ļoti ieinteresēti”), savukārt 43 % respondentu apgalvo, ka viņus neinteresē (48 % 2018. gadā). Turklāt divas trešdaļas iedzīvotāju (67 %) apgalvo, ka viņi, visticamāk, balsos, salīdzinot ar 58 % 2018. gadā. Šis impulss būs jāizmanto, lai stiprinātu ES demokrātisko leģitimitāti.

Pēc vēlēšanām, kad tiks izveidota ES iestāžu jaunā vadība, būs vēl vairāk jāuzklausā reģionu un pilsētu viedoklis un jāņem vērā to redzējums. Tas attiecas arī uz ilgtermiņa iestāžu reformas jautājumiem. RK atbalsta Eiropas Parlamenta aicinājumu rīkot konventu un reformēt līgumus, kā ieteikts arī konferences par Eiropas nākotni galīgajos priekšlikumos. Tāpēc RK ir noteikusi izmaiņas Līgumā, kas vajadzīgas, lai īstenotu priekšlikumus, kuri attiecas uz iestādi un vietējām un reģionālajām pašvaldībām. Tā atbalsta konvencijas rīkošanu.⁴⁰⁷ Visās ES reformas izredzēs noteikti ir jāņem vērā iespējamā paplašināšanās nākotnē.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Reģionu komiteja, [rezolūcija par konferences par Eiropas nākotni rezultātiem un turpmākajiem pasākumiem, 2022.](#) gads.

⁴⁰⁶ Eiropas Parlamenta 2023. gada pavasara Eirobarometra aptauja, 2023. gads.

⁴⁰⁷ Reģionu komiteja, [rezolūcija par konferences par Eiropas nākotni rezultātiem un turpmākajiem pasākumiem, 2022.](#) gads.

⁴⁰⁸ “Mums ir vajadzīga ģeopolitiska Eiropas Savienība, paplašināta un reformēta Eiropas Savienība un, visbeidzot, Eiropas Savienība, kas ir atvērta nākotnei,” Vācijas kanclers Olafs Šolcs sacīja savā uzrunā Eiropas Parlamentā 2023. gada 9. maijā. Skatīt Eiropas Parlamenta Izpētes dienestu, [Šis ir Eiropas debates Eiropas Parlamentā: Vācijas kanclera Olaf Scholz runa, 2023.](#) gada 9. maijs.

B. Turpmākā paplašināšanās un kaimiņattiecības

Kopš Krievijas pilnīgas militārās agresijas pret Ukrainu ES paplašināšanās politika ir atkal pievērsusies uzmanības centrā. Stabilitātes un ilgtspējīgas labklājības nodrošināšana ES kaimiņvalstīs gan pie austrumu, gan dienvidu robežām nekad nav bijusi tik svarīga. 2022. gads bija nozīmīgs gads, kad Ukraina, Moldovas Republika un Bosnija un Hercegovina tagad ir ES kandidātvalstis, sākās pievienošanās sarunas ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju, savukārt Gruzijas ES perspektīva tika atzīta un Kosova* iesniedza pieteikumu dalībai ES. Kā ES var iesaistīt un sagatavot vietējās kopienas paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs? Kāda nozīme ir sadarbībai ar ES partnervalstu pašvaldībām un reģioniem?

Konferences par Eiropas nākotni galīgajos priekšlikumos ES struktūras un iestādes tika aicinātas darboties kā mūsu demokrātiskā modeļa un vērtību vēstniekiem trešās valstīs, no kurām vissvarīgākās ir kandidātvalstis un potenciālās kandidātvalstis, kas tiecas kļūt par daļu no mūsu Eiropas saimes.⁴⁰⁹

Reģionu komitejas (RK) darbs ES paplašināšanās jomā⁴¹⁰ ietver divas prioritātes — veicināt politisko dialogu ar mūsu vietējiem un reģionālajiem partneriem un to spēju veidošanu. Tas ietver gan jaunāko informāciju par partnervalstu progresu, gan paraugprakses apmaiņu vairākās jomās, piemēram, funkcionālā un fiskālā decentralizācija, vietējā demokrātija un tiesiskums (uzsverot dialogu ar opozīciju, pilsonisko sabiedrību, plašsaziņas līdzekļiem un iedzīvotājiem; vietējo un reģionālo tieši ievēlēto struktūru un izpilddirektoru darba pārredzamība, kā arī publiskā iepirkuma pārredzamība); vietējā ekonomiskā attīstība, tostarp jaunu novatoru un uzņēmēju iedrošināšana; telpiskā plānošana un vietējās infrastruktūras attīstība; vietējais transports; dabas un kultūras mantojuma novērtēšana saistībā ar tūrismu; atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošana.

RK ir īpaša loma paplašināšanās procesā iesaistīto valstu vietējo un reģionālo pašvaldību atbalstīšanā, lai sagatavotos ES acquis īstenošanai, dalības ES pienākumiem un to spēju veidošanai. RK ir ieviesusi vairākus spēju palielināšanas pasākumus, jo īpaši gados jaunu vēlētu politiķu programmas paplašināšanu, attiecinot to uz visām kandidātvalstīm, spēju laboratoriju iekļaušanu ES paplašināšanās dienās un turpmāku sadarbību ar tehnisko palīdzību un informācijas apmaiņu⁴¹¹ (TAIEX).

Atbildot uz RK lūgumu, Eiropas Komisija pavēra iespēju Rietumbalkānu vietējām un reģionālajām pašvaldībām piedalīties TAIEX programmā un arī aktivizē savu atbalstu reģioniem un pilsētām Ukrainā, Moldovā un Gruzijā.

TAIEX ir Eiropas Komisijas instruments, kas piedāvā īstermiņa vienādranga tehnisko palīdzību starp publiskajiem ekspertiem ES dalībvalstīs un partnervalstu administrācijās, galvenokārt ES kaimiņvalstīs. RK palīdz veicināt TAIEX, izmantojot apvienotās konsultatīvās komitejas (AKK) un

---

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst UNCSR 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

⁴⁰⁹ Sk. priekšlikumus Nr. 22, Nr. 25.1. un 38.1. Reģionu komitejas ziņojumā “[Vietējās un reģionālās pašvaldības, kas iesaistītas turpmākajos pasākumos pēc konferences par Eiropas nākotni](#)”, 2022. gads.

⁴¹⁰ Reģionu komitejas atzinums “[Paplašināšanās pakete 2022](#)”, CIVEX-VII/021, 2023. gada 5. un 6. jūlijs, ziņotāja Anna Magyar (HU/ECR), Csongrád-Csanád Count asamblejas locekle.

⁴¹¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/taieux_en.

darba grupas (DG), un jau ir veikti pirmie pasākumi, lai AKK, darba grupas un to locekļi konkrēti iesaistītu šīs programmas ietvaros, jo īpaši attiecībā uz Ziemeļmaķedoniju, Melnkalni un Albāniju.

Turklāt visām pārrobežu sadarbības programmām ar kaimiņvalstīm (jo īpaši izmantojot Interreg IPA pārrobežu sadarbības programmas) ir bijusi izšķiroša nozīme, lai veidotu uzticēšanos un attīstītu zināšanas kaimiņos esošajās vietējās un reģionālajās pašvaldībās, kamēr tās gatavojas pievienoties ES.

Šo valstu reģioniem un pilsētām ir būtiska nozīme, iesaistot savus iedzīvotājus demokrātiskajā procesā, konsolidējot Eiropas vērtības un veicinot ideju par piederību Eiropai.

RK pilda savu svarīgo institucionālo lomu, veicinot kontaktus starp vietējo un reģionālo līmeni gan ES, gan (potenciālajās) kandidātvalstīs, izmantojot apvienotās konsultatīvās komitejas ar Melnkalni, Ziemeļmaķedoniju un Serbiju, kā arī darba grupas sadarbībai ar valstīm, ar kurām AKK vēl nav izveidotas: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova, Turkiye un Ukraina.

RK sadarbojas ar daudziem partneriem paplašināšanās procesā iesaistītajās valstīs, un to vidū īpaša vieta ir vietējo pašvaldību valstu apvienībām. Tas ir ļāvis tai noteikt dažus īpaši veiksmīgus risinājumus, lai paplašināšanās procesā iesaistītu vietējo un reģionālo līmeni. Daudzos gadījumos mūsu apvienoto konsultatīvo komiteju un darba grupu darbs, izmantojot to oficiālās sesijas un kontaktu veidošanu starp to locekļiem, noveda pie veiksmīgu pārrobežu sadarbības projektu uzsākšanas, kuros bija iesaistītas ES dalībvalstu vietējās un reģionālās pašvaldības un to partneri (potenciālajās) kandidātvalstīs.

AKK un darba grupas piedāvā arī sadarbības satvaru, kas var sniegt atbalstu konkrētās situācijās, kā tas bija postošo zemestrīču gadījumā, kas notika Turkiye un Sīrijā 2023. gada februārī. Jo īpaši Turkiye darba grupas un Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu reģionālo un vietējo pašvaldību asamblejas⁴¹² (ARLEM) ietvaros atvērte kanāli ļāva RK locekļiem piedāvāt politisku atbalstu un apmainīties ar pieredzi un/vai cerībām vienādranga sadarbībā ar Turcijas partneriem.

Civilās aizsardzības un pilsētu un reģionu sadarbības un atbalsta iespējas šajos centienos tiek pētītas ARLEM, kas ir kopīga politiskā asambleja, kurā darbojas ES un tās Vidusjūras reģiona partnervalstu vietējie un reģionālie pārstāvji. Ar balvu “Jaunie vietējie uzņēmumi Vidusjūras reģionā”⁴¹³ ARLEM kopā ar partneriem konkrēti veicina vietējās ekonomikas attīstību, izmantojot uzņēmējdarbību, un uzsver pozitīvo ietekmi, kāda var būt atbalstošai ekosistēmai vietējā un reģionālajā līmenī.

Austrumu partnerības reģionālo un vietējo pašvaldību konference⁴¹⁴ (CORLEAP) ir unikāls forums ES dalībvalstu un Austrumu kaimiņvalstu vietējo un reģionālo pašvaldību daudzpusējai sadarbībai Austrumu partnerības (AP) ietvaros.

CORLEAP cenšas un tuvākajā nākotnē turpinās īstenot divus mērķus, proti, turpināt nodrošināt formātu daudzpusējai sadarbībai vietējā un reģionālajā līmenī Austrumu partnerības satvarā un palīdzēt jaunajām ES kandidātvalstīm ceļā uz ES. Ņemot vērā 2022. gada decembrī notikušās Austrumu partnerības ministru sanāksmes secinājumus un RK atzinumu “*Austrumu partnerības nākotne no vietējās un reģionālās perspektīvas*”, kas pieņemts RK plenārsesijā 2023. gada martā, CORLEAP tagad cenšas pievērst lielāku uzmanību īpaši pielāgotai projektam sadarbībai, kurā tiks pilnībā ņemti vērā

⁴¹² <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/ARLEM.aspx>.

⁴¹³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/ARLEM-award.aspx>.

⁴¹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/CORLEAP.aspx>.

iesaistīto Austrumu kaimiņvalstu un to vietējo un reģionālo pašvaldību dažādie apstākļi, vēlmes un vajadzības.

DZĪVOKLIS: ATBALSTS PLŪDIEM UN ZEMES NOGRUVUMIEM UN APMĀCĪBA

PĀRROBEŽU SADARBĪBA STARP ITĀLIJAS, ALBĀNIJAS UN MELNKALNES PAŠVALDĪBĀM

Ņemot vērā pašreizējo situāciju, ko raksturo klimata pārmaiņu izraisītas dabas katastrofas, FLAT projektā kā partneri⁴¹⁵ bija iekļautas Danilovgradas, Melnkalnes, Brindisi, Itālijas un Nikšić (Melnkalne) pašvaldības, kā arī Albānijas un Melnkalnes valsts kalnu glābšanas dienesti. Projekts 0,96 miljonu EUR vērtībā ar ES finansējumu 85 % apmērā uzlaboja pārrobežu struktūras, lai reaģētu plūdu un zemes nogrūvumu gadījumā, nostiprināja glābšanas dienestu spējas un izveidoja integrētus plānus un instrumentus, lai uzlabotu aizsardzību un riska pārvaldību teritorijās, kurās var notikt plūdi un zemes nogrūvumi. Ir izveidots reģionāls resursu apmācības centrs un izveidota kopīga tīmekļa platforma, lai apmainītos ar attiecīgu informāciju.

Projekts (2018.–2020. gads) bija tiešas sadarbības rezultāts starp RK un Melnkalnes AKK locekļiem, pēc tam Brindisi, Mauro d'Attiso un Danilovgradas, Brano-uranović mēriem. Turklāt kā viens no veiksmīgākajiem starpreģionālajiem projektiem starp Itāliju, Albāniju un Melnkalni nesen tika piešķirti papildu resursi, lai turpinātu projekta iesāktās darbības.

IEKĻAUJOŠA SPĒLE

HORVĀTIJAS UN BOSNIJAS UN HERCEGOVINAS PĀRROBEŽU SADARBĪBA

INTERREG-IPA programmas ietvaros,⁴¹⁶ kas ietver arī Melnkalni, projektā “Inclusive Play”⁴¹⁷ 417 (2021. gada marts — 2023. gada janvāris) kā partneri bija Zadaras pilsēta, Horvātija (vadošais partneris) un Mostaras pilsēta Bosnijā un Hercegovinā. Projekts, kura vērtība ir 0,95 miljoni EUR un kura finansējums ir 85 % no ES finansējuma, veicina bērnu un jauniešu ar attīstības traucējumiem sociālo iekļaušanu un iekļaujošu kopienu izveidi. Papildus citām aktivitātēm, piemēram, bērnu ar īpašām vajadzībām vecāku izglītošanai un paneļdiskusiju un mācību vizīšu organizēšanai, projekta galvenā daļa bija divu sensoro parku būvniecība — viena katrā no abām iesaistītajām pilsētām. Šādi sensorie parki (īpaši izstrādāti rotaļu laukumi) veicina bērnu un jauniešu ar attīstības traucējumiem rehabilitāciju, atpūtu un iekļaušanu.

⁴¹⁵ <https://flat.italy-albania-montenegro.eu/>.

⁴¹⁶ <https://interreg.eu/programme/interreg-ipa-cbc-croatia-bosnia-and-herzegovina-montenegro/>.

⁴¹⁷ <https://www.mostar.ba/projekt-inclusive-play/>.

Pielikumi

A. Saīsinājumu saraksts

AMIF	Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonds
ARLEM asambleja	Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu reģionālo un vietējo pašvaldību
APRŪPE	Kohēzijas rīcība bēgļu atbalstam Eiropā
CoFoE	Konference par Eiropas nākotni
RK	Reģionu komiteja
CORLEAP	Austrumu partnerības reģionālo un vietējo pašvaldību konference
EAP	Austrumu partnerība
ETSG	Eiropas teritoriālās sadarbības grupa
ENISA	Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūra
LAIKMETS	Eiropas platforma bezpajumtniecības apkarošanai
EPRS	Eiropas sociālo tiesību pīlārs
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ESF+	Eiropas Sociālais fonds Plus
EUACI	Eiropas Savienības pretkorupcijas iniciatīva
ĀTRA APRŪPE	Elastīga palīdzība teritorijām
IKP	Iekšzemes kopprodukts
GGA	Globālais pielāgošanās mērķis
IRA	Inflācijas samazināšanas likums
AKK	Apvienotā konsultatīvā komiteja
DFS	Daudzgaļu finanšu shēma
NEET	Nemācoties, nestrādājot, nemācoties
VANP	Nacionālie atveseļošanas un noturības plāni
RIEKSTI	Statistiski teritoriālo vienību nomenklatūra
ESAO	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
PES	Valsts nodarbinātības dienests
REACT-EU	Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām
REGHUB	Reģionālo centru tīkls
ANM	Atveseļošanas un noturības fonds

IAM	Ilgtspējīgas attīstības mērķis
SOLI	Platforma “Stratēģiskās tehnoloģijas Eiropai”
TAIEX	Tehniskā palīdzība un informācijas apmaiņa
TID	Pagaidu aizsardzības direktīva
PIA	Profesionālā izglītība un apmācība
VLR	Brīvprātīgs vietējais pārskats
DARBA GRUPA	Darba grupa
YEP	Jaunie vēlētie politiķi

B. Attēlu tabula

Attēls1. NUTS 2 reģioni ar vairāk nekā 20000 aktīvo reģistrāciju pagaidu aizsardzībai (Ukrainas pilsoņi).....	18
Attēls2. ES reģioni, kuros ir visvairāk Ukrainas iedzīvotāju, kas ir aktīvi reģistrēti pagaidu aizsardzībai	19
Attēls3. Elektroenerģijas ražošana pa avotiem, Eiropa 1990.–2020. gads.....	28
Attēls4. Ar siltumu saistīto nāves gadījumu skaits uz miljonu iedzīvotāju gadā (2015.–2022. gadā) .	34
5 Attēls. Gaidāmais ikgadējais kaitējums kritiskajai infrastruktūrai Eiropas reģionos klimata pārmaiņu dēļ līdz gadsimta beigām (miljoni EUR)	35
Attēls6. Prognozētā Eiropas reģionālā tūrisma pieprasījuma attīstība visos globālās sasilšanas scenārijos salīdzinājumā ar pašreizējo (2019. gadu) procentos	36
Attēls. 7 Apkopotais klimata risks — ļoti augstas emisijas scenārijs ar absolūto iedarbību (2070–2100) RCP 8.5.....	37
Attēls8. Nespēja atļauties maltīti ar gaļu, vistām vai zivīm vismaz katru otro dienu Beļģijā (pēc NUTS 1 reģioniem) un Polijā (pēc NUTS 2 reģioniem).....	43
Attēls9. Kombinētais sausuma rādītājs, kura pamatā ir nokrišņu, augsnes mitruma un veģetācijas apstākļu rādītāju kombinācija 2023. gada jūnija vidū	44
Attēls10. Nodarbinātības rādītāji NUTS 2 reģionos (no 2020. gada), 2022. gads	50
Attēls11. Iedzīvotāju attīstības tendences 2021.–2050. gadā NUTS 2 reģionu dalījumā.....	54
Attēls12. ES reģioni un pilsētas, kas 2023. gadā īsteno IAM.....	59
Attēls13. Vietējo un reģionālo pašvaldību iniciatīvu ģeogrāfiskais kartējums pa tematiem.....	63
Attēls14. Negadījumu skaits gadā un ietekme pa atsevišķām nozarēm	67
15 Attēls. Negadījumu cēloņi un ietekmes smagums gadā	68
Attēls16. Piekļuve ES fondiem ar mērķi uzlabot digitālo noturību.....	69
Attēls17. Plānotie ES finanšu piešķirumi katram politikas mērķim miljardos euro 2021.–2027. gada un 2014.–2020. gada periodā.....	74
Attēls18. Visvairāk uzsvērtie kohēzijas principi, mērķi un mehānismi pa politikas jomām.....	78
19 Attēls. Kādas būtu vissvarīgākās reformas, kas jāiekļauj kohēzijas politikas nākotnē?	80
Attēls20. ANM dotācijas un kohēzijas politikas piešķirumi	82
Attēls21. Vai esat informēts par ES finansējumu no NextGenerationEU, ko jūsu pilsēta vai reģions ir saņēmis pēdējo divu gadu laikā, vai esat bijis iesaistīts tajā?	83
Attēls22. Labklājības pieaugums uz vienu iedzīvotāju no vienotā tirgus tirdzniecības veicināšanas efekta pa NUTS 2 reģioniem (2016. gada kods)	88
Attēls23. Darba ražīgums pa NUTS 2 reģioniem, 2021. gads.....	90
Attēls24. 41 visneaizsargātākais reģions rūpniecības zaļās pārkārtošanās procesā.....	96
Attēls. Kopējās prognozētās iedzīvotāju skaita izmaiņas pilsētu un lauku tipoloģijā, 2021. gada 1. janvāris 25 — 2050. gada 1. janvāris (%)	101
Attēls. 26 Iedzīvotāji, kas dzīvo 15 minūšu transportlīdzekļa vadīšanas laikā slimnīcā (2020. gads) NUTS 3 reģionos	102
Attēls27. VND centru pieejamība.....	104
Attēls28. Jaunāko profesionālās izglītības programmu absolventu nodarbinātības līmenis 2021. gadā pa NUTS 2 reģioniem (% no absolventiem vecumā no 20 līdz 34 gadiem ar vidējās izglītības vai pēcvidusskolas neterciārā līmeņa profesionālās izglītības līmeni, kuri pametuši izglītību un apmācību pirms 1–3 gadiem)	111

Attēls29. Ilgtermiņa ietekme par 1 procentpunktu prasmju atbilstības uzlabošanai IKP (%) pa NUTS 2. līmeņa reģioniem	113
Attēls. 30 terciārā līmeņa izglītoto cilvēku īpatsvars NUTS 2 reģionos (% no 25–34 gadus veciem cilvēkiem)	115
Attēls31. Reģioni talantu attīstības slazdā un reģioni, kuros pastāv risks nonākt talantu attīstības slazdā	116
Attēls. 32 Uzticēšanās dažādiem pārvaldes līmeņiem	123

**Eiropas Reģionu
komiteja**

**Eiropas Savienības
Publikāciju birojs**

Timekļa versija

QG-05-23-278-LV-N

ISBN 978-92-895-2860-3

DOI 10.2863/929214

Iespiedversija

QG-05-23-278-LV-C

ISBN 978-92-895-2881-8

DOI 10.2863/58754

Eiropas Reģionu komiteja ir izveidota 1994. gadā. Tā ir ES politiskā asambleja, kurā darbojas 329 locekļi, kas ir reģionālo un vietējo pašvaldību pārstāvji (piemēram, reģionu priekšsēdētāji vai pilsētu mēri) no visām 27 dalībvalstīm un kas reprezentē vairāk nekā 446 miljonus Eiropas iedzīvotāju.

Sagatavojuši Eiropas Reģionu komiteja

Brisele, 2023. gada oktobris

Rue Belliard/Belliardstraat 101 | 1040 Bruxelles/Brussel | BELGIQUE/BELGIË

Tel. +32 22822211 | e-mail: visuals@cor.europa.eu | www.cor.europa.eu

 @EU_CoR | /european.committee.of.the.regions

 /european-committee-of-the-regions | @EU_regions_cities

© Eiropas Savienība, 2023

Ja vien nav norādīts citādi, šā dokumenta atkalizmantošana ir atļauta saskaņā ar Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licenci (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). Tas nozīmē, ka atkalizmantošana ir atļauta, ja atbilstoši tiek minēti autori un viņu tiesības un norādītas visas izmaiņas.

Lai izmantotu vai reproducētu elementus, kas nepieder Eiropas Savienībai, atļauja, iespējams, jāprasa tieši attiecīgajiem autoritāšu subjektiem. Tāpēc, ja attiecīgais saturs ietver trešo personu darbus, jums ir jāsaņem papildu atļauja no tiesību īpašniekiem. Ja atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju, un tajā skaidri norāda visus izmantošanas ierobežojumus.